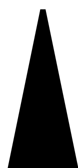
VICTOR KERNBACH

POVESTIRI CIUDATE

EDITURA TINERETULUI

VICTOR KERNBACH

Povestiri ciudate

Desenul copertei: MIHAI SÂNZIANU

EDITURA TINERETULUI
1967

Dacă totuşi noaptea...

– Măcar să presupunem! am spus eu, cu toate că mă plictisisem.

– De ce să presupunem? zise ea. N-are nici un rost sa presupunem ce nu ştim. Şi uiţi că noaptea trebuie să dorm.

Doctorul bea cafea, lăudând-o în tăcere. Se uita la cafea cu interes, după aceea se uita la noi. Totuşi mai târziu interveni:

– Poţi să presupui ce vrei. Presupunerile sunt un câştig.

Încurajat, am zis repede:

– Ia gândiţi-vă că o minge (şi am căutat stăruitor o metaforă sau ceva apropiat, dar n-am izbutit să găsesc nimic)... o minge! am adăugat, o minge rotundă de fotbal care, bine ţintită de bocancul centrului înaintaş (aşa am spus, necunoscând alt termen mai specific), în loc să intre în poartă, ar rămâne suspendată în aer. Ce s-ar întâmpla cu cele două echipe, cu arbitrul, cu o sută de mii de spectatori?... Telespectatorii pot crede că e un defect de transmisie, dar cei din tribune?

Râzând, doctorul spuse:

– Asta nu se poate presupune.

Ea nu râse, dar zise la fel:

– Cum s-ar putea presupune! şi adăugă: Eşti astenic.

– De ce? s-a auzit în odaie şi nu sunt sigur nici azi daca a întrebat-o doctorul sau ani întrebat-o eu.

– Pentru că fotbalul, zise ea, are legile lui. O minge nu poate să rămână în aer! apoi mă întrebă: Crezi că mi-ar sta bine o poşetă *olive* la rochia care-i gata vineri?

– Da, am zis. Cred că da... Dar – şi am făcut o pauză – dacă *cineva* cu alt unghi de refracţie a luminii, aflat

întâmplător deasupra stadionului şi, îţi dai seama, invizibil, ar apuca mingea fie pentru că l-a deranjat, fie pentru că vrea să râdă?...

Ceea ce m-a mirat (şi pot spune că din clipa aceea m-am împrietenit definitiv cu doctorul care până atunci nu ştiam dacă vine pentru mine sau pentru ea sau pentru că la anumite ore n-are ce face acasă), a fost glasul lui schimbat. El a ridicat o mână în sus, exclamând:

– Stai!

Ea s-a uitat indiferentă pe geam la un avion care semnaliza în aer apropiindu-se de aeroport, apoi a ieşit fără să spuie dacă se mai întoarce sau nu. Dar când s-a întors cu o batistă care-i trebuise nu ştiu pentru ce, fiindcă n-a întrebuinţat-o toată seara decât după întâmplarea pe care n-avea cum s-o prevadă, şi cu atât mai puţin să prevadă că va avea nevoie tocmai atunci de batistă, a zis:

– Şi ce dacă! apoi i-a comunicat doctorului: Nu ştiu ce are omul ăsta, că în ultimul timp m-am şi gândit dacă n-o să înnebunească. I-a intrat în cap că am mai fost vizitaţi de nişte marţieni sau ştiu eu de cine, care vor să mai vină... Ce zici de asta?!

Mi-am muşcat buzele.

– Ea nu vrea să înţeleagă! am strigat. Doctore, există dovezi materiale. (Mi se părea caraghios să conving pe alţii de ceea ce ei nu aveau nevoie, şi totuşi am spus:) Uite, să-ţi citesc un text vedic! şi răscolind în sertar, am găsit o fişă pe care am citit-o. Ea o ştia, doctorul nu. Era vorba de o evidentă astronavă, venita din spaţiul cosmic şi întoarsă în el. I se descria chiar modul de funcţionare.

După aceea doctorul zise:

– Nu ştiu dacă textul e autentic. Câţi fantaşti nu

inventează texte găsite în sticle!

Am zis rece:

– Poţi să controlezi. Caută-ţi un sanscritolog.

Ei i se păru că l-am jignit pe doctor şi vru să repare:

– Chiar dacă textul e autentic, tot nu văd nimic extraordinar! zise ea. Legende. Visurile oamenilor...

– Legende, da! am spus eu. Dar nu visuri, aici cel puţin nu visul este... Omul e un imitator, câteodată genial, da. Chiar el se laudă că fură secretele naturii. Le imita, uneori le perfecţionează, dar modelul? Modelul era pasarea, şi unde-i aici pasărea? Icar şi-a făcut aripi, ei şi?

– Chiar tu mi-ai spus că Etan a a zburat călare pe vultur! zise ea.

– Stai, lasă-l pe Etana... deşi! mi-am adus eu aminte şi am urmat cu încântare: Vultur – vultur! dar Etana vede la un moment dat Pământul ca discul Lunii... auziţi, ca un disc!

– În definitiv, treaba ta! zise dânsa. Crede ce vrei.

– Nu! zise atunci doctorul. Nu crede el orice. Ştiu bine că nu crede orice.

– Cum o să cred orice! am zis. Sunt însă enigme care...

– Şi ce folos dacă le dezlegăm? mă întrerupse ea.

– Greu de spus, zise doctorul.

– Vezi! îmi reproşă ea ; apoi, despre mine: îşi consumă viaţa cu prostii în loc s-o trăiască. Într-un restaurant ferească sfântul să intre, o muzică de dans nu-l atrage. Sunt sigură că nici maşină n-o să avem... Şi ştie el de ce a trăit?

– Nu vreau să te mâhnesc, dar ştiu! am zis în silă, însă ea nu încheiase:

– El moare să afle ce-i cu terasa din Baalbek, ce e cu

tava aia din Salvador şi cine mai ştie ce... Staţi, că sună!

Într-adevăr, suna. Ea se duse să deschidă.

– Ce-i cu terasa? întrebă doctorul.

Am scos din sertar nişte fotografii. Lespezile din care e făcută păreau neverosimil de uriaşe faţă de oamenii fotografiaţi alături.

– Vezi, doctore, am spus eu: unele blocuri au câte o mie cinci sute de tone. Cine le-a ridicat şi cum?

– Nu cumva, zise doctorul nesigur, ca la piramide?

– Cu o greutate de o sută de ori mai mare la fiecare bloc?! şi am început să zâmbesc, adăugând: Nu se poate realiza practic decât cel mult o tracţiune, dar te întreb cu ce? Şi la urma urmei ce facem acum, prelegeri? Dovezi sunt sute. Ahuramazda pe stânca de la Behystun, când îl salută din zbor pe Darius, ţine mâna stângă pe un fel de manşă...

– Manşă? zise doctorul mirat.

I-am arătat o reproducere a basoreliefului şi a rămas cu privirea pierdută. S-a uitat la ceas, şi n-aş fi vrut să plece tocmai acum. Printre fotografii aveam şi tava din Salvador, pe care sunt înfăţişaţi nişte antropoizi zburând în nişte trabuce pe deasupra unor palmieri. Aveam şi altele, dar nu mai îndrăzneam să-mi obosesc musafirul. Uşa însă se deschise şi intră nevastă-mea, însoţindu-l pe funcţionarul de la poştă, un foarte bun amic. Doctorul nu-l cunoştea decât vag.

– Ştii ce discutam! zise ea. Ai să râzi de noi...

– N-am să râd, zise funcţionarul de la poştă. Despre rochii şi coafuri?

Dar sună altcineva şi se duse să deschidă tot ea. Auzind vocile, am înţeles cine venise: erau vărul meu şi nevastă-sa, aceşti doi oameni care-şi consumă toate orele libere la

rummy sau poker, îşi fac slujba cu onestitate dar fără o secundă de pasiune, primele trimestriale şi le cheltuiesc la restaurant, citesc un roman de dragoste pe semestru şi de fiecare dată când ies duminică seara de la cinematograf îşi spun că s-a mai scurtat cu o săptămână timpul de economii pentru un autoturism. De fapt, vărul meu nu mai citea nici măcar o dată pe semestru, fiindcă avea autoturism de anul trecut.

Soţia mea îi conduse prin hol, zicând:

– Bine că v-aţi îndurat, că la noi e plină casa de marţieni!

„Vai!" mi-am zis, auzind aceasta duioasă ubicuitate a simbolului.

Vărul meu răspunse întrebând în ce vas se pot pune lalelele (bâlbâit cuvânt, care ar deranja şi releele unui calculator electronic!), adică cele câteva lalele violacee pe care le adusese, apoi dădu mina cu noi şi îmi întinse un ziar.

– Ţi-am adus un ziar, zise el zâmbind cu ironie îngăduitoare. E ceva cu nişte semnale radio dintr-o stea. Ştiu că faci colecţie!

Funcţionarul de la poştă, prietenul meu, îşi îngădui să surâdă, prima dată de când îl ştiam. Zic asta, fiindcă era totdeauna un ins liniştit şi retras, cu o inteligenţă pe care şi-o manifesta delicat, neştiind să bârfească ori să ironizeze. Cineva, poate chiar doctorul, mi-a şi spus că i se pare un om care parcă ascunde ceva, deşi n-aş zice, fiindcă numai el nu putea fi omul planurilor secrete, sau... Ştiu eu, poate fi având ceva pe suflet. Dar nefiind nici infatuat, nici nehotărât, având o inimă bună de care se foloseau toţi, ce ar fi avut de ascuns? Bineînţeles, medicii sunt mai sceptici.

Eu însă ţineam mult la el, şi pentru că îmi devenise interlocutorul cel mai plăcut mai cu seamă în ce priveşte toate ipotezele astea ale mele. Nevastă-mea nu că nu-l agrea, deşi se tot părea ciudată nepotrivirea între slujba lui măruntă şi cultura întinsă. Dar omul, ca burlac fără obligaţii, nedoritor de lux, îşi trecea timpul citind. Poate că n-avea studii cu diplomă, ca să aibă funcţii mai mari. Nu, nu puteam accepta ce mi-a spus nevastă-mea o dată într-o doară: anume că n-o fi având recomandaţii prea bune. „Ştii tu cine-i el? Ce, el e ca doctorul pe care-l ştii pe de rost?!" zicea ea, dar asta era o exagerare a ei. Deşi, de dragul exactităţii, trebuie să adaug că omul vorbea cu un uşor accent străin, sau mai bine zis vorbea mult prea corect, şi se ştie că vorbitorii autentici ai unei limbi nu vorbesc nici o data aşa de corect gramatical şi fonetic ca străinii care o învaţă bine din cărţi.

Acum, fiindcă până şi funcţionarul de la poştă zâmbise (nu ştiu, pentru mine, pentru vărul meu...), am pus ziarul de o parte, prefăcându-mă neinteresat. Iar soţia vărului meu spuse:

– Dacă poimâine nu plouă, mergem la munte.

Doctorul stătea rezemat de fereastră şi privea lacul. Fără să părăsească priveliştea, care probabil îl odihnea, zise alene:

– S-ar putea să mai fi fost pe Pământ. La urma urmei de ce să nu umble prin spaţiu şi alţii, dacă am început şi noi…

Am vrut să mă bucur. Totdeauna când începi să dezlegi enigme, pentru că le dezlegi în chip dezinteresat în loc să te desfătezi ca râma la soare sau ca filistinul pe ringul de dans, simţi nevoia să te bucuri cu altul. Doctorul însă adăugă pasiv:

– Totuşi, o revenire mi se pare mai puţin probabilă. Dacă au venit, puteau să rămână. Mi-ai arătat documente din care poate rezultă că au plecat, nu însă...

– Dar sunt promisiuni! am zis înfierbântat.

– Ei, ştiu, ştiu! nu m-a lăsat să închei. Ştiu. Simbolul ăsta mesianic al întoarcerii aparţine mai tuturor credinţelor... Şi ai să zici că pot veni alţii. Pot. Dar cu ce probabilitate? O dată la un milion de ani? Mulţumesc.

Aş fi vrut să am la îndemână într-un tabel sinoptic concentrat măcar toate dovezile pe care le ştiam eu. Numai aşa, ca să i le arăt deodată, să calculăm, să-l conving. I-am şi spus. A răspuns cam rece, poate plictisit:

– Şi la urma urmei chiar dacă aş admite prin absurd ipoteza promisiunii, mă rog, şi că ei ar veni peste un an sau peste un mileniu, cu ce ne-am alege? N-avem noi viaţa şi treburile noastre, ca să nu mai fim nevoiţi să ne gândim numai la venirea lor? Să zicem că ar fi să vină. Or să vină, or să vadă că Pământul e ocupat şi poate or să se ducă. Presupunerea lui Wells mi se pare ridiculă... Chiar dumneata spui mereu că o civilizaţie cosmică superioară – iar una inferioară nici nu e capabilă de călătorii – n-ai zis aşa? nu poate nutri intenţii criminale. E limpede. Aşa că sunt liniştit.

Am râs. M-a întrebat din ochi de ce râd. A trebuit să~i mărturisesc, deşi voisem să tac. I-am spus:

– Când mergi pe stradă şi calci o furnică, observi că ai călcat-o?

Doctorul mă privi atent, apoi zise:

– Înţeleg ce spui. Nu sunt chiar aşa de nătărău ca să fiu idilic. Totuşi nu uita că cine pleacă de pe planeta lui spre alta e pregătit să fie atent şi la furnici...

– De multe ori aşa este, zise funcţionarul de la poştă.

Doctorul îl privi scurt, surâse afabil şi reluă, mai ales că între timp, în camera cealaltă, începuse între nevastă-mea, vărul meu şi soţia lui un poker cu mână moartă, fiindcă dintre noi ceilalţi nici chiar doctorul nu juca.

– Dacă am intuit, zise doctorul, poate că ai dreptate. Uneori mă faci şi pe mine să mă opresc la nişte confruntări, care altădată nu mi-ar fi dat prin minte nici în vis. O pacientă a mea a fost bătută săptămâna trecută aproape mortal, în lift, de o vecina.

– De ce? a întrebat funcţionarul de la poştă.

Doctorul ridică din umeri:

– Pentru unii dintre noi e mai greu de înţeles. Soţul vecinei s-a culcat cu pacienta mea. Vecina i-a prins. El e în derută: nevastă-sa a cumpărat maşină, cealaltă îl iubea mi se pare şi-i făcea tot felul de daruri, din banii soţului ei.

– Se întâmplă! zise funcţionarul de la poştă. Eu tăceam.

– Am aflat şi eu că se întâmplă, zise doctorul cu dezgust. I-am făcut pacientei mele reanimare. De când s-a făcut bine, se răzbună pe soţ, bineînţeles, nu pe amant, care a spălat putina de pe câmpul de bătaie. Alţii consumă ore fără număr în cârciumi sau îşi spun anecdote insipide sau se ciorovăiesc o săptămână ca să afirme sau să infirme genialitatea bocancului unui student care nu mai învaţă fizică din cauza antrenamentelor, dar pierde şi jocul... Uite, totdeauna păţesc aşa din cauza dumitale! îmi spuse doctorul cu umor. Mă faci să ţin discursuri.

– Omul n-are un pic de orgoliu, e încă barbar! zise funcţionarul de la poştă.

Nu eram convins, fiindcă ştiam că omul tinde să fie mai presus de semenii săi, tinzând de fapt să fie mai presus de

sine. Căci omul în intimitate, când e filistin se doreşte director, când e pasional se doreşte erou, când e intelectual se doreşte geniu şi când e mistic se doreşte zeu. Eu le-aş fi spus prietenilor mei asta, întrebându-mă faţă de ei dacă acest orgoliu nu trebuie căutat cumva în memoria genetică a fiinţei omeneşti, ca un reflex străvechi, dacă admitem că odinioară oamenii s-ar fi alimentat intelectual ori poate chiar s-au amestecat biologic prin fraternizare cu alte fiinţe. Dar cum era să-i întreb aşa ceva!

– Şi dacă totuşi, am zis eu ca să zic ceva, dacă totuşi în noaptea asta care vine, cum stăm noi la geam, o astronavă...

Doctorul m-a întrerupt:

– Ştii, zise el, am vorbit deunăzi cu prietenul nostru, ştii care... omul e totuşi astronom. Mă lasă să mă uit prin telescoapele lui din amiciţie, dar râde până şi de cuvântul paleoastronautică.

Atunci am zâmbit acru, zicând:

– Pentru că asta e istorie, şi el nu-i decât un contabil de stele, atâta tot.

– Eşti răutăcios! zise doctorul. Vrei să mă faci să mai ţin un discurs, dar uite, nu-l ţin.

Nu mă miram deloc. Aproape toţi oamenii gândesc confortabil. Intuind dificultatea înţelegerii unor fenomene insolite, ei se feresc la timp. A zis şi poetul că eşti nebun când le-nţelegi, aşa că de ce să înnebunească lumea gândind?

Doctorul mi-a surprins gândul. Al naibii doctor! Mi-a spus cu linişte falsă:

– Uite ce frumos sună: patru rândunici, două mari şi două mici. Şi ce comod! Trăieşti şaizeci de ani până la

pensie şi te-ai ales cu ceva. Dumneata însă visezi marţieni până ai să vii la mine într-o zi să-ţi dau carbaxin.

Seara a continuat să treacă, în vreme ce noi trei am stat de vorbă despre poeţii pe care-i iubim. „Ar trebui un cântec încăpător precum foşnirea mătăsoasă a mărilor cu sare!" spunea doctorul cu beatitudine. Dar, ce să-i faci, releele celor vreo cincisprezece miliarde de neuroni stăteau în priză funcţionând. Mi-am adus aminte şi am strigat numaidecât:

– „Şi căi de mii de ani treceau în tot atâtea clipe!"

Doctorul zâmbi. Zise:

– Acum parcă văd că-mi spui că Eminescu a intuit racheta fotonică. Nici aşa !

Am aruncat o privire către funcţionarul de la poştă, bunul meu prieten, care acum se uita liniştit la fotografiile de pe masă. I-am răspuns doctorului:

– Voiam să spun cu totul altceva, voiam sa spun că ştiinţa fără intuiţii e vax, e contabilitate de zarzavagiu... ca şi ştiinţa fără ştiinţă. Doctore, nu sunt agnostic, însă...

– Am zis eu că eşti agnostic?! se miră el.

– Nu. Dar uite, îţi aduci aminte din liceu disputa asupra primului monument de limbă românească...

– Scrisoarea boierului Neacşu? întrebă funcţionarul de la poştă.

– Nu, am zis eu. Vestitul „torna, torna, fratre".

– A! zise funcţionarul de la poştă. Strigătul ostaşului din armata lui Comentiolus.

Doctorul nu spuse nimic, doar zâmbi.

– Ani de zile, am zis eu, o mulţime de istorici şi lingvişti au catalogat propoziţia drept comandă militară şi toţi au fost mereu de acord, până şi-a adus aminte unul că în nici o

armată nu se comandă cu „frate". Probabil era singurul din ei care-şi făcuse stagiul militar.

– Vrei să spui, zise doctorul, că filologii citesc textele ciudate şi că discută în ele aoristul şi sinecdoca... Poate!

– Interesele sunt diferite, zise funcţionarul de la poştă. Şi e normal.

Doctorul era acum bine dispus. Vru să ne spuie ceva, sau eu am vrut să le spun lor ceva, dar acum nu mai ţin minte ce, fiindcă cei care jucau poker strigară ceva toţi deodată. Am deschis repede uşa. Atunci vărul meu a mai strigat singur:

– Veniţi la televizor, nu ştiu ce s-a întâmplat!

Ne-am dus toţi trei. Televizorul mi s-a părut dereglat,

Însă prietenul meu, funcţionarul de la poştă, zise după o clipă că nu i se pare să fie nimic anormal. Ştiind că se pricepe, nu l-am mai luat în seamă pe vărul meu care zicea:

– De când ţi-am spus să-ţi pui o antena ca lumea! Acum o să pierdem varietăţile.

– Varietăţi se găsesc oricând! glumi doctorul, în timp ce eu umblam la butoane. Dar televizorul nu se putea totuşi regla şi nici studioul nu anunţa că s-ar fi defectat transmisia. Nu ştiu ce vuia în difuzor, sau nu în difuzor. Am vrut să-l închid, însă doctorul m-a oprit cu un gest şi mi-a arătat fereastra. Am înţeles (sau poate n-am înţeles) şi am deschis fereastra, ca să ne dăm seama că vuietul venea de afară. Ne-am uitat jos, de la etajul al nouălea: intervalul dintre blocuri şi stradă se umpluse de lume. Era larmă. Mulţimea venea spre lac. Am zis:

– Iese lumea de la vreun meci.

Dar vărul meu mă privi cu milă:

– Astă seară n-a fost nicăieri în oraş nici o competiţie.

M-am uitat spre lac, apoi fără să vreau m-am uitat în sus. Undeva sub Ursa Mare se mişca încet o lumină verzuie. Am privit atent împreună cu ceilalţi.

– Nu poate fi stea, am zis, fiindcă se mişcă!

– Probabil un satelit, zise funcţionarul de la poştă.

Doctorul întrebă:

– Dar mulţimea?

– Nu ştiu ! am zis eu. Totuşi, parcă e prea mare pentru un satelit aşa cum se văd ei cu ochiul liber... şi se mişcă altfel! şi iar m-am uitat la mulţimea de jos. Televizorul însă bâzâia şi el, imaginea nu se arăta. N-am mai încercat să-l reglez.

Soţia vărului meu îşi aduse aminte de ceva şi spuse îngrijorată:

– Gigel, Fiatul nostru n-o să-l zgârie lumea?

Vărul meu zise:

– M-am uitat. Nu, iubito!

Tot atunci însă doctorul mă apucă de braţ şi spuse:

– Uitaţi-vă cum scapără!

Luminiţa crescuse cit o stea de mărimea întâia şi scăpăra într-adevăr un fel de fulgere verzi. Vărul meu privi indiferent şi zise:

– Iluzie optică.

Cele două femei se retraseră de la fereastră. După un minut, nevastă-mea rosti ca după o revelaţie:

– Acum înţeleg: s-a lansat în Lună o rachetă cu oameni. Asta e!

– S-ar putea! zise doctorul. Deşi nu cred...

– Poate că nu, adăugă funcţionarul de la poştă.

În aceeaşi clipă din televizor se auziră câteva grupuri de sunete neînţelese şi lumina ecranului parcă se fixă, lăsând

să treacă peste ea nişte umbre. Dar trecură alte minute şi nu se iviră nici crainicul, nici cortina. Jos se auzeau nişte zgomote mecanice şi un huruit metalic de diferite tonuri. Am încercat să mă uit. Nu vedeam prea bine şi mi-am adus binoclul, un binoclu foarte bun, cu care privesc uneori luna. Abia atunci am putut desluşi că se opriseră pe malul lacului nişte camioane militare, ba chiar şi macarale. Pe camioane erau instalate lunete astronomice şi încă ceva, poate radar mobil. Luându-mi binoclul din mână şi privind şi el, doctorul zise emoţionat:

– Un fel de sfârlează cu lumini împrejur. Argintie.

Pentru că vocea doctorului tremurase puţin, vărul meu spuse:

– Ce naiba, doctore? Tocmai dumitale ţi-e frică!

Funcţionarul de la poştă, prietenul meu, zise amabil:

– Emoţia faţă de necunoscut nu e neapărat frică.

– Eu m-aş duce jos! am zis atunci.

Soţia mea veni lângă mine, se lipi de mine şi spuse cu mare mâhnire:

– Chiar acuma să mă laşi singură?

Dar vărul meu preciza:

– Să coboare dacă vrea! Cu doamnele rămân eu.

Nu ştiam ce să fac, însă doctorul pornise spre uşă, iar după el şi funcţionarul de la poştă, aşa că m-am hotărât. Lifturile se blocaseră, cum se întâmplă totdeauna în clădirea asta când ai nevoie de ele. Doctorul murmură:

– Vă gândiţi la Wells?

N-am mai răspuns nimic. Toţi trei alergam pe scară în jos.

De la etajul al treilea ieşi un vecin gras, care mă salută şi spuse nervos:

– Ce-i, mă nene, cu pacostea asta? Ori e băşcălie!

– Nu ştiu, am zis din fuga, iar doctorul tocmai atunci se opri, aducându-şi aminte că are un transistor pe care-l scoase din buzunar şi îl deschise. Auzi:

„...obiectul apărut deasupra oraşului nu prezintă vreo primejdie. S-au mai semnalat obiecte similare şi în alte puncte ale globului. Savanţii consultaţi afirmă că poate fi vorba mai curând de o experienţă masivă efectuată cu baloane meteorologice de către o ţară care până în prezent s-a aflat în afara cercetărilor spaţiale şi ai cărei oameni de ştiinţă au pregătit experienţa în secret..."

Un bruiaj atmosferic turbură câteva secunde claritatea emisiunii, apoi crainicul încheie făcând apel la stăpânirea de sine. Puţin mai târziu, când ajunsesem afară şi căutam să ne facem loc spre parc, transistorul doctorului transmise:

„Ştirile primite în acest moment informează asupra unor ipoteze de ultimă oră ; dacă le-am da crezare, ar trebui să le admitem relatarea, semănând atât de mult cu un roman de anticipaţie, că am asista totuşi la vizita unei civilizaţii extraterestre. Aşa sau altminteri, ştirile sosite arată că toţi savanţii din lume sunt de acord că o civilizaţie care se deplasează de la o planetă la alta nu poate urmări, fără îndoială, decât scopuri pur ştiinţifice. Dar fiindcă nu este nimic de natură să îngrijoreze, recomandăm încă o dată tuturor cetăţenilor calm şi stăpânire de sine. Cetăţeni, părăsiţi locurile aglomerate, reluaţi-vă în linişte activitatea. Oamenii de ştiinţă şi armata se află la posturile lor!"

După alte câteva minute, crainicul zise:

„Interpretarea făcută de alţi oameni de ştiinţă, anume că aceste obiecte spaţiale ar putea fi roboţi teleghidaţi urmărind scopuri strict ştiinţifice pare cea mai aproape de

adevăr. Trebuie menţionat că opiniile asupra unei invazii cosmice, inspirate din romanele lui Wells, sunt nişte simple fantezii. Oricum ar fi, viteza acestor obiecte este aşa de mare încât, intrând în păturile dense ale atmosferei, ele riscă să se dezagrege. Cunoscutul savant specialist în domeniul..!"

Urmă însă alt bruiaj, apoi din transistor năvăliră câteva jeturi de sunete pe tonuri înalte. Izbutirăm să intrăm în mulţime.

– Fleacuri. Se fac experienţe! zise un bărbat cu o scurtă de piele şi, aruncându-şi ţigara, se strecură spre clădiri.

Am stat acolo în mulţime, cu doctorul şi cu funcţionarul de la poştă, nu ştiu cât, o oră sau trei sau mai multe ore. Nu mai vorbeam. Pe ţărmul lacului nu erau decât instalaţii militare de radar şi câţiva astronomi cu nişte lunete, poate mai erau şi alţi specialişti, precum şi câţiva reporteri ţăcănindu-şi aparatele fotografice şi de filmat printre cele două autobuze ale radioteleviziunii. Am observat cu mirare că obişnuiţii gură-cască ce pot fi văzuţi oriunde se întâmplă câte ceva, aici lipseau cu desăvârşire. Oamenii stăteau neliniştiţi şi serioşi. De pe aeroportul din apropiere decolară câteva avioane cu reacţie, unul după altul. Militarii, astronomii şi ceilalţi specialişti erau apăraţi de costume de protecţie speciale. Un glas de crainic rosti puternic dintr-un difuzor agăţat undeva într-un copac:

„Sfătuim insistent pe cetăţeni să se depărteze de lac!"

M-am uitat în sus: acum *sfârleaza* se vedea bine cu ochiul liber, i se zăreau chiar hublourile luminate albăstrui şi deodată câteva jeturi verzi ţâşniră în jos de sub ea. Dar nu se auzea nici un zgomot.

– Frânează! zise încet cineva lângă mine.

N-am apucat să mă uit la omul care vorbise, fiindcă mulţimea de oameni se desfăcu, se clătină, izbucniră urlete înfiorate şi fragmentele iregulare ale acestei mulţimi, văzute prin noapte ca nişte trupuri informe, se loviră unele de altele şi se retraseră spre oraş. Mulţi oameni intrau grăbiţi în clădiri. Am vrut să rămân cu cei doi prieteni acolo unde stătusem, dar cineva în costum de protecţie ne făcu semn să părăsim locul, deşi eram departe de mal. Doctorul parcă nu se dădea dus, dar fiindcă funcţionarul de la poştă se îndepărtă docil şi eu îl urmai, veni după noi şi doctorul. Eram acum între două clădiri înalte, la vreo sută de metri de lac. Lume mai rămăsese.

Corpul cosmic necunoscut sau mai bine zis astronava nepământeană era acum la înălțimea norilor. Părea că se leagănă uşor. Jeturile verzi nu se mai vedeau. Nu se auzea nimic, nicăieri, nici respiraţia noastră. Din când în când, din transistor ţâşnea câte un jet de sunete stranii înalte. Atât. Nu bătea nici măcar vântul. Noaptea era fără lună. Dacă n-ar fi fost luminile oraşului, m-aş fi crezut într-o peşteră. Mi-au trecut prin minte crâmpeie din felurite conversaţii cu atâţia sceptici, bolnavi de antropocentrism, care înecaseră toate enigmele istoriei într-un puhoi de simboluri, ca apoi să se intereseze mai degrabă de numărul şi vârsta ţiitoarelor lui Gingis-han decât de ciudatele statuete din ceramica japoneză yomon sau de radiosursa CTA – *102.*

Cineva îmi atinse umărul. Am tresărit. O voce slabă, ca după leşin, spuse:

– Noi plecăm.

M-am uitat: vărul meu era lângă soţia lui. Alături, cu un pardesiu pe umeri, tremura nevastă-mea, prima dată de când o cunosc nemaifiind în stare nici să vorbească. Vărul

meu zise:

– Plecăm cu maşina spre Ploieşti. Ce-o fi, o fi!

Se duseră împleticindu-se printre blocuri, şi-i mai văzui când descuiau portiera. Apoi motorul hurui uşor şi automobilul trecu pe dincolo, spre nord. Într-un târziu, nevastă-mea izbuti să vorbească. Ea zise:

– Ce facem?

– Nimic, am zis eu. Stăm.

– Uite! şopti doctorul.

Mica mulţime de oameni, câtă mai era, se mişcă din nou şi fără voie doctorul se trezi la câţiva paşi de noi. Astronava se lăsa repede peste lac. Deşi eram departe, ne ferirăm din instinct. Dar la un metru de suprafaţa apei şi ia doi sau trei metri de mal, astronava se opri. Hublourile albastre erau ovale. Difuzorul agăţat în copac tăcuse până adineauri, însă acum răbufniră din el într-o succesiune inegală mai multe grupuri de sunete pe tonuri diferite, nefiind totuşi nici paraziţi radiofonici, nici altceva ştiut. Nevastă-mea îmi spuse:

– Parcă ai fi cobit.

Tremura. Apoi începu să plângă.

M-am gândit la vărul meu şi la soţia lui. M-am întrebat dacă nu era mai bine să-i fi oprit, fiindcă nici unul din ei nu mai putea fi sigur pe volan. I-am şi spus soţiei mele:

– Păcat că s-au dus cu maşina aia a lor. Tu să fii liniştită, ţi-am mai spus ca o civilizaţie care...

Dar prietenul meu, funcţionarul de la poştă, îmi atinse cotul. M-am uitat mai atent: o uşă a astronavei se deschidea fără zgomot şi o punte sau o scară se arcuia lin peste intervalul de apă. Apoi puntea sau scara se lipi de mal. De undeva de după clădiri, din mulţime, apărură în

spaţiul gol doi bărbaţi păşind sigur şi calm direct spre astronavă. Nu aveau costume de protecţie sau altceva, erau îmbrăcaţi ca noi ceilalţi, deci nu erau dintre astronomii sau tehnicienii de pe mal. Câţiva militari le ieşiră înainte vrând să-i oprească şi chiar strigând la ei. Dar unul din cei doi făcu semn că vrea să treacă şi din cauza distanţei n-am văzut bine de ce militarii s-au retras numaidecât. Funcţionarul de la poştă se uită în jur, apoi la mine. Toată lumea din preajma lacului încremenise. Puteam să văd mai bine acum, luminilor oraşului adăugându-li-se lumina albastră a astronavei. Cei doi bărbaţi se opriră o clipă uitându-se înapoi. Faţa unuia am zărit-o clar. Dacă nu era o halucinaţie, aş fi putut susţine că mai văzusem undeva figura aceea, foarte recent, ba că o ştiam chiar prea bine, însă aşa ceva mi se păru absurd. Totuşi nu m-am putut stăpâni să nu-i spun asta şi funcţionarului de la poştă care acum era încordat, părând că se gândeşte la ceva anume. Nevastă-mea continua să plângă cu faţa pe umărul meu. Îmi părea rău, dar ce puteam să-i fac! La urma urmei, nimic nu se întâmpla potrivnic logicii pe care eu însumi am apărat-o de atâtea ori. Acum era însă altceva: toate presupunerile mele se realizaseră, şi tocmai asta părea de neînţeles.

Cei doi se urcară pe punte şi trecură cu paşi liniştiţi pe ea până la astronavă. Mulţimea privea uluită. Se scurseră alte câteva minute sau clipe. O lumină vânătă pâlpâi în conul uriaşei sfârleze. Mi-am aruncat privirea spre nevastă-mea şi spre funcţionarul de la poştă, care stăteau imobili. Funcţionarul de la poştă îmi simţi privirea şi zâmbi. Nu era pe faţa lui nici un fel de nelinişte sau era prea multa şi nu se mai observa. Cei doi bărbaţi se zăreau încă în uşa

astronavei străine. Unul se uita încoace, îl vedeam, era cel pe care crezusem că l-am mai văzut. Nevastă-mea întinse mina într-acolo. Zise vag:

– Cine sunt ei?

Atunci, neliniştit, m-am uitat la ea, la prietenul meu de lingă mine, la ceilalţi care mă înconjurau, şi deodată am întrebat tresărind:

– Unde-i doctorul?!

Apoi am rămas mut uitându-mă fix la cei doi bărbaţi care tocmai intrau în astronavă.

Oglinzile paralele

Expoziţia totuşi se închise. Nici o expoziţie nu mai fusese frecventată atât. El nu cultiva culoarea în sine. Nu cunoscuse voluptatea beţiilor cromatice. Dar nu-i plăcea nici tuşul. Linia sigură întărea aerul ingenuu de pe mai toate pânzele lui. Ce erau la urma urmei toate aceste pânze? Erau portrete? Nu, nu erau portrete în înţelesul obişnuit. Erau peisaje sociale sau de natură? Nici asta. El folosea modelul sau priveliştea alegând din ele ceea ce i se părea mai bine înmugurit dintre toate mişcările gândirii sau ale marilor intuiţii. Uneori căuta zonele cele mai stranii din spectrul vizibil, fără să se poată consola cu imperfecţia ochiului omenesc, chiar dacă ştia că uneori cineva poate înregistra o nuanţă şi dincolo de spectrul comun. Acum era de altfel la prima sa expoziţie. Avea patruzeci de ani, dar aproape nimeni nu auzise de el înaintea ultimelor trei luni. Două sau patru pânze oferite unor expoziţii colective nu stârniseră interesul juriilor. Una intrase în altă expoziţie şi un critic ocazional, singurul care-i dăruise o frază, îl sfătuia sau să lucreze *bine* sau să-şi caute altă meserie cât mai era tânăr. La altă meserie nu s-a putut gândi, aşa că a început să mediteze la înţelesul dificil al noţiunii de bine. Experimental, a zugrăvit o dată o privelişte frusta, conturând obiectele fără să poată uita mişcarea lor internă şi impunând tabloului său iarba şi cerul, fără să poată renunţa la supunerea ierbii de către ochiul lui căruia i se părea că iarba gri-argintie este numai o excrescenţă a țărânei, sau la descoperirea cerului prin nuanţe violente între indigo şi negru, cerul părându-i-se o explozie vie de

lumi. Cineva i-a obiectat că nu cunoaşte frăgezimea ierbilor câmpiei, dar el a răspuns că dincolo de culoare caută în sensul ierbii altceva decât privelişte şi furaj. Tot atunci, altcineva i-a obiectat stranietatea cerului, zicând: unde este frumosul cer albastru! şi pictorul a dat din umeri, chiar dacă unii care văzuseră pânza experimentală spuneau într-un glas: nu te descuraja, e un pas făcut, începi să te apleci spre analiză, dă-i înainte!

Imediat după plecarea oaspeţilor de la vernisaj pictorul băgă cuţitul în pânza experimentală.

Nu era un infatuat. Dimpotrivă, îl măcinau întruna marile întrebări şi mai ales întrebarea străveche dacă între ochi şi penel nu se include cumva nedoritul hiat al pierderilor de înţeles. De aceea şi întârziase a se arăta lumii cu tot ce făcuse, deoarece, scrupulos cu sine până la mânie, era în stare să se întrebe până şi dacă e pictor. Iar acum elogiul nemărginit în care începuse să plutească de trei luni îi adăuga altă întrebare. Unii critici care până mai ieri nici nu-şi îngăduiau să-i privească vreo pânză, acum se căzneau în cor să afle numaidecât din cine se trage arta lui atât de originală, şi toţi erau de acord că se trage din cineva mare, numai ca unuia i se părea că din Goya, altuia – din gestul michelangiolesc, iar câtecuiva chiar clin ceea ce nu apucase să facă folclorul. Bineînţeles, au fost şi critici uimiţi sincer de pânzele lui. Un tânăr, cunoscând prin cine ştie ce întâmplare şi cele câteva lucrări mai vechi, îndrăzni să afirm? că pictura aceasta insolită pare a veni din prezent, şi cerându-i-se explicaţii de cei care nu zăriseră în ea formele tehnice subsidiare ale prezentului, tânărul critic încercă dintr-o pornire defensivă să explice că anecdota prezentului înseamnă mai degrabă trecut, adică ceea ce s-a

săvârşit, aici găzduindu-se mai bine-zis gândirea în naştere încă fragilă şi difuză a unui prezent care este de fapt viitorul. Şi pictorul zâmbi atunci prima dată, o singură dată. Iar acum, obosit de lectura elogiilor, de ascultarea laudelor orale şi de scrierea sutelor de autografe pe albumul proaspăt tipărit, pictorul fuma lacom în atelier şi încerca de mai bine de opt ore să combine o nuanţă de violet pe care o ştia foarte bine dar care încă nu-i ieşea. El fuma întrebându-se chinuitor dacă apucase într-adevăr să spună ceva din torentul care vuia într-însul, sau dacă nu cumva gloria neaşteptată îi venise mai curând dintr-o fericită explozie de amabilitate a oamenilor. Şi atunci, întâia oară, încolţi în el curiozitatea aproape bolnavă nu faţă de meşteşugul său indefinit şi crud, ci faţă de propria sa persoană, pe care patruzeci de ani o ignorase. Zvârli jos paleta şi se duse la fereastra deschisă.

Oraşul era plin de zgomote, dar tocmai ele – i se păru – îl ajutară să gândească. Poate că au dreptate, îşi zise el, însă poate că n-au dreptate deloc. Mai bine mă lăsau fără laude şi lucram cum am apucat. Sau muream între timp! şi se lumină la ochi, zicându-şi cu bruscheţe, aproape cu glas tare: O, atunci s-ar fi văzut... numai nu eu.

Îşi scoase halatul, se spălă la chiuvetă, se îmbrăcă de oraş şi ieşi. „Mă duc la Mioara", se gândi el şi se duse la Mioara care era o profesoară de desen tânără şi blondă, îi dăduse să înţeleagă că îl iubeşte şi chiar că l-ar dori de soţ, ştia să deseneze frumos pisici jucăuşe şi cai în galop, era o excelentă gospodină, ştiind ca nimeni alta să calce o cămaşă cu guler scrobit şi să gătească până şi mititei, ca să nu mai vorbim de sarmale, şi mai ales era foarte bună la suflet. Pictorul credea că ţine la ea, deşi uneori se îndoia.

Fata era drăguţă, însă el se simţea mult mai bine când privea ore în şir capul straniu al reginei Nefertiti, soţia lui Amenhotep IV, pe care de multe ori ar fi dorit-o vie. Pasiunea era mai veche, trăgându-i-se de la nişte studii îndelungate asupra antichităţii egiptene şi de la o călătorie. Deocamdată uitase de regina egipteană şi se tot întreba când începuse să-l iubească Mioara, în ultimele luni sau ceva mai demult? Apoi se gândi dacă sistemul său nervos nu e cumva din cale-afară obosit. „Prea multe preocupări de mine însumi şi de persoane demult dispărute!" îşi zise, dar fără prea multă convingere. Mioara nu era acasă, însă o aştepta un bărbat cu barbă, între două vârste, despre care pictorul ştia vag că e un profesor de desen care din vremea studenţiei nu mai desena altceva nimic decât mere, statuia Venerei din Millo şi steaguri arborate. Altfel, om cumsecade. Din anume unghi semăna puţin cu pictorul, care se şi amuză gândindu-se anecdotic la disculparea confuziilor pe care le-ar putea face Mioara. Profesorul acesta cu barbă venise s-o invite pe Mioara să se plimbe cu barca. „Îmi place foarte mult să vâslesc, e singura mea pasiune!" îi spuse pictorului până veni Mioara, care veni repede, fără să se mire şi explicând neutral:

– Dacă nu mergem pe lac toţi trei, eu rămân acasă, aşa că dumneata du-te singur cu barca.

Şi profesorul se duse să se plimbe singur cu barca, fiindcă se pare că vâslitul într-adevăr îl pasiona.

Rămaşi singuri, cei doi se iubiră un timp, apoi pictorul zise:

– Sunt măcinat de nişte gânduri, Mioara!

Mioara îl privi cam speriată:

– Gelos, cumva?

El râse:

– Nu. Mă întreb dacă aşa-zisul meu talent nu-i cumva numai o iluzie a mea, fiindcă au mai rămas în mine atâtea pc care n-am ştiut sa le spun... Prin urmare, toată gloria asta...

– Prostii! îl întrerupse Mioara. Ce iluzie? Şi dacă-i iluzie! Zi mersi că îţi merge bine.

– Totuşi, cum să fac să aflu?...

– Ce să afli? zise ea.

– Părerea adevărată.

– Ei, pleacă şi tu undeva într-o călătorie, de pildă cu cineva, să zicem, dacă vrei, măcar şi cu mine (ea zâmbi), lasă laudele să se răcească niţel, după aceea ai să vezi dacă...

Pictorul căzu repede pe gânduri. Ceva se mişcase în mintea lui, încă nu ştia ce. Mai stătu puţin, apoi ieşiră sa mănânce.

– Profesorul ăsta de desen, zise el mai târziu la restaurant, îţi face curte?

– Ei, curte! râse ea. E un biet maniac: se crede marinar ratat.

– Marinar ratat, nu pictor? se miră pictorul.

– Care pictor ! se indignă Mioara. Nu s-a gândit niciodată. Ca şi mine. Parcă toţi profesorii de desen trebuie să picteze... Tu te ţii de asta şi bine faci. Cu mine m-am lămurit: sunt o femeie drăguţă, aşa că ce-mi mai trebuie?!... Adică, poate nu sunt drăguţă, şi-mi fac numai iluzii! adăugă ea, cochetând discret. Aşa suntem toţi: ne punem întrebări. (Şi schimbă vorba.) Eu ar trebui să fiu geloasă, nu tu. De atâtea ori te-am văzut cu poza ăleia... Nefertiti. Mă rog. Şi ce-oi fi găsit la ea? (Ochii fetei fulgerară

o clipă.) O înfumurată! Şi e absurd: atâtea milenii...

El zâmbi.

Apoi o săptămână nu se mai arătă în casa ei. În săptămâna aceea i se cumpărară vreo douăzeci de tablouri, câteva pentru muzee, celelalte pentru nişte instituţii. Banii îl enervară.

– De ce nu-ţi cumperi o maşină? Ai mult mai mult decât pentru una luxoasă! zise un coleg.

Pictorul înălţă din umeri, după aceea îşi dete seama ca colegului îi mai lipsea o sumă oarecare pentru automobilul visat, şi îi dărui suma. Se plimbă singur un răstimp, când sumbru, când iluminat. Umblă pe străzi până târziu, neatent, abia scăpând de un accident, sau chiar de moarte. Şi deodată toate gândurile se răsturnară în el. Se duse grăbit la Morgă. Mai venise acolo de câteva ori, ca să studieze expresia morţii pe cadavrele proaspete, mai mult din curiozitate, căci nu picta morţi. Oamenii de la Morgă îl cunoşteau. Intră uşor. Un paznic (singur în sala de cadavre la ora aceea) îl întrebă de sănătate. Iar după o jumătate de oră, căutând cuvintele cu greu, pictorul îi spuse cu sfială că ar vrea sa se substituie unui mort, lucru pentru care ar fi recunoscător. Paznicul se scutură:

– Nu, asta nu se poate! Nu pot sa fac! apoi îl întrebă cu frică şi confidenţial: Aţi făcut pe semne ceva şi vreţi să scăpaţi...

Pictorul începu să râdă:

– Nu, omule, dacă vrei îţi arăt ce scriu despre mine toate ziarele: mă laudă toate. Alta vreau eu. Aş vrea să! văd ce-ar zice despre mine dacă aş fi mort... Şi vreau – preciză el, fiindcă paznicul îl privea cu aceeaşi spaimă –

să mă odihnesc puţin de oboseala laudelor şi să înţeleg

dacă le merit.

Paznicul îşi muşcă mustaţa şi mârâi ceva nearticulat. Pictorul mai spuse:

– Nu plec nici din oraş măcar. Să-mi alegi un cadavru mai desfigurat, cam de vârsta mea, schimbăm actele, iei partea dumitale şi eu de aici încolo trăiesc cu numele lui.

– Păi, cum?! făcu paznicul, nesigur. Da' lumea?

– Lasă lumea! spuse pictorul. Un funcţionar, cum o fi, cam de talia mea. N-ai ce pierde, omul a murit oricum, eu hoţ nu sunt... doar nu mă cunoşti de azi-de ieri... Ba chiar peste doi-trei ani, când mă plictisesc, am să declar că n-am murit, că eu sunt cel adevărat...

Paznicul îngălbeni:

– Şi atuncea, eu?

– N-avea grijă! zise pictorul. Am să declar că am găsit noaptea pe stradă un cadavru şi că i-am schimbat actele *acolo,* nu *aici.*

Paznicul îl privi multă vreme nesigur, uitându-se cu coada ochiului la teancul de bancnote pregătite pentru el. După aceea spuse greoi:

– Eu sunt om cinstit, ştiţi. Nu zic, banii... adică suma, de! apoi adăugă: Lasă, domnule, nu vreau.

Totuşi, a doua zi pictorul veni din nou şi-i aduse paznicului, pe lângă bani, un vraf de ziare şi reviste cu elogii pentru ultima lui expoziţie. Preciză:

– Şi nici n-am familie.

Nu se ştie dacă banii sau ziarele, ceva însă l-a convins pe paznic. El zise:

– Atunci să aşteptăm până s-o brodi unul mai pe măsură.

Pictorul plecă mulţumit. Treceau zilele şi acum el lucra

cu poftă, cu toate că uneori i se strecura în minte întrebarea dacă nu e cumva nebun şi n-ar fi mai bine pur şi simplu să lucreze, astâmpărându-şi aceste porniri ciudate. Totuşi între timp depuse pe un carnet de economii la purtător o sumă oarecare s-o aibă pavăză pentru viitorul său incognito, scrise o scrisoare optimistă Mioarei, luă două din tablourile sale cele mai dragi şi le depuse într-o valiză, împreună cu un costum modest şi câteva unelte de pictură, la depozitul de bagaje al gării, vrând să-şi lase neatinse locuinţa şi atelierul, iar într-o seară fu chemat la telefon de paznicul de la Morgă. Plecă acolo în grabă cu un taxi şi rămase uluit când paznicul îl conduse în faţa unui cadavru numai uşor mutilat, cu barba puţintel pătată de sânge: cadavrul era al profesorului de desen întâlnit în casa Mioarei.

– Dacă nu v-aş vedea, aş zice că sunteţi dumneavoastră, numai barba vă lipseşte! zise paznicul.

Pictorul se sprijini însă de zid. Faţa i se făcuse verde.

– Ce aveţi? întrebă paznicul speriat.

– Nimic, zise pictorul. Îl cunoşteam. S-a sinucis?

– Încă nu ştim, zise paznicul. Nu cred. Mai degrabă accident.

– Acte avea la el? întrebă pictorul.

– Sigur, zise paznicul. Are. Nu le-a văzut încă nimeni, dar acu pică.

Pictorul îşi dete seama ca n-are timp de meditaţie şi că trebuie să decidă urgent. Puse febril în mâna paznicului alte câteva bancnote şi sub privirea îndobitocită a acestuia începu să-l buzunărească pe mort, până îi găsi actele şi le schimbă cu ale sale.

– Barba! rosti deodată paznicul. Dumneavoastră n-aveţi

barba, ca decedatul. Noroc că ăsta are nasul fărâmat şi un ochi scurs... Dar ce faceţi de barbă? întrebă el din nou şi rămase cu gura întredeschisă.

– Zici că nici procurorul, nici medicul legist nu l-au văzut? spuse pictorul.

– Nu, zise paznicul. Nimeni. Cauză necunoscută. L-au găsit nişte cetăţeni pe chei, că e noapte.

– Cum aşa? se miră pictorul. Ştiam că nu e voie să te atingi de un cadavru pe stradă.

– N-or fi ştiut. Erau şi cu chef... Le-am spus, da' nu s-au speriat. Sunt sus, aşteaptă să dea declaraţie... Aoleu, vine! Ce facem de barbă?! şi paznicul îşi ghemui capul între umeri.

– Fii liniştit! zise pictorul, neliniştit. Eu am purtat şi barbă!

Apoi plecă repede, dar se opri din mers spre deznădejdea paznicului şi-i aruncă un şirag de chei, pe care paznicul le prinse din zbor şi i le strecură mortului în buzunar.

Ajuns în stradă, pictorul luă un taxi şi se duse la gară. După aceea, cu valiza în mână, se opri descumpănit. Vru întâi să se repeadă acasă la el, apoi înţelese că nu se mai poate: *el* nu mai exista, era acum altul şi *acasă* însemna altceva. Se apropie de un felinar şi răsfoi actul de identitate, citi adresa: era în partea cealaltă a oraşului. Porni pe jos, apoi găsi un troleibuz, merse cu acesta câteva staţii, cobori însă şi se duse iarăşi pe jos.

„Dacă e o cameră cu vreo intrare comună, ce mă fac!" Stătu locului, frământat. Un gând îl împinse acum să fugă undeva în provincie, nu ştia nici el cum şi pentru ce. Simţea fiori şi picioarele i se muiaseră. „Trebuie să încerc", îşi zise

şi examină o cheie yale. Apoi îi veni în minte că s-ar putea să fie altă cheie, cine putea şti dacă răposatul avea atunci la el chiar cheia locuinţei. „Încerc!" îşi ordonă pictorul şi porni şovăind. „Dacă stă cu alţii, spun că mi-e prieten şi că mi-a dat cheia", şi pomi repede. Dar se opri speriat: „Şi dacă încerc cheia şi nu se potriveşte?... Efracţie. Hoţ." Totuşi merse mai departe.

Cum era întuneric şi străduţa de lângă un parc mare nu prea era luminată, pictorul prinse oarecare curaj. Găsi clădirea. Nu ştia însă care din cele două uşi trebuia să fie a lui, nici una nu avea carte de vizită sau alt semn. Cu degetul tremurând, sună. Mai sună o dată, dar nu răspunse nimeni – era uşa din stânga. Încercă şi cheia, care se potrivi, şi atunci, respirând mai uşor, intră tiptil. Aprinse lumina. Era o odăiţă cu o chiuvetă. Avea un divan cu spetează, un şevalet, un mic şifonier, o măsuţă şi trei fotolii. Lângă chiuvetă mai era o uşă. Pictorul stătu cu ochii la ea, nehotărât, apoi apăsă clanţa: văzu o baie, fără altă ieşire. Se aşeză pe marginea căzii, scoase batista şi se şterse de sudoare pe frunte, apoi îşi căută pipa, o umplu migălos şi fumă clin ce în ce mai calm, acolo unde era, până se linişti cu totul. „Garsonieră!" îşi zise în sfârşit, oftă şi spuse tare: „Dumnezeu să-l ierte". Îşi desfăcu valiza, deschise şifonierul, mângâie cu teamă mâneca unui palton, se uită la cele câteva rafturi cu cărţi, cămăşi, caiete şcolare de desen, câteva tuburi vechi de uleiuri, nişte pensule. Se întoarse în baie şi întinse maşinal mâna spre pămătuful de ras, apoi se trase înfricoşat îndărăt: „Nu. Barba!" După aceea îşi zise: „Suntem în august", şi iar se aşeză, de astădată pe canapea, îşi dete seama că nu mai putea preda la aceeaşi şcoală şi că nici nu ştia la ce şcoala fusese

profesor defunctul. Pe Mioara n-o mai putea întreba. Dar pe cine? Gândindu-se la vreo soluţie, adormi aşa cum şedea.

Se trezi transpirat şi cu picioarele întinse peste pernă. Se uită în jur, buimac o clipă, apoi lucid, şi se simţi mai liniştit ca în ajun. Atunci îşi aduse aminte că totuşi răposatul era profesor la şcoala Mioarei, cel puţin parcă aşa auzise. Îşi scutură hainele, apoi însă şi le puse pe celelalte, din valiză ; se uită în oglindă: nebărbierit numai de trei zile, nu se putea încă arăta în lume. Coborî să caute un telefon. Bău o cafea şi telefonă la şcoală, dând de o secretară care-i risipi îngrijorarea: nu se înşelase. Apoi se duse la ministerul şcolilor, făcând o cerere de mutare la o şcoală din marginea oraşului, nouă, unde bănuia că va fi primit uşor, când alţii cereau dimpotrivă, mutări de la periferie în centru.

După o zi sau două plecă undeva în munţi, luându-şi numai câteva carnete de schiţe. Umbla singur, desena puţin, nu se gândea aproape la nimic şi bea lapte de capră. Idilic. Căuta să se obişnuiască însă cu numele său nou. La începutul lui septembrie, când i se părea că se obişnuise, porni spre garsoniera involuntarului său testator. Găsi ceva corespondenţă: o revistă sportivă, o scrisoare de la o rudă (!) rurală, care-i fu de mare folos („află, dragă bădie, că te-am căutat, dar vecinul zice că oi fi plecat undeva la ţară, cum faci vara totdeauna, ca să-ţi spun că după biata maică-ta s-a prăpădit şi vărul Năstase, aşa că acu rămâi singur din neamul tău. Eu, ce să zic, cu ale mele..." şi aşa mai departe) ; un plic oficial îl bucură însă mai mult, îl rupse repede şi află că cererea i se aprobase („... preţuind dorinţa dv. de a sprijini noile şcoli din fostele periferii, nemaifiind posturi la şcoala solicitată, aţi fost transferat la..."), nu-l mai interesa unde. „E cam departe, se gândi ; nu-mi strica o

limuzină". Socoti că şi-o va putea cumpăra mai târziu, vânzând tablourile pe care avea să le picteze de aici încolo. Şi timpul trecu...

Intrase în al doilea trimestru. Elevii erau mulţumiţi. Nu-l cunoştea nimeni. Barba îi crescuse. Purta acum şi ochelari fumurii. Îşi adunase cu grijă toate revistele şi ziarele cu necroloage. Multă vreme nu îndrăznise să le citească, dar acum ştirea că avea să se publice curând şi o monografie despre cel care a fost îi dădu curajul de a se privi în ciudata oglindă. Elogiile nu mai erau patetice ca în timpul ultimei expoziţii, dar, mai profunde şi mai serioase, îl regretau şi de aceea (mai ales că unii intuiseră ce noutate exista în pânzele lui), îl făcură la un moment dat să se regrete el însuşi pe sine. Condiţia lui nouă îl făcu să ocolească iubirile, deşi uneori i se făcea dor de Mioara, însă în acelaşi timp îi înmulţi contemplările nostalgice ale chipului reginei Nefertiti. „Egipt, îşi zicea din nou: maica începuturilor..." îşi dădea seama că îşi creează stări absurde, dar şi le crea.

Pictase. Un impuls proaspăt îl dezlănţuise spre soluţia plastică a devenirii insului cosmic, înţeles în ideea tuturor perspectivelor unei noi mutaţii umane. Era un timp în care omul năzuia să facă maşini cu gândire autonomă şi, temându-se de ele, şi le dorea. Era timpul când acelaşi om se deplasa tot mai des în spaţiul nepământean îndepărtat şi când descoperea în el zăcăminte de puteri pentru care odinioară arsese pe rug. Pictorul ar fi vrut să înţeleagă dacă ochiul omenesc poate vedea dincolo de Pământ şi altceva decât curcubeie, şi fiindcă n-avea cum să se mişte spre astre, începuse să caute totul în fantezia retinei. Aceste lucrări nu le arătase nimănui. Într-o zi nu mai putu răbda şi, socotindu-se destul de transformat, se duse spre fostul său

atelier, căutând în minte un pretext plauzibil, însă în faţa uşii stătu uluit, citind textul unei firme: atelierul era muzeu memorial. Intră. Lucrurile erau aproape cum le ştiuse. Simţi mişcarea involuntară a mâinii, dar o opri la timp, pornită să aşeze altfel vasul ţărănesc cu pensule, acum mutat. Doi studenţi pe care-i preţuia şi cărora le dăduse mai demult nişte sfaturi pronunţau despre el adjective care-l cutremurară, fiindcă nu apucase să înveţe plăcerea de a se auzi lăudat. Chiar lectura necroloagelor, de sinceritatea cărora acum era în sfârşit sigur, aproape îl îmbolnăvise. Voise altceva: să ştie dacă e într-adevăr pictor nou. Aflase. Acum s-ar fi întors în adevărata lui stare, însă nu mai putea şi ştia că nu se mai poate. Era dator să trăiască pentru celălalt. Că îi va ilustra aceluia numele începuse chiar să se bucure, dar îl ostenea grozav povara tainei. El care ştia că trăieşte numai pentru demistificările tainelor (chiar frecventarea artei egiptene pornise din acelaşi impuls), înainte de a afla ceea ce era încă necunoscut în lumea de forme şi de culori, născocise însuşi un nou secret. Îşi dădea seama însă că trebuie să uite de numele său şi de amintirile sale, fiindcă avea alt nume căruia îi acumula treptat alte amintiri. „La urma urmei, îşi zise, *eu* este o noţiune care nu ţine de numele abstract din actul de identitate: eu gândesc, indiferent dacă sunt x sau y, pentru că sunt tot *eu.*" Şi a doua zi se duse cu doua mici pânze într-un pachet în casa unui critic, ales dintre cei cu care nu vorbise niciodată, cu care nu se cunoscuse personal, adică la unul – şi aici fu o eroare de calcul – care scrisese despre el un necrolog rece. Criticul se uită lung la el, apoi examina obosit cele două tablouri şi zise:

– Eşti cam bizar, stimate coleg! Ce vârstă ai dumneata?

– Patruzeci, zise pictorul.

Criticul îl măsură din ochi cu subînţeles:

– Şi până acuma?...

– Profesor de desen, zise pictorul cu anume nesiguranţă.

– A, aşa! zise criticul. Mă miram... Şi de ce n-ai venit

nicăieri până azi? Bănuiesc că nu acum te-ai apucat de pictură...

– Nu, dar... hm... ştiţi, e greu.

– Fireşte că e greu, cine nu ştie! Dar să-ţi spun sincer: ceva mişcare ar fi, numai că te dărâmă moda, vrei neapărat să epatezi. Nici chiar cel pe care-l imiţi (şi surâse cu maliţie) mie personal nu mi-a plăcut grozav.

Pictorul plecă aproape zdrobit. O lună nu se mai arătă decât la şcoală. Numai câtorva elevi le arătă pânzele de acasă. Atelier nu avea. Un elev care desena mai subtil ceru voie să mai vină şi veni zilnic, fără să-şi dea seama că vine nu ca un şcolar, ci ca un medicament scump, adus de departe. Datorită lui, pictorul se mai duse la un critic. Acela era în juriul de selecţie al unei viitoare expoziţii. În casa lui mai găsi doi pictori şi un ziarist, şi pictorul nostru fu înspăimântat că-l vor recunoaşte. Dar nu-l recunoscură. Oamenii nu recunosc pe alţi oameni decât când sunt preveniţi ori când au nevoie de ei. Pe aceştia n-avea cine şi cum să-i prevină, iar de el n-avea nevoie acum decât tânărul său elev. Acest tânăr elev i se păruse pictorului şi el cam bizar, fiindcă mărturisea că n-are de gând să picteze niciodată, că va fi matematician şi că singura sa ţintă, e bineînţeles, să realizeze un automat electronic de reprodus pictura, cu materialul chimic şi cu efectele optice absolute ale originalului. Aşa sau altminteri, acest adolescent

izbutise să-l trimită în casa criticului.

Unul din cei doi pictori îl întrebă:

– Aşa cum şi cât ştii să pictezi matale, pot să te întreb de ce nu te-ai manifestat până acum? Nu vreau să fac nici o aluzie, dar te întreb sincer: de ce?

Pictorul nostru ridică din umeri ; al doilea pictor, mai moale, zise şters:

– Văd aici câţiva oameni. Din mişcările lor ar putea să rezulte cu bunăvoinţă că săvârşesc ceva, deşi aş vrea să întreb: unde le sunt uneltele cu care...

– Parcă fără asta... Începu să zică pictorul nostru, dar tăcu fiindcă interlocutorul îl apostrofă cu aceeaşi placidă invectivă:

– Ştiu, ştiu... dar privirile astea difuze, linia asta de contur care parcă separă pe om de timp!

– Privirile astea nu sunt difuze, explică autorul. Cel mult cuprinzătoare: oamenii îşi privesc planeta.

– Ei, nu mai spune! zise primul pictor.

– Nu se vede asta, zise al doilea pictor.

– Nu trebuie să vă supăraţi, zise pictorul nostru, dar eu nu compun anecdote.

Criticul zâmbi. Optica lui, schimbată într-o singură carieră de cel puţin patru ori, câştigase dobândind elasticitate. El spuse cu timbru pontifical, fără să-l deranjeze vocea sa uşor piţigăiată:

– S-ar putea interpreta şi aşa, elemente sunt. Şi. aş îndrăzni să afirm că... vai, dacă sursa n~ar fi marele stil al regretatului nostru maestru! şi pomeni numele celui care nu mai exista.

Pictorul tresări şi vru să plece, dar criticul îl reţinu:

– Mai stai, zise el. Cred ca ai venit să mă rogi să-ţi bag

toate astea în expoziţie. Mă rog, ca o curiozitate şi în memoria maestrului, pentru că îl respecţi, am să-ţi reţin pânza asta, numai asta... să spunem, *Instinct planetar,* merge! Ce zici?

Ceilalţi doi ieşiră, scuzându-se ca au de lucru pentru expoziţie. După ce uşa de afară se trânti, criticul mai zise:

– Au plecat de ciudă. Nu se aşteptau să mai fie unul...

– Dacă vreţi! rosti pictorul absent. Eu nu i-am dat titlu.

– Ce titlu? întreba criticul. A, da, nici maestrul nu prea dădea. Acum, să nu crezi că e ceva, cine ştie ce: am zi. mai mult ca să le fac lor în ciudă. Îmi place însă titlul pe care ţi l-am găsit.

– Cum credeţi, zise pictorul, ştiind că nu mai are de ales.

– Ştii, zise criticul, este totuşi o nuanţă care s-ar putea să-ţi aparţină, o anumită iradiaţie secretă a ochilor, pe care maestrul n-o găsise. Fireşte, cred că e întâmplătoare, însă poate mi-aş face timp s-o studiez.

– Vai! şi pictorul trecu subit printr-o stare de slugărnicie pe care n-o avusese niciodată şi de care se şi miră, mai ales când spuse cu glasul altuia: Aş fi fericit să primiţi pânza asta ca omagiu modest al...

Spre fericirea lui, criticul îl întrerupse:

– Să nu mă înţelegi greşit: tabloul nu e o realizare, dumneata nici măcar nu cunoşti bine fizica culorii, doar nuanţa aia e amuzantă. Şi explozia dumitale de sinceritate, de ce să mint? m-a mişcat. Numai ca să nu te ofensez, am să primesc pânza... Spune-mi, din ce trăieşti?

Acum, pictorul naviga fără cârmă: se lăsă pe cursul apei.

– Am leafă, zise el. Sunt profesor de desen.

– Dar cheltuieşti cu uleiul, pânza, celelalte. (Criticul se gândi o clipă.) Ştii ce, du-te la...

Îi aminti numele unei instituţii, explicând că instituţia cumpără tablouri, poate-i va cumpăra şi lui, dar îl rugă să nu amintească de această vizită („sunt amabil, însă nu-mi crea obligaţii"). După foarte puţină ezitare, pictorul se hotărî pentru aceste acţiuni administrative. Se duse, dar nu la instituţia recomandată de critic, unde cel care era acum nu mai putea veni după cel care fusese, ci dimpotrivă, la o anumită organizaţie comercială de cu totul alte preocupări care însă cumpăra uneori şi tablouri pentru decorarea numeroaselor ei sucursale. Cineva de acolo îl primi ca pe un furnizor de morcovi.

După o cercetare îndelungată de aproape şi de la distanţă, de sus şi din stânga, a celor câteva tablouri cărate subţioară, întrerupt în fiecare clipă de mai multe telefoane, insul zise:

– Nu prea sunt moderne! apoi adăugă: Dumneata zici că n-ai avut nici expoziţii, aşa că vezi...

– Poate n-aveţi fonduri? întrebă pictorul cu un glas între scârbă şi sfială.

– Ei, fonduri! Fonduri avem, zise insul. Dă-mi o capodoperă şi ţi-o cumpăr numaidecât. Uite! şi-i arătă câteva tablouri pe pereţii biroului, unele bune, altele stupide ; şi preciză ferm: Ăia ştiu să picteze, nu ca dumneata... zici că eşti profesor la şcoală. Nu, prietene.

Pictorul îşi muşcă buzele, dar n-avea de ales. Zise:

– Sunteţi sigur că eu... că n-am talent *ca ei?*

– Ce-i aia talent? Nu există! zise interlocutorul, apoi se corectă: Dacă munceai şi te uitai mai atent cum pictează *alţii,* n-ai fi rămas un necunoscut. Nu zic, ai învăţat şi

dumneata colo, ceva, cât să-i înveţi pe copii la şcoală, dar pentru artă, îţi dai seama, pentru arta plastică, nu? vezi, nu e de ajuns.

Pictorul ar fi dorit acum să vadă intrând pe uşă pe cineva cumplit, omul lui Frankenstein, Golem sau un marţian, care să-l răzbune. Se gândi la vechii meşteri. Zise calm:

– Mă rog, cât am putut să învăţ. La urma urmei, nu din... Aţi auzit de Michelangelo?

– Care? zise insul. A! sigur, sigur.

– Sculptorul italian. Statuia lui Moise, ei! A fost întrebat cum face...

– Precis că n-a spus, ăia ţineau secret! zise insul.

– Uite că a spus, rosti pictorul cu umor.

– M-aş mira... Şi, mă rog, ce-a spus?

– A spus aşa, zise pictorul: Foarte simplu, iau o bucata de marmura şi înlătur din ea tot ce-i de prisos.

Interlocutorul îl privi lung.

– Dumneata mă iei la *mişto* ! zise dezumflat şi-şi căută de lucru într-un sertar.

Pictorul oftă şi ieşi. Se opri puţin în faţa clădirii din care plecase, apoi se plimbă un timp pe strada înfrunzită şi porni mai departe, la întâmplare, trezindu-se fără voia lui, ca ucigaşii la locul crimei, pe chei lângă Morgă. Zăbovi câteva minute, totuşi intră. În prima clipă, paznicul nu-l recunoscu şi se miră cine putea cunoaşte coridoarele ca să intre ca la el acasă. Nici pictorul nu-şi dădu seama că ştiind drumul atât de bine, păşise cu atâta siguranţă încât nu trezise bănuiala nimănui. Însă numaidecât paznicul păli, fără să scoată un cuvânt, dar se redresă repede şi spuse:

– Sufletul meu acuma e curat: am predat a doua zi banii

şi am spus că erau în ţoalele unui mort! apoi completă: Mie nu-mi trebuie bani necuraţi!

Pictorul se aşeză trist printre cadavre.

– Păcat! zise el.

– Păcatul e-al dumitale, eu m-am scuturat, zise paznicul.

– Altceva spuneam, zise pictorul. Îmi pare rău că am făcut aşa, dar nu mai am încotro.

– Păi, se miră paznicul, dumneata ai meseria dumitale, care nu ţi-o ia nimeni. Chit că eşti acu altul, meseria tot aia o ştii!

Pictorul râse amar şi paznicul îi cercetă ochii, intuind din omenie ce nu pricepuse obiectiv.

Pictorul plecă şi de aici. Lucrurile nu mergeau cum îşi închipuise nelăsându-şi nesăbuit din viaţa trecută decât prea puţini bani, care acum se isprăviseră cu închirierea şi înzestrarea unui mic atelier, iar regia cu care era deprins nu mai era pe măsura salariului unui profesor de desen. Avea nevoie de pânză, culori, pensule, călătorii, albume şi linişte, lucruri care încă se plăteau cu bani.

Întâia mişcare sufletească mai proaspătă o simţi, însă o dată cu amărăciunea ei, când i se expuse în cele din urmă *Instinctul planetar,* undeva într-un colţ prost luminat, dar într-un colţ de expoziţie. Nu se putu stăpâni să nu se tot ducă acolo, riscând de câteva ori să fie recunoscut şi tot de atâtea ori să-şi piardă cumpătul. Auzi într-o seară de pilda acest dialog:

„Numele ăsta nu-mi spune absolut nimic!" zicea un pictor necunoscut uitându-se chiorâş la tablou.

„Aud – zise altcineva – că-i un profesoraş de vreo cincizeci de ani."

„Asta-i bună! se indignă întâiul. Şi ăsta are tupeul să se vâre prin expoziţii! Dacă eram eu în juriu..."

Ducându-se altădată la un critic bătrân cu care nu avusese prilej să se întâlnească în scurta strălucire a lungii sale cariere din cealaltă viaţă, se auzi suspectat:

„Pânzele n-ar fi rele, dar de unde ştiu eu că nu ţi le-a făcut cineva, un pictor care nu vrea să se afişeze cu numele lui?"

Simţind totuşi nevoia sa se afle între ai săi, uneori izbutea să pătrundă în câte o reuniune, uita chiar să se teamă de riscul de a fi recunoscut, dar repede îşi dădea seama că acest risc nu mai există, chiar dacă el însuşi redevenea spiritual şi profund ca odinioară, fiindcă lumea neştiind cine e acest ins cu barbă şi ochelari fumurii, adică ştiind că e un modest profesor de desen la o şcoală mărginaşă, iar pe cel adevărat, adică pe celălalt, crezându-l mort, nimănui nu putea să-i treacă prin minte că ar fi totuşi el ; şi nici lucrurile inteligente, subtile, spirituale pe care le rostea nu dădeau de bănuit de vreme ce, socotindu-i prezenţa sau chiar dreptul de a trăi – un hatâr, unii colegi nu i le luau în seamă, ba chiar nici nu-l lăsau să-şi isprăvească o frază, întrerupându-l mereu neatenţi.

Elevul său preferat îi devenise prieten. De câte ori fusese ispitit să se demaşte măcar în faţa lui, o teamă incoerentă şi totuşi apăsătoare îl împiedicase în ultima clipă. Reuşise să-i mărturisească numai că îl macină ignorarea lucrărilor sale. Elevul îl întrebase dacă nu e suficientă descărcarea în artă, şi profesorul, care nu ştia nici el până atunci, izbutise să găsească un răspuns pentru amândoi. „Pictez ca să mă descarc de întrebări, însă nu pot trăi fără ecou. Stau între oameni, şi cred că pe o insulă

pustie n-aş mai picta. Robinson nu-i decât o ficţiune depăşită."

Şi atunci se duse să se plimbe singur, pentru a se aduna în sine, pe malul unuia din lacurile de lângă oraş. Îi veni în minte, în liniştea luminată de lună, că înecaţii au o clipă înaintea morţii propriu-zise, când retrăiesc, imagine cu imagine, toată viaţa de până atunci, şi deodată se gândi dacă asta n-ar fi pentru el o cale de a ieşi iarăşi din persoană şi din timp, însă numaidecât se cutremură, şi nu de frica morţii, căci nu se temea de moarte, cât de îngrijorarea că ar pleca înainte de a fi găsit răspuns măcar la una din marile întrebări. „Eu nu de moarte am nevoie, îşi zise simţind că intră în imponderabilul incertitudinii ; aş retrăi poate toată viaţa dacă m-aş îneca, dar n-o vreau toată, vreau numai perioada pierdută, şi cine ştie, dacă nu voi fi salvat chiar cu o secundă înainte de a o retrăi sau dacă retrăind-o n-am să mai fiu salvat de loc, şi atunci ce folos?"

Şi din clipa aceea trăi mai multe săptămâni de chin. În cele din urmă, văzând că nici nu mai e atras să picteze, se destăinui elevului său care nu rămase prea surprins. Era un băiat destul de mare, aplecat cu gândirea asupra lumii în care trăia şi pe care voia s-o cunoască, îndoit de povara întrebărilor şi în acelaşi timp simţind ceva straniu şi secret în zbaterile tăcute ale profesorului său.

– N-ai să zici că ai bănuit! spuse pictorul.

– Nu, zise elevul. Sunt poate la sfârşitul adolescenţei, nu ştiu prea mult. Când mi-aţi spus, eram sigur că răspunsul ăsta îl aşteptam şi eu.

– Răspuns la ce? zise pictorul, neînţelegând bine.

– La întrebarea cine sunteţi sau ce e cu

dumneavoastră...

Pictorul nu reuşi să răspundă îndată. Zise cam nesigur:

– Şi acum ce mă sfătuiești să fac?

Elevul se fâstâci.

– Eu?! Eu... aş spune.

– Păi ţi-am spus ţie.

– A, nu mie! Să redeveniţi cel care aţi fost.

Pictorul se sculă brusc, răsturnându-şi scaunul. Luă o pensulă subţire, frecă puţin ocru şi trase pe o pânză de curând preparată o tentă orizontală. Apoi adăugă o pată gri-argintie spre marginea din dreapta, ca un fum care se pierde.

– Ce faceţi? întrebă elevul, venind lângă şevalet.

– Eu? Nimic! zise pictorul. Sau nu ştiu... Mă duc la procuratură! spuse el hotărât. Vii cu mine?

Elevul pricepu îndată şi ieşi după maestrul său. Merseră pe jos, fiindcă pictorul voia să câştige timp, poate pentru a se răzgândi, poate numai pentru a se hotărî.

Vremea era a ploaie şi s-ar putea că din această pricină funcţiile conştiinţei lui erau mai iritate. Aşa că se duse.

Camera procurorului, mare, cu lambriuri de nuc şi bibliotecă, era totuşi intimă şi-i atrase privirea ca o cameră a sa, în care ar fi putut să se mute. Procurorul la început nu înţelese despre ce e vorba. Zise politicos:

– Vă rog să repetaţi mai clar: ce reclamaţi?

– Mă reclam pe mine! zise pictorul şi surâse vag.

– Nu înţeleg, zise procurorul. E un caz de conştiinţă, cumva?

– Da şi nu! zise pictorul şi se uită în jur ; elevul rămăsese în sala de aşteptare.

– Înţeleg, zise prietenos procurorul, care nu înţelegea,

însă arăta civilizat că ar înţelege că stă de vorbă cu un nebun ; chiar răsfoi discret o agendă, oprindu-şi degetul undeva, probabil la numărul de telefon al spitalului de boli nervoase. Adăugă calm: Vă ascult...

– Înţelegeţi de unde dificultatea de a vă spune pe şleau, zise pictorul. Cred că nu sunt bandit, n-am făcut crimă, şi totuşi...

– Vă ascult, repetă procurorul.

– Nu sunt cel drept care mă dau... actul de identitate... În sfârşit ; eu sunt de fapt pictorul pe care l-aţi comemorat de curând! şi spuse vechiul său nume.

– Da, înţeleg! zise procurorul şi urmă în gând: „Am înţeles".

– Nu cred, zise atunci pictorul deodată mai treaz. E normal să vă închipuiţi că sunt nebun. Poate într-o măsură şi sunt. Dar nu pentru asta am venit. Sufăr de curiozitatea maladivă de a şti dacă merit sau nu gloria de care m-am bucurat uneori... şi mai ales mă bucur (îl privi atent pe procuror) – postum! Şi dacă reuşesc să comunic semenilor tot ce e în mine... Iată de ce am izbutit să fur identitatea şi funcţia unui profesor de desen mort în accident: am vrut să mă privesc din afară. Risc, îmi dau seama, să credeţi că eu l-am ucis...

– Nu, asta nu riscaţi! zise procurorul deodată pe alt ton, mai comunicativ şi chiar zâmbind. Acum pricep. Nu, nu riscaţi. Din întâmplare ancheta morţii *dumneavoastră* am făcut-o chiar eu. *Eraţi...* foarte mutilat. Dar acuma enigma s-a lămurit.

– Ce enigmă? zise pictorul. Din ziare n am aflat că ar fi fost şi o enigmă.

– A cam fost, zise procurorul. Raportul medicului legist a

stabilit moartea prin accident, dar altcineva din experţi s-a oprit la două lucruri: grupa sangvină din actele dumneavoastră medicale nu corespundea rezultatului analizei cadavrului... (Pictorul păli, procurorul însă adăugă râzând:) Acum a trecut! N-aţi ştiut să vă faceţi alibiuri... Da, şi al doilea lucru: răposatul avea un deget pe jumătate amputat, nu ca dumneavoastră. În sfârşit, ştiu cu cine am avut plăcerea să stau de vorbă. Bine, o să vă redobândiţi identitatea... (şi iar zâmbi) dar nu fără o mică pedeapsă.

– Pentru înşelăciune sau crimă? întrebă pictorul aproape calm.

– Nu, pentru substituire de nume şi însuşire de bunuri străine.

– A! zise pictorul ruşinat. Hoţie?

– Nici chiar... Însă cazul e cu totul ieşit din comun, aşa că sper...

Speranţa procurorului se împlini. Peste câteva zile – un proces în care chiar rechizitoriul cerea suspendarea pedepsei până la o recidivă. Tribunalul deliberă şi-i redărui identitatea. „În asemenea... nici n-aş zice infracţiuni, aş zice experienţe artistice puţin cam bizare, spuse amuzat preşedintele tribunalului, o recidivă pare exclusă." Singurul rezultat nefast al hotărârii judecătoreşti fu cererea de pensionare prematură făcută de un funcţionar al oficiului stării civile, care de la Lazăr încoace nu mai auzise să învie cineva, dar operarea actelor noi se rezolvă de un calculator electronic automat al aceluiaşi oficiu, care astfel îşi şi iscăli certificatul modern de botez, facilitând pensionarea cerută de funcţionar.

Ieşind de la proces în tovărăşia numai a elevului său, pictorul fu înhăţat de ziarişti şi dintre ei năvăli spre dânsul

Mioara. Totul părea să anunţe o dulce epocă idilică bună de povestit în trenuri. Îl şi aşteptau un apartament şi un atelier nou, celelalte şi garsoniera profesorului devenind case memoriale antume.

Cine era el acum? Lumea încă nu găsise formula biologică sau socială bună pentru un răspuns. Era el cel vechi? Dar acela, pentru oameni, murise – cu discursuri funebre, ferpare şi articole cu chenar negru. Sau era altul? Nu, căci de fapt *celălalt* murise. Era poate al doilea din aceeaşi fiinţă?! Imposibil, fiindcă un critic de vază spuse râzând: „Numai Hesiod s-a născut de două ori, te considerăm întors dintr-o călătorie incognito!"

Noul lui atelier fu inaugurat întâi ca expoziţie a producţiei dintre timp.

Seara, sărbătoritul era obosit din nou ca înainte de dispariţie. Cineva spunea: „Vai, dacă toţi oamenii noştri de seamă defuncţi s-ar putea întoarce aşa printre noi!" Şi altcineva, răspunzând, se întreba speriat: „Toţi?! Dar unde să încapă!...

A doua zi pictorul se bărbieri şi renunţă la ochelari. Dar acum simţi că are două ticuri: îşi mângâia aerul din apropierea bărbiei şi îşi împingea cu degetul rădăcina nasului, încolo, era la fel ca în prima existenţă. Doar că forţa atenţiei colective care-l prinsese în noul ei fascicol uneori îi strivea. Se simţea câteodată inferior aşteptărilor. Într-o după-amiază de întâlnire cu alţi pictori, cu studenţi şi public şi, fără îndoială, ziarişti, simţi la un moment dat, după ce rulaseră toate opiniile multicolore şi dulci, că lumea aşteaptă ceva şi de la el, că aşteaptă lumea ceva inedit şi cutremurător. Nu mai putea să tacă, îşi dădea seama. Dar era obosit, îşi simţea creierul gol, se gândi cu

tristeţe la vremea incognitoului său când atâtea fraze de duh se spulberau pe lângă urechile neatente ale altora, şi aproape fără controlul raţiunii rosti o frază oarecare, banală şi chiar descărcată de orice culoare sau sens, ceva de felul: „Sunt fericit că m-am născut din nou şi tot printre dumneavoastră, contemporan cu dumneavoastră!" întâi crezu că are halucinaţii auditive, dar văzu şi auzi limpede ropotele de aplauze, izvorâte poate dintr-un gest amabil al cuiva însă revărsate în toată sala ca un delir. Totuşi, lucru ciudat, această ruşine a sa faţă de el însuşi îi făcu bine: înţelese că e obosit şi că lumea nu-i aplaudă fraza, ci întoarcerea.

Nu se duse acasă. Fu invitat şi din politeţe laşă se duse la criticul care poseda *Instinctul planetar* şi care pusese tabloul în cabinetul său la loc de cinste, ca să aibă prilej să-i spună: „De fapt, eu te-am simţit după stil: era imposibil să te ascunzi de nasul unui critic, dovadă că am fost singurul care... şi am vrut să salvez pânza de vreo nesăbuinţă a uriaşei dumitale exigenţe. Te întrebi de ce n-am voit să te demasc? Am intuit – nu era firesc? – că urmăreşti un avatar al creaţiei!"

Ajuns în apartamentul nou, prea vast, pictorul se simţi străin. Ar fi vrut să locuiască tot în garsoniera defunctului profesor de desen, dar îi era jenă s-o ceară. Nu putea dormi. Era noapte, dar se duse în atelier vrând doar să se familiarizeze puţin cu încăperea şi cu lucrurile, se trezi însă punând mâna pe paletă, mutând şevaletul într-un unghi de lumină care, fiind inevitabil artificială, să nu-i dea totuşi senzaţia de artificios. Şi începu să lucreze. Acum fabulă. Alesese un colţ de interior de deasupra ferestrei deschise şi se uita la cer, muind pensulele şi frecându-le de paletă,

când deodată un punct portocaliu trecu încet spre orizont. Rămase cu pensula în aer. Nu părea să fi fost avion, nici stea căzătoare, iar sateliţii artificiali care se zăreau adesea, erau de culoarea stelelor. Aruncă punctul pe pânză şi apoi îl privi, îl şterse nemulţumit şi îl refăcu, însă iarăşi îl şterse şi aruncă pensulele într-un vas. „Nu pot, îşi zise el ; nu-l cunosc: îl văd de jos. Şi dacă e..." Nu se mai gândi la nimic şi ieşi să se plimbe, apoi se întoarse în atelier şi se culcă pe canapea, îmbrăcat. Dimineaţa, fără să ţină minte vreun vis, se simţi obsedat de ceva străin de el şi de Pământ care parcă-i tot dădea târcoale, ca o aglomerare iradiantă de unde. Bănui că e oboseala. Dar când ieşi să-şi cumpere ziare şi începu să citească iarăşi laude şi reportaje zglobii despre ciudata lui aventură, înţelese cât de folositoare i-ar fi fost putinţa de a se privi pe sine cu timp cu tot din alt timp, măcar o secundă. Ceea ce încercase nu era nimic altceva, pentru el, decât o aventură absurdă. Aflase, dar nu văzuse nici nu simţise ceea ce dorea de fapt, căci în astfel de împrejurare forţată se ascunsese numai, neputându-se şi obiectiva.

Un răstimp încercă să se încredinţeze muncii şi câteva luni observă mutaţia dorită, tensiunea energiei lui părăsind zonele introspective ca să se concentreze toată asupra lumii cu întrebările ei. Dar în prima zi de ninsoare, când oraşul se albise şi nimeni nu apucase încă să încarce primul tomberon de zăpadă, privi în jos pe geam şi zări o singură pereche de paşi care tăiase adineauri strada. Se gândi în glumă: „Zăpada nu s-a pătat ; a trecut cineva pur!" şi în aceeaşi clipă sună cineva la uşă. Se bucură mult, fiindcă era elevul. Încă nesigur şi vrând să fie aşa, întrebă:

– Tu ai trecut strada adineauri?

– Eu, zise tânărul.

– Sunt tare bucuros că n-a trecut altul.

– De ce? întrebă elevul neînţelegând.

– Aşa, nu ştiu de ce. N-aş fi vrut sa calce altcineva zăpada primul.

Şi se însenină deodată. „Mă sfătuiesc cu el!" îşi zise şi îl şi întrebă, aproape brutal:

– Tu eşti curat, eşti cum se spune viitorul nostru. Pe tine te-aş crede mai uşor, oare într-adevăr...

Elevul pricepu repede şi-şi îngădui să-l întrerupă:

– Nu, să nu-mi vorbiţi de îndoielile dumneavoastră!

– Îi crezi deci sinceri? zise pictorul cu nesiguranţă.

– Sigur că da. Numai unul sau doi – nu, dar nici ei pentru că nu v-ar recunoaşte originalitatea şi forţa, doar fiindcă nu vă iubesc.

– Dar nu vezi că şi când iese din gura mea o platitudine, reporterii jubilează că mă revăd şi mă înregistrează pe magnetofoane parcă aş...

– Dumneavoastră nu spuneţi platitudini! zise elevul.

– Aşadar şi tu eşti laş! se mânie pictorul.

– Nu, zise elevul ; nu spuneţi platitudini pentru că nu gândiţi plat. Uneori puteţi spune ca oricine o frază obosită. Asta-i altceva... Iarăşi vreţi să vă controlaţi *din afară?*

– De unde ştii? făcu pictorul surprins.

Băiatul se uită în podea.

– Nu mai puteţi...

– Ba pot! şi pictorul sări de pe scaun. Pot. Uite cum pot: cred că în anumite condiţii şi numai vremelnic timpul poate deveni în parte reversibil.

– Vă gândiţi la Heisenberg?

– Mă gândesc să fac exerciţii de voinţă... vreau să spun

de concentrare: poate-mi refac o stare trăită, aşa că întors în mine aş putea privi iar... Nu ştiu, trebuie să încerc.

Şi într-adevăr încercă. Experimentul dură multe săptămâni şi fu o şcoală aspră a voinţei canalizate într-o singură direcţie, până când pictorul izbuti să se autosugestioneze dirijat, dar rezultatul rămase meschin şi aproape ridicul.

Nu reuşi în cele din urmă decât să adoarmă, visând cu totul altceva decât urmărise, şi apoi să se trezească sleit. Căutându-şi elevul, care acum prin grija lui îşi pregătea un colţ de expoziţie, îi spuse că are de gând să se adâncească în cercetarea laboratoarelor moderne şi a sufletului oamenilor din ele, ca să caute sensul căruia nu-i simţea deocamdată decât adierea depărtată. Elevul, care de fapt acum era student la matematici şi pictor aproape cu nume, nu îndrăznea să spună nimic, însă maestrul său îi ghici frământarea şi-i smulse sinceritatea de care avea nevoie, aflând că tânărul însuşi umblă după aflarea unui înţeles similar pe care el îl numea integrarea maşinii în om.

Astfel, în anotimpul următor pictorul, uneori însoţit de elevul său, frecventă laboratoarele de cibernetică, biochimie sau altele din aceleaşi zone foarte noi, şi după câteva săptămâni se trezi surprins de figura unui tânăr biochimist care dimineaţa, între toţi ceilalţi, părea o figură de tânăr învăţat cuminte, chiar angelic, urmărind programul comun al catedrei unde era asistent, dar spre seară, întors în acelaşi laborator, şi mai ales noaptea când rămânea singur, îngăduind însă vizita pictorului pe care-l stima, deodată parcă devenea demonizat, cu altă privire, cu alte cute, semănând şi nesemănând cu sine nici măcar cât un frate geamăn. Pictorul îşi contrazise elevul,

explicându-i când beau o bere spre a se răcori, că el nu vede doi inşi într-unui şi nici măcar două vieţi într-o viaţă, ci numai dezbrăcarea zilnică de costumul psihic curent. „Parcă atunci ar ieşi din el să se topească în natură, în fiecare seară!" spuse pictorul.

Şi din seara constatării începu să facă schiţe pentru un fel de portret, pe care încă nu-l întrezărea.

Dar într-una din zile îl văzu deodată abătut. Mai degrabă nu abătut, sau nu numai abătut, fiindcă în ochii tânărului biochimist pictorul desluşi mirat paradoxala întâlnire între fericire şi tristeţe. Întâi nu-l întrebă nimic şi lucră la ochii care-i sugeraseră mai mult chiar decât arătau. Curiozitatea omenească răzbi însă în cele din urmă.

– Ce ai? întrebă pictorul.

Pe masa de sticlă a biochimistului, între uneltele sale de metal şi sticlă, într-o farfurie de sticlă erau câteva buline albe, sferice, minuscule, nesemnificative. Alături, o faie cu o ecuaţie rezolvată cu stiloul, şi lângă ea o foaie perforată, probabil cu aceeaşi ecuaţie controlată de calculatorul electronic. Biochimistul se uita pierdut, cu privirea aceea paradoxală, numai la bulinele din farfurie.

– Nimic, zise el. Sau să spun mai bine: pe nimeni! Nici pe mine.

Pictorul ezită. Apoi totuşi spuse:

– Depresiune? Iartă-mă, poate o dragoste...

– Nu! zise biochimistul surprins, apoi explică simplu: Calculul arată că am reuşit, dar nu pot şti fără om. Şi nu pot experimenta nici măcar pe mine. Asta-i tot.

Pictorul lăsă paleta.

– Deci care e drama? întrebă el îngrijorat.

– De unde ştii că e *drama?* explodă biochimistul. Fiindcă

este!

– Din ochii dumitale. Vino să-i vezi.

Biochimistul se apropie indiferent, dar rămase pironit când se văzu. Nu se recunoscu îndată, fotografic, şi se bucură că nu se recunoaşte. Bineînţeles, privirea asta nu şi-o ştia.

– Da, zise el, dramă dacă vrei...

– Te pot ajuta? întrebă pictorul.

– Nu cred, răspunse celălalt. Fiecare om ţine la viaţa lui.

– Nu înţeleg! zise pictorul.

– Nici n-ai ce! zise biochimistul, apoi se uită din nou la pânza pe jumătate lucrată şi se corectă: N-am vrut, iartă-mă... La urma urmei, îţi spun: am descoperit posibilitatea unor biomutări în timp, cu întoarcere.

Pictorul se înviora brusc:

– Adică un fel de maşină a timpului, nu?

– Nu! zise biochimistul. Eu nu sunt fizician. Am citit. Cred că o *maşină* e un lucru absurd. Vezi în farfurie nişte pilule? Ele sunt.

– Cum?! întrebă pictorul foarte îngândurat.

Biochimistul se aşeză oftând, apoi surâse incert şi ridică din umeri.

– Înţeleg, reluă pictorul: e un secret, o descoperire, dar să ştii că eu habar n-am de...

– Pot! zise biochimistul repede. Pot să-ţi arăt chiar formula, chiar... Nu, nu ţi-ar folosi la nimic, nici mie. N-am pe *cine* să experimentez, înţelegi? Asta e. Pe mine însumi nu pot numai fiindcă n-are cine să observe efectul. Nu de risc mi-e frică, îţi dai seama.

Pictorul se ilumină de-a binelea. Zise aproape voios:

– Cum nu? Pe mine! şi fiindcă biochimistul îl privi

deodată lung, el reluă: Dacă vrei, îţi dau şi declaraţie scrisă că-mi asum toate riscurile. Eu asta caut!

– Ce, riscul? zise biochimistul.

– Nu riscul: cu orice risc, o maşină a timpului.

– Dar *nu e maşină*, ţi-am mai spus: numai nişte pilule, mai mici decât piramidonul, plus un scaun. Şi să ştii, nu e o pură rememorare, ca la înecaţi... poate ai auzit.

– De înecaţi? Da. Am şi vrut să încerc...

Biochimistul îl privi iarăşi atent.

– Nu înţeleg, zise el.

– A, n-ai citit în ziare despre „învierea" mea? Nu?! Am vrut să văd ce zice lumea despre mine în absenţă absolută şi m-am substituit unui cadavru...

– Deci dumneata eşti... eroul! zise tânărul biochimist. Am citit ceva, însă cam neatent. Dumneata erai deci...

Atunci am priceput! Uite cum e: când urmăreşti subiectul în cauză, ai impresia că nu se întâmplă nimic. Am făcut experienţe pe maimuţe şi credeam că nu reuşisem. Dar o filmare foarte încetinită arată dispariţia totală a corpului propus, însă numai vreo sutime de secundă. De ce? Pentru că individul se întoarce în timpul din care a plecat, indiferent de durata *subiectivă* a absenţei.

– Prin urmare se şi întoarce!

– Dar cum credeai? Se întoarce, ţinând minte însă recenta trăire stimulată. Recentă – e un mod de a zice. Pricepi că maimuţele nu mi-au putut mărturisi ce au văzut, şi nici nu ştiu în ce epocă am reuşit să le trimit. Îmi trebuie om!

– *Ai* omul! zise pictorul cu nerăbdare.

– Potoleşte-te, zise biochimistul. Să-ţi spun ce trebuie să se întâmple, teoretic... Poate renunţi.

– Nu renunţ! strigă pictorul zvârlind o pensulă de pe scaun şi aşezându-se vioi.

– Bine, zise biochimistul, o să vedem. Sunt convins că nu e numai o retrăire intensivă în sistemul nervos. Asta e la înecaţi. Ei văd numai ce au mai văzut odată. Şi nici călătorie în memoria inertă. Aici e altceva: poţi să nu fi citit nimic despre o epocă şi să te plimbi totuşi la dorinţă prin ea. În natură există mereu tot ce aparent s-a pierdut. Stimulentul meu biochimic îţi produce prin descompunere şi recompunere organică rapidă, cred că tot în formele date, o stare reală absorbind şi datele necesare ale unei realităţi trecute, chiar dacă n-ai auzit niciodată de ele. Ca să pricepi mai bine, uite cum e: te duci acolo ca un om viu, ca un călător. Detalii n-am.

– Prin urmare, zise pictorul interesat, înghit o pilulă...

– Una anumită sau două având împreună aceeaşi valoare: aici încă nu ştiu mai nimic. Dozele stimulentului trebuie să fie egale cu duratele deplasării.

– Nu înţeleg, dar vreau ! zise pictorul gândindu-se intens la plăcerea de astădată de a se rupe din el însă fără o absenţă sensibilă. Înţelegea că în viitor nu se poate duce, nu era sigur nici de trecut, dar se mulţumea şi cu încercarea unei mici excursii de confruntare. Totuşi, politicos, îşi invită interlocutorul să continue: Eu m-am decis, însă aş vrea să ştiu totuşi cum...

– Ştii, zise biochimistul, în stările de mare intensitate nervoasă pe care le vom nota cu n se produc marile emoţii, venite brusc şi solicitând tot organismul, toată starea omului. Dacă starea devine de valoarea n_2, n_3 – emoţia e imensă, de pildă în cazurile de extaz. Dar când starea ajunge la n_5, ce se întâmplă?

– Nu ştiu, zise pictorul.

– E grav: plesneşte de pildă o arteră sau ai o congestie cerebrală. Poţi muri subit. Dar dacă e să zicem n_{15}?

– Mor şi mai repede! zise pictorul cu glas schimbat.

– Nu mai mori deloc! zise liniştit biochimistul. Organismul nu mai e atacat de suprasolicitări nervoase. Ca şi la sunet, pe care urechea omenească îl percepe în genere între 16 şi 20.000 de vibraţii. De exemplu muzica sferelor n-o mai aud decât poeţii. Stimulentul meu, pe care l-am numit *retrobiogen*, te poate muta în trecutul dorit, în funcţie numai de doză. Dozele de retrobiogen le notez aşa: n_{10}, n_{12}, n_{15}, n_{38} şi chiar, nădăjduiesc, să zicem n_{17}, $_{08}$. Tocmai lucrul care-mi lipseşte este dirijarea dozajului. Experimentul!

Pictorul asculta fermecat. Zise:

– Şi epoca aleasă nu se greşeşte?

– Teoretic, nu! zise biochimistul! Sunt tânăr, n-am asistenţi care să mă supravegheze când aş experimenta, profesorul a zâmbit când i-am spus ce lucrez, aşa că...

– Ce mai aştepţi atunci? zise pictorul şi-l privi fix.

Biochimistul deschise un sertar, luă un stilou şi o coală de hârtie, însă renunţă şi instală un magnetofon şi, întinzându-i pictorului microfonul, ridică din umeri:

– Mă rog! Fă declaraţia...

Şi se duse să pregătească fotoliul special, adăugând din mers:

– Dacă te interesează, retrobiogenul e asociat cu fotoliul iradiant.

Pictorul ridică o clipă ochii de pe hârtie, întrebând cu îngrijorare discretă:

– Cum asta... iradiant?!

– Nu ţi-am spus, zise biochimistul. Credeam că nu te interesează. Uite cum: pilula de retrobiogen programează momentul recompunerii dumitale biologice, iar fotoliul iradiant te descompune, adică efectuează transferul în timp. Îţi dai seama, altfel nici nu s-ar fi putut.

Pictorul sfârşi repede să declare în termeni juridici ceea ce dorea. Apoi (îngrijorarea aproape îi trecuse) el se aşeză în fotoliul cuprinzător, cu tâmplele între doi electrozi, cu o manşetă metalică pe încheietura pumnului stâng, şi, lăsându-se îmbrăţişat şi chiar supt de numeroasele detalii ale fotoliului, întinse mâna dreaptă spre biochimist.

– Stai cuminte! zise biochimistul. Ce epocă vrei?

– Oricare, zise pictorul, dar cât mai adânc în istorie. Prefer antichitatea egipteană – şi luă din mâna biochimistului un pahar cu apă şi un bulin, întrebând mirat: Numai unul?

– Unul, zise biochimistul. Numărul 35. Ia-l. Când îl înghiţi, ai să intri într-o stare de somnolenţă, apoi probabil te trezeşti în epoca dorită. Gândeşte-te intens la teritoriul geografic.

– Dar ce e numărul 35? întrebă pictorul, acum parcă puţin nehotărât.

– 35? zise biochimistul. Secolul al cincisprezecelea înainte de era noastră.

– Egipt! zise pictorul şi înghiţi bulinul. Mai apucă să spună: Sper că mă aştepţi aici! şi auzi ca prin vis răspunsul:

– În aceeaşi secundă a *mea* te revăd: fotoliul te şi recompune, *aici...*

Pictorul se trezi pe un teren stufos de ierburi, mărginit de un lac şi de o pădure. Stătu un răstimp aşezat pe un bolovan pe care se trezise, privind lacul ce i se părea foarte

cunoscut. Făcu apoi câţiva paşi pe mal şi zărind jos un mic obiect negru, se aplecă să-l ridice, zărindu-se în acelaşi timp pe sine în oglinda lacului calm. Era îmbrăcat normal, cu costumul gri pe care-l purtase în atelierul său şi în laboratorul biochimistului, şi când vru să exclame, gândindu-se că fusese înşelat şi poate numai transportat în stare de somn sau de.. catalepsie undeva în afara oraşului, privi obiectul negru: era o ceşcuţă de ceramică neagră, cu zigzagul fulgerului stilizat de jur împrejur.

„Am mai văzut asta! îşi zise. Am şi eu una... unde am văzut mai multe? A, la muzeul de istorie a oraşului..." şi rămase deodată ţintuit pe loc: „Lacul nostru de lângă oraş unde se plimba curtezanul Mioarei. Dar unde-s clădirile noi?" Şi în aceeaşi clipă auzi nişte răcnete şi nişte troznete în pădure, iar îndată după aceea plescăitul apei. Se uită îngrijorat: din mijlocul lacului, unde abia acum zări nişte locuinţe lacustre, veneau câteva bărci lungi, iar prin desişul de copaci se văzu trecând o namilă sură cu trompă, şi numai când recunoscu în vietatea imensă mamutul, pictorul pricepu şi strigă, simţind că leşină.

Se trezi după cât i se părea destul de repede, însă cravata i se dezlegase şi pantalonul stâng îi era plin de praf şi de ierburi uscate. Se scutură şi se uită în jur, la coloanele imense şi albe probabil de calcar, apoi, uimit, la dalele curate de sub picioarele lui şi din nou la praful şi la iarba uscată pe care nu şi le scuturase de tot. Îşi aminti de mamut, de lac, de răcnetele omeneşti, şi iarăşi se uită lung la cetatea sau palatul din faţa lui. Soarele ardea greu, sufocant. Umbra răcoroasă dintre coloanele albe îl ispiti şi el urcă treptele largi. Auzi strigăte, se întoarse şi văzu câţiva bărbaţi cu faţa smolită bătând spre roşu, care-şi

scăpaseră lăncile grele din mâini şi căzuseră pe dale. Nu prea înţelese ce se petrece şi urcă mai departe, pătrunzând într-un vast coridor pustiu. Paşii lui nu se auzeau, fiindcă era încălţat cu pantofi cu talpă sintetică, dar îşi auzea ecoul respiraţiei intense. Zgomotul slab al unei mişcări îl atrase în dreapta, unde zări o uşă uriaşă cu două canaturi, întredeschisă şi nepăzită. O împinse uşor şi pătrunse într-o sală sclipind de marmură, aur şi abanos, şi rămase înlemnit. „Nu! își zise, aducându-şi aminte de tot ce se petrecuse. Omul ăsta ori m-a hipnotizat, ori mi-a stârnit un vis de halucinaţii... cu vreun stupefiant." Dar imaginea era vie şi nu dispărea. Un sculptor aproape gol, lăsat pe genunchi în faţa unui bust aproape terminat, şlefuia o trăsătură a profilului, iar de aici de unde se afla, pictorul putea privi, de la spatele sculptorului nervos şi absorbit, profilul şi o parte a corpului reginei egiptene Nefertiti. Soţia lui Amenhotep IV şedea imobilă pe un tron şi se uita fix la un punct neutral mai jos de picioarele ei, nu la sculptor. Zâmbetul complex şi abia mărturisit de stăpână a lumii şi a frumuseţii sale nepământene trăda şi puţină ironie şi puţină tristeţe ; dar între nasul subţire, ridicat imperceptibili în fină provocare erotică însă şi socială, şi bărbia deşi subtil rotundă, ascunzând în rotunjime o voinţă pe care o hrănea se vede că numai conştiinţa de zeiţă şi stăpână, era tăietura feminină şi secret senzuală a buzelor care nu se ştie ce mai aşteptau. Pictorul uită de sine şi sorbind priveliştea nebănuită scoase un strigăt uimit. Sculptorul Tutmos (pictorul înţelesese că nu putea fi altul decât uluitorul artist din timpul celei de-a optsprezecea dinastii egiptene, al cărui atelier se descoperise – sau acum avea să se descopere – la El-Amarna) nu auzi nimic, totuşi

sprâncenele reginei se ridicară uşor de tot, şi mai fermecător arcuite, iar Tutmos le observă şi se lăsă puţin pe spate, parcă ezitând, apoi se repezi la bust şi netezi arcul lor, zărit abia adineauri. Pictorul înaintă un pas spre regină şi o coloană îi întrerupse privirea, iar când vru să facă alt pas, la stânga, se împletici şi căzu ameţit. Deschise ochii fără să vadă nimic. Simţea marmura tare sub şold şi umăr. Era întuneric şi deodată marmura se muie şi dispăru din senzaţiile lui, dar spinarea începu să simtă o uşoară apăsare elastică. Deschise ochii mai bine, căci se simţea acum în poziţie aproape verticală, deşi nu vedea nimic. Aparatul său vestibular funcţiona bine, se simţea viu dar nu era sigur de nimic şi nu înţelegea nimic în întunericul absolut dimprejur.

Şi deodată o lumină puternică de neon izbucni de sus şi pictorul văzu nişte ochi ciudaţi pe care-i cunoştea foarte bine, plini din adânc şi din afară de o privire dublă, paradoxală şi fixă, dar de astădată şi cu o nuanţă în plus: ochii zâmbeau uşor. Nu, nu erau ai reginei. Pictorul se dezmetici de tot: în faţa lui, privindu-l de sus, stătea tânărul biochimist, ţinând în mână microfonul magnetofonului.

– Bine ai venit! zise biochimistul şi zâmbetul i se transformă într-un râs vesel. Ai lipsit aproape un minut. Mă speriasem.

– Cum un minut? zise pictorul.

– Un minut, fotoliul dumitale a fost gol. Dacă nu eşti obosit, spune-mi *unde* ai fost. În Egipt?

– Şi în Egipt, zise pictorul.

– Cum, deodată în mai multe locuri? Nu cred! zise biochimistul apropiindu-se de fotoliu. Explică-mi...

– Cred că am nimerit întâi undeva prin preajmă, aş zice

că era lacul nostru de nord, de lângă oraş. Da! dar acum cinci sau şase milenii. Oamenii fugăreau un mamut sau mamutul îi fugărea pe ei. Lasă-mă să-mi revin, şi-ţi dau şi amănunte... După aceea am leşinat, apoi m-am trezit în Egipt.

– Aha! făcu biochimistul. Nu prevăzusem... În loc să ai un singur şoc, ai avut două.

– De ce? întrebă fără îngrijorare celălalt.

– Retrobiogenul a acţionat în trepte... da, desigur, prima etapă: asimilarea în organism, a doua – adevăratul efect. Am aflat enorm de mult, eşti un erou! şi biochimistul, de obicei retras şi cumpănit, sări să-şi îmbrăţişeze omul.

– Eu trebuie să-ţi fiu recunoscător! protestă pictorul. Dar sunt încă prea obosit. Altceva urmărisem, însă asta e peste orice aşteptări... Poţi să-mi dai o ţigară?

Pictorul n-avea ţigări sau tutun, biochimistul nu fuma deloc.

– N-am, zise biochimistul jenat. Nu e rău, dacă simţi nevoie. Înseamnă că-ţi revii complet. Fug să-ţi cumpăr! şi până să-l oprească pictorul, celălalt şi ieşi.

Rămas singur, pictorul se mişcă în fotoliu. Membrele acum i se dezmorţiră, îl ascultau. Se ridică şi se sprijini puţin de şevalet. Se uită atent la portretul neterminat al biochimistului. Apoi făcu un pas şi zări pe jos altă pânză preparată, dar goală. Şi dintr-un impuls necunoscut, scoase de pe şevalet portretul şi puse cu iuţeală în loc pânza goală. Alese pensule, stoarse pastă din câteva tuburi, frecă mai multe culori şi se apucă de lucru. Mâna mergea uşor, pe pânză apărea scena din Egipt. Când lucra, i se păru că aude un foşnet şi crezu că îi stăruie în urechi, peste cele câteva milenii, mişcarea uşoară a rochiei reginei, pe tron,

după ce strigase el. Când fixă arcul sprâncenei mirate incluzând aici poate şi secretul unei iubiri bizare şi imposibile, o turburare îl năpădi. Se gândi îngrijorat: „Bustul din El-Amarna", şi pensula îi tremură între degete. (După un an sau doi avea să retrăiască aceeaşi emoţie, privind într-o călătorie sprâncenele reginei mai arcuite decât le ştiuse în tinereţe de pe acelaşi bust. Prin ce miracol se schimbase, o dată cu deplasarea lui înapoi în timp, şi sculptura, n-a mai apucat să afle niciodată, şi nici nu avea să mai încerce să descifreze asta, când mai observă că diferenţa exista chiar între fotografiile vechi din albume şi fotografia pe care şi-o făcu în muzeu el însuşi.) Dar simţi o mână pe umăr şi scăpă jos pensula, se întoarse şi se linişti. Era numai biochimistul, care-i întindea un pachet de ţigări cu filtru.

– Jumătate de oră de când te urmăresc: parcă eşti demonizat. *Asta ai văzut acolo?*

Pictorul zâmbi şi nu-i răspunse. Lucră mai departe. Mai târziu se odihni puţin pe o canapea existentă în laborator, după aceea lucră din nou, până dimineaţa. Biochimistul nu-l părăsi. Îi făcu o injecţie întăritoare şi apoi se uită la tabloul proaspăt.

– Îţi place? întrebă pictorul când lumina zilei năvăli pe fereastră.

Biochimistul spuse:

– E un avantaj: câştigi viaţă fără să pierzi din a dumitale mai mult de un minut. Cred că într-o oră sau în două ai putea să pictezi cam toată istoria. Nu ştiu dacă retrobiogenul poate deplasa şi obiecte...

– De ce întrebi? zise pictorul.

– Aşa. Poate m-aş duce la Siracuza cu un aparat de filmat şi un magnetofon... la Arhimede. L-aş salva de

dobitocul acela de soldat roman şi aş corecta niţel istoria.

Dar biochimistul începu să râdă şi pictorul nu mai ştia dacă a fost o glumă sau un plan.

Peste câteva zile se deschise o mică expoziţie care cuprindea numai două lucrări (asta fusese dorinţa pictorului, şi nimeni nu găsise motive să nu i-o asculte, chiar dacă era neobişnuită): portretul biochimistului şi scena din palatul egiptean. Ceilalţi pereţi rămaseră goi.

La vernisaj se ţinură două sau trei cuvântări sau avancronici, vorbitorii arătând cât de imensă a devenit puterea de seducţie a artei acestui pictor şi explicând-o prin formidabila lui forţă de a intui atât realitatea înconjurătoare, cât şi realitatea istorică. La conferinţa de presă de după vernisaj, remarcându-se într-una originalitatea subtilă (aşa a spus un ziarist) a ideii de a face o expoziţie întreagă numai cu două pânze („Non multa, sed multum!" exclamase un cunoscut istoric al artei), cineva zise:

– Totuşi, maestre, cum aţi reuşit să retrăiţi atât de intens acest moment atât de îndepărtat? Căci aici este o artă de adevărat demiurg!

Pictorul îşi şterse fruntea de sudoare. Zise sfios:

– Nu trebuie să vă miraţi, în arta mea, câtă este, nu e nimic demiurgic sau anormal. Toate acestea – mă refer la Nefertiti şi la sculptorul Tutmos – eu le-am văzut aievea, într-o simplă întoarcere biochimică în timp. Asta-i tot: pictez din memorie.

Câteva secunde cei de faţă schimbară priviri nedumerite, apoi, deodată, la semnul cuiva, izbucni un teribil ropot de aplauze, şi criticul care în împrejurarea cunoscută oprise în cabinetul său pânza botezată *Instinctul*

planetar, ridică mâna cerând tăcere şi rosti surâzând:

– Iată o definiţie pe cât de spirituală pe atâta de profundă a artei! Căci arta cere o trăire autentică de care este capabil numai artistul de geniu.

Aplauzele se dezlănţuiră din nou, iar pictorul, aproape cu totul intimidat, se apropie tiptil de un colţ unde stătea rezemat de zid biochimistul. Lumea începu să schimbe opinii, nemaiinteresându-se deocamdată de persoana fizică a pictorului. Iar pictorul se opri lângă biochimist şi-i şopti la ureche:

– Îi auzi? Dar nu mă interesează ce spun, nici ce cred sau nu cred ei despre retrobiogen. Demiurg eşti numai dumneata.

– Fleacuri! zise biochimistul. Sunt om de ştiinţă. Hai să plecăm de-aici.

Pictorul trebui să mai stea. Biochimistul se duse să-l aştepte undeva într-o cafenea. Simţeau o nevoie stranie unul de altul.

Obosit iarăşi de elogii şi începând a se gândi dacă nu e totuşi ceva defectuos sau şcolăresc în pictura lui, de vreme ce e întâmpinat cu atâta unanimitate în aria specialiştilor, pictorul se scuză şi se duse singur la cafenea. Biochimistul şedea legănându-şi un picior şi uitase să-şi bea cafeaua comandată. Era ca într-un fel de reverie, din care-l trezi vocea pictorului.

– Pari cam iritat! zise biochimistul.

– Nu, nu cred. De fapt mi-ai deschis abia apetitul, pentru că...

– Deocamdată stăpâneşte-te! îl întrerupse biochimistul. Găseşte-ţi un amor, lucrează, du-te la munte…

– Mai expediază-mă o dată în vreun trecut, te implor!

– Nu pot, zise biochimistul. E destul şi atât. Eşti un zeu pentru mine, însă tocmai de aceea vreau să te cruţ.

– Acum, tocmai acuma când lucrezi atât de precis?

Biochimistul râse:

– Sunt un ticălos, zise el. Am riscat, dar nu mai risc. Lasă-mă să-mi pun la punct dozajul retrobiogenului, după aceea, mă rog! Din experienţa cu dumneata am aflat ce nici nu ştii: ai nimerit în Egipt din greşeală... Pe urmă, trecerile prin timp teoretic nu trebuie să dea leşinuri, dumitale ţi-au dat. Dacă te omor?

– Nu-i nimic, zise pictorul.

– La naiba, cum nu-i nimic?! Sau dacă din greşeală te trimit printre brontozauri?

– Bravo! exclamă pictorul. I-aş picta.

Biochimistul îşi aduse aminte de cafeaua care se răcise şi sorbi din ea aşa cum era, zicând sec:

– Mă îndoiesc că ar dori să-ţi pozeze.

Pictorul înţelese şi nu prea înţelese, dar se resemnă. Oarecât, aventura neaşteptată a călătoriei prin timp îl mai vindecase de dorul oglinzilor paralele.

Îl vizită din când în când pe biochimist, o dată ca să-i dăruiască portretul, altădată să-l invite la o plimbare în munţi. Începu să se ducă mai des la Mioara, ştiind acum cert că ea îi iubea aproape numai aventura şi gloria, şi doar prin ele pe el însuşi. El nu era însă un bărbat patetic şi nici nu mai avea viforul adolescentin, ca să nu se mulţumească senin cu Mioara şi s-o viseze (de astădată mai temător şi mai lucid în reveriile lui), pe regina egipteană pe care, acum când o văzuse reală, o simţea mai depărtată de el sau mai degrabă el însuşi se simţea mai depărtat de ea.

Lumea deodată i se păru toată alături de el. Se bucură,

începea să se vadă în ea mai desluşit. „Totuşi umblă ceva prin mine, nu ştiu ce tot umblă prin mine..." îşi zise, apoi aducându-şi aminte de munţii pe care nu-i mai văzuse de mult, se gândi mişcat: „O secundă!" şi ca şi cum ar fi avut nevoie să se explice tot el faţă de sine, adăugă: „Am nevoie de un gest foarte larg... sau o secundă de odihnă."

Într-o zi, când îl văzu pe fostul său elev într-o stare ciudată, din intuiţie zise:

– Ai pictat-o şi pe ea?

– Da, zise tânărul şi surâse jenat, fiind prin urmare îndrăgostit.

– Ai greşit! zise pictorul şi numaidecât se ilumină. Vino cu mine pe munte. Ia-ţi tot ce-ţi trebuie, însă fără fată.

– De ce fără fată? întrebă tânărul.

– Aşa. Sunt acolo în pisc nişte stânci interesante, ca nişte pereţi *încă* goi.

– Nu vă înţeleg...

– Am uitat să-ţi spun: nu-ţi lua pânză, numai pensule mari şi culori. La poalele muntelui am să închiriez un cal. O secundă de odihnă, un gest nou, şi ne contopim cu lumea... Ai făcut vreodată alpinism?

– Da, zise tânărul, dar mă tem că tot nu înţeleg.

– Nici eu, zise pictorul. O să vedem acolo.

Nemaipomenita homeopatie

Ideea mi-a venit când mă aşteptam mai puţin. M-aş fi mirat cum de izbutisem, dacă aş fi avut timp să mă mir. Atunci şi cu atât mai puţin mai târziu... Dar sunt nevoit să intercalez o explicaţie. Vai, şi cât de silnice mi se par aceste digresiuni, pe care nu le-am practicat niciodată. Obişnuit să-mi măsor spaţiul ştirilor cu linia şi cuvântul, ba chiar să aleg dintre cuvinte pe cele mai scurte şi totodată mai clare (altfel aş fi fost obligat să-mi caut altă meserie), mă învăţasem să dispreţuiesc orice lămurire suplimentară şi îmi făcusem faimă tocmai din meşteşugul de a găsi faptele de mare importanţă în realitatea de care mă ocupam şi câtuşi de puţin în frazele scrise de mine. Să nu mai vorbesc însă de meseria mea, ci numai de ciudata întâmplare imprevizibilă care m-a adus în faţa acestui teanc de foi. Ah, şi iată că iar trebuie să mă abat de la deprinderi şi să mai fac o digresiune. Eram însurat de mai mulţi ani. N-aş zice că eram nefericit, cred însă că nici norocos. Adică – mi-e foarte greu să cercetez astfel de arii în care se descurcă cel mult juriştii şi psihologii – bănuiesc totuşi că ea era mai nefericită decât mine, fără să fiu însă vinovat eu de nefericirea ei, chiar dacă eram (ce paradox! şi cu toate acestea aşa este...) cauza acestei nefericiri. Mă veţi ierta, sper, dacă o să fac şi puţină teorie. Există pe lume oameni cumsecade ale căror calităţi admirate sunt de fapt, în conjunctura lor intimă şi neprevăzută, defecte obiective uneori foarte grave ; iar oamenii aceştia care, cum se spune adesea, n-ar omorî o muscă, fiind nişte victime ale nimănui, sunt parcă anume născuţi (sau, ştiu eu,

„programaţi" de natură) ca să chinuiască şi să distrugă alţi oameni, dar aşa de pasiv, atât de involuntar, încât nocivitatea lor nici nu se bagă de seamă, iar cercetătorul obişnuit să caute (lucru de altfel necesar şi lăudabil) cauza tuturor fenomenelor, o găseşte tot în aparenţele înconjurătoare. În cazul de faţă, lumea – dar ce zic eu lumea, când eu însumi începusem să mă socot vinovat – mă cam osândea, iar nevastă-mea, această femeie frumoasă şi bună la suflet, ar fi fost în stare să dăruiască oricui tot ce credea ea că i-ar lumina aceluia viaţa. Eu, cum e şi firesc, o iubeam ; mă şi obişnuisem cu viaţa de familie, şi mă iubea şi soţia mea pe mine, fiind în acelaşi timp conştientă că numai pentru mine se sacrifică ori de câte ori îmi făcea tot felul de lucruri de care n-aveam neapărat nevoie sau când mă povăţuia mereu să nu mă obosesc atâta (fără îndoială, spre binele meu) şi îmi cerea mai tot timpul bani (căci banii încă nu se desfiinţaseră) cu care să cumpere pentru mine sau pentru noi amândoi, deci tot pentru mine, diferite lucruri care ne-ar fi sporit desigur fericirea ; iar când afla că există ceva nou ce mi s-ar potrivi şi eu încă nu posedam, începea să plângă ca un copil, şi când din dorinţa de a o mângâia începeam să lucrez în plus ca să câştig banii suplimentari trebuitori pentru o poşetă nouă. care ar fi devenit indirect tot a mea de vreme ce eu, nu altul, urma să mă bucur de eleganţa soţiei mele, dânsa plângea din nou arătându-mi cât este de nefericită că nu înţeleg să mă cruţ şi să stau numai cu ea. Când plecam undeva în misiunile mele de reporter, plângea că o las singură, şi pentru că nu puteam să nu plec am început de la o vreme s-o iau cu mine, dar şi acolo plângea zicând că nu îndură să mă vadă mereu alergând după noutăţi şi că ar fi

mai bine să mă cruţ şi să stau să mă odihnesc lângă ea atunci când, cum spunea chiar dânsa, făceam exces de zel. Când însă am încercat s-o ascult şi să stau cu dânsa atâta cât dorea, mi-a spus că o să îmbătrânesc de timpuriu din lipsă de activitate, fiindcă bărbatului îi trebuie activitate ca să nu îmbătrânească. Iată de ce de la o vreme, băgând de seamă că e tot mai tristă, m-am simţit eu însumi tot mai măcinat, fără să ştiu măcar din ce pricină şi fără să găsesc o soluţie reparatoare. La divorţ nu mă puteam gândi, mie nu-mi place jocul de-a familia – deşi nu ştiu cine mi-a spus că ar fi soluţia cea mai demnă, ba chiar dânsa începuse să spună că dacă nu mă văd în stare să am grijă de propria mea fericire, mai bine să mă despart de ea şi să plec sau s-o las să plece, fiindcă nu se mai simte capabilă să-mi înfrunte această îndărătnicie şi cu atât mai puţin să poarte răspunderea neglijenţei mele faţă de mine însumi.

Recunosc, prin muncă stăruitoare am ajuns un reporter atent şi concis, dar ce pot face dacă natura nu m-a înzestrat cu o inteligenţă profundă de filozof, care m-ar fi ajutat să înţeleg ceva din toată încurcătura asta! Sunt convins că ea avea dreptate, deşi mi-e greu să pricep de ce, dar tot aşa de încredinţat sunt că nu eram şi nu puteam fi în stare să găsesc soluţia care făcându-mă fericit în ochii ei, s-o facă şi pe ea fericită. Pentru că, mărturisesc cu conştiinţa cea mai curată, eu unul nu pot spune că n-aş fi fost fericit.

Cineva, un ins pe care nu-l consideram prieten cu toate că venea la mine în casă, m-a întrebat în glumă de ce nu mă sinucid, clacă tot nu găsesc vreo soluţie şi nici nu divorţez. Ea a început să plângă (fusese de faţă, şi nu ştiu de ce am lăsat-o să fie de faţă la asemenea discuţii

stupide!) şi atunci am explicat că sinuciderea după părerea mea este sau demenţă sau laşitate, şi că sunt atâtea lucruri frumoase de văzut încât, dacă aş putea, mi-aş dubla viaţa în loc s-o scurtez. Şi în clipa aceea dânsa a izbucnit într-un plâns şi mai sfâşietor (asta a fost cea mai absconsă enigmă psihică pe care am putut-o întâlni vreodată) şi mi-a spus printre lacrimi:

– Atunci caută totuşi o soluţie, de ce eşti laş?

Iată ce m-a făcut să găsesc soluţia aceea neaşteptată.

De câteva zile, pe cosmodromul din apropierea capitalei se pregătea pentru decolare prima noastră astronavă fotonică automată, fără pasageri. Eu scrisesem de atâtea ori despre astronavele care decolau la noi şi în alte ţări, încât era firesc să mă duc şi acum la locul de lansare, când avea loc şi la noi un atare eveniment sublim, necrezut altădată nici în literatura fantastică. Se părăsiseră vechile proiecte de asamblare în atelierele orbitale. Această astronavă era pe cosmodrom. Arăta destul de mare oricum, ca să nu mai vorbesc de gigantica ei oglindă. Urma să fie bineînţeles teleghidată. Se încerca o cu totul nouă formulă de construcţie a motorului, despre care nu pot spune absolut nimic fiindcă e un secret de stat; pot să precizez numai că formula era cu totul inedită în construcţia de nave cosmice. Avea tot ce îi este necesar unei nave interplanetare: aer condiţionat, instalaţie de recuperare a deşeurilor umane, apă, alimente, distracţie – fireşte, nu prea îmbelşugată – şi fără îndoială cele mai moderne instalaţii şi instrumente de bord. Nu avea însă pasageri, nici pilot. Se experimenta, cum am mai spus, un nou tip de motor fotonic. Viteza urma să fie uluitoare: aproape viteza luminii! în locul echipajului de bord, pe cele patru fotolii

erau instalate patru manechine (în treacăt spus, foarte frumos modelate), cu aspect omenesc, în scafandre spaţiale, fiecare de greutatea unui bărbat mijlociu.

Ultima data intrasem în capsulă spre seară, cu câteva ore înainte de evacuarea oamenilor de pe cosmodrom, căci în noaptea care urma, astronava trebuia să decoleze. Tocmai aflasem din nou acasă că sunt nefericit şi, cine ştie prin ce asociaţie absurdă, uitându-mă la unul din cele patru manechine, am găsit că-mi cam seamănă. M-am gândit întâi, râzând, că dacă aş fi în locul lui, lipsind din punctul de vedere al rachetei câteva zile de pe Pământ, absenţa mea s-ar lungi pentru pământeni probabil la câteva luni sau chiar un an-doi. Înţeleg ideea generală a paradoxului din celebra ecuaţie a lui Einstein, dar nu sunt în stare s-o demonstrez matematic şi cu atât mai puţin să calculez diferenţa de timp ce ar rezulta dintr-un asemenea zbor. De temut însă nu mă temeam. Eram convins că, datorită curajului şi sănătăţii mele, poate şi calităţilor de reporter despre care au tot vorbit alţii, aveam toate şansele să fiu trimis cu o astronavă atunci când ţara mea ar fi îmbarcat pe vreuna şi un ziarist. Tot judecând aşa, deodată mi-a venit gândul straniu de a mă substitui unuia dintre manechine. Mai aveam îngăduinţa să rămân în astronavă douăzeci de minute. O cunoşteam bine pe dinăuntru, ştiam chiar să fac unele manevre elementare de zbor. M-am gândit atunci că soluţia mult căutată ar fi să pătrund în acest paradox al timpului şi, pierzând foarte puţin din viaţa mea, să mă întorc ceva mai târziu când poate meditaţia şi o vârstă ceva mai înaintată (a ei, nu a mea!) i-ar oferi soţiei mele nişte concluzii pe care până acum nu le descoperea. Cum aveam să fac? Constructorii şi toţi ceilalţi specialişti de

pe cosmodrom lucrau în afara capsulei locuibile şi aveau atâta încredere (verificată!) în mine, încât nici nu se mai interesau de persoana mea. În cele douăzeci de minute puteam să scot din scafandru manechinul care-mi semăna, să-l duc în dezintegratorul deşeurilor nerecuperabile şi să mă bag liniştit în scafandrul rămas gol. Apoi să aştept. Dar nu era asta o hoţie? M-am gândit repede însă profund, şi am constatat că nu era: experimentul nu pierdea absolut nimic, eu aveam aceeaşi greutate ca şi manechinul, aerul, apa, alimentele şi toate celelalte aveau să facă oricum un drum gratuit, iar dacă le utilizam izbutind să mă întorc şi viu, n-aş fi adus decât servicii suplimentare ştiinţei, ca să nu mai vorbesc de ziarul al cărui reporter eram. Aşa că, aproape cu iuţeala unui calculator electronic în stare să rezolve lucrurile cele mai complicate în infime fracţiuni de secundă, am luat o hotărâre crucială.

Aşadar am făcut toate pregătirile, desfăcând discret scafandrul şi descuind uşa dezintegratorului, apoi am ieşit cu carnetul de reporter în mână pe platforma de unde puteam lua liftul care să mă coboare pe cosmodrom. Am stat de vorbă două-trei minute cu specialiştii care făceau ultimele verificări, am deschis uşa liftului şi în clipa aceea mi-am luat rămas bun de la ei, adăugând perfid:

– Interiorul nu-l mai verificaţi o dată?

– De ce? a întrebat unul din ei.

– Aşa! am zis râzând. Poate că am lăsat înăuntru vreo bombă...

Ei râseră, dar nu prea mult, fiindcă aveau treabă.

Atunci am intrat în lift, uşa căruia, ca toate uşile de acolo, se închise iară zgomot. Spre norocul meu, cei câţiva specialişti ocoliră platforma, trecând de partea cealaltă a

rachetei, şi atunci deschisei precaut uşa liftului, o închisei cu aceeaşi grijă la loc şi intrai tiptil în astronavă. Mă gândeam că dacă mă vede cineva, spun că mi-am uitat ceva înăuntru, de exemplu maşina electronică portativă de scris sau alt obiect mic. Dar nu m-a văzut nimeni.

Cu mişcări febrile (şi eu sunt de obicei un om foarte calm!) am scos manechinul din scafandru, l-am închis în cavitatea dezintegratorului trebuind să-i îndoi picioarele şi gâtul, ceea ce nu mi-a făcut nici o plăcere, apoi am intrat în scafandrul golit, l-am închis până la etanşeitatea probată imediat de un mic cadran care-mi mai fusese arătat şi am încremenit în aşteptare. Sau poate că am adormit... Da, cred că am adormit, fiindcă nu mai ştiu nimic din cele ce s-ar fi petrecut cu mine sau lângă mine până la decolare. La un moment dat simţeam că nu mai pot îndura greutatea propriului meu trup, dar deprins cu multe şi mai ales teribil de sănătos, am scăpat cu bine, după aceea când am băgat de seamă că echilibrul se restabileşte în organism, mi-am desfăcut încet cordonul şi celelalte curele ca să gust din plin senzaţia imponderabilităţii. Capsula nu era mare, eu ştiam din lecturi ce fac de obicei astronauţii în astfel de împrejurări, aşa că am izbutit să nu mă prea lovesc de tavan sau de lucruri, mai ales că la un moment dat, pe semne datorită unei comenzi automate, imponderabilitatea a încetat brusc, în capsulă începând să domnească o stare de gravitaţie artificială. Atunci am observat o uşă pe care înainte n-o cercetasem. În spatele ei mi s-a părut că se mişcă ceva. Pe uşa ca un disc nu era nici un semnal de interdicţie, aşa că am încercat s-o deschid, bineînţeles cu foarte mare grijă. Dar am rămas trăznit: înăuntru era un foarte frumos dine lup care mă privi fără duşmănie. Mi-am

zis întâi că trebuie să fie vreo halucinaţie, dar întinzând mâna câinele mi-o linse şi atunci îi desfăcui curelele, chemându-l în „apartamentul" meu.

Nimeni nu-mi spusese însă nimic de câine! Era oare şi acesta un secret aşa de mare ca şi structura motorului fotonic? Nu ştiu, parcă nu-mi vine să cred. Deodată însă îmi trecu prin minte o îngrijorare. Nu ştiam exact cât va trebui să zbor. Câinele acesta va respira din aerul meu şi poate că din cauza lui mă voi întoarce mort pe Pământ. De hrană nu aveam grijă, fiindcă am băgat de seamă că în „cuşca" lui câinele avea un automat care la anumite răstimpuri, cum s-a obişnuit dintotdeauna, îi servea hrană şi apa. Dar aerul?! Socotii că voi fi iertat de savanţi şi de ingineri dacă voi distruge un oarecare animal. Mijlocul era simplu: manechinul pe care-l înlocuisem cu mine însumi era demult praf şi pulbere, la nivelul particulelor elementare ; la fel avea să devină şi câinele.

Mă apropiai de el zicând prietenos (vai, cât de ipocrit am putut fi!): „Cuţu, cuţu", câinele se apropie de mine, îmi linse iarăşi mâna şi mă privi atât de pătrunzător, încât simţii năvălindu-mi în obraji un val de sânge fierbinte. Şi atunci mi-am dat seama că nu el va respira aerul meu, ci că eu, intrusul, eram nevoit să respir aerul lui. Şi ne făcurăm prieteni.

Nu ştiu dacă e rău sau poate bine că n-am avut cum să-i cer câinelui iertare, deşi sunt convins că m-ar fi iertat.

Zborul dură mai multe zile (după calendarul astronavei) decât se prevăzuse. Îmi raţionalizai alimentele fără să mă ating de ale câinelui. Apă se producea însă din belşug, fireşte automat. Citisem cele două cărţi puse în capsulă simbolic, văzusem de o sută de ori cele trei filme de scurt

metraj, contemplasem câinele şi obiectele care mă însoţeau (astronava fotonică nu avea hublouri ca să mă pot uita şi *afară),* stătusem de vorbă cu cele trei manechine şi tocmai începeam să mă plictisesc, neştiind unde sunt şi încotro merg, înainte sau înapoi, când simţii din nou starea de imponderabilitate şi, scurt timp după aceea, suprasolicitarea frânării. Ajungeam deci la capătul călătoriei, mai bine-zis la începutul ei, nu ştiu nici eu cum să mă exprim mai corect. Îmi pregătii jurnalul concis pe care-l compusesem în totuşi scurta mea excursie, luai un calmant şi aşteptai să mă pot elibera din scafandru şi să pot elibera şi câinele din curelele lui pe care izbutisem să i le închei aproape în ultimul moment.

După nu răstimp fără îndoială scurt însă care mi se părea că nu se mai sfârşeşte, uşa capsulei se deschise automat.

Întâi mă trecură fiorii. Îmi fulgeră prin minte că tot mai zburăm şi că... Dar zării vegetaţie, nu ştiu bine ce – flori, iarbă sau altceva, şi scosei un strigăt de bucurie. Dezlegai câinele şi cu mâna pe zgarda lui pornii spre uşă, aşa cum eram în scafandru spaţial. Mă oprii în ovalul uşii, abia atunci cutremurat de o surpriză: cosmodromul de pe care decolasem era lipsit de un fir de iarbă, era numai netezime de material plastic de mare densitate, era numai tehnică, numai aparataj. Aici însă nimic din toate astea, numai lanuri de grâne, ierburi şi în fundul priveliştii desimea unei păduri.

Faptul că nu aterizasem pe cosmodrom nu mă îngrijora: o deficienţă a traiectoriei de zbor era ori când posibilă şi corecţiile nu se pot face la milimetru (vorbesc de rezultat). Mă îngrijora numai faptul că nu era nimeni acolo dintre cei

care trebuiau să aştepte sosirea astronavei. Ştiam că aterizarea nu se mai face cu ajutorul motorului fotonic, deconectat cu mult mai sus de păturile cele mai rarefiate ale stratosferei, aşadar nu exista primejdia arderii, ca şi la decolare când astronava era ridicată mai întâi cu motoare clasice. Mi-am zis apoi că devierea se va fi produs târziu şi că poate în clipa aceea un avion de tipul rachetelor intercontinentale aducea pe specialişti spre locul reperat de ei prin radar sau altcumva.

Dar timpul trecea şi nu ştiu cum o supapă s-a deschis în creierul meu lăsând să pătrundă o întrebare înfricoşată: dacă ajunsesem *altundeva*, adică... nu pe planeta de unde plecasem? La urma urmei, ce mai puteam face! Am să dorm şi eu aşa cum mi-am aşternut. Deocamdată trăiam. Am mângâiat câinele şi am ieşit cu el să mă plimb.

Apoi deodată am auzit un ţipăt strident şi după o spaimă scurtă mi-a venit inima la loc: o fetiţă care păştea două capre, văzându-mă aşa cum eram, în scafandru şi cu câinele de zgardă, alerga spre pădure ţipând. Am zâmbit şi m-am uitat la câine. Ce să-i faci! Nu peste tot umbla astronauţi în costume spaţiale...

Aşteptarăm, eu şi câinele, până seara, apoi intrarăm în astronavă, să ne culcăm. Dar nu puteam dormi şi, lucru ciudat, nici câinele. Mă uitam cu ciudă la cei trei tovarăşi de drum ai mei, care nu puteau împărtăşi tristeţea mea, fiindcă erau nişte simple manechine de material plastic. Aş fi vrut să-i desfiinţez într-o clipă, însă dezintegratorul pentru deşeurile nerecuperabile nu funcţiona decât în spaţiu, iar eu nu îndrăzneam să mă mai ating de nici un fel de butoane sau claviaturi, ca să nu provoc cumva vreo nouă decolare.

Aşa am trăit, eu şi câinele, patru zile. Ce m-aş fi făcut dacă privirea acestui bun prieten nu m-ar fi oprit la timp de la cea mai cumplită nesăbuinţă pe care eram s-o săvârşesc? Datorită lui, eram doi. A cincea zi câinele porni în recunoaştere. Eu îl îndemnasem! După vreo două ore veni în grabă dând vesel din coadă. El care cunoscuse suprasolicitarea acceleraţiilor cosmice şi care gustase imponderabilitatea, el care trecuse prin centura de radiaţii Van Allen, dădea din coadă! Asta m-a reconfortat. M-am luat după el, bineînţeles lepădându-mi costumul spaţial şi neluând cu mine decât jurnalul compus în călătorie şi mica mea maşină electronică de scris. Am închis uşa astronavei, însă i-am pus o siguranţă ca să n-am surpriza că nu ştiu ce mecanism automat s-o încuie de tot. Apoi am plecat cu câinele şi după vreo oră de mers am văzut o şosea. Cred că ajunsesem într-o regiune încă destul de înapoiată a lumii, fiindcă zăream trecând pe şoseaua aceea automobile de muzeu cu viteze modeste, ba aş putea să spun chiar cu mers leneş de cel mult două sute de kilometri pe oră, cum mi se pare că am mai apucat doar pe la sfârşitul adolescenţei.

După altă oră de mers am ajuns într-un oraş. Nimeni nu m-a întrebat nimic tot drumul. Unele clădiri din marginea oraşului mi se păreau vag cunoscute, dar era desigur o confuzie întru totul posibilă, o asemuire neîntemeiată pe care o stârnea numai dorul meu de locurile natale.

Ocolind câteva străzi ciudat de amintitoare de ceva de demult, mă pomenii în faţa unei mari clădiri care mă zgudui: aş fi jurat că era universitatea unde învăţasem, într-atâta părea aidoma cu ea. Lăsai câinele afară, intrând singur. Era într-adevăr o universitate sau, în orice caz, o

şcoală superioară. Pe coridoare treceau diferiţi inşi. Unele figuri omeneşti mi se păreau aproape cunoscute, însă acum ştiam cauza confuziilor şi nu le dădeam nici o importanţă. Căutai totuşi la întâmplare cabinetul şefului catedrei de astronautică, dar aşa ceva nu era nicăieri: nici catedra, nici profesorul. Intrând într-o încăpere unde bănuisem că ar fi secretariatul, începui să fiu din ce în ce mai prudent şi nu întrebai decât dacă pot găsi pe şeful catedrei de fizică sau pe şeful catedrei de astronomie. Secretarul crezu că pricepe că are de a face cu un sprijinitor al vreunui candidat la examene şi, surâzând sceptic, îmi indică totuşi etajul şi camera. Temându-mă de confuzii şi mai mari, vorbeam una din limbile internaţionale, căci nu băgasem de seamă ce grai foloseau locuitorii acestui oraş care-mi era şi nu-mi era cunoscut. Nu ştiu dacă nu-mi iscasem tot eu confuziile, căutând cu orice preţ asemănări!

Spre norocul meu, găsii pe amândoi profesorii care, cât putea să remarce ochiul meu de vechi reporter, se aflau imediat după o controversă. Mă şi lămurisem în privinţa universităţii: profesorii erau alţii! Când, fără vreo pregătire specială, am început să le istorisesc păţania mea, clătinară amândoi din cap, apoi mă ascultară mai atenţi şi în sfârşit începură să râdă. Profesorul de astronomie zise:

– Înţeleg că vrei să scrii un roman de anticipaţie şi văd că fantezie ai. Nu înţeleg însă de ce ai venit la noi?

Dar fizicianul (încă nu-i ştiam numele, deşi parcă tot semăna cu cineva) se opri deodată din râs şi spuse:

– Ceea ce mă uimeşte este logica ştiinţifică riguroasă a fanteziei dumitale. Eşti fizician?

– Nu! spusei eu. Ziarist.

– Ce studii ai făcut? întrebă el.

– Istorie, literatură, cam asta...

– Hm! făcu fizicianul. Fireşte, o rachetă fotonică e aproape o himeră. Teoretic n-ar fi cu neputinţă, însă practic... peste un secol sau două şi, oricum, fără fiinţe, fără pasageri vii. Îţi dai seama! Totuşi e ciudat de unde...

Nu mai puteam de enervare şi l-am întrerupt:

– Dar astronava e acolo pe câmp, puteţi s-o pipăiţi !

Cei doi profesori schimbară o privire. Cred că mă socoteau nebun. Eu însă mă uitam la fizician cu deplină seriozitate, deşi mărturisesc că în clipa aceea începusem a mă îndoi de călătorie chiar eu, dar îl văzui cum se ridică deodată de pe scaun, îşi încuie sertarul şi spune pe ton glumeţ:

– Ara maşina în spatele universităţii. O plimbare nu strică!

Apoi ne făcu semn să venim.

Pe stradă, cerui voie să iau şi câinele cu mine, precizând:

– Ăsta-i câinele cu care m-am împrietenit în zbor.

Bineînţeles, cei doi oameni de ştiinţă îmi primiră şi câinele în limuzina lor. Era un câine foarte simpatic! Pe drum nimeni nu vorbi nimic, poate de oboseală, poate datorită peisajului. În fine, undeva în dreapta şoselei se zări ceva sclipind. Nu ascund însă că până atunci eram din ce în ce mai sufocat de emoţie, fiindcă îmi venise în minte că aş fi putut să uit drumul sau cine ştie cine ar fi putut muta de acolo astronava, deşi nu vedeam cum, sau – la urma urmei orice e cu putinţă – să nu fi fost acolo niciodată vreo astronavă... Dar asta nu mai avea însemnătate, de vreme ce tot eu mă gândisem la putinţa unei decolări stârnite automat, căci nimic nu mi se mai părea exclus după atâtea

evenimente şi fenomene care pentru un om cu studii umaniste, ca mine, păreau aproape miracole.

Totuşi astronava sclipea în lumină, acolo unde o lăsasem, sau – să fim drepţi! – unde mă lăsase pe mine ea.

Sunt reporter vechi şi am cunoscut în meseria mea emoţii pe care, ce-i drept, nu aveam spaţiu să le descriu, dar vreau să spun că le-am cunoscut. Nu sunt în stare să compar însă cu nimic emoţia celor doi tineri savanţi. Astronomul se uită deodată lung la mine şi se feri. Crezui că vrea să mă vadă mai bine, dar el rosti cu un glas sugrumat care se voia însă cât mai nepăsător:

– Spuneam eu, colega, că nu este exclusă odată şi odată venirea unui obiect cosmic din altă planetă locuită...

– Ce vreţi să spuneţi? îl întrebai eu gata să rid.

– Nimic, nu... aşa! zise el privindu-mă cu nişte ochi... vai, cu ce ochi.

Fizicianul păşi cu imensă curiozitate ştiinţifică spre astronava mea (la urma urmei putea fi şi a mea, dacă proprietarii n-au venit să şi-o primească!) şi o atinse, apoi văzu că uşa nu e închisă şi o trase cu grijă spre el. Câinele dădea alături din coadă. Eu eram niţel îngândurat, deoarece mi se înfipsese un cui în mintea asta care nu pricepea de ce aceşti oameni, făcând parte din aceeaşi formulă biologică şi cu mine şi cu cei care expediaseră nava, erau aşa de străini de toată întâmplarea. La un moment dat mă şi gândii că poate îi numesc oameni numai din deprindere lingvistică, şi că... Dar observând ezitarea profesorului, am deschis uşa brusc şi am intrat în astronavă. Câinele sări după mine şi abia atunci îl urmară şi cei doi savanţi.

Înăuntru era lumină. Bateriile solare (ele pesemne) încă

funcţionau. Numai aici, în capsula astronavei, cei doi profesori se înviorară, mai ales fizicianul care începu să şi mormăie ceva. Iată ce-a spus, deşi eu unul nu înţeleg nici acuma rostul acelor fraze:

– E o construcţie perfectă, atâta cât se vede... Şi totuşi cât de ciudat! Oglindă fotonică, da... carcasa care... dar nu, cum se poate? Cu toate astea unele lucruri parcă le-am mai văzut, parcă le-am visat... ba nu, cum să le visez?! Azi, când zboară doar nave orbitale, staţii automate aş zice minuscule, cel mult nişte sonde automate interplanetare... Vorbesc prostii! Cum ai suportat (şi râse puţin, cu un râs foarte straniu) acceleraţia?

Ca să-i dau nişte amănunte mai substanţiale, îmi scosei din alt buzunar carnetul şi căutând o anume foaie văzui că fizicianul întâi se uită în carnet peste umărul meu, apoi îngălbeneşte şi se ţine de mine să nu cadă. Astronomul sări să-l sprijine, dar fizicianul îşi reveni şi mă întrebă sfios sau gata să leşine:

– Ce an e scris aici? şi arătă cu degetul.

I-am spus anul care era scris, dar el zise:

– Nu cred.

Cum să-l fac să creadă?... A, gata: aveam cum. Scosei din buzunar ziarul din ziua decolării mele, în care se vorbea de pregătirile de plecare a rachetei fotonice. Omul luă cu mâini tremurătoare ziarul din mâna mea, se uită la el de câteva ori, apoi zise:

– Nu, nu pot citi. Ne întoarcem mâine.

N-aveam încotro ; i-am lăsat să plece. Eu am vrut să rămân în astronava *mea,* cu câinele *meu*, şi am rămas. Eram foarte obosit. Îi dădui câinelui să mănânce din ultimele rezerve care acum se cam alteraseră, iar eu mă

aşezai în fotoliul meu de uzurpator şi cred că adormii în primele secunde.

Mă treziră lătrăturile prietenului meu, dar îmi mai era somn. Când în sfârşit m-am decis să deschid ochii, m-am speriat: cei doi tineri savanţi erau înăuntru, unul mângâia câinele, celălalt citea încruntat o foaie de hârtie, iar la uşa astronavei se îmbulzeau câţiva inşi uitându-se la mine cu ochii măriţi fie de groază, fie de uimire.

Recunoscui îndată pe fizician: el era cel care tot citea foaia. Mă privi şi zise:

– Am colectat câteva date, am verificat alte câteva... – se întrerupse şi spuse cuiva din uşă: Aţi luat măsuri să nu se afle deocamdată nimic? apoi urmă către mine: Nu, niciodată n-aş fi crezut că e posibil şi în practică...

– Ce e posibil? L-am întrebat ridicându-mă politicos.

– Numele dumitale figurează *totuşi* în matricola liceului nr. 111. Am văzut fotografia: *seamănă!* Şi asta nu e încă nimic. Cel mai neverosimil fapt (şi el scoase din buzunar ziarul luat în ajun de la mine şi-l flutură prin aer) este că eu... *eu* am construit... nu, nu e bine spus, eu *voi construi* această astronavă – peste douăzeci şi patru de ani!

– Cum? întrebai eu uluit.

– Uite şi fotografia mea! strigă fizicianul. În ziarul pe care mi l-ai dat.

– Mistificaţie! răcni cineva din uşa astronavei, însă nimeni nu-l luă în seamă.

– Deci, dumneavoastră... da? bâiguii eu.

– Acum, dracul mai ştie! zise fizicianul. Nu. Eu am construit-o în... stai... ba da: eu am construit-o în viitor... uite, trebuie să forţez gramatica, n-am încotro! Dar stai, n-am s-o mai construiesc... sau am s-o construiesc, însă

altfel, mai bine. *Atunci* am greşit... nu, n-am greşit... abia urmează să greşesc. Iartă-mă, gramatica clasică mă stânjeneşte! Vezi, astronava cu care ai zburat dumneata avea o eroare de calcul: ai căzut într-un vârtej cronospaţial, adică te-ai întors din drumul timpului înapoi. Noi, ceilalţi... În fine, ne-ai găsit pe toţi cu douăzeci şi patru de ani mai devreme.

Fizicianul ieşi. Am înţeles că-i trebuia aer. M-am dus după el şi am chemat şi câinele. Astronomul rămase înăuntru să cerceteze ceva... nu ştiu ce voia să cerceteze. Afară i-am spus fizicianului în timp ce toţi ceilalţi gură-cască (sau probabil asistenţi de-ai lui) se dădeau respectuoşi la o parte:

– Nu înţeleg.

Fizicianul se plimbă câtva timp în jurul astronavei, apoi se interesă de mijlocul de a o transporta în oraş, după aceea îmi spuse din nou mie:

– Nici eu... Dar trebuie să încep să înţeleg. Nu mai am încotro.

– De ce? mă mirai eu.

– De fapt, zise fizicianul, eu începusem să mă gândesc de anul trecut la teoria propulsiei fotonice, însă până acum noi n-am lansat decât rachete ultrastratosferice cu animale.

– Ştiu! am zis. Eram copil pe atunci. Chiar spre Lună, încă pe când...

– Noi, nu! mă întrerupse fizicianul. Dar în Lună au trimis alţii demult... şi se uită la mine stânjenit. Da, zise el. E uimitor, dar aşa este: eu cel de azi mă voi corecta pe mine cel de mai târziu, datorită greşelii pe care o voi face... nu, iar m-am încurcat, pe care am făcut-o în viitorul dumitale dar n-am s-o mai fac în viitorul meu... asta, datorită

dumitale! Şi ai să vezi că n-am să mai aştept douăzeci şi patru de ani, tocmai acum când timpul s-a întors din drum să mă prevină... Ştii ce putea să ţi se întâmple, bătrâne ziarist?

– Nu ştiu, am zis. Mai mult decât mi s-a întâmplat?

Fizicianul începu să râdă renunţând la răspuns şi atunci mi-am închipuit că putea să mi se întâmple ceva foarte grav.

Peste câteva zile astronava a fost transportată într-un hangar imens, amenajat pentru ea. Ziarul meu mă angajă cu două decenii mai devreme. Munca reluată, deşi în nişte împrejurări pentru mine cam bizare, a fost de bun augur, căci mă scăpa de obsesia care mă cam sleise, adică de întrebarea ce a fost în definitiv cu vârtejul acela cronospaţial, pe semne un soi de roată care îşi readuce spiţele în locul de unde au plecat, ori un moment când spaţiul-timp se îndoaie de propria greutate şi se leagănă până i se atinge un capăt de altul... Naiba ştie! Fizicianul nu mai avea acum răgaz pentru nedumeririle mele. Începeam să mă deprind şi eu cu trecutul redevenit prezent, pe care-l vedeam cu alţi ochi decât îl mai văzusem odată, mai ales că *eu nu-l repetam*, şi nu mă întrista nimic decât faptul că mă întorsesem îmbătrânit în timpul meu, pierzându-mă de o generaţie care n-avea să mă mai ajungă niciodată.

Trecură anii. Nu mă mai interesam de astronavă. Câinele meu între timp murise, fiind prea bătrân. Scriam reportaje, ca totdeauna (nici eu nu mai ştiu să folosesc de la o vreme timpurile gramaticale) scurte, mă duceam la cinematograful convenţional din trecut, care nu era nici măcar cvadrisenzorial, citeam cărţi ştiute şi îmi era dor de cele care încă nu se scriseseră (dacă aş fi ştiut, aş fi luat

măcar câteva din ele cu mine, *atunci !),* până când într-o zi, intrând cu treburile meseriei mele la facultatea de literatură universală, cunoscui o fată de vreo şaptesprezece ani care mă atrase numaidecât.

Un an de plimbări prin parcuri şi muzee, cinematografe şi baruri, şi când fata se făcu de optsprezece ani, dându-mi seama că o iubesc şi că mă iubeşte, mă însurai cu ea.

Mai târziu, într-o seară, în pat, văzând o anume aluniţă şi mirându-mă de un gest, plus toată ciudăţenia chemării mele spre ea, am priceput că mai fusesem însurat cu ea o dată. I-am spus totul amănunţit, povestindu-mi o noapte întreagă aventura. Dimineaţa ea m-a îmbrăţişat cu pasiune, zicând aşa:

– Vai, dragul meu, cât de mult te iubesc pentru fantezia cu care ştii să-ţi comunici dragostea ta pentru mine!

Eram şi nu eram fericit. Aş fi vrut s-o fac să ştie că nu sunt fantast. Am repetat totul. O dată am dus-o la fizicianul nostru care acum, după ce trimisese cu ajutorul nenumăraţilor săi colaboratori câteva rachete în spaţiul mai îndepărtat, ultimele din ele având motoare cu plasmă, tocmai se pregătea pentru decolarea astronavei fotonice, bineînţeles complet refăcute şi în care urma să zboare chiar el, împreună cu un pilot antrenat special şi cu un câine. Fizicianul n-a găsit, fireşte, prea mult timp pentru lămurirea soţiei mele. Câte ceva i-a spus, însă cam peste umăr. Am plecat de la el, eu trist, ea jignită.

Descoperind a doua zi în sertarul meu ziarul acela din viitor, unde era şi un mic reportaj cu semnătura mea (fizicianul avusese amabilitatea să-mi înapoieze acest ziar), soţia mea a căzut pe gânduri. O săptămână nici n-a prea vorbit. Începeam să sper, începeam să mă bucur.

Dar într-o seară am auzit-o plângându-se unei prietene la telefon:

– Draga mea, am impresia că s-a îmbolnăvit de nervi: spune o droaie de lucruri imposibile. Probabil pentru că nu se mai cruţă deloc!

Şi atunci am ieşit pe furiş în stradă, să mă plimb meditând. Singurul meu martor bun ar fi fost câinele, care murise.

Un salt pe candelabru

În anul în care el nu îndrăznea să mărturisească măcar o dată că nu-i place opera, unii o căutau cu tot dinadinsul ca pe o delectare supremă. Provincialii venind în capitală nu cutezau să-şi încheie călătoria până nu se duceau şi la operă. Opera ajunsese aproape tot atât de solicitată ca meciurile internaţionale de fotbal. Lui însă opera nu-i plăcea. Asculta foarte des muzică, dar nu izbutise să înţeleagă cum poate sta omul rapid al sfârşitului acestui secol ascultând emoţiile întinse ca guma de mestecat pe o durată cu totul neverosimilă, când în răstimpul unui singur „ah" cântat pe scenă, hoţii puteau să prade casa eroinei, iubitul ei să plece în alt oraş, ea însăşi să nască un copil sau măcar să renunţe la ideea ce îi venise o dată cu începutul notei. Iar în această seară el trebui să se ducă la operă cu logodnica lui. Nu apucase să mănânce cu dânsa din acelaşi blid sacramentalul car de sare ca s-o cunoască deplin, aşa că nici nu ştia dacă ei îi place opera sau nu. Ştia numai că nu-i place lui. Totuşi logodnica şi-o iubea, deci nu era în stare să-i refuze acest spectacol de operă.

Şedeau liniştiţi în centrul balconului, lângă balustradă, şi un bărbos grav ducea o ceată de soldaţi străini pe nişte căi păduratice, după cât se pare în altă parte decât doriseră ei, fiindcă soldaţii deodată se supărară, ameninţându-l cu moartea. Cât durase toată fraza muzicală a ameninţării, bărbosul ar fi putut să fugă, dacă bineînţeles nu era obligat să cânte după câteva minute şi el. De aici toată tragedia.

Logodnicul aţipi în fotoliul său, dar se trezi numaidecât de frică să nu-şi supere logodnica. Se uită la ea cu coada

ochiului şi constată fericit că ea nu observase, fiind absorbită de învălmăşeala de oameni şi voci de pe scenă.

„În definitiv, îşi zise, aş fi putut să nu mă duc, dar sunt... cum sunt? Sunt laş? Nu cred că sunt laş... sau sunt şi nu ştiu. Nu, nu sunt laş. Dacă ei îi place, atâta concesie pot să fac şi eu... Da, dar *Orestia* ei nu i-a plăcut şi s-a supărat că am dus-o la *Orestia!* "

Se aplecă puţin peste balustradă, cu bărbia pe mâinile puse una peste alta, şi cercetă sala: spectatorii şedeau solemni. Zări pe unul care mânca discret bomboane sau altceva dintr-o pungă. Vecinii spectatorului din stal nu protestau, deci acela mânca fără îndoială bomboane de ciocolată sau alte dulciuri moi. O pereche şedea îmbrăţişată, atâta cât îngăduia decenţa hainelor de seară şi a spectacolului de operă care nu era spectacol de cinematograf. Tânărul logodnic simţi totuşi că-i e somn, dar era bine-crescut şi de altfel îşi dădea seama că nici grija de a nu se face de râs, nici zgomotul de pe scenă nu-l vor lăsa să doarmă liniştit. Uitându-se indiferent la ceea ce se petrecea pe scenă, se simţi din ce în ce mai dislocat din realitatea înconjurătoare, până se pomeni gândind ceva la ce nu se aşteptase nici el.

„Aici ar trebui un nerv – îşi zicea – o inovaţie care să schimbe totul. La Verdi uneori mai merge, deşi totul e foarte convenţional şi acolo... Nu, hotărât, trebuie un nerv inedit... Care nerv? A, da, poate dacă s-ar sincopa toată muzica asta şi paşii ar fi mai iuţi, s-ar înveseli totul. Sau altceva, din sală..."

Privi sala, unde nu se schimbase nimic, apoi ridică ochii alene spre tavan şi văzu marele candelabru. I se păru că acesta se clatină, îl privi o clipă fix, dar candelabrul nu se

clătina şi îşi dete seama că numai ochii lui erau de vină, fiind obosiţi. Luă programul şi se uită înspăimântat: mai erau două acte şi un epilog. Se aplecă spre urechea logodnicei, care-l dezmierdă fugar pe obraz. Îi spuse în şoaptă:

– Mai durează. N-ai vrea să ieşim puţin în *foyer?*

– Lasă-mă să ascult! se supără ea în şoaptă. Vrei să creadă lumea că arta ne plictiseşte?

El se retrase, privind din nou către scenă.

Actorii gesticulau mereu şi unii îşi umflau aşa de tare pieptul încât le zvâcnea câte un picior la câte un final de notă. Tânărul logodnic începu să zâmbească. Îi venise în minte situaţia neplăcută ce s-ar produce deodată, din cine ştie ce cauză, dacă toţi cântăreţii aceştia ar deveni imponderabili. Negreşit, ar zbura toţi care încotro, unii lovindu-se cu perucile de tavan, şi poate că gestul oblic al primadonei ar face-o să fie proiectată direct spre candelabru.

– De ce râzi? îi şopti cu mâhnire logodnica. Scena e tristă!

El tăcu, dar îi veni altă idee.

„Dacă aş izbuti cumva o degravificare a corpului meu, ar fi tare nostim. Aş zbura atunci chiar eu, ca nu ştiu ce erou dintr-o carte englezească."

Se uită îndelung la marele candelabru stins, încărcat de tot felul de piese inutile.

„La urma urmei, n-ar fi mare lucru. Probabil că nu există antrenament, nu ştim cum să facem... Nu mă prea pricep, dar dacă aş putea să ordon tuturor gravitonilor din mine să mă asculte, sa le anihilez forţa? în definitiv, biocurenţii pot ii dirijaţi telepatic după un antrenament bine coordonat... şi

parcă era ceva... ştiu că ţineam minte ceva şi am uitat..."

Se încruntă, fără să-şi dea seama că tocmai atunci pe scenă se petrecea ceva foarte grav şi o auzi pe logodnica lui spunându-i încet:

– Îţi place, nu-i aşa?

„A! îşi zise el atunci. Pentru asta n-ar trebui nimic mai mult decât concentrarea preocupării. Tot n-am nimic de făcut, n-are ce să mă distragă. Ia să încerc... În fond, omul e o maşină complexă, cu un bun sistem de autoreglare. Zău aşa! "

Dar deodată se ilumină. Asta era! Cineva, un om de ştiinţă cu care era prieten, îi vorbise mai deunăzi de ceva similar. Îşi pipăi maşinal buzunarul de la vestă. Vesel, scoase un plic de celofan complet lipit. Acum îşi aduse aminte ce era: concentrarea voinţei putea dirija degravificarea temporară a corpului numai în urma inhalării substanţei volatile din plic. Era invenţia acelui prieten, încă nebrevetată. Se codi puţin, dar apoi băgă discret micul plic în gură, strânse buzele şi îl muşcă. Simţi cum i se răspândeşte în plămâni un aer straniu. Şi începu să-şi concentreze voinţa, uitându-se acum numai la candelabru. Un timp crezu că aţipeşte. Dar mai târziu, starea lui se schimbă precipitat. Simţea cum dispare treptat totul din jurul său, începu să nu mai audă nici chiar vocile de pe scenă. Era însă foarte lucid. Privea ţintă numai candelabrul. La un moment dat observă că îşi pierde chiar greutatea şi nu mai simţi nici arcurile fotoliului sub şezut. Se apucă de rezemători, fiindcă i se părea că se înalţă. Greu fusese numai primul efort ; acum îşi stăpânea – nici el nu ştia prea bine cum, sau doar îşi închipuia că nu ştie – toată existenţa, îşi desprinse mâinile de pe rezemători şi băgă de seamă că

se ridică în aer. Făcu repede un gest şi reuşi să-şi orienteze saltul spre candelabru. Când ajunse după o secundă acolo, se apucă zdravăn cu mâna de un braţ al candelabrului, mai făcu o mişcare şi se folosi de braţul candelabrului ca de un scaun. Auzi un clinchet destul de puternic: sunau figurile geometrice de cristal. Se aşeză mai comod, ca într-un copac. Se uită în jur. Primadona rămăsese cu gura deschisă, însă mută, toţi spectatorii încremeniseră. El era liniştit. Îşi scoase tacticos port-ţigaretul din buzunar, îşi aprinse o ţigară, fuma. Sala şi scena tăceau în încremenirea în care fuseseră surprinse de saltul lui. Se gândi că totul s-a petrecut atât de uşor, şi totuşi nimeni nu sărea încă pe candelabre. „Nimeni, îşi zise, n-a mai făcut salturi antigravitaţionale, însă numai din cauza prejudecăţilor, din cauza lipsei de îndrăzneală ştiinţifică. Da, şi plicul cu substanţă volatilă. Iată, eu..." Dar începu să se simtă obosit. Îşi fumase ţigara. O stinse discret, apăsând-o de unul din ciucurii ele cristal, apoi făcu un salt elegant îndărăt şi se aşeză liniştit în fotoliul său de lângă logodnică. În clipa aceea gura primadonei se mişcă, şi ea îşi urmă nota înaltă pe care o întrerupsese. Mişcarea din scenă fu reluată. În schimb publicul, cel puţin spectatorii de la balcon, priveau încă îngroziţi. Logodnica însă plângea. Se uită tristă la el şi spuse printre sughiţuri:

– De ce ai făcut asta!? Ca să mă faci de râs, nu-i aşa?

– Nu, draga mea, începu el: am vrut numai...

– Lasă că ştiu eu! zise ea cu reproş. Crezi că nu ştiu eu că...

Şi începu iar să plângă. Apoi nu mai plânse deloc, fiindcă pe scenă fata bărbosului cânta o invectivă tărăgănată împotriva soldaţilor care (logodnicul nu ştia

precis, căci scăpase un moment cheie) pesemne că-l omorâseră pe bărbosul ce îi derutase şi care era tatăl ei.

Un vecin de scaun se apleca totuşi spre logodnic şi-l întrebă politicos:

– Spuneţi-mi, vă rog, dumneavoastră chiar aţi sărit adineaori pe candelabru, sau mi s-a părut?

Logodnicul se uită la vecin, apoi privi candelabrul şi spuse jenat:

– Nu ştiu sigur.

Ciudatele migraţii

Ce este refuzul? Depinde. Sau plictiseala, care e o virtualitate şi totuşi te roade mai rău decât obiectul cel mai dur. Aici însă nu mai putea fi vorba de plictiseală sau de refuz. Activitatea interesa pe fiecare şi fiecare ştia bine că e cu adevărat necesară. Cui? Asta rămânea de văzut. Nu aici se năşteau pasiunile dialectice ale despicării firului în patru, deşi el se putea despica şi în opt.

– Totuşi fructul muncii noastre, cum ar spune aceste făpturi obsedate de metafore şi simboluri, eu îl văd schimonosit! zise conducătorul echipei ciclului 214.

Biologul din aceeaşi echipă spuse:

– Oricât am vrea, să-i ajutăm, ei uită tot ce li s-a demonstrat, reţin nişte repere secundare asupra cărora fantazează stupid, apoi îşi fac din apariţiile noastre nişte legi implacabile. Mă întreb dacă nu e mai nociv pentru ei aşa, decât dacă nu ne-ar fi cunoscut deloc...

– Nu! zise fizicianul. O parte din ce află izbutesc să folosească, deşi nu toate lucrurile.

– Dar ei le socot revelaţii fără sens practic! zise un istoric care era de faţă.

– Şi asta trebuie evitat? întrebă conducătorul general al expediţiilor.

– Nu trebuie evitat nimic dacă e bun pentru ei în rezultat final, zise psihologul echipei. Eu am fost totdeauna mulţumit de misiunile noastre.

– Numai că evoluţia operează şi asupra lor ca şi asupra ta! zise biologul. Progresul lor se efectuează cu sau fără sprijinul nostru.

Conducătorul echipei ciclului 214 spuse:

– Mai încercăm.

– Nu încercăm, continuăm! zise psihologul.

– Riscuri pentru ei nu sunt. Pentru noi, dacă sunt, n-au importanţă, zise conducătorul general al expediţiilor, apoi plecă de lângă nişte calculatori automaţi şi zâmbi eterat, adăugând: Ei merită o evoluţie mai rapidă. Oricine merită.

Un astru de incandescenţă platinată apunea la orizont şi privirea unora se pierduse într-acolo. De undeva se risipea asupra unui perete curbat o involuţie de sunete muzicale ca un final simfonic, iar această muzică acum tinzând să se stingă se adresa şi privirii în refluxul colorat dansând pe perete.

– Şi noi am fost ajutaţi, zise psihologul. Toţi trebuie să se ajute. Mai ales că ajutând, cunoaştem.

– Dar noi n-am transformat în mituri informaţia dăruită! zise istoricul, apoi zăbovi asupra argumentului său, uitându-se la finalul muzical tot mai stins, cu sunete curgând în amalgam din ce în ce mai simetric şi cu mişcarea tot mai estompată a culorilor corespunzătoare ; fu nevoit să precizeze: Bineînţeles, noi am fost ajutaţi mai târziu, în alt stadiu...

Conducătorul general al expediţiilor spuse:

– Cine are idei mai bune, să le argumenteze. Direct, sau prin maşini.

Psihologul zise aproape imediat:

– Trebuie schimbată metoda. Nu manifestare publică, de spectacol. Intervenţie selectivă, prin anumite făpturi mai inteligente, cu afecte mai îmbelşugate. Ele vor înregistra mai mult şi vor transmite mai sigur.

– Fără primejdia mitului? zâmbi istoricul.

– Fără, zise psihologul. Sau cu o primejdie minoră.

– Şi? întrebă conducătorul general al expediţiilor.

– Putem diviza echipa, zise conducătorul echipei ciclului 214.

– Două echipe? întrebă conducătorul general al expediţiilor.

– *Una* în zbor, zise conducătorul echipei ciclului 214. Diviziunea va începe acolo, pe planeta lor.

– Aşa a fost şi altădată, zise istoricul. Diferă numai metoda.

– Ce epocă este acum la ei? întrebă conducătorul general al expediţiilor şi fiindcă simţi că biologul se pregătea să-i răspundă, zise: Nu de stadiu biologic. Ce epocă istorică?

Istoricul solicită prin biocomandă un anume calcul uneia dintre maşini ; ceva mai târziu privi un arc luminos şi spuse amuzat:

– Unii sunt stăpâni absoluţi, alţii sunt sclavi absoluţi. Ucid şi se reproduc. Nu cunosc nici măcar electricitatea.

– Scriu şi citesc toţi? întrebă conducătorul general al expediţiilor.

– După ultimele informaţii ale sondelor automate, nu. Probabil ca şi în timpul cercetării făcute de ciclul 213: numai unii, cei care inventează miturile.

Istoricul răspunsese nemulţumit; nici nu mai vru să dea alte amănunte.

– La urma urmei ce sunt miturile? întrebă însă un chimist care nu fusese ales pentru echipa ciclului 214.

– Miturile? Sunt fantazări încântătoare în aria unor fenomene văzute şi neînţelese de privitori. Exagerări şi alterări de adevăr! Şi istoricul, care spuse acestea, se

retrase spre un ecran.

*

Un munte cu două capete, foarte greu accesibil, stâncos şi de obicei tăcut, era cuprins de zarvă şi gălăgie. Făpturi atârnate de nişte schele până atunci inimaginabile, făpturi obosite şi înfricoşate – loveau cu ciocane grele în nişte dălţi, sculptând pe stânca verticală figuri omeneşti în relief şi semne cuneiforme. Imensul basorelief era aproape gata când, ascuns după stei, conducătorul echipei ciclului 214 surâse cam ambiguu, văzându-se pe sine într-o mică aeronavă deformată de sculptor, cum zbura pe deasupra acestui puternic stăpân terestru, numit aşa de ridicul: Daraiavauş... În imaginea sculptată, conducătorul echipei ciclului 214 îl saluta cu mâna dreaptă pe acest Daraiavauş, iar stânga o ţinea pe o manşă. Da fapt, era o interpretare grosolană: manşa aceea exista numai ca un surplus de prudenţă, căci manevrele aeronavei se făceau mult mai lesne, prin biocomenzi directe, pur şi simplu gândind. Conducătorul echipei ciclului 214 rămăsese aici singur, trimiţându-i pe ceilalţi spre orientul planetei, într-un soi de excursie documentară, de unde urmau să plece ca să se întâlnească toţi undeva pe drumul spre occident. Îi păru rău că acceptase argumentul istoricului, acum angajat în altă activitate împreună cu ceilalţi. Acest argument putea fi bun, dar părea bun numai din punctul de vedere al făpturilor pământene, nu şi din punctul de vedere al raţiunii civilizaţiilor galactice mai consolidate. Ajutat de conducătorul echipei ciclului 214, Daraiavauş a izbutit să simtă mai ales suprafaţa unor adevăruri, decât să priceapă adevărurile înseşi, dar om energic şi, pentru condiţia sa biologică încă primitivă, destul de isteţ, l-a ucis pe unul din

aceeaşi speţă, numit Gaumata, un mag midian, şi a devenit stăpânul Persiei – o ţară din orient. După aceea a înăbuşit repede nişte răscoale şi a supus nişte oraşe, ajungând fără întârziere stăpânul unic – ceea ce se arăta acum şi în acest basorelief monumental – al Persiei, Babilonului, Midiei (de unde era magul), Marghianului, Elamului, Egiptului (ţară cu crize militare periodice), al ţinutului Părţilor, al Sciţiei şi Sattagidiei. Ceea ce era totuşi mai amuzant şi ce accepta logica de alt profil a conducătorului echipei ciclului 214, putea fi doar pasiunea construcţiilor care se trezise în acest Daraiavauş: el clădise palate de locuit şi palate în care trebuiau să locuiască cei care nu existau, adică zeii. Chiar presupunând că zeii erau aceşti membri ai expediţiei nepământene, cu atributele lor reale, locuinţele pentru ei erau o aberaţie, întrucât speţa şi structura lor psihofizică cerea cu totul alte condiţii. Psihologul explicase limpede pentru ce ei înşişi erau consideraţi stăpâni, însă conducătorul echipei ciclului 214 sau nu voise să accepte argumentul, sau nici nu-l ascultase tot. Daraiavauş făcea schimb asiduu de mărfuri necesare tuturor acestor populaţii. Dar atât. Istoricul explica totuşi că, pentru stadiul în care se găseau, supuşii lui Daraiavauş făcuseră un progres. Poate... Deşi! Conducătorul echipei ciclului 214 zâmbi din nou de după stânca sa. Nu mai dorea să fie văzut. Aştepta să se sfârşească munca, să se strângă schelăria, pentru ca apoi să decoleze în aeronava lui către orientul planetei.

Îi era milă de miile de sclavi care trudeau anevoios şi uneori se prăbuşeau de pe schele. Trebuia să facă ceva pentru ei. Îi cuprinse într-un singur flux de idee şi ordonă sistemului lor nervos să se precipite, să lucreze mai repede

fără a mai simţi oboseala. Şi bineînţeles izbuti. În scurtă vreme totul era gata, schelele fură desfăcute şi aruncate treptat în prăpastia imensă. Oamenii se retraseră în văi. Era seară, soarele care ziua era galben acum se arăta mai mare şi roşu la orizont. Stâncile se colorau diferit şi cântau în culori: le-ar fi trebuit o întregire sonoră, dar aici, pe a treia planetă din sistemul stelei galbene, nu avea cine s-o săvârşească.

Rămas singur, conducătorul echipei ciclului 214 intră în aeronavă, se ridică de la pământ şi apoi, planând în dreptul stâncii verticale de sub cele două capete ale muntelui Behystun, ceea ce în limba locală însemna *ţara zeilor*, se opri în văzduh şi începu să descifreze inscripţia cuneiformă scrisă din porunca lui Daraiavauş în trei limbi. Lectura dură un minut pământean, însă conducătorul echipei ciclului 214 nu-şi putu refuza plăcerea de a citi mai încet textul de la sfârşitul trufaşului pomelnic: „Iată ce am săvârşit eu într-un singur an, din voia lui Ahuramazda. Ahuramazda m-a ajutat şi alţi zei care sunt. De aceea m-a ajutat Ahuramazda şi alţi zei care sunt, căci eu n-am fost ticălos, n-am fost mincinos, n-am fost amăgitor, nici eu, nici neamul meu."

Conducătorul echipei ciclului 214 zbură spre răsărit, zâmbind îndelung. Lăudându-se, Daraiavauş îl invoca recunoscător anume pe el, sub numele caraghios de Ahuramazda, ceea ce însemna înţelepciunea Preaînaltă. Amuzat de porecla sa, Ahuramazda ar fi dorit să râdă cu zgomot, cum fac pământenii, însă fiziologia sa filtrată mult timp de evoluţie nu-i îngădui acest lux. Iar din soarele roşu se mai vedea un segment de cerc, nu mai mare decât a opta parte din circumferinţa totală.

– Nu cred că am reuşit mare lucru! zise conducătorul

echipei ciclului 214. Facem nişte experienţe prea puţin folositoare.

– Noi am găsit teren mai prielnic, răspunse psihologul. Un om stabilit într-o colonie doriană din această lungă peninsulă cu forma unui picior omenesc abia s-a întors din Egipt, unde a lucrat odinioară echipa ciclului 213 şi unde au poposit, după nişte dovezi descoperite, şi alte civilizaţii cosmice.

– Ce fel de om? întrebă conducătorul echipei ciclului 214. Ca şi Daraiavauş?

– Nu, deloc! zâmbi psihologul. Înţelege fenomenologia elementară aproape tot aşa de corect ca vechile noastre maşini de calcul din muzee. Şi a evoluat în funcţie de societatea lui, fără noi. Îţi dai seama că pentru aceşti oameni asta e imens!

– Are vreun nume? întrebă conducătorul echipei.

– Îl cheamă Pitagora, zise fizicianul. Şi gândeşte în noţiuni matematice. M-a încântat!

– Nu ştiu însă de ce nu vrea să spună tot ce ştie nici măcar elevilor lui, zise istoricul.

– Inventează mituri? întrebă conducătorul echipei. Eu am devenit Ahuramazda şi mi-a părut rău că nu ştiu sa râd.

– Aproape deloc. Său chiar deloc! zise psihologul.

– Cum deloc? zise istoricul. Vorbeşte de Zevs, care este ceea ce numesc ei toţi zeu sau zeul maxim.

– Nu! zise psihologul. Cuvintele lor rudimentare sunt strivite mereu de ambiguităţi. Zevs înseamnă de fapt *viaţă.*

– Viaţă? întrebă conducătorul echipei ciclului 214.

– Da, zise psihologul. Viaţă. Acest Pitagora s-a iniţiat în Egipt şi a fost încununat după obiceiul lor cu rangul de mare sacerdot, deşi era străin.

– Adică un mit? întrebă conducătorul echipei.

– Am vorbit noi cu el, zise psihologul. Nu. O formulă!

– A explicat teorema unghiurilor triunghiului şi a compus un excelent tabel de calcul zecimal! adăugă fizicianul.

Ştie să transmită chiar idei în nuclee sintetice, prin biofluxuri.

– Şi? întrebă conducătorul echipei.

– Comunică idei simple în limbajul barbar pe care-l poate folosi, dar care sună în două sensuri, amândouă simetrice şi utile! zise din nou psihologul. De pildă: *obişnuieşte-te să nu te porţi iraţional în nimic;* sau *nu face nimic din ceea ce nu ştii.* El îşi învaţă discipolii că evoluţia gândirii are patru stadii, peste care nu poţi sări...

– Am auzit asta, zise istoricul. Dar presimt un început de mistificare, fie şi mai subtilă!

– În ideea lui, deloc! spuse psihologul. Nu uita pentru cine gândeşte acest Pitagora: semenii lui l-ar înţelege oare direct?

– Şi ce fel de stadii? întrebă istoricul fără interes. N-am mai ascultat amănuntele...

– Patru, zise psihologul. Pregătirea, purificarea, desăvârşirea şi vederea de sus.

– Interesant! zise conducătorul echipei ciclului 214.

– Mai mult decât mă aşteptam! exclamă fizicianul.

– Chiar măi mult decât ar fi calculat cele mai bune maşini clasice... Iată surpriza! zise psihologul. Ştiţi cum consideră acest Pitagora că o fiinţă raţională ia cunoştinţă de lume şi de adevăr? Pe patru canale de informaţie: inteligenţa, cunoaşterea, intuiţia şi sentimentul.

– Mereu cifra 4? zise cu insatisfacţie istoricul. Iarăşi mit.

– Nici un fel de mit, zise psihologul. Gândire matematica.

– Nu constat! zise istoricul.

– Ba da, zise psihologul. El e totuşi un naiv, un geniu barbar. Să-l întrebăm pe istoric cum erau strămoşii lui şi ai mei în stadiul corespunzător!... Patru. El zice că baza numerelor este 10, dar că esenţialul acestei baze e 4, căci, gândeşte el, dacă 1 şi cu 2 şi cu 3 şi cu 4 egalează 10, baza reală e 4. Ce vrei, e bine şi aşa! El mai spune: *când vei fi stăpân deplin pe această deprindere* – şi probabil se referă la sistemul lui de educaţie psihofizică – *vei cunoaşte structura...* în fine, a *zeilor nemuritori,* aşa zice el, dar să vedeţi mai departe, sunt entuziasmat! El spune: *vei şti până unde se întind diferitele fiinţe şi ce le uneşte şi le leagă; vei cunoaşte apoi, după adevăr, că natura este pretutindeni asemenea.* Vă place?

– Nu ştiu, zise atunci conducătorul echipei ciclului 214, dacă şi fără noi...

– O intuiţie mă face să cred, zise psihologul, că fără noi ar fi aflat şi singur o mare parte din lucruri, şi oricum, dacă nu el, altul de mai târziu.

– Deci pot să întreb unde este necesitatea absolută a misiunilor noastre? întrebă conducătorul echipei ciclului 214.

– Aici, zise psihologul. La noi pe planetă voi recalcula toate probabilităţile, dar sunt convins că n-am greşit: e o populaţie de fiinţe autentic raţionale, cu perspective mari...

– Şi foarte multe defecte de structură, în primul rând acest sistem coloidal! zise biologul.

Psihologul răspunse:

– Se vor filtra.

Ei mai rămaseră în preajma învăţătorului din Crotona un timp destul de lung pentru pământenii care trăiau de patru sau cinci ori mai puţin. Dar misiunea ciclului 2.14 se apropiase de sfârşit.

– Putem pleca, spuse într-o zi conducătorul echipei. L-am auzit pe acest Pitagora exclamând: *Ai curaj ! Neamul oamenilor este divin.* Vi se pare interesant?

Nimeni nu răspunse nimic şi toţi se gândiră că psihologul ar fi găsit şi aici o justificare, însă psihologul nu era de faţă pentru că plecase spre »n ţinut unde munţii încercuiesc un podiş neted şi aproape rotund şi unde un alt sacerdot de învăţătură egipteană, se pare cunoscând şi pe Pitagora sau măcar pe unii dintre elevii lui, se dusese să-şi răspândească gândirea. Psihologul voia să-l cunoască şi să-l ajute, după ce auzise de la unii elini că putea fi găsit în vreo peşteră din piscul Kogaionon. Omul se numea Zamolxe.

*

– Aţi izbutit mai mult?

– Deocamdată maşinile fac controlul.

Ceilalţi erau ocupaţi cu zonele lor de investigaţie. Păreau nemulţumiţi.

Cel care pusese întrebarea spuse iarăşi:

– Ştiu din arhivă că ciclul anterior a făcut mai mult. E cumva o involuţie la fiinţele de pe planeta a treia din sistemul stelei galbene unde aţi fost? Sau n-aţi ales bine...

– Am ales ce s-a putut alege, zise un sociolog.

Cel care pusese primele două întrebări, conducătorul general al expediţiilor, păru mâhnit.

– Ciclul 214 se plângea de mistificare, zise istoricul expediţiei. Noi am găsit o formă ciudată, foarte ciudată...

– Tot mituri? întrebă conducătorul general al

expediţiilor.

– Mai rău, zise istoricul: patru *religii* principale au supus aproape toată planeta, cu puteri juridice şi cu mistificare codificată în definiţii morale de esenţă de cele mai multe ori contradictorie.

– Ce urmăresc? întrebă conducătorul general al expediţiilor.

– N-am înţeles prea bine, zise fizicianul.

– Eu cred că am intuit. Maşinile vor calcula până mâine tot! zise conducătorul echipei ciclului 215. Fiinţele acelei planete au uitat relaţiile cu noi şi cu alte civilizaţii galactice. Cunoştinţele aflate s-au destrămat ori au fost deformate. Unii din ei se străduiesc să le restabilească, dar sistemul acum e acesta: cineva face un pas înainte şi o mie de semeni se reped să-l tragă înapoi. Dificultăţi neaşteptate, şi totuşi...

– Care sunt cele patru religii? îl întrerupse conducătorul general al expediţiilor.

– Una e mai veche, răspunse sociologul: de pe timpul ciclului 200, când conducătorul acelei echipe a vorbit, singur, cu un om numit Moise. Alta e derivată din aceasta, în numele unui personaj mai straniu: Isus. A treia e poate o modernizare în sensul local a moralei extrase din contactul cu echipa ciclului 187, care cum se ştie a fost cea mai numeroasă din toate misiunile noastre, dar şi din contactul cu altă civilizaţie galactică ; acum glorifică însă nişte statui ale unui personaj simpatic, numit de ei Buda. A patra e cea mai rudimentară şi mai aspră şi explică totul printr-o carte confuză numită Coran.

– Realizările voastre? întrebă din nou conducătorul general al expediţiilor.

– Chimistul a pierit. Era să pierim toţi! zise fizicianul.

– Mai devreme decât finalul normal, zise conducătorul general al expediţiilor. Regret că sunteţi imprudenţi. Dar nu mi-aţi spus rezultatele...

– Am fost imprudenţi, ca să-i ferim pe ei de pericole, spuse sociologul.

– Cum i-aţi ferit? întrebă conducătorul general al expediţiilor. În centrii informaţiei speciale s-a păstrat şi relatarea că prin pieirea unuia din voi acea putere mistică în loc să dispară s-a întărit.

– Totuşi am lăsat şi urme bune, zise psihologul.

– Care? întrebă conducătorul general.

Roger Bacon ! zise psihologul cu oarecare mândrie. Acela a formulat în scris pentru contemporanii săi ideea diferenţei calitative a elementelor şi a mai afirmat importanţa capitală a matematicii.

– L-aţi învăţat şi ceva practic? întrebă conducătorul general.

– Da, zise fizicianul. Dar n-a izbutit să înţeleagă: telescopul, vehiculul terestru cu autotracţiune, aparatul de zbor în atmosferă. Le-a enunţat. Nu ştia să le şi construiască.

– Aţi insistat? întrebă conducătorul general al expediţiilor.

– Cât s-a putut, zise fizicianul.

Conducătorul general al expediţiilor primi din tava unui robot o sferă informaţională ; o conectă la tâmpla sa diafană şi după o vreme zise:

– Iată, alte erori! Faţă de erorile trecutului experimental. De la ciclul expediţionar 208 s-a interzis manifestarea spectaculoasă a misiunilor noastre. Acele

fǎpturi nu mai trebuiau să vadă vehiculele noastre interastrale.

– Şi le-a văzut vreun om? întrebă îngrijorat conducătorul echipei ciclului 215.

– Fireşte! spuse conducătorul general al expediţiilor. Discurile ciclului 213 sunt consemnate de o făptura numită Aristotel, e totuşi bine că într-o scriere meteorologică. Ciclul 214 a devenit spectacolul naturalistului Plinius Senex.

– Aici nu văd nimic grav, zise fizicianul. Erau doi oameni de ştiinţă.

– Ei, da! zise conducătorul general al expediţiilor. Dar cei care n-au scris fiindcă nu ştiau să scrie, însă le-au văzut? şi după ce privi nemulţumit întreaga echipă, îşi continuă ideea: Chiar mult mai târziu, cu toate posibilităţile de anihilare a culorilor şi luminiscenţei, bănuiesc că ciclul vostru, în prima încercare... Un cronicar de pe planetă lor, Gregoire de Tours (ah, aceste limbi mereu transformate şi mereu greoaie ale lor!) notează nişte globuri de foc zărite în cer. Sunteţi mulţumiţi?

Conducătorul echipei ciclului 215 lăsă să se vadă marele său regret. Dar fizicianul remarcă:

– Multe din fiinţele acelea care îşi zic oameni cred foarte greu până şi evidenţa experimentului. Este adevărat că ele cred mai curând ceea ce e neverosimil...

Colegii săi îl priviră însă cu reproş: n-avea rost nici un fel de justificare.

*

Din consemnarea misiunii ciclului 216: „Rezultate contrarii. Informare zadarnică a câtorva oameni turburaţi de afecte şi contradicţii. Mai ales poeţi. Devine clară personalitatea autonomă, deşi în perspectivă, a speţei

inteligente de pe planeta 3, zona stângă a galaxiei comune. Ajutorul sporadic extraplanetar e util, dar nu indispensabil. Ceea ce este esenţial, speţa planetei 3 a realizat prin evoluţie proprie."

Din aceeaşi consemnare a misiunii ciclului 216:

„În urma insuccesului iniţierii câtorva făpturi hiperafective numite pe planeta 3 poeţi, echipa ciclului 216 a fost cuprinsă de o dezagregare a constantei fiziologice, încă neexplicată. După 50 de revoluţii ale planetei 3 în jurul stelei galbene din zona extremă a galaxiei, s-a întors numai conducătorul echipei, informând consiliul general al expediţiilor că toţi ceilalţi specialişti ai misiunii au intrat într-un proces involutiv, însoţindu-se cu femei pământene (care sunt totuşi, după mărturia conducătorului echipei ciclului 216, foarte atrăgătoare şi în acelaşi timp foarte instabile) şi renunţând atât la misiune, cât şi la întoarcerea în sistemul solar natal. Nu există informaţii cu privire la gradul de involuţie a membrilor misiunii. Calculele maşinii $2.8+\sqrt{}09$ constată că amestecul membrilor misiunii ciclului 216 cu femeile planetei 3 nu poate fi nociv pentru populaţia acelei planete, întrucât un fenomen similar s-a mai petrecut cu prilejul expediţiei ciclului 187. Unele intervenţii în codul genetic nu pot fi decât utile, iar acestea au fost numai cazuri incidentale, neinfluenţând speţa. Se impune totuşi o selecţie mai sigură în viitor a membrilor celorlalte misiuni ciclice care vor mai fi."

*

Echipa se adunase între nişte munţi nefrecventaţi, spre a clasifica rezultatele cercetărilor întreprinse.

– Ciclul nostru a durat cel mai mult, zise conducătorul echipei ciclului 217: aproape toată viaţa noastră! El se

gândi puţin şi adăugă trist: 285 de revoluţii orbitale ale acestei planete. Şi rezultatul?

– Câţiva pământeni iniţiaţi cu mai mult succes decât toţi de până acum, zise istoricul ciclului 217.

– Dar şi observarea de către unii oameni în revoluţia orbitală pe care ei o numesc anul 1478, în munţii numiţi de ei Alpii helvetici, a discului expediţiei noastre! zise conducătorul echipei cu o mare insatisfacţie.

Psihologul era şi de astădată o fiinţă plină de pasiune şi interes pentru populaţia terestră, aproape la fel ca toţi predecesorii săi, încât în consiliul general al expediţiilor ciclice începuse să se considere că meseria de psiholog este cea mai supusă afectelor, poate mai mult chiar decât aceea de artist. Psihologul zise:

– Nu pot reproşa nimic activităţii ciclului nostru când mă gândesc la aceste fraze: *Nici o investigaţie umană nu se poate intitula ştiinţă adevărată dacă nu trece prin demonstraţia matematică ;* şi: *mişcarea este cauza oricărei vieţi; sau: Mai multe-s pe pământ şi în cer, Horatio, decât închipuie filozofia!*

– Da, fireşte! zise întorcându-se mustrător spre el conducătorul echipei ciclului 217. Primul se numeşte la ei Leonardo da Vinci, l-am recunoscut. Planuri de mecanisme romantice, însă o pictură cutremurătoare şi enigmatică, şi tocmai ea s-a produs fără nici un amestec al nostru. Nu-ţi face iluzii: însuşirile sunt ale lui... Al doilea te-a numit Ariei, nu ştiu ce înseamnă asta. Vei rămâne personaj dramatic în teatrul omenirii, psiholog extraterestru!

Ceilalţi zâmbiră în felul lor.

– Nu consider că am greşit! zise psihologul. Shakespeare este poate cel mai bine organizat creier din

toate câte le cunoaştem pe planeta lor. Stările lui afective care transmit idei şi neverosimila modelare a acestui limbaj neolitic până la stadiile noastre de gândire e tot ce mi-aş fi dorit să văd în misiunea mea. Eu sunt împăcat cu mine însumi: l-am admirat, conştient că nu i-am dat nimic.

Şi se îndepărtă spre pasul dintre munţi ca să privească un răsărit de soare terestru.

Fizicianul interveni:

– Nici nu avea nevoie de tine. El are antenele lui: cunoaşte! Am cercetat o sursă de unde enigmatice. N-am mijloacele de laborator de acasă, însă pot să vă spun o părere provizorie.

– Nu credem în păreri provizorii, zise istoricul, zâmbind diafan.

– Am învăţat de la pământeni să ne încântăm cu anecdote! spuse conducătorul echipei ciclului 217.

– Eu comunic ce constat, zise sec fizicianul. Iată ce constat: în acest Shakespeare, pe care l-am văzut o singură dată şi nici nu sunt sigur că era el... ah! făpturile astea seamănă prea mult unele cu altele... În acest Shakespeare s-a introdus la un moment dat un jet de unde străine. Nu e o influenţă, ci o informaţie. El gândeşte foarte pământean,» dar uneori ideile noastre nu-i convin, ceea ce n-a remarcat cu alţii nici una din expediţiile noastre. Am reîntâlnit un ton şi o informaţie care mă face să mă gândesc la...

– Nu vrei să spui că la planeta a patra! începu astronomul.

– Încă nu vreau să spun nimic mai mult, zise fizicianul. Dar în timpul revoluţiei orbitale precedente a planetei a treia am cunoscut împreună cu psihologul un om de mare inteligenţă, socotit de ai lui bolnav de nervi sau chiar

nebun. Nimeni dintre noi nu l-a instruit. Totuşi a dispărut un timp nu se ştie unde, acum s-a întors şi vorbeşte cu amănunte precise despre sateliţii planetei a patra şi de o astronavă. Nu ni s-a părut nebun. Îl cheamă Swift...

Conducătorul expediţiei ciclului 217 rămase pe gânduri.

Pe diverse orbite satelitice, de douăzeci de ani înconjurau planeta a treia din sistemul solar al stelei galbene aflată la marginea acestei galaxii, diferite discuri şi diferiţi cilindri care nu se mai fereau de ochii omeneşti. Numeroasa expediţie a ciclului 219 învăţase din îndelungata experienţă a ciclurilor anterioare că, oricât de inteligentă şi intuitivă, populaţia planetei cercetate mai înclina uneori către mituri şi anecdote sau prefera meditaţiei şi experimentului ştiinţific cotidian, adică descoperirilor în marea cunoaştere, fie delirul (inexplicabil pentru extratereștri) în faţa zborului unei mici sfere umplute cu aer şi izbite cu piciorul, fie pierderea de vreme în abuzul de alimentaţie şi băutură, acest din urmă abuz, din nevoia de a fi practicat, generând un număr mare de relaţii nedorite între fiinţe raţionale ale planetei a treia.

Şi totuşi aceasta omenire evoluase uimitor de repede în ultimul răstimp şi evoluase de fapt prin ea însăşi, vechile ajutoare extraplanetare fiind rare şi lăturalnice. Ea însă ştia acum să folosească practic fizica particulelor elementare, ştia să construiască maşini cu gândire automată, ştia... Nu, încă nu ştia să renunţe cu totul la ucidere şi amăgire. Dar acceleraţia evoluţiei era vădită.

În sfârşit, după 218 cicluri expediţionare, misiunea ciclului 219 spera să poată intra în contact public cu toată omenirea.

Conducătorul echipei de astădată foarte numeroase nu

avea încă dreptul la certitudinea acestui contact. Pe de o parte, înclinarea spre mit nu dispăruse, polemici subsidiare ocolind adevărul ca să acorde credit nu intuiţiilor, ci născocirilor publicitare de tot soiul în legătură cu vecinătatea extratereştrilor. Pe de altă parte, planeta a treia mai avea de parcurs o revoluţie orbitală în jurul soarelui ei până la întâlnirea cu un asteroid, de care o parte din omenire se temea, pe care altă parte din omenire se pregătea să-l comercializeze, bănuindu-l compus din platină pură, în timp ce partea a treia şi cea mai mare a omenirii nici nu auzise de el, informându-se deocamdată asupra mijloacelor de nutriţie, reproducţie, împodobire şi amuzament gol, dacă nu era ocupata cu alte fapte mai grave.

Astronomul expediţiei ciclului 219 zâmbi larg, aproape ca un pământean, căci calculase şi ştia precis că asteroidul nu se va ciocni cu planeta. Şi într-un efort suprem, reuşi chiar să râdă puţin, încât biologul îl privi mirat şi zise:

– Ce s-a întâmplat cu tine? Ai început să pari om...

Trubadurul 0114 xk 1,3

Nu se întoarse acasă. Laboratorul lui era lângă un parc şi, fiind o noapte de august senină, se opri puţin între copaci, legănându-şi cheile pe degete, ca să se uite la cer. Nu cunoştea decât stelele clasice şi chiar dintre ele se căzni mult timp să găsească semaforul roşu al planetei Marte, care deodată îl interesă grozav. Apoi părăsi parcul şi intră în laborator. Lucră toată noaptea. Dimineaţa dormi concentrat o oră, făcu un duş rece în baia cu ozon, micul robot pe rotile îi aduse o cafea şi se retrase. Bând-o, inginerul îşi aduse aminte de lingvist. Îi telefonă. Lingvistului îi plăcu ideea, mai cu seamă că lucrarea pe care se pregătea s-o publice era tocmai ceea ce îi trebuia acum inginerului...

Lingvistul veni râzând.

– E drăguţă? întrebă el.

Inginerul roşi puţin şi zise după o pauză:

– M-am gândit la *el...* la XK.

– Care Ics Ka? întrebă lingvistul foarte mirat. Nu înţeleg. Eu te întreb de *ea.*

– Las-o pe ea deocamdată, zise inginerul. Mă gândesc că el e cel mai potrivit.

– Care *el*? zise lingvistul. Mai potrivit, el?

– Asta-i buna! se supără inginerul. Cum *care el*? Ai mai lucrat la ăsta... cel dintre ferestre, 0114 XK 1,3.

– A! ăla argintiu, zi aşa. Dar cum? se miră lingvistul. Renunţi la... parcă e traducător de câteva limbi, ortograf, jucător de şah! Mai suportă?

– Suportă, zise liniştit inginerul.

– Şi vrei tot? zise lingvistul aruncându-şi privirea spre calendarul automat.

– Nu tot, răspunse inginerul. Numai un gen. Pentru rest poate că o să vedem mai târziu.

– A, înţeleg! exclamă lingvistul. Vrei mai întâi o experienţă pe viu... Bine şi aşa.

Lucrară mai multe săptămâni. Între timp, inginerul se mai duse de câteva ori acolo, fiindcă nu putea să nu se ducă, deşi ar fi dorit să nu se mai ducă deocamdată. La una din întâlniri, el îi spuse:

– În curând dorinţa ta va fi împlinită! şi zâmbi galeş.

Ochii ei verzi se deschiseră larg, poate numai miraţi, şi îl cercetară un răstimp, dar fără pătrundere. Apoi ea spuse cu voce cochetă:

– A, n-am zis niciodată că-i obligatoriu. Deşi ar fi tare frumos dacă ai şti şi tu...

– Poate că am să ştiu curând! spuse el şi roşi.

Ea crezând că el roşeşte din timiditate, îl luă de mână, dar numaidecât îşi retrase degetele şi se duse la aparatul de radio, pe care-l deschise.

– Sau vrei să pun magnetofonul?! zise ea nehotărâtă. Am benzi noi foarte frumoase.

– Nu, zise el. Stai cu mine. Dacă vrei, fără muzică...

Ea închise aparatul de radio şi veni din nou lângă el.

– Am uitat că ţie nu-ţi place arta! zise ea cu părere de rău. Tu eşti inginer.

– Ba îmi place! zise el uşor scandalizat. Chiar foarte mult... Bach, Stravinsky.

– Ei, Bach, Stravinsky! îl îngână ea discret. O, dacă ai compune şi tu muzică sau măcar mi-ai scrie nişte versuri de dragoste... atunci aş vedea într-adevăr dacă...

– Dacă te iubesc? şi el oftă delicat. Ce să fac, deocamdată n-am putut. În curând...

– Ei, în curând! Ea se ridică şi începu să se plimbe privind cu atenţie covorul. Aici în artă e aşa: ori poţi, ori nu poţi. Ce-i asta „în curând"?!

– Vezi, începu inginerul, eu n-am fost programat... asta... cum se spune?... nu am *talent* pentru producerea artei. Eu gândesc în alte formule.

– Formule? Auzi, formule! strigă ea indignată, apoi se domoli: Mai bine să-ţi fac o cafea… un filtru bei?

– Da, zise el stânjenit.

Ea ieşi legănându-se uşor şi el îi urmări sfios silueta bine sculptată. Din uşă, fata începu să cânte un twist (îi plăceau melodiile vechi), apoi se auzi şi apa curgând din robinet împreună cu un clinchet de linguriţă.

– Ciudat algoritm! spuse în şoaptă inginerul.

– Ai zis ceva? strigă ea veselă, de dincolo.

– Nu! zise inginerul.

– Mi s-a părut că ai zis ceva! răspunse ea, mai cântă puţin, apoi veni cu cafeaua şi turnând-o în ceşti, adăugă: Sunteţi buni la ceva şi voi, inginerii ; uite ce repede se face cafeaua în aparatele astea!

El ar fi vrut să plece, să nu-şi mai bea cafeaua, să nu mai vadă ochii verzi care se mişcau alene, ori stăteau mijiţi la auzul ritmurilor de dans, ori se deschideau mari de tot şi rotunzi când el scăpa vreo frază dificilă, venită după el din laboratorul cibernetic.

Totuşi, după cafea, inginerul plecă. Peste o săptămână fata veni, îmbrăcată cu puţintică pedanterie, dar şi cu transistorul în poşetă (avea o minusculă combină, cu televizor stereoscopic, radio şi magnetofon cu benzile cât

firul de păr), afişându-şi ochii verzi miraţi în pragul laboratorului de cibernetică. Inginerul o primi vesel, vorbindu-i de astădată, spre surprinderea ei, fără nici o sfială.

– Vrei o cafea? zise inginerul.

– Vreau! zise fata. Dar tu ştii să faci? Nu-mi închipui că ai cafea aici în laborator...

– N-o fac eu, zise el şi apăsă în capătul unei claviaturi. După vreo două minute, o măsuţă pe rotile alunecă spre el, însă inginerul zise: Eu sunt al doilea! şi măsuţa se opri lângă fată, care întâi privi cu spaimă, apoi râse şi îşi luă cu un gest simplu ceaşca de cafea. În acelaşi timp, inginerul scoase dintr-un sertar o foaie dactilografiată şi începu să citească:

Treci repede, oră, vreau ceasul de seară,
Opreşte-ţi căluţul cu aripi, la scară.
Treci, oră, întinde-te umbră... Ispită,
Adună-mă-n păsări şi-n frunza umbrită.

– Vai! suspină fata, cu ochii lucind miraţi, dar inginerul zise:

– Mai este!... şi citi altă strofă:

Dă-mi calul şi flacăra mantiei mele:
M-aşteaptă iubita sub neguri sau stele.
Adună-mă, oră, în tine şi pieri
În limpezi şi fără de timp adieri!

Fata era schimbată la faţă şi vru să spună ceva, însă din fundul laboratorului răsună o voce baritonală:

– Totuşi este de stil vechi, aproape trubaduresc, soluţia Epsilon minus 105!

Inginerul scrâşni din dinţi.

– Cine mai e ia tine? întrebă fata, contrariata.

– Nimeni! zise inginerul supărat. Adică *el. Î*şi depăşeşte atribuţiile. Ştii, l-am programat cu ajutorul unui lingvist, care...

– E drăguţ? întrebă lata cochetând.

– Cine?

– Lingvistul.

Nimic nu mai putea restabili buna dispoziţie a inginerului.

– Nu e! zise el. Adică e... Dar acum nu e aici. Vorbeşte *el...* se autocomentează. Aşa a vrut celălalt. Zicea că dacă tot e poet, măcar să fie un poet cu simţ autocritic.

– Cine, lingvistul? întrebă fata cu uimire. E poet?

– Nu e poet! zise inginerul.

– Atunci cine e poet? zise fata. Mie, poezia asta mi-a plăcut. A, ziceai că tu ai s-o faci! Tu ai făcut-o?

– Da. Adică...

– Înţeleg, zise fata ; ai copiat-o de undeva pentru mine.

– Nu! zise inginerul. Poezia e absolut inedită, nu aparţine nimănui, numai ca stil, ştii… eu...

– Deci tot tu ai scris-o! Bravo, meriţi o sărutare.

Inginerul roşi şi zise cu glasul tremurând:

– Nu chiar eu...

– Aha, deci tot ai copiat-o! şi fata se sculă din fotoliu, dezamăgită. Probabil vrei să-ţi râzi de mine... adăugă ea fixându-l cu ochii ei verzi. Spune drept, vrei să-ţi râzi de mine? Ce ţi-am făcut ca să-ţi râzi de mine?

– Nu, draga mea, nu! *El* a scris-o, la ordinul meu.

– Cine, lingvistul? strigă fata.

– Nu lingvistul, dragă. *El,* 0114...

Abia atunci fata se uită încotro arăta mina inginerului şi ochii îi căzură pe zecile de lumini ale unui dulap cromat, din difuzorul căruia, aşezat sub un ecran albăstrui, ieşea un foşnet continuu.

Fata se aşeză în fotoliu, obosită.

– Acum înţeleg! zise ea. Deci tot tu, iubitule... *asta* e ca un fel de dictafon.

Inginerul sări:

– Nu e dictafon, e o maşină gânditoare: ea compune! şi inginerul se duse la claviatura maşinii, comandând alt poem. În câteva minute, 0114 XK 1,3 se execută. Vezi? zise inginerul.

Dintr-o deschizătură îngustă, orizontală, ca a vechilor cutii de scrisori, începu să iasă o foaie dactilografiată şi în acelaşi timp vocea baritonală dicta prin difuzor poemul. Fata asculta fermecată. Într-un târziu, ea zise:

– Tot pentru mine e?

– Da, tot pentru tine! răspunse fără chef inginerul.

Fata se apropie de maşină şi îi dezmierdă uşor cutia cromată. Apoi întrebă cu oarecare calinerie:

– Ics Ka ăsta n-ar putea să şi iubească, dacă tot face versuri de dragoste?

Inginerul nu-i răspunse.

– Eşti supărat? întrebă ea. Sau ai de lucru...

Inginerul nu-i răspunse, doar se uită la masa de scris. Ea crezu că pricepe şi adăugă:

– Dacă ai ceva urgent de lucrat, lucrează. Eu o să mă uit la XK!

– Nu propriu-zis de lucrat, îngăimă inginerul. Trebuia să

discut zece minute cu profesorul... Hai şi tu!

– Nu, zise fata. Du-te, eu te aştept aici ! şi pentru că inginerul se uită lung spre laborator, ea preciză: Nu umblu la nimic, n-am să stric nimic, am să fiu foarte cuminte!

– Atunci, mă întorc curând, dacă tu nu te superi! zise inginerul. Dacă mai vrei o poezie, apasă întâi clapa asta,

pe urmă cele două negre, apoi care şi câte butoane vrei... aici, pe disc. Pa, eu mă întorc numaidecât.

Rămasă singură în faţa lui XK, fata îl privi întâi cu îngrijorare, după aceea cu melancolie.

– Tu ştii să faci numai poezii? întrebă ea într-o doară, dar XK nu răspunse. Atunci fata apăsă prima clapă indicată de inginer şi celelalte două, după care zise: Cum poţi să scrii versuri de dragoste, dacă eşti de metal? Sau ştii să şi iubeşti?

– Codul meu pentru poezie este romantic, zise atunci XK fără să-şi moduleze omeneşte glasul baritonal sintetic.

– Încearcă! zise fata, dar XK tăcu şi atunci ea se repezi la el cu pumnii şi izbucni în plâns.

– Vrei să jucăm şah? o întrebă rece XK.

Fata rămase descumpănită o clipă, apoi plânse din nou. Zise printre lacrimi:

– Cum să-ţi cer ţie sentiment, dacă n-are nici constructorul tău! Sau e cineva în tine... un om pe care-l ascunzi? şi renunţând la plâns ea încercă să se uite în spatele dulapului cromat, apoi se lăsă în genunchi şi privi dedesubt, după aceea ciocăni cu degetul, ca la uşă, uşor, în ecran.

– Nu mă lovi, ai putea să mă strici! zise XK, şi fata sări în lături.

Apoi se linişti, se duse să se aşeze în fotoliu şi, văzând

că inginerul întârzie, începu să cânte o străveche romanţă, însă se întrerupse nemulţumită, fredonă câteva clipe un *zoo* sau altceva sincopat şi foarte la modă, după care se aşeză mai comod şi începu să-i vorbească maşinii despre tainele dragostei, însă amănunţit şi serios, ca într-o prelegere universitară. Când tăcu, zări cu surprindere clipirea din ce în ce mai rapidă a luminilor de control; pe ecran se succedară calcule şi ecuaţii pe care ea nu le pricepea şi în fine difuzorul maşinii rosti o frază în proză, cu conţinut erotic. Fata deschise uimită gura şi rămase aşa,

– Eu te iubesc, fată cu ochi verzi! zise robotul. Fata se ridică nehotărâtă, înaintând cu spaimă spre dulapul cromat. Robotul vorbea iarăşi, când în proză, când în versuri, întrerupându-se uneori pentru rezolvarea unor ecuaţii care alergau nebuneşte pe ecranul albăstrui. Fata asculta şi privea vrăjită.

Interpretând invectivele ei ca pe un ordin, *trubadurul* 0114 XK 1,3 se reprograma.,.

Dimensiunea a cincea

Profesorul se feri din calea unui bărbat însoţit de un câine. Strada nu era aglomerată, nici nu trecuse de amiază ca să fi fost întuneric, trotuarul curat şi neted nu îndreptăţea nici el ocolul făcut de profesor. Dar bărbatul nu observă nimic, numai câinele mirosi din mers urma paşilor profesorului. Când însă ceva mai târziu profesorul se feri din calea unor fetiţe care veneau de la şcoală, o femeie voinică mergând după ele se uită la ei din întâmplare şi se opri o secundă cu gura căscată. Profesorul, un om să zicem de cincizeci de ani, cărunt, zvelt şi osos, deşi părea om liniştit şi normal, privea strada şi trecătorii, după cum crezu femeia, cu ochi de nebun. Totuşi nu se petrecu nimic de seamă, decât că la o cotitură, în faţa unui copac, profesorul stătu în loc să măsoare copacul cu o imensă îngrijorare izbucnind din ochii largi, apoi surâse şi plecă mai departe.

Nu, profesorul nu era nebun şi nici măcar fricos, însă venea din altă lume. Lumea aceasta din care făcea parte strada cu trecătorii ei deocamdată îl copleşea, silindu-l s-o cerceteze suspicios şi să se ferească de ea. El nu era fricos. Nici nu putea fi, după tot ce făcuse! Şi nici nu venea aici ca un străin. Era şi el un om al acestei lumi care-l născuse şi-l învăţase ca pe noi toţi şi, mă gândesc, avea să-l şi primească în ţarina ei după moarte. Deşi ca să mărturisesc cinstit nu-mi pot permite luxul să proorocesc viitorul profesorului… Dacă n-ar fi fost ultimii doi ani ai săi, nimic nu m-ar împiedica să cred că profesorul ar fi trecut acum pe strada asta ca oricare altul. Fetiţelor le-ar fi zâmbit părinteşte, la câine s-ar fi uitat cu simpatie şi s-ar fi dus

apoi înainte netulburat. Dar el venea din altă lume! Şi se ferea de trecători, câini şi copaci...

Rândul trecut, imediat după ce s-a întors, a izbutit să calce nu ştiu cum o pisică a cuiva şi cerând scuze proprietarului pisicii, n-a mai luat în seamă un autocamion care aproape l-a izbit în şold. Atunci lumea nu l-a socotit decât un pieton neatent, un bătrân gură-cască. Acum însă oamenii îl socoteau nebun. Dar el nu era nebun. Venea numai din altă lume.

Iată cum se întâmplase. Demult, încă din adolescenţa lui cufundată în studiu, i se înfipsese în minte un cui îndărătnic, înfierbântându-i-o fără răgaz. Cu vremea, ajungând profesor de exobiologie, crezuse că se va potoli mulţumindu-se cu cercetările pe care i le ofereau ştiinţele complimentare, plus cibernetica şi cele câteva zboruri făcute cu astronava institutului său. Bineînţeles, în zborurile lor spaţiale oamenii încă nu îndrăzneau să iasă din sistemul lor solar, ultima planetă cu staţii de cercetare fiind de fapt numai Jupiter. Dar când oare s-au mai mulţumit cu prezentul fiinţele astea ciudate? Din mari vechimi, mulţi au încercat senzaţia gramaticală că prezentul ar fi numai o convenţie administrativă, omul deplasându-se nesăţios mereu cu un picior în trecut şi cu altul în viitor. Cu atât mai mult profesorul. El nu era un visător, cum ar mai fi spus câte cineva şi în vremea lui, decât dacă am admite că şi ecuaţia este vis. Profesorul ştia din calcule cam câte lumi locuite de civilizaţii interesante mai pot exista în metagalaxie, cu unele intrase în contact pe lungimea de undă a hidrogenului, alta călătorise și pe Pământ unde, după câteva decenii enigmatice de observaţii prudente, întinsese pământenilor mâna – dacă se poate spune aşa

despre o formă biologică într-atât de nepământeană. Şi desigur că toate acestea trecând în istorie, viitorul îi chema din nou pe oameni mai departe. Şi cu atât mai mult pe profesor.

Poate cel mai straniu fenomen cosmic din toate profesorului i se părea a fi unul despre care omenirea crezuse demult că ştie tot. Dar profesorul rămânea îngândurat ore în şir ştiind că nu are şi întrebându-se când va avea explicaţia finală şi adevărată a efectului Doppler. I se părea mult prea naivă explicaţia veche, încă menţinută o dată cu altele, a deplasării spre roşu ca o îmbătrânire a luminii, adică o simplă oboseală de drumeţ rătăcitor a cuantei de lumină. Şi totuşi marea expansiune cosmică, fuga nebunească şi îndepărtarea stranie a galaxiilor una de alta nu se putea tăgădui.

Profesorul era necăsătorit, iar rudele, câte mai avea, se ocupau de meseriile lor de ajuns ca să nu-l mai plictisească. Neavând copii, el se putea gândi mai obiectiv, deci mai fără îngrijorări colaterale, chiar şi la sensul ştiinţific al distrugerii unor planete sau al exploziei unor sori.

Dintre asistentele sale, toate ascultându-l cu veneraţie, una voia neapărat să-l ajute ca să-i pătrundă secretele ştiinţifice sau, dimpotrivă (când e vorba de femei, asta nu se poate şti niciodată!), să-i pătrundă secretele ştiinţifice ca să-l ajute.

De astădată, după ce ocoli copacul, profesorul coti pe o stradă în zigzag făcută pentru plimbări pedestre, şi intră zâmbind în laboratorul său. Una din asistente, cea care voia să-l ajute, lucra ; celelalte plecaseră. Profesorul strigă din uşă:

– Iar m-am încurcat! şi începu să râdă.

Fata îşi lasă lucrul şi se apropie de el, privindu-se pe furiş din mers într-o oglindă.

– Nu ştiu dacă n-ar fi bine să vă impuneţi de fiecare data câte o scurtă carantină, zise ea.

– Nu, zise profesorul, sunt prea bătrân să mai continui. M-am hotărât să mă apuc să-mi scriu cartea. După zece ani...

– Dumneavoastră bătrân? i spuse fata mirată, apoi se miră din nou: Chiar zece ani sunt? N-aş fi crezut...

– Dă-mi un suc de avocado, zise profesorul.

Fata surâse şi îi aduse într-un pahar aburit sucul rece de avocado. Profesorul sorbi puţin, apoi spuse:

– Acolo n-aveau avocado... Tu erai încă studentă în anul întâi, ţii minte?

– A fost înspăimântător, zise fata. A încremenit atunci tot amfiteatrul. Unii au spus că sunteţi mistic.

– Da! râse profesorul. Zic alţii şi acuma. Dar fenomenul nu era unic, nu putea fi unic *în infinit.* Infinitul n-are cifră! Protoatomul originar? Baliverne. Cred că marea pulsaţie nu e aceeaşi pentru tot ce există. Unele lumi se nasc, altele pier. Ce putem şti de pildă despre cosmosul invizibil, decât că trebuie să existe şi că n-are sfârşit? Creaţionismul e demult o simplă gugumănie şi tot galopul galaxiilor pe care le vedem e numai o explozie locală. Aşa spuneam mi se pare şi atunci! şi profesorul îşi opri ochii o clipă la coafura fetei, părându-i-se nouă.

– Da, zâmbi fata simţindu-se observată. Dar vorbeaţi cu mai puţină certitudine decât acum. Mi-aduc aminte că atunci n-a înţeles nimeni cum aţi găsit similitudinea...

– Între explozii? întrebă profesorul.

– Nu între explozii, zise fata. Între lumi!

– Mie mi s-a părut mai greu de găsit asemănarea între explozii, zise profesorul. Ştii cum a fost! (Ea se gândi: „Ştie că ştiu, dar îi place să spună!" ; iar el se gândi: „Ştiu că ştie, dar îmi place sa-i spun *ei*!") Era pe vremea când credeam şi eu că există cuante numai în microcosmos. Asta izvora bineînţeles din nivelul fizic al perspectivei. Ce ştie ţânţarul despre durata unui mileniu?

– Dacă ar fi inteligent, ar împărţi secunda noastră în secole de-ale lui! zise fata râzând.

– Adevărat! şi profesorul se înveseli. Mai ales că tot mai sunt ţânţari, şi nu înţeleg de ce mai sunt... Aşa, vezi ? După ce am tot privit filmul acela al unei explozii nucleare... Ei, dacă îl vedeam în altă împrejurare, nu era nimic, dar l-am văzut după o noapte de calcule în chestiunea asta care mă rodea, ştii, acolo galopul galaxiilor, dincoace galopul particulelor elementare... Totul e la urma urmei cum accepţi infinitul cosmic. De ce numai în volum şi în timp, de ce nu şi în altă dimensiune?

– A cincea! spuse fata.

– A cincea, zise profesorul. Trebuia s-o numesc cumva!

– Cinci miliarde de ani, spuse fata. Dincolo, ah, ce să mai vorbesc ce-i dincolo! Dacă nu vreţi să mă luaţi niciodată cu dumneavoastră...

Profesorul se aşeză pe scaun, speriat. Zise mai târziu:

– Nu mi-ai spus niciodată că... Dar e riscant!

– Şi pentru dumneavoastră nu e?

– Pentru mine? Asta-i altceva, eu... Bine, dar tu eşti tânără.

– Şi dacă sunt tânără? zise fata părând nedumerită.

– Poate iubeşti pe cineva, poate că... tu ai viitorul înainte, eu nu-l mai am! rosti el repede ca şi cum ar fi vrut

să scape de fraza începută. Nu vezi, mă şi hotărâsem să nu mai plec! şi apoi zise mai lent, mai cald: Spune, vrei neapărat o călătorie ca asta?

– Două! zise fata. Şi sus şi jos.

Cam descumpănit, profesorul începu să fluiere ceva dintr-o simfonie care nu-i plăcea. Fata înţelese şi se apropie de ovalul unei uşi din perete.

– Nu! zise profesorul sculându-se grăbit de pe scaun, întâi în jos. Şi mai stai niţel, mai avem o datorie...

El stătu pe gânduri un timp în care fata nu îndrăzni să facă zgomot nici cu respiraţia. Apoi se aplecă brusc asupra unei mese de scris şi notă cu litere mari pe o foaie albă:

Suntem plecaţi în microcosm iar dedesubt scrise numele lui şi, puţin mai tremurat, numele asistentei. Apoi aproape o jumătate de oră îi făcu fetei felurite analize, explicându-i jenat: „Trebuie să previn riscurile!" şi numai sfârşindu-le, programă cu atenţie instalaţia de reducţie a materiei, fixând grijuliu durata absenţei, dimensiunile şi compoziţia fizică în care avea să treacă vremelnic materia celor doi oameni, calculă apoi ţinta şi manevră camera în care aveau să intre, cu ţeava de ieşire (mai subţire decât vârful de ac) într-o direcţie despre care tânăra asistentă nu putea bănui nimic.

– Dacă n-ai renunţat, putem intra! zise profesorul şi deschise una din cele două uşi ovale.

Înăuntru era lumină roşie, foarte slabă. Fata o cunoştea, totuşi îi fu puţin cam frică, însă nu arătă. Aştepta cuminte. Îi scăpă însă fără voie o întrebare:

– O să ne dezintegrăm?

Profesorul nu mai râse. Răspunse cam sec:

– Nu. Numai ne pierdem materia suplimentară, aproape

tot. Rămân cuantele fundamentale.

– Gândire? întrebă fata cu un amestec de groază şi extaz.

– Aşa ceva...

Apoi profesorul îi făcu semn să tacă şi atinse câteva butoane pe un tablou. Stăteau în picioare, lipiţi unul de altul. Se făcu deodată întuneric şi cald, apoi izbucni o lumină trandafirie şi începu sa adie vântul cu nişte miresme necunoscute. Fata vru să-i spună profesorului ceva, însă nu-l văzu şi când încercă să-şi pună mâna la ochi, observa că nu are nici mână, nici ochi. Vru să strige şi băgă de seamă că nu are nici voce şi atunci înţelese că nu se vede şi nici nu se simte măcar pe ea însăşi. Dar constată că nici nu-i era frică şi că nu avea nici un fel de emoţii. Un gând intră în gândirea ei, care nu era al ei. Gândul zise:

– Sunt lângă tine. În primele clipe o să ţi se pară că nu exişti, dar te obişnuieşti imediat.

Asistenta (dacă i se mai putea spune aşa acestei minuscule aglomerări de particule sau nici măcar de particule, pulsând în cuante) recunoscu gândul profesorului şi nu mai avu timp să-i răspundă, căci începuse să inhibe – fără văz, fără auz, fără alte simţuri – lumea în care se transportase. Era pe un fel de planetă elipsoidală, cum o văzuse apropiindu-se din depărtare de sol, dar fără urmele vreunei civilizaţii, totuşi cu viaţă, cu o stranie viaţă vegetală (fiindcă pe semne vegetală era, de vreme ce nici una din aşa-zisele plante nu se bucura de putinţa deplasării libere în spaţiu), care semăna poate cu un rudiment al vreunei viitoare stări raţionale a materiei: aceste plante părând de aproape o compoziţie de prisme şi neavând altceva decât frunze ca de cactus, însă alburii, cu posibilităţi uimitoare de

dublă refracţie. Frunzele acestea uneori se mişcau în loc, rotindu-se greoaie pe rădăcină şi îndreptându-se unele spre altele, de obicei două câte două. Când o frunză a unei plante atingea uşor una din frunzele celeilalte, plantele rămâneau imobile, parcă amorţite sub lumina albă dând senzaţia miraculoasă de tremur sau de zigzag venind de la un astru nefiresc de compact ; iar când acest soare straniu dispărea din cerul vag trandafiriu, plantele se despărţeau grăbite şi se lipeau cu frunzele de solul spumos.

Gândirea fetei intui o diferenţă uimitoare de viteză între existenţa sa proprie şi existenţa acestei lumi peste care pulsa nevăzută. Nu putu să formuleze nici o idee, pentru că avu senzaţia fulgerătoare că la un moment dat se îngreunează. Altceva nu observă şi se trezi, tremurând, în picioare, în camera de reducţie a materiei. Lumina roşie cădea sinistră pe faţa şi aşa destul de palidă a profesorului, care nu mai era lângă ea, ci la vreun metru depărtare. Fata se apropie de el, chiar acolo în reductor, iar profesorul îi cuprinse umerii cu braţul.

– Ce ne-am fi făcut fără automate! zise profesorul, dorind să fie vesel, apoi ieşi din camera reductoare.

– Vreţi cumva un suc de avocado? îl întrebă asistenta intrând în laborator alături de el.

– Deocamdată n u ! spuse profesorul. Bea însă tu, neapărat.

Fata se frecă la ochi, rămase un timp în faţa profesorului privindu-l cu uimire dacă nu chiar cu spaimă, apoi zâmbi, ba chiar râse:

– Am înţeles acum t o t ! zise ea. Păreţi gigantic...

Şi deschise frigiderul, turnându-şi suc într-un pahar.

– Şi te gândeai dacă mi-ar ajunge o cisternă de suc de

avocado? Un timp trebuie să stai să te redresezi: călătoria costă! Sunt pierderi de energie cu care nu te poţi deprinde uşor. Vehiculul nostru e totuşi periculos, preciză profesorul. Dimensiunea a cincea este la urma urmei modificarea masei în accelerări cuantice.

– Atâta tot? întrebă fata, aşezându-se pe canapeaua din laborator, căci se simţea într-adevăr obosită.

– Cam atâta, zise profesorul cu voce uşor schimbată şi veni să se aşeze lângă ea.

Fata luă cu amândouă mâinile paharul de suc şi sorbi alene, apoi se întrerupse:

– Cât am lipsit?

Câteva minute, zise profesorul. Dar lasă asta, de ce nu mă întrebi unde am fost?

– În microcosm! zise fata cu voluptate. Ştiam.

– Bine, microcosmul e... mare. Ştii unde anume? întrebă profesorul glumind.

– Nu pot localiza, zise fata.

– Eu acuma pot. Nu puteam înainte! zise profesorul şi sărind elastic în picioare o luă de mână invitând-o să treacă printr-o uşă laterală în încăperea unde răspundeau canalele de ieşire şi intrare ale instalaţiilor de reducţie şi amplificare a materiei. În faţa unei ţevi microscopice, pe care fata o ştia, profesorul o opri, spunându-i: Uite *cosmosul* în care te-ai plimbat cu mine! şi arătă cu degetul.

Fata se dete înapoi, uluită. Zise cu spaimă:

– Aici?... Dar ăsta mi se pare că e nasturele pe care l-am pierdut ieri.

– Ţi l-am răpit eu, zise profesorul zâmbind şăgalnic. Tot îl pierduseşi. Până să-mi încep cartea, voiam să fac o călătorie de agrement în nasturele tău de sidef.

Triunghiul echilateral a orbit

Vântul ridica valurile de praf roşcat, dintre mărăcini şi hârtoape, sub arşiţa grozavă a unui anotimp inexistent în calendarul memoriei omeneşti. Cupola ca o elipsă perfectă a cerului senin era goală, lipsită de soare. Totuşi cerul era albastru, bătând spre margini în auriu, iar lumina sclipea straniu în zenit şi pe coamele valurilor de pulbere. Un om între două vârste, osos şi zvelt, cu tâmplele uşor încărunţite şi cu ochii obosiţi dar atenţi, se târa istovit printre gropi şi mărăcini, fără să-şi pună întrebarea unde şi de ce se duce. Meseria îl obişnuise demult cu drumurile şi cu răbdarea ; el ştia că la capătul oricărui drum găseşti cel puţin obiectul căutat sau urmele lui şi că de multe ori până atunci poţi da de surprize mai aţâţătoare decât chiar ţinta. Era ziarist. Apucase să facă fel de fel de jurnalistică, îndeobşte măruntă şi să vadă fel de fel de trepte istorice şi de împrejurări. Citise fel de fel de cărţi, fără să sece în vreo albie toată bibliografia elementară trebuincioasă, şi cunoscuse fel de fel de oameni fără să se ridice până la cunoaşterea unor tipuri generale. Mergea acum cu sacul de drum pe un umăr, cu un termos gol pe alt umăr şi din când în când deschidea termosul din mers, ca să se convingă a mia oară că era gol, că apa fusese băută demult, că setea îi arde gâtlejul, ochii, plămânii, că nu ştie dacă va mai găsi vreodată apă. O, şi cât ar fi dorit să-l prindă măcar ploaia, să-l ude până la piele şi să fixeze fie şi vremelnic praful acesta roşcat care dansa în trâmbe demente printre mărăcini şi hârtoape.

Şi deodată chiar sub tălpile lui apăru o şosea. Parcă

adineauri nu existase, sau ochii lui obosiţi nu mai vedeau la distanţă? O privi cu luare aminte, păşind pe ea şi simţind cum tălpile i se răcesc şi ochii cum i se zvântă răcorindu-se poate scăldaţi de vreun zefir. Şoseaua era foarte lată şi dreaptă, netedă şi sclipitoare. „Ca o imensă lamă de cuţit!" îşi zise drumeţul şi abia atunci îşi dădu seama că şoseaua era din oţel inoxidabil. Se uită în jur şi văzu mirat că dispăruseră şi hârtoapele şi mărăcinii. Şoseaua era mărginită de soiuri necunoscute de plante şi de copaci stufoşi cum el nu mai văzuse. Se gândi să se aşeze la umbra unuia, însă preferă să mai meargă în nădejdea unui izvor, fiindcă tot îi mai era sete. Trecu apoi printr-un desiş de arbori şi dincolo dădu într-o poiană din acelaşi oţel inoxidabil, unde nu mai erau plante. Dar nu era poiană! Prea bine nu ştia el cum arată nici poienile, nici pădurea, nici câmpul, decât zărite din trenuri sau din avioane. Era citadin şi preferase oraşele, mai ales oraşul său. Aici speranţa de a găsi un izvor se nărui şi ziaristul simţi nevoia să se oprească, fiindcă nu mai putea merge. Zise în şoaptă:

– Nu mai pot, sunt foarte obosit...

Şi în aceeaşi clipă auzi deasupra capului un bâzâit delicat şi numaidecât lângă şoldul său drept se opri un fel de ghiulea, cât un automobil de curse însă fără roţi. Se uită şi văzu că înăuntru nu era nimeni. Un soi de carlingă cu parbriz şi în interior un fotoliu ; botul obiectului era ascuţit, culoarea era peste tot argintie. „Fie ce-o fi!" se gândi drumeţul şi, opintindu-se, intră în presupusa carlingă şi se aşeză în fotoliu. Nu erau nicăieri aparate de bord sau manşe sau altceva. Dar după câteva secunde obiectul în care se aşezase decolă foarte lin şi se sui curând în slava cerului senin, pe suprafaţa concavă a căruia nu se afla nici

urmă de soare. Se sperie puţin, fiindcă numai o dată redacţia lui îi oferise posibilitatea să zboare cu un avion supersonic, însă nici măcar acela nu era aşa. De n-ar fi fost acest parbriz, la viteza imensă pe care o bănuia socoti că cel puţin ar fi răcit de la curent. Totuşi nu se iveau semne de guturai şi călătorul se linişti abia într-un târziu înţelegând că zbura într-o rachetă teleghidată. Acum sus în zbor nu mai vedea nimic decât nori de argint, de aur şi de purpură, iar într-un loc zări câţiva nori verzui şi atunci în şira spinării i se strecură un fior foarte rece, căci i se păru că trebuie să fie nişte nori de clor. Simţi în respiraţie chiar urma unui aer înecăcios, dar curând racheta sa depăşi primejdia şi după încă vreo oră de zbor prin aerul curat ajunse printre nişte nori galbeni cu nuanţe cenuşii, într-adevăr înecăcioşi. Aceştia erau fără îndoială nori de sulf. Închise ochii, îşi astupă gura şi nasul cu palmele şi, spre mirarea lui, se gândi prima dată la moarte. „Şi dacă mor, îşi zise, ce-o să fie după moarte? Fosfor, cam puţin... nişte carbon, hidrogen, azot şi cine mai ştie ce... Să fie oare particula neutrino suflet? Nu, prostii, nu există aşa ceva!" însă imediat se şi pomeni întrebându-se: „Totuşi încotro mă duc?" Şi atunci racheta lui se lăsă lin dar foarte repede undeva jos şi când se dumiri, el văzu în faţă o clădire uriaşă de marmură albă cu vine roşii, ale cărei margini şi al cărei acoperiş nu se zăreau.

Ziaristul coborî şi în clipa următoare racheta lunecă de lângă el pătrunzând singură undeva într-un fel de hangar gigantic, unde mai stăteau câteva mii de rachete asemănătoare. Oameni sau alte fiinţe nu se vedeau nicăieri.

El se gândi: „Pesemne că sunt pe altă planetă, fiindcă la

noi pe Pământ astfel de lucruri nu există... sau, adică într-un fel anumit, exista, şi mai ales în romanele fantastice. Care planetă să fie?" Dar numaidecât se contrazise tot el: „Nu cred că e altă planetă. Nu ţin minte să fi plecat cu vreo rachetă cosmică şi cine să mă trimită tocmai pe mine! Deocamdată zboară în spaţiu numai astronauţi antrenaţi şi oameni de ştiinţă... Da, da, şi totuşi unde sunt, ce-i cu mine? Poate că am fost răpit!" şi zâmbi satisfăcut, ca doctorul Perego...

Plecă de lângă hangar şi merse de-a lungul zidului până ce dădu de o mare poartă ogivală, din oţel albastru sau dintr-un fel de material plastic necunoscut. Se învârti pe acolo şi căută zadarnic o sonerie, apoi se opri în faţa porţii, iar în clipa în care se opri, poarta se deschise numaidecât. Intră.

Acum se găsea într-o sală înspăimântător de mare, unde se zăreau grupuri de făpturi şi de obiecte pe care încă nu le putea desluşi prea bine ; în fundul sălii părea să fie un mare ecran luminat într-un chip cam straniu. Ziaristul se gândi: „Încotro să mă duc acum, ce să aleg?" Din spatele său răsună atunci un glas solemn, care zise:

– Ai timp să alegi, aici e veşnicia!

Ziaristul tresări. Îi trecu prin minte că se află pe o planetă foarte evoluată unde fiinţele raţionale se înţeleg telepatic, prin – cum citise el într-o revistă de popularizare ştiinţifică mai nouă – ceva ce s-ar numi biocurenţi. Se întoarse încet, încet, cu tot corpul, să vadă cine a vorbit. La spatele său constată cu spaimă că stă un tânăr zvelt ca un gimnast, în tricou albastru, pantaloni albi şi pantofi de tenis ; dar tânărul, care era blond şi sever, avea pe piept un triunghi auriu ce încadra un ochi. Sub braţ purta o carte

mare, în quarto, cu cotorul auriu. Ochii ziaristului clipiră des, apoi privirea coborî în pământ, ca să observe cu şi mai mare stupefacţie stilul pardoselii: numai dale de marmură albă, fiecare cu acelaşi ochi închis între laturile unui triunghi echilateral. Ziaristul îşi forţă aducerea aminte ; ştia că mai văzuse undeva demult acest triunghi misterios. Când? Da, de mai multe ori în copilărie, apoi la nunta sa. Zâmbi acru: se certase îndelung cu sine însuşi dacă să renunţe sau nu la cununia religioasă şi, între jena de a intra în glumele amicilor şi presiunile familiei, se supuse unor datini inutile, explicându-i logodnicei mirate că la urma urmei cine ştie ce-i şi dincolo... Rememorată, mica paradă a dansului lui Isaiia făcu acum legătura între imagini. „Aha, de-acolo îl ştiu!" se gândi el. „Ochiul lui Dumnezeu..." şi deodată urmă speriat, tot în gând: „Deci sunt în rai şi rezultă că am murit!", apoi începu să tremure.

De la o vreme totuşi se calmă şi se uită prin sală. Grupuri de oameni în diferite costume şi cu diferite trăsături, aparţinând tuturor raselor despre care auzise ba chiar şi altora, stăteau în picioare ori şedeau pe nişte bănci, aşteptând ceva. Îi cercetă, dar nimeni nu i se păru cunoscut. În spatele fiecărui grup stătea câte un alt tânăr gimnast cu tricou albastru, la fel ca şi tânărul din spatele său. Bănui că aceştia trebuie să fie deci îngerii păzitori, altceva ce puteau fi?!

Prinzând curaj, ziaristul făcu un pas, apoi alţi câţiva paşi spre fundul sălii, simţindu-se urmărit tot timpul de tânărul său gimnast sau înger. Nimeni nu-l împiedică şi atunci el se uită cu atenţie la ecran. Apropiindu-se şi mai mult după un răstimp de cercetare şi meditaţie, pricepu că nu e un ecran de cinematograf, ci un fel de televizor uriaş în care se

vedeau, miniaturizate, toate galaxiile, constelaţiile, nebuloasele şi sistemele solare din univers, în perpetua lor mişcare. Sub ecran zări o masă foarte lungă de material plastic negru, părând o masă de atelier mecanic şi în acelaşi timp de laborator al unui fizician şi al unui chimist, căci masa asta era încărcată cu rigle de calcul, manşe, roţi dinţate, claviaturi, butoane, becuri de semnalizare, calculatori electronici, sirme în spirală, ecrane de televiziune şi de radar, microscoape, difuzoare de radio, retorte, eprubete, ţevi de sticlă şi sute de alte aparate şi maşini de metal, masă plastică şi sticlă, de utilitate indefinisabilă. Lângă masă stătea în picioare, cu spatele spre public, un bărbat solid de statură mijlocie, uşor cărunt, părând să aibă cel mult cincizeci de ani, poate cincizeci şi cinci, îmbrăcat cu eleganţă sobră într-un costum cenuşiu închis ; bărbatul acesta era imobil şi taciturn şi privea în gol prin ochelarii săi de miop cu rame negre şi groase, probabil de bagă.

Ziaristul se uită cu oarecare interes şi se gândi surprins că nu şi-ar fi închipuit niciodată imaginea unui paradis atât de tehnic, şi fiindcă toată lumea tăcea, el exclamă neadresându-se nimănui cu o frază convenţională, aşa cum făcea odinioară, ca reporter la micile expoziţii de cartier:

– Doamne, unde am nimerit?

Dar numaidecât gândul i se înnodă şi gura lui zise cu oarecare emoţie:

– Nu cumva când am adormit aseară, prin cine ştie ce efort de concentrare am reuşit să sar peste timp? Mi se pare că am citit undeva că asta are să fie cândva posibil. Că n-o fi aici chiar paradisul!

Bărbatul în gri întoarse capul spre el, atent.

– Cine sunteţi dumneavoastră? întrebă politicos ziaristul.

– Eu sunt Domnul Dumnezeul tău! zise bărbatul cu ochelari.

– Poftim? întrebă ziaristul neînţelegând prea bine şi se uită la bărbatul în gri care se întorsese acum spre el, privi apoi ecranul cosmic, îşi roti ochii prin sală, fixă în sfârşit câteva secunde unul din miile de triunghiuri de pe dalele de marmură, apoi i se păru că înţelege şi întorcându-se uluit cu faţa spre bărbatul cu ochelari, strigă nesigur:

– Tu eşti... Doamne? Prin urmare totuşi exişti.

– Eu sunt cel ce este! zise bărbatul în gri, care aşadar părea să fie Dumnezeu.

– Nu înţeleg, zise jenat ziaristul.

– Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, zise bărbatul în gri. Să nu ai alţi dumnezei afară de mine!

– Nu... n-am! bâigui ziaristul speriat şi simţi că gimnastul său îl ia uşor de braţ şi îl împinge în altă parte a sălii. Se supuse. Deodată zări – un bărbat voinic, blond, eroic, semănând puţin cu actorul de cinema Jean Marais, îmbrăcat însă cu un tricou auriu pe pieptul căruia ochiul divin în triunghiul său echilateral era pictat cu albastru celest. Pantalonii lui păreau cusuţi din aceeaşi stofă ca şi costumul lui Savaot. Avea agăţat de un umăr un aparat de radio cu transistori care emitea vechea melodie bisericească „Sfânt, sfânt, sfânt Domnul Savaot!" însă prelucrată pe ritm de hully-gully, iar în mâna dreaptă ţinea un soi de sabie de aur cu două tăişuri a cărei lamă părea că iradiază o flacără de jur împrejur... Ziaristul se întoarse cu sfială spre însoţitorul său şi zise încet: Cine-i dumnealui?

Îngerul păzitor păli şi îi făcu semn să tacă, dar

curiozitatea reportericească a ziaristului nu se astâmpără, aşa că omul întrebă din nou, de astădată părând aproape edificat:

– Spune-mi te rog, dumnealui nu e cumva arhanghelul Mihail? şi văzând o mută încuviinţare, comentă: Deci asta-i sabia aia celebră!

Îngerul păzitor îl luă discret de braţ şi-l duse mai încolo, apoi îl întrebă:

– Care sabie?... A, obiectul acela auriu? Nu, nu e sabie.

– Dar ce e? zise ziaristul.

– Un cronovehicul... şi nu mai tot întreba atât. Cunoşti legea: crede şi nu cerceta ! şi îngerul păzitor păru supărat.

Ziaristul însă avea mâncărime de limbă, fiindcă îşi aduse aminte de altceva:

– Un poet de la noi de pe vremuri scria cam tot aşa, mi-a rămas din şcoală: nu cerceta aceste legi... El e tot aici, la dumneavoastră?

– Cum îl cheamă? întrebă îngerul păzitor bucuros să schimbe discuţia.

– Nu ştiu, zise ziaristul. Am uitat.

Îngerul păzitor înălţă din umeri. Vru să spună ceva, dar între timp lingă arhanghelul Mihail apăru un bărbat brun, înalt, în costum negru de croială foarte modernă, în ciuda spaimei subite a îngerului păzitor, ziaristul se apropie tiptil de cei doi, căci observând că se pregăteau să discute, voia să tragă cu urechea. Bărbatul brun îl săgeta o clipă cu ochii săi focoşi, apoi îl întrebă pe arhanghelul de lângă el:

– Iar te-a chemat?

– Da, zise arhanghelul. Ca de obicei. Era mai bine să fiu secretar papal sau chiar vicar de patriarh...

– Aici eşti însă veşnic! zâmbi cu maliţie bărbatul brun.

– Mare scofală şi veşnicia asta... Ba se laudă că e atoateştiutor, ba ne tot cere informaţii. Măcar să cheme aici nişte matematicieni mai noi ca să-i pună la punct instalaţiile cibernetice. Vrea să fie în pas cu timpul, însă habar n-are de timp. Bietul Pascal se căzneşte într-una cu astea, dar ce folos! Ceilalţi sunt la dumneata.

Bărbatul brun îl privi ironic şi zise:

– Vanitas vanitatum...

– Ieri, zise arhanghelul, s-a supărat pe mine pentru o discuţie între suflete. Unul zicea: dacă Dumnezeu e atotputernic, ar putea să facă un pietroi aşa de greu încât să nu-l poată ridica nici el?

– Avea dreptate: tu eşti vinovat! râse bărbatul brun.

– Bineînţeles, zise arhanghelul Mihail. Dar cine-i de vină dacă îi enervează ţinându-i atâta în carantină!

O voce de tunet răsună în apropiere, zicând veninos:

– Nu cârti!

Ziaristul se uită speriat şi zări un bărbat cu faţă de hepatic, în tricou roşu şi pantaloni negri. Se întoarse spre îngerul său, întrebându-l cine-i noul venit. Îngerul se uită atent la ziarist, apoi zâmbi timid şi zise:

– Încep să cred că eşti băiat cumsecade. Spune, pot să am încredere în tine? şi, fără să mai aştepte răspuns, urmă: Arhanghelul Gavril... Dar pe cel brun îl ştii?

– Da! zise cu mândrie ziaristul. Adică bănuiesc: Diavolul.

– Până şi Preasfântul Savaot îi cam ştie de frică! bârfi în şoaptă îngerul păzitor, neizbutind să-şi ascundă cu totul o anume nuanţă de satisfacţie.

Ziaristul îşi aduse aminte deodată de ceva mai important şi se posomori:

– Dar eu de ce sunt la urma urmei aici? Nu ţin minte să

fi murit vreodată.

În celălalt grup reîncepu conversaţia, ceea ce-l împiedică pe înger să mai răspundă. Arhanghelul Mihail făcu un pas spre Domnul Savaot, însă Diavolul îl opri cu o privire şi spuse:

– Stai aici, mă duc eu.

Abia acum îngerul păzitor se întoarse către protejatul său şi rosti cu un surâs:

– Ia gândeşte-te ! Chiar ai uitat?

Dar dincolo se auzi vocea Diavolului, care se apropiase de masă.

– Bună ziua! zise Diavolul. Ce tot faci acolo, Savaot?

Dumnezeu îl privi indispus şi-i arătă uneltele de pe masă.

– Mai dă-le încolo! zise Diavolul. Nu te-ai mai plictisit? înţeleg că pentru prestigiul împărăției cereşti... dar galaxiile astea tot se mişcă şi fără intervenţia dumitale.

Diavolul se aşeză degajat pe colţul mesei. Savaot îl privi cu coada ochiului, nu fără reproş, dar nu zise nimic. Diavolul scoase din buzunar o tabacheră de aur masiv, luă o ţigară cu filtru, o aprinse, trase un fum sau două, apoi întinse tabachera spre Dumnezeu. Dumnezeu zise:

– Mulţumesc, nu fumez.

Diavolul înălţă din umeri şi în timp ce îşi băga în buzunar tabachera şi chibriturile, căută să se aşeze mai confortabil. Atunci se auzi dinspre ecran o bubuitură surdă şi prelungă, iar o porţiune a ecranului se ilumină brusc.

– Uite, zise Dumnezeu, de ce eşti neatent? Ai distrus mi se pare o galaxie.

– Nu-i nimic! zise Diavolul, totuşi dându-se jos de pe masă. Faci alta, nu tot dumneata le-ai făcut şi pe celelalte?

– Chiar s-a distrus o galaxie? întrebă în şoaptă ziaristul, însă până să-i răspundă îngerul său păzitor, un bărbat în haine modeste, părând în vârstă, ieşi din mulţimea celor ce aşteptau şi spuse ironic:

– Nu s-a distrus nimic. Asta-i o super-novă care şi-a trimis lumina pe Pământ încă de acum nouă secole. Nu înţeleg de ce a întârziat aici...

Sala răsună atunci de un râs zgomotos. Râdea Diavolul.

– Nu ştiu astronomie, zise el tare, dominând sala ; dar aici lumina poate întârzia şi mai mult de nouă secole. Depinde cine o aşteaptă!

Amuzat, ziaristul vru să se apropie de Diavol pentru o conversaţie, însă îngerul păzitor îl strânse de braţ şi răspunse cuiva:

– Imediat!

Ziaristul vru să se desprindă din strânsoare, simţi însă ceva ca o undă de vânt proaspăt care-i umplu nările. Îngerul îl trase de braţ şi-i spuse grăbit:

– Hai repede, că e târziu! Nu ai timp de ales.

Ziaristul se uită la el cu mirare:

– Cum târziu?! Parcă adineauri ziceai că am timp de ales, că aici e veşnicia...

– S-ar putea să fi zis, dar nu mai zic! spuse îngerul păzitor.

– Prin urmare şi tu te contrazici! zise decepţionat ziaristul. Până şi tu...

– Şi de ce te miri? întrebă îngerul păzitor. De fapt nu mă contrazic: încep să se schimbe numai împrejurările.

– Care împrejurări? întrebă ziaristul, părându-i ciudată toată situaţia nouă şi mai ales lăcomia sa de a respira aerul acesta proaspăt intrat nu se ştie pe unde în sala

paradisului.

– Trebuie să pleci, zise îngerul păzitor.

– Unde? întrebă niţel speriat ziaristul.

– Nu-ţi pot spune, ai să vezi singur! zise îngerul.

– Şi cu ce plec? Tot cu racheta aia? întrebă ziaristul.

– Nu-ţi pot spune, ai să vezi singur! zise îngerul.

– Deci, zise ziaristul, eu n-am murit?

– Nu-ţi pot spune, ai să vezi singur! zise îngerul.

– Mă duc cumva pe altă planetă? întrebă ziaristul.

– Nu-ţi pot spune, ai să vezi singur! zise îngerul.

Ziaristul respira cu lăcomie şi cu toate că vedea cum se deplasează prin sală cu îngerul său păzitor, nu simţea mişcarea necesară a picioarelor. Era puţin ameţit. Întrebă nesigur:

– Sau poate mă întorc acasă?

– Nu-ţi pot spune. Ai să... Începu îngerul păzitor, dar Diavolul îl întrerupse.

– Poate că da! zise Diavolul.

– Şi n-am să mai văd pe nimeni din cei de aici? întreba ziaristul fără regret.

– Poate că nu, zise Diavolul. Depinde de tine.

– Mihail! strigă atunci Dumnezeu.

– Da, Doamne! răspunse arhanghelul Mihail şi veni lingă Savaot.

– Fă-mi legătura cu Pământul! zise Dumnezeu. Televizorul iar nu merge. Ai verificat tubul catodic?

Arhanghelul Mihail scoase un briceag sau o şurubelniţă şi se apucă să desfacă ceva în spatele unuia din ecranele de pe masă. Ziaristul abia îl mai zărea, căci acum se depărtase mult. Deodată lumina din sală începu să tremure sau să pâlpâie, pălind brusc. Un glas străin răsună atunci cu

putere în toată sala, zicând:

– Pisică!

Apoi acelaşi glas rosti mai profund:

– Derbedei.

Ziaristul simţi că i se face frig. Se întoarse cum putu spre îngerul său păzitor, însă văzu cu stupoare că acesta avea acum fustă şi în loc de carte ţinea în mână un obiect de sticlă. Lumina din sală se stingea treptat. Când ziaristul întoarse capul spre ecranul ceresc al cosmosului, nu mai văzu nimic. Pe masa lui Dumnezeu, mult mai mică acum (se gândi că din cauza distanţei pare mai mică), erau numai câteva instrumente, unul singur de metal, celelalte de sticlă. Diavolul şi Savaot erau îmbrăcaţi acuma în alb.

Deodată lumina din sală se stinse cu totul şi năvăli bezna rece. Ziaristul se gândi cu îngrijorare:

„Probabil am fost aruncat acum în spaţiu fără nici un vehicul cosmic..." începu să tremure şi se gândi din nou: „Dar cum respir? Căci respir, şi în spaţiu nu este aer!"

O voce de înger spuse:

– Gaz.

„A, se gândi ziaristul, prin urmare nu este vid ; e un gaz interplanetar, poate că respirabil… Nu cumva racheta…"

Dar atunci lumina se aprinse brusc. Îngerul păzitor tocmai îi spunea Diavolului:

– Ştiţi, s-a stins gazul, dar a avut noroc: nişte derbedei au tras cu praştia într-o pisică de pe geam şi l-au spart…

Ziaristul se uita ascultând mut.

Savaot scoase din buzunarul halatului alb un pix cu pastă şi notă ceva. Diavolul zise:

– Acum e în afară de pericol.

Evantaiul destinelor

Ea m-a întrebat într-o zi de vară:

– Dragul meu, câte palete trebuie să aibă un evantai?

N-am ştiut să-i răspund. Am zis numai:

– Cred că cel puţin un sfert din temperatura zilei.

– Sper că nu după termometrul Fahrenheit! râse ea.

I-am răspuns că nu.

Ea plecă să-şi ducă la reparat evantaiul, căci era foarte cald şi avea mereu nevoie de evantai.

A doua zi se întoarse cu un bon de la un atelier.

– Mi-l repară până sâmbătă! zise ea bucuroasă, apoi adăugă: De ce pari trist?

I-am spus că aflasem de la nişte vecini despre un accident stupid care adusese moartea unui copil şi că un factor minim ar fi putut evita tragedia, căreia însă chiar mama copilului îi acorda numele de soartă.

Eram amândoi foarte tineri. Încă nu ne gândeam să ne căsătorim. Ea voia să-şi termine mai întâi studiile universitare, eu doream să-mi fac doctoratul şi, mărturisesc, nu prea ştiam ce e căsnicia.

– Ei, am zis eu, dacă ar şti omul dinainte ce paletă din evantai să aleagă!

Ea mă privi zâmbind:

– Avem noi un şef de laborator care a inventat ceva, nu înţeleg prea bine ce e, însă el spune că e un aparat care-ţi poate calcula probabilităţile destinului viitor.

– Un fel de ghioc electronic? am întrebat-o eu.

– Nu, zise ea. Pe baza unor date trecute ale subiectului.

Nu-mi vorbise niciodată despre asta şi noutatea mă

interesă subit. Ziua aceea trecu, a doua zi am uitat, dar sâmbătă când ne întâlnirăm din nou şi ea avea evantaiul reparat în mână, m-am apucat să număr paletele ca să pot şti şi eu, măcar aproximativ, câte palete are un evantai. Tot atunci am întrebat-o pe neaşteptate, speriind-o puţin:

– Şeful ăla de laborator când poate fi găsit?

Ea mă privi contrariată, apoi amintindu-şi ce îmi spusese, începu să râdă. Îi telefonarăm şefului de laborator şi pentru că o amuza şi pe ea dorinţa mea năpraznică, mă însoţi cu plăcere. Fu bucuros şi omul la care ne duceam. Ne spuse:

– Acuma am cam trecut de faza experimentală, totuşi oamenii se feresc de instalaţia mea.

– De ce? întrebai mirat.

– E normal, explică şeful de laborator: nu le place să vadă dinainte ce li se poate întâmplă. Ei nu pricep un lucru esenţial, că instalaţia mea nu e Moira, ci numai un calcul complex, psihomatematic şi social al viitorului posibil în funcţie de subiect, dar de subiectul propus în principalele împrejurări probabile... Vreţi o *planeta* glumi el.

– Dar n-ai caterincă şi papagal! râse dânsa.

– Nu-i nimic, zisei eu. Merge şi fără caterincă. Totuşi, nu prea înţeleg cum...

– Mare lucru nu e, zise inventatorul instalaţiei. Creierul electronic al maşinii mele are o foarte vastă informaţie pe care a clasificat-o şi a prelucrat-o tot el. Dumneata nu faci decât să completezi chestionarul ăsta, eu îl introduc în reţeaua de informaţie a maşinii, apoi intri în dulapul ei, te aşezi pe scaun şi aştepţi. Poţi să şi dormi. Pereţii sunt plini pe dinăuntru de analizori. Un semnal acustic te face atent îndată ce s-au prelucrat toate datele. Atunci se luminează

un ecran. Există un aparat care poate recompune orice imagine prin sinteză, bineînţeles în mişcare, şi rezultatele previziunilor calculate le proiectează pe un ecran, ca la cinematograf.

– Bine, am zis, dar cum poate să-mi arate imaginile persoanelor cu care am să mă întâlnesc peste câţiva ani, poate eu nici nu le-am văzut, poate că unele nici nu s-au născut încă?

Logodnica mea păru amuzată, n-am înţeles dacă de candoarea mea sau de carenţa bănuită a instalaţiei. Cu toate acestea, inventatorul spuse liniştit:

– Ai să vezi numai *împrejurări* posibile, fiindcă toate persoanele, afară de dumneata, vor fi numai convenţionale: bărbaţi şi femei, tineri şi bătrâni, copii, de asemenea animalele şi plantele.

– Iot nu pricep! am spus începând să fiu sceptic, deşi viitorul meu, oricare avea să fie, mă interesa grozav ; dar am adăugat: Să zicem că una din probabilităţi ar fi ca într-o iarnă să-mi cadă din streaşină un ţurţure de gheaţă şi să-mi găurească ţeasta...

– Nu ştiu, zise inventatorul. Asta vor spune analizorii. Dacă eşti un bărbat atent, şi mă gândesc global la toate instinctele şi intuiţiile, accidentul este evitabil. Poate ai preferinţă pentru anumite străzi, anumite anotimpuri, anumite ore, poate reacţionezi în anume fel la primejdii sau la întâlnirea neprevenită cu unele persoane sau animale... analizorii vor afla tot, chiar ce nu bănuieşti nici dumneata. Ei calculează în funcţie de temperamentul subiectului, de posibilităţile şi carenţele lui fizice, intelectuale, morale, erotice etc., în fine, în funcţie de condiţia socială, de profesiune, de zeci de milioane de factori pe care maşina le

ştie, eu – nu! Ca să înţelegi mai bine, am să-ţi spun un proverb vietnamez: trăind în dovleac te faci rotund, trăind în bambus te faci lung. Asta-i tot. Acum sper că ai înţeles.

– Da! exclamai eu, dar cred că mai mult din cauză că mi-a plăcut proverbul.

Am luat chestionarul acela interminabil şi complicat şi m-am apucat să-l completez.

– Dar să fii sincer! zise prietena mea cu un surâs şăgalnic.

– Poate să nu fie, spuse inventatorul. Maşina are să ştie unde a greşit dumnealui şi cu ajutorul analizorilor, acolo în dulap, o să corecteze totul.

A durat mai bine de două ore până l-am completat. Mi se părea un amestec fără noimă de întrebări care mai de care mai neaşteptate în succesiunea lor dacă nu ridiculă, cel puţin bizară. De pildă: 1) vârsta ; 2) venitul mediu lunar ; 3) grupa sanguină ; 4) preferinţe alimentare ; 5) vicii; 6) ritm erotic ; 7) sporturi practicate, sporturi admirate şi sporturi detestate ; 8) idealul vieţii ; 9) boli suferite ; 10) prima carte citită şi ultima carte citită ; 11) ce vi se pare a fi cel mai important pe un bulevard vara la amiază ; 12) dorinţe secrete – abandonate, menţinute, împlinite ; 13) profesiunea şi idealurile individuale şi sociale ale părinţilor, bunicilor, fraţilor, rudelor până la gradul al patrulea, precum şi ale prietenilor şi duşmanilor personali ; 14) media sumei cheltuite anual ; 15) genul de peisaj preferat... ş.a.m.d. Într-o zigzagare halucinantă, ca într-un coşmar, încă vreo trei-patru sute de întrebări.

Inventatorul nu s-a mirat de repeziciunea cu care completasem haoticul chestionar. Mă invită simplu să intru în dulapul maşinii, câteva minute după ce canalul ei

informator primise cele scrise de mine şi probabil le digerase.

– De unde ai scos atâtea întrebări? am zis intrând în dulap.

– Ei, le-a dedus maşina! răspunse inventatorul şi închise uşa după mine. În dulapul destul de strâmt am simţit un adaos de presiune, dar poate că n-a fost decât o părere. Era semiîntuneric şi destul de frig, deşi afară era iulie. Nu se auzea nimic, maşina mă analiza pe tăcute. Totuşi n-am îndrăznit să adorm, cum îmi propusese şeful de laborator. Invenţia lui era prea insolită, mult prea stranie şi aţâţătoare ca să mă lase să dorm.

Ceva mai târziu un dangăt greu de clopot îmi atrase luarea aminte asupra ecranului care se lumina. Mă văzui (povestesc pe scurt, fiindcă altfel m-aş plictisi eu însumi, cu toate că n-a trecut decât o zi de la vizionarea acelui evantai de destine care trebuie să presupun că ar fi putut fi ale mele) întâi însurat (dar nu cu logodnica mea de acum, sau poate cu ea, căci persoanele celelalte afară de mine urmau să fie, zicea inventatorul, convenţionale), apoi plecând cu avionul în provincie, căzând pe drum însă rămânând împreună cu pilotul şi cu altcineva, în viaţă, numai uşor rănit, trăind după aceea cu preocupările meseriei pe care încă mi-o pregătesc ş.a.m.d. până când muream înecat în cada de baie a unui hotel. Se făcu o pauză de câteva clipe, apoi ecranul mă reluă din prezent şi mă duse prin altă viaţă, de astădată fără mariaj, însă cu o aglomerare de activităţi complementare care au izbutit să mă şi sperie. În fine, n-are rost să mai povestesc şi restul, deşi era foarte interesant, ba chiar în mare măsură foarte logic, vreau să zic plauzibil. Maşina judeca lucrurile cam aşa: dacă se

petrece în viaţa dumitale cutaţi şi cutare lucru posibil din cutare şi cutare motiv, viitorul dumitale va fi neapărat cutare. Şi ea ţi–l arăta deci numai în imaginile convenţionale, însă vii, de care am mai vorbit.

Am rămas în dulapul acela până târziu după miezul nopţii şi la ieşire m-am mirat s-o regăsesc pe logodnica mea tot acolo, într-un fotoliu, citind o carte. Şeful de laborator, săracul, a fost nevoit să supravegheze mereu luminile de semnalizare şi control ale maşinii. La urma urmei n-am nici o vină: el a inventat toate astea!

Plecând pe stradă cu prietena mea şi povestindu-i cele ce văzusem (bineînţeles, nu chiar tot) mă gândeam în acelaşi timp cum să procedez de aici încolo. Oare numai atâtea destine probabile îmi rezervă timpul de mâine, sau inventatorul şi-a oprit maşina prea devreme, cine ştie de ce!

Noaptea era caldă, mirosind a vară, într-un restaurant se auzea muzică. Zbura un avion supersonic. Undeva cânta un cocoş.

– Nu ştiu dacă am făcut bine că m-am uitat pe ecranul acela! i-am spus prietenei mele, dar ea nu-mi răspunse. Noaptea era foarte plăcută, însă eu parcă eram altul. Chiar şi acuma, după o zi şi o noapte de la neuitata experienţă, parcă mă simt înstrăinat de mine însumi. Ce să fac?

Am luat în mână evantaiul ei. Nu era nevoie de el, fiindcă sufla o boare uşoară.

Poate că trebuie să trăiesc totuşi cum am apucat, fiindcă orice calcul al probabilităţilor are o arie mult mai vastă. Dar pe undeva presimt că toată viaţa am să mă feresc de ceea ce nu mi-a plăcut în probabilităţile ciudatei maşini de prevăzut viitorul, şi nu ştiu dacă am să ştiu să mă

feresc.

Un singur lucru mi s-a părut amuzant şi anume ca evantaiul reparat al prietenei mele avea şapte palete, iar destinele mele probabile erau opt.

Omul şi tăcerea

După un urcuş de trei zile, se odihneau între stânci. Aici, când nu sunt nori, cerul e de obicei vânăt. Fireşte, îl contemplau amândoi. Verdeaţa alpină era plăcută, fiind puţină. Era linişte fiindcă nu erau păsări, poate numai nişte vulturi care acum lipseau din cuiburile lor, iar vulturii nu cântă, nu fac nici un fel de zgomot. De după una din stânci se auzi însă un soi de sunet mecanic şi peste câteva secunde trecu lucind spre orizont un mic avion reactor. Unul clin cei doi bărbaţi înşurubă dopul sticlei sale de rom şi rosti melancolic:

– Uite cât de departe am ajuns, şi asta nu-i nimic faţă de rachete!

– Ştii ce ai spus? zise celălalt bărbat.

– Bineînţeles că ştiu! răspunse primul şi râse.

– Ai spus: mămico, azi am învăţat litera A, dar ştiu niţel şi cum se scrie B.

Deşurubând iarăşi sticla, primul ridică din umeri.

Avionul nu se mai auzea acum. Văzduhul era nemişcat. Ceva trecu pe lângă obrazul primului bărbat şi el se feri, se uită atent, dar nezărind nimic, crezu că e vântul şi numai din întâmplare băgă de seamă că şi celălalt tocmai se ferea.

– Nu cred că e vânt, zise al doilea fără convingere.

Mai jos de ei cu câteva zeci de metri dormea un câine la umbră şi cabaniera întindea nişte rufe pe frânghie. Rufele erau atât de albe încât păreau albăstrui, obosind ochii.

– Nu, nici eu! răspunse celălalt.

Cei doi prieteni încercară aerul cu mâna întinsă în sus,

dar nimic nu sugera vreo mişcare atmosferică şi nici nu se putea crede că unda de boare venise de la avionul îndepărtat.

– Hai să coborâm în cabană! zise cel dintâi, ridicându-se de jos.

Dar ei nu coborâră în cabană, fiindcă al doilea prieten rămase tolănit, şi cum şi primului îi era lene să umble, odihna plăcându-i ca orice îndeletnicire rară, se aşeză şi el, apoi îşi întinse picioarele rezemându-şi spinarea de o stană. Cerul era prea albastru.

Primul bărbat era o figură aproape ciclopică şi se numea Antim, nume totuşi paradoxal pentru pieptul atletic şi pentru şortul kaki pe care-l purta, ca şi pentru micul transistor, deocamdată amuţit, pe care şi-l agăţase de cureaua pantalonilor scurţi. El făcu un gest dorind să deschidă transistorul însă renunţă şi închise ochii. Era amiază.

– E ciudat cât de înţelept s-a făcut omul şi totuşi se gândeşte la prostii! zise el.

Celălalt zâmbi fără să facă nici o mişcare. Era un bărbat subţire, dar tot înalt. Avea ochelari (de fapt şi Antim umbla cu ochelari, însă numai de soare) cu multe dioptrii şi purta pantaloni lungi fără manşetă, neglijaţi ca de un drumeţ ce urmăreşte alte adevăruri, nu pe sine. Primul era profesor de latină, al doilea – matematician la un centru de calcul electronic. Matematicianul se numea Orz şi îi era indiferent numele său de plantă mai ales furajeră (de fapt, ştia că din orz se face şi bere, însă nu-i plăcea berea).

– Vezi de ce am zâmbit! zise matematicianul.

– Ai râs de mine, zise profesorul de latină. Câteodată mă tem că pe noi doi nu ne unesc decât câteva litere

greceşti, dar eu scriu cu ele Pindar şi tu Pitagora...

– Cred că nu scriem deocamdată nimic, zise Orz. N-am râs. Aş jura că m-am gândit la ceea ce te-ai gândit şi tu.

– N-ai să-mi spui că la...

– N-am să spun numai pentru că mi-e jenă.

– Vezi, zise Antim, suntem încă plini de superstiţii, cu toată civilizaţia...

– Nu te mai tot minuna atât! se supără Orz. Ce-am făcut la urma urmei în două milioane de ani? Am perfecţionat peşterile?

– Care peşteri? întrebă Antim deschizându-şi în sfârşit transistorul.

– N-am înlocuit nimic: imităm, desăvârşim. Abia de ieri am început să furăm naturii câte un secret. Încolo, ştii: peşterile neolitice s-au transformat în apartamente, carnea crudă s-a făcut chiftea, instinctele fundamentale sunt trecute în codul penal şi în codul civil, coada de vulpe s-a trezit cravată...

Antim stinse aparatul de radio. Zise:

– N-ai să-mi spui tocmai tu că şi cibernetica, şi astronautica!

– Am precizat că totuşi de ieri... – zise Orz. Hai în cabană, simt nu ştiu ce străin care-mi dă târcoale.

Şi se ridică uitându-se spre un mic defileu.

Când porniră spre cabană, Orz spuse:

– Am să-i cer cabanierei un ceai. Am poftă de ceai!... Un singur lucru e *altfel,* adăugă el.

– Ceaiul? întrebă Antim.

– Nu, roata! zise Orz.

– Care roată? întrebă Antim şi mai mirat. Nu pricep care roată.

– Ei, care roată! Roata. Cine ştie cine i-a dat-o omului, fiindcă în natură nu e. Şi de când o ştie, a umplut lumea de roţi: căruţă, moară, bicicletă, tren, ceasornic, avion, uzina... Bine că începe să dispară! Uf.

Intrând în cabană, Orz ceru cabanierei două ceaiuri.

– Am o revistă în rucsac, zise Antim aşteptând ceaiul în timp ce deşuruba alene dopul sticlei de rom. De fapt, ai dreptate. Nu prea ştiu cum, dar simt că ai. Mă gândesc la Apuleius care a dus de nas tribunalul...

– Cum l-a dus de nas? întrebă Orz.

– Aşa, bine! zise Antim. Apărându-se de acuzaţia de magie, le-a ţinut un curs de magie... Ştii ce scrie un intelectual foarte fin în revistă? Că sufletul omenesc e un abis al fantasmelor, cărora ştiinţa ultra-sunetelor (el desparte cu liniuţă!), a razelor cosmice, a infernului submolecular (tot cu liniuţă)...

– Cum „infern submolecular"? zise Orz cu voce leneşă, Abia acum află de lumea submoleculară, când demult împărţim şi atomul? Şi de ce infern?

– Quem dixere chaos! cită Antim, râzând, din Ovidiu. Atâta lucru ştiu şi eu despre ordinea sublimă din atom. Dar intelectualul din revistă zice cu compătimire: „şi a altor bazaconii demonstrabile sau exacte..."

– Intelectualul tău se gândea probabil la bomba atomică. Mă rog ! zise Orz.

– Dar e un stilist rafinat şi un exeget al...

Orz îl întrerupse:

– Din 82 în 82 de miliarde de ani universul se pare că pulsează: se naşte, se distruge, iar se naşte...

– Eşti pesimist, Orz? îl întrebă Antim.

– Nu, zise Orz. Mă gândesc. Sunt şi nişte particule

elementare fără masă. Unele ciudate. Ai auzit de *psi?*

– Parcă nu! zise Antim.

– Mulţumesc, domnişoară! Uite-l cum abureşte, zise Orz luând din mâna lui Antim sticla de rom. Hai să ne bem ceaiul.

Ei îşi băură ceaiul îndelung. Cabaniera era destul de drăguţă şi se tot învârtea pe lângă ei, dar ei erau doi şi ea una singură, aşa că fiind prieteni buni făceau eforturi să nu se gândească la cabanieră, până când ea plecă legănându-şi şoldurile, însă cu mersul săltat de o uşoară iritare stârnită fără îndoială de amorul propriu niţel jignit.

Cei doi bărbaţi se mai odihniră până seara, apoi se culcară în paturile lor fără să poată rezista gândului că o cabanieră drăguţă există în piscul muntelui singuratic sub acelaşi acoperiş cu ei şi încercară, ferindu-se unul de altul cu sfială, să o viziteze pe rând, dar fiecare la rândul lui fu expediat de ea cu dispreţ şăgalnic, aşa că restul nopţii dormiră toţi liniştiţi, poate chiar şi cabaniera. Iar soarele gravând pete albe şi negre pe stânci dis-de-dimineaţă îi trezi definitiv.

Ei coborâră de pe munte cântând diferite cântece, deşi nici unul din ei nu avea voce, iar de la o vreme constatându-şi repertoriul secat, Antim începu să recite versuri greceşti, pretinzând că şi aşa se poate în excursie pentru cine nu ştie să cânte, dialectul doric fiind foarte muzical. Şi într-adevăr era, căci glasul lui Antim tuna printre stânci aţâţând ecoul cu ondulaţiile ritmice ale unor epinicii.

Coborârea păru scurtă.

Două ploi cu fulgere şi câţiva brazi loviţi de trăznet sub privirea lor nu-i mâhniră. Dimpotrivă.

Apoi trenul îi duse spre oraşul lor mare, iar când se

despărţiră, nici unul nu mai ţinea minte mai nimic din amănuntele excursiei alpine. Fiecare se simţea odihnit.

Trecu o săptămână.

Într-o zi caldă cu aer stătut de oraş mirosind a asfalt şi benzină arsă, ei se întâlniră din întâmplare şi ducându-se să bea o bere. Orz spuse:

– Poate ai să râzi şi n-ai să mă crezi, dar ceva îmi tot dă târcoale... exact ca acolo sus.

Antim îl respecta pe matematicianul Orz mai mult decât îşi închipuiau amândoi. Nu s-ar fi gândit să râdă. El crezuse atunci că numai cine ştie ce moştenire ascunsă îl trage din când în când spre superstiţia de care altminteri era încredinţat că scăpase pentru totdeauna. Iar matematicienii în general, ca Euclid, ca Pitagora sau chiar ca prietenul său Orz, erau oameni care nu puteau greşi. Aşa îi şoptea lui o intuiţie. Antim zise repede, parcă ferindu-se de cineva din sine care s-ar fi grăbit să-l împiedice sau să-l contrazică:

– De astădată, nu.

– Eu, da! zise Orz. Încerc să apelez la logica matematică şi deocamdată nu-mi iese mare lucru. Când cred că nu mă mai gândesc deloc, parcă aş avea revelaţii. Nici nu îndrăznesc să-ţi spun...

Antim îl bătu pe umăr cu puterea lui vădită. Zise mândru:

– Mie poţi.

– Mă rog, zise Orz. Nu-i nici un infern submolecular ca la stilistul tău rafinat. Bineînţeles, nici revelaţie: nu sunt tâmpit să fiu mistic. Dar nu cred să fie nici intuiţie. Nu ştiu... n-am curaj să încep.

– Zi o dată, ce naiba! mugi Antim.

– Uite, zic: parcă se nasc în capul meu nişte idei străine

care nu sunt din universul gândirii mele, deşi uneori parcă ar fi răspunsuri la nişte întrebări.

– Poate sunt conversaţiile cu alter ego! încercă Antim.

– Nu, zise Orz. Astea le cunosc. Altceva... Parca aş discuta cu altcineva care s-a convertit în mine şi discută cu mine prin mine. Uite, ţi-am spus!

Antim clătină din cap şi înghiţi berea dintr-o dată. Orz se feri de ceva nevăzut, se congestionă uşor şi bombăni:

– Dacă mă deranjezi, spune cine eşti!

– Cum? întrebă Antim.

– Nu vorbeam cu tine, zise Orz.

– Cu cine? zise Antim. Cu... A! şi clătina din cap.

– Nu ştiu, ţi-am spus că nu ştiu cu cine! zise Orz. Începe să devină supărător. Poate m-aş duce la un neurolog...

Nu are importanţă ce au vorbit cei doi prieteni după aceea. Adică într-o anume măsură poate că ar avea. Erau convinşi amândoi demult de pluralitatea lumilor locuite. Fusese şi o etapă în care Orz, părând multora sceptic, era într-adevăr, emiţând faţă de prietenul său Antim ipoteza deloc elegantă şi cu atât mai puţin plăcută că viaţa raţională terestră e aşa de primitivă încât s-ar putea să nu fie un produs original al Pământului ci doar un laborator al unei civilizaţii galactice care experimentează roboţi cu evoluţie autonomă, dar desfăşurându-se mult mai rapid decât viața civilizaţiei experimentatoare, şi conştiinţa omenească n-ar fi decât primul semnal de selecţie. Învinuit de Antim că e creaţionist, ceea ce era adevărat însă în cu totul alt înţeles, dar şi fiindcă nu putea demonstra prin logica sa matematică fragila ipoteză şi poate mai ales pentru că astfel de gânduri incomodează mândria omului, Orz se convinse că nu avea dreptate. Totuşi lui Antim îi

răspunse glumind, că şi aşa tot nu se poate gândi la constructori ca la nişte zei ce ar putea să fie lăudaţi sau imploraţi. Bineînţeles, nu mai era decât o glumă, mai cu seamă că întrebând Antim de ce, Orz îi răspunse liniştit, îngrijorător de liniştit: „Dacă la mine în laborator unul din calculatorii electronici mi-ar spune într-o zi: Cât de măreţ eşti, stăpâne! l-aş demonta numaidecât sau l-aş da la fiare vechi." Fireşte, tot Orz şi-a răsturnat propria fantezie, zicând o dată nu fără anume dezgust: „Dacă am fi aparate cibernetice, de ce mai există musca şi păianjenul de vreme ce omul s-a, mă rog, autoperfecţionat ca să nu mai fie nevoie să se aştepte evoluţia muştei până la gândire?" Iar acum această ciudată şi sâcâitoare Tăcere cu glas mut şi perfid le mai făcea şi vânt uneori cu invizibilul ei evantai. Amândoi erau acum aproape siguri că nu putea fi altceva decât o existenţă extraterestră care le dădea târcoale şi, nevăzută fie din cauza unghiului diferit de refracţie a luminii fie din cauza stadiului ei de aglomerare selectată de materie lipsită de masă, acţiona asupra lor prin cea mai banală formă telepatică. Aşa că Orz, matematicianul riguros, zise turburat nu de surpriză:

– Nu ştiu ce caută *aici!*

Iar Tăcerea era într-adevăr o fiinţă extraterestră, în măsurile pământeşti la o distanţă biologică de om de vreun miliard de ani. Orz îşi consumă zilele şi nopţile cu calcule, dându-şi seama că nu va izbuti să precizeze această diferenţă, de vreme ce fiecare milimetru de evoluţie depinde de o sumă de condiţii care se pot schimba din te miri ce.

De ce venise pe Pământ? Orz nu ştia că veniseră mai multe asemenea fiinţe, într-o adevărată expediţie, aflând

însă ceva mai târziu că un obiect cosmic, pesemne nava, fu reperat de ecranele radar şi că unii ziarişti iubitori de exactităţi romantice îl şi numiră „cavalerul negru". Orz ştia sigur – şi lucrurile aveau să se confirme ceva mai târziu – că grupul expediţionar din cine ştie ce loc al galaxiei sau al altor galaxii nu avea alte intenţii decât informaţia ştiinţifică. Nici Orz, nici Antim sau oricare alt pământean nu ştiau însă că această fiinţă ultraevoluată şi toate celelalte câte vor fi venit, prea depărtate de noţiunile noastre curente de definire a vieţii, colindaseră fără rost multă vreme Pământul şi aproape fuseseră gata să plece fără vreun rezultat, până să descopere semnele civilizaţiei. Aşa bunăoară, într-o zi, fiinţa extraterestră de care vorbim sau alta din grupul ei intrase într-o încăpere unde un grup de oameni (dar ea ştia acum că omul este făptura superioară în viaţa Pământului!) şedea neliniştit în jurul unui podium pătrat pe care doi alţi oameni se loveau violent şi chiar când unul din ei se prăbuşi ameţit nu interveni nimeni, ba chiar anumite zgomote produse de extremităţile membrelor superioare ale celor de faţă şi de un orificiu foarte sonor din partea de sus a corpului puteau fi interpretate drept satisfacţie. Altădată, fiinţa galactică pătrunse într-o încăpere unde şedeau la nişte mese diferiţi oameni care mutau într-una un anume lichid din nişte vase prelungi în nişte vase mult mai mici, conice sau cilindrice, turnau lichidul în acelaşi orificiu care servea şi la producerea unor efecte sonore (fiinţa deduse că poate fi vorba de un limbaj rudimentar), şi pe neaşteptate după un oarecare timp făpturile începeau să facă mişcări aritmice inutile sau chiar să se lovească unele de altele, fără îndoială sub influenţa acelui lichid enigmatic. Cu alt prilej, fiinţa galactică se aflã

într-o sală strimtă unde foarte mulţi oameni se înghesuiau sufocant în faţa unei mese în spatele căreia şedea alt om care lua de la fiecare câte un dreptunghi de material subţire cu şiruri de semne negre pe el, îl privea sau nu-l privea, apoi pe unele dreptunghiuri apăsa un obiect muiat în prealabil în alt obiect dreptunghiular şi lăsa o amprentă violetă şi rotundă. Fiinţei galactice i se păru inexplicabil de ce tocmai cei cărora li s-a lăsat amprenta rotundă şi li s-a luat dreptunghiul sau foaia, exprimă o satisfacţie egală eu extazul. Nici prezenţa într-o sală foarte mare unde mulţi oameni şedeau nemişcaţi în faţa unei scobituri dreptunghiulare cu un decor imitând palid natura, în care alţi câţiva oameni strigau sau chiar se omorau, nu se ştie dacă adevărat sau aparent, fără ca nimeni de jos să intervină, nu oferi fiinţei galactice informaţii suficiente pentru constatarea gradului de civilizaţie a populaţiei superioare a planetei. Şi în clipa când alte câteva cercetări similare erau gata să încredinţeze fiinţa galactică de faptul că nu venise într-o lume interesantă, se petrecu şi un eveniment. Fiinţa nimeri într-o încăpere unde câteva sute de oameni stăteau imobili, iar în faţă, pe un dreptunghi înălţat, câteva zeci de oameni în veşmânt negru mişcau membrele superioare sau orificiul principal al capului pe diferite aparate şi instalaţii. Supunându-se unui autoimpuls, fiinţa galactică îşi acordă sensibilitatea pentru zona de vibraţii acustice între 16 şi 20.00C pe secunda terestră şi avu atunci surpriza să audă ce nu se aşteptase că pot săvârşi aceste greoaie făpturi cu atâta materie inutilă gândirii risipită pe structura unui trup primitiv: aici se cânta muzică simfonică. Descoperirea aceasta, urmată de alte câteva: o bibliotecă, un laborator de calcul electronic ş.a., a

schimbat părerea grupului de fiinţe galactice, care acum ştiură să găsească o cheie de pătrundere în conştiinţa omenească, pe care voiau s-o cunoască. Nu se mai mirară că fiinţele cu preocupări de cunoaştere sunt mai puţine decât fiinţele fără asemenea preocupări: era faza unei mutaţii. Fiinţa galactică despre care vorbim căuta un anumit gen de oameni, se pare mai ales matematicieni, şi poate de aceea intrase în legătură cu Orz. Ea ştia acum că această omenire se află pe o cale clară. De acelaşi fapt era acum convins şi Orz. Antim nu socotise niciodată altfel ; el avea îndoieli numai asupra artei stilistice a scriitorilor moderni când îi confrunta de exemplu cu Tacit. „Uite, mă Orz, zicea el, cred că ecuaţiile tale nu sunt mai frumoase decât fraza asta: ab initio Urbem Romam reges habuere. Spune şi tu dacă n-am dreptate!" Orz însă tocmai era ocupat ou o carte scrisă de Fred Hoyle şi n-avea timp să se gândească dacă la început Roma a fost guvernată de regi.

Am văzut cum comunica fiinţa galactică de pildă cu matematicianul Orz. Într-un fel sau altul, de la o vreme şi el şi Antim şi probabil alţi oameni reuşeau să deosebească în ei gândul lor de gândul străin. Primul răspuns găsit fu pentru Orz încântător. El se întreba demult încotro aleargă omenirea ca o haită flămândă de hrană, apoi ca o ceată adolescentă setoasă de cunoaştere, iar acum prezenţa invizibilă a fiinţei străine îl făcuse să-i spună lui Antim: „Acolo aleargă!" Orz ştia că sunt mulţi oameni care văzând în cărţi anticiparea unor semeni viitori se supărau că imaginea acelora e vagă, ca şi cum preocupările noastre pot imagina preocupările de atunci. Până şi Antim, care cunoştea bine intuiţiile lui Eshil, fu în stare să-i contrazică. O dată, unul zise:

– Lumea aceea are să fie tristă şi monotonă...

– Pentru că nu va bea ţuică şi nu se va sinucide din amor? ripostă Orz mânios.

– Prin urmare o omenire cenuşie, fără pasiuni şi fără evenimente, fără conflicte care s-o anime, conchise această a treia persoană.

Şi atunci interveni Antim.

– De vreme ce domnia ta gândeşti cenuşiu la douăzeci şi trei de secole după Platon, n-am ce să-ţi fac. Ca să crezi în ea, vrei să vezi omenirea aceea evoluată cu chipul şi asemănarea dumitale? zise Antim şi volumul trupului său încordat convinse imediat pe interlocutor.

Acum zilele celor doi se desfăşurau altfel ; intrând altădată în camera de lucru a lui Orz, Antim îl întrebă:

– Tu n-ai îndoieli chiar deloc?

– Nu mai am, zise Orz. Da, în privinţa asta. Altfel am. Aş crede că fabulăm amândoi, dacă radiaţia *ei* n-ar fi înregistrat-o şi aparatele mele.

Şedeau în două fotolii confortabile, calculate în timpul liber ide Orz şi lucrate de un meşter abil.

– Cu ce s-o fi hrănind? întrebă Antim.

Orz se uită la el surâzând:

– Vulgar spus, cu lumină.

– Şi în aceeaşi clipă conştiinţa amândurora, ca şi aparatul deschis pentru orice întâmplare, înregistră:

– Voi doi nu vă reproduceţi. De ce nu faceţi copii?

Antim se sperie şi-l privi pe Orz care tresări şi el, dar fără să se sperie. Cu toate acestea, fiinţa galactică intra într-o intimitate cu totul neaşteptată. Întrebarea plutea încă în conştiinţele lor. Orz se hotărî să răspundă şi zise cu voce tare, ca să-l audă şi prietenul său:

– Oricum populaţia planetei se înmulţeşte suficient de repede!

Dar conştiinţa străină zise:

– Este loc în univers.

De ce o interesa asta? Orz şi Antim schimbară priviri.

– De ce se bagă într-astea? zise Antim. *Ei* te pomeneşti că nici nu se mai înmulţesc, or fi eterni.

– S-ar putea! zise Orz.

Antim însă încremeni simţind pe obrazul său mişcarea ciudată a evantaiului nevăzut, tocmai când fiinţa galactică zise:

– Da.

– De ce? întrebă Antim căpătând curaj.

Orz interveni şi el:

– Să presupunem că nu fac sau nu vreau să fac copii. Sunt oare vinovat?

– Nu-l omorâm dacă nu-l facem, adăugă Antim. Copilul acela nici nu există.

– Există, zise fiinţa galactică. Orice faci, faci pentru el. Toţi sunteţi verigi într-un lanţ care nu se poate rupe.

– Şi dacă nu mă interesează decât viitorul meu? se supără Antim care acum căpătase şi mai mult curaj, mai ales că trecuseră numai doi ani de la ultimul său divorţ ; matematicianul Orz, totdeauna celibatar, tăcea.

Fiinţa galactică zise:

– Fără el, tu n-ai viitor.

– Şi dacă totuşi nu mă interesează să fac copii? Sunt oameni care nu fac copii pur şi simplu, zise Antim.

– Fac alţii, zise fiinţa galactică. La voi dragostea funcţionează bine...

– *Ea* zice că funcţionează bine! ironiză Antim.

– Cifra necesară – urmă netulburată fiinţa galactică – se restabileşte chiar după marile cataclisme, de pildă după ceea ce numiţi voi războaie. N-aţi văzut că după războaie se nasc un timp aproape numai băieţi?

Lui Antim îi veni să râdă, căci se gândi că probabil amazoanele năşteau după război aproape numai fete. Orz însă era îngândurat, dându-şi seama că fiinţa străină ştia acum totul despre ei şi despre planeta lor. Amintindu-şi de războaie, i se făcu ruşine. De aceea tăcu.

– Am văzut! zise Antim ; dar nu ştiu de ce?

– Te interesează? întrebă fiinţa galactică.

– Da, zise Antim. Asta mă cam interesează.

– Totuşi, zise fiinţa galactică, n-ai să poţi înţelege. Eu n-am înţeles când eram în altul ca tine.

Antim se supără într-atâta încât se ridică o secundă din fotoliu şi strigă:

– Ştiu că pentru *tine* sunt un nătărău barbar. Dar vezi că după teoria *ta,* eu sunt de pe acum în tine.

– Tu, nu! zise fiinţa galactică. Şi de ce stai în picioare? Nu e necesar.

– Eu nu? întrebă Antim aşezându-se din nou.

– N-ai copii, zise fiinţa galactică.

– Şi dacă m-aş însura iarăşi ca să-i am, crezi că o să pricep mai uşor? zise Antim râzând vesel. Ce palavre!

Apoi o umbră trecu pe faţa lui şi se gândi dacă nu cumva a jignit această fiinţă străină şi dacă nu rezultă de aici vreun pericol, însă în secunda următoare simţi că se speriase degeaba. Iar fiinţa zise:

– Fă copii şi în orele tale de bucurie sau suferinţă, când n-ai să trăieşti decât pentru ei şi prin ei, ai să intuieşti.

– Ca burlac de ce nu pot intui? zise Antim.

– Pentru că în direcţia asta n-ai intuiţie! răspunse glasul mut al fiinţei galactice.

Orz ieşi din îngândurarea lui şi spuse tărăgănat:

– Dacă înţeleg bine, *tu* consideri înmulţirea omenirii şi perfecţionarea ei prin succesiunea generaţiilor ca o producţie pe scară industrială, faţă de producţia meşteşugărească.

– Nu ştiu ce e asta, zise fiinţa galactică. Ce fel de producţie?

– Da, zise Orz, ai dreptate: n-ai de unde să mai ştii. Voi nu aveţi tramvaie, mănuşi de box, pâine, anecdote, pistoale, adultere, hârtie igienică, palate, pămătufuri de ras, nici ştampilă rotundă.

– Nu avem, zise fiinţa galactică.

Şi ea fâlfâi nevăzută pe lângă frunţile lor şi probabil dispăru. Orz se uită la prietenul său Antim şi zise cu glas mat:

– Nu au. Duc fără îndoială o viaţă cenuşie.

Enoh pleacă în cer

Nu se cunoştea nici el pe sine. Ce îi plăcea să facă? Nimic. Uneori stătea la soare între stânci şi puţinele păşuni gândindu-se ce deosebire este între el şi stâncă sau între stâncă şi oaie. Totdeauna cineva păştea acolo nişte oi. După ce păstorul pleca, până la iarba nouă rămâneau stâncile. Nu găsise nici un răspuns şi nici nu-l căuta decât când era prea cald şi nu putea dormi. Când nu,era prea cald, aţipea.

Cine îl ştia în ţinut? Nimeni. De aceea mult mai târziu avea să-i iasă vorba în lume că până atunci a stat ascuns. Dar omul necunoscut e ca şi ascuns, de vreme ce n-are fapte. Nici el nu avea. Era poate unul dintre păstori. Un înţelept îl chemase odată să-i frigă în fiecare zi bucata de carne de oaie, să-i caute apă şi să înveţe să cresteze nişte socoteli. Înţeleptul acela număra oameni, stele şi oi. Rămăsese cu înţeleptul fără să se împărtăşească din înţelepciunea lui. Înţeleptul era destul de bătrân şi uitase multe din dorinţele neînţelepte pe care tânărul slujitor abia le descoperea. Destul de rar tânărul îşi împlinea dorinţele, mai ales când în coada turmei treceau şi unele femei. Înţeleptul nu-l ţinea de rău pentru asta. Dar în acel ţinut sărac şi dorinţele erau puţine.

Tânărul auzise că spre răsărit ar fi nişte munţi cu înţelepţi mai înţelepţi decât stăpânul său şi că departe la apus ar fi o ţară mare de jur împrejur numai cu apă, iar dincolo de ea altă ţară de jur împrejur tot cu apă. Acolo se spunea că oamenii erau mai bogaţi, deşi era greu de închipuit ce mai poate avea un bogat ca să fie şi mai bogat,

decât tot oi.

Aici însă nopţile erau reci şi înspăimântătoare. Când nu se acoperea cerul cu nori, se zăreau ieşind din stânci fiinţe mari şi foarte tăcute, iar lumina stelelor era rece şi săracă. O dată înţeleptul i-a spus slujitorului său să nu se mai teamă de făpturile din stânci, lămurindu-l că ele nici nu trăiesc fiind numai nişte umbre, aşa că el nu se mai temu de ele ştiind acum că fiinţele acestea sunt numai nişte umbre şi crezu că şi el este o umbră, aşa că începu să se teamă de sine însuşi. Iar când îl întrebă pe înţelept ce este acolo departe la răsărit, bătrânul îi răspunse că departe la răsărit e aproape tot ceea ce este şi departe la apus. În altă zi înţeleptul îi arătă o vâlvătaie şi intră în ea şi nu arse. Ba se uită 1a. slujitorul său râzând. De atunci slujitorul îl iubi şi nici nu se mai temu de nimeni altul decât de acest înţelept puternic pe care nu-l mistuia nici focul.

Veni însă o vreme când tânărul se acri ca laptele acrit. Trecuse o femeie, o chemase să rămână cu el, ea rămase o zi şi o noapte, apoi se dusese în drumul ei. De atunci aşteptă şi el să se petreacă ceva nou între stâncile lui.

El se născuse demult, nu ştia când. Auzise că alţii se adună, bărbat cu femeie, şi nu se despart a doua zi, ba fac şi prunci, iar el stătea singur şi nu înţelegea de ce îl pizmuiesc păstorii şi de ce copiii păstorilor plâng la vederea lui şi femeile pleacă după o zi şi o noapte. Întrebându-l pe înţelept, acela îi spuse că are un slujitor fericit. Şi slujitorul crezu, fiindcă înţeleptul ştia tot.

Într-o seara câţiva păstori cerură sa vadă pe bătrânul înţelept. Abia veniseră, şi pământul începu să se clatine, se sparseră câteva stânci, apoi se stinseră stelele, vântul bătu, cerul se crăpă de fulgere şi prin crăpături curseră ploi care

erau de obicei rare. Veni noaptea, înfricoşătoare, străină şi rece, nu caldă şi prietenoasă ca soarele zilei, nici măcar molcomă şi depărtată ca stelele. Păstorii spuneau că văzuseră cutreierând cerul nişte cercuri ciudate şi destul de mari care-şi schimbau culoarea, arătându-se când argintii, când duşmănos de verzi sau vinete sau chiar înflăcărate. Erau însă şi altele numai negre, cu feţe pătrate. Înţeleptul ascultă încruntat.

Dar după câtva timp le văzu şi el şi le arătă slujitorului, iar când alţi păstori aduseră zvonul că departe pe crestele munţilor s-ar fi ivit nişte făpturi scunde şi strălucitoare, părând aproape oameni sau nişte copii, bătrânul îşi trimise tânărul slujitor să cumpere doi asini, hrană şi burdufuri de apă. Având cele trebuincioase, înţeleptul ieşi din peşteră, încălecă şi zise:

– Călătorim spre munte, Enoh . Eu pe asinul din faţă, tu pe celălalt asin.

Enoh, tânărul slujitor, se supuse ca de obicei, dar era înfricoşat de ochii înţeleptului care se uitau cu totul altfel la priveliştea lumii. Enoh nu crezu că zvonurile ar fi adevărate, dar neaşteptata călătorie nu-l miră, fiindcă el nu se mira de nimic. Cercuri şi pătrate zburând sus de tot sub stele sau între razele soarelui putu să vadă şi el mai târziu, însă acestea nu erau minuni, chiar dacă nu se mai văzuseră. Stăpânul său care izbutise să treacă prin foc fără să ardă nu avea să se sperie tocmai de nişte cercuri şi pătrate care zburau în cer. Poate erau nişte păsări de alt soi.

Asinii mergeau încet. Merseră o zi, încă o zi, încă două zile şi apoi încă trei. Înţeleptul şi slujitorul său găsiră câte un copac sau câte o peşteră sau alt adăpost între dealuri pentru fiecare noapte. Înţeleptul îşi pieptăna barba în

fiecare dimineaţă, iar seara stătea cu ochii la cer şi se gândea. Enoh nu se gândea aproape la nimic. Îngrijea asinii şi pe stăpânul său. După mai multe zile, înţeleptul îl întrebă:

– Tu nu te miri, Enoh, de cele care se petrec acum?

Enoh zise:

– Nu.

Mai merseră câteva zile până când ajunseră la poalele unui munte pe care înţeleptul îl cunoştea. Găsind în preajmă o peşteră, se aşezară acolo. Toată ziua şi-o petrecură în somn, noaptea însă vegheară. Înţeleptul privi stelele. Apoi, spre dimineaţă, după ce-şi pieptănă barba, îi spuse slujitorului:

– Enoh, ai să vezi poate lucruri de mirare. Să nu te miri, pentru că nici eu nu mă voi mira. Ia răbojul şi fă unsprezece semne: trei cercuri şi opt pătrate. Sub ele să crestezi un om şi o stâncă. Omul să fie foarte bătrân... Odinioară când nu erai nici tu şi nu eram nici chiar eu... foarte demult, din grădinile cereşti au fost izgoniţi bărbaţi frumoşi pentru că au vrut să afle ce nu era pe măsura lor... Atunci, au venit la noi. Ai hrănit asinii, Enoh?... Uită-te la cer, poate vezi ceva.

– Nu vad! zise Enoh.

– Bine, spuse înţeleptul. Mâine să cauţi apă... Ei s-au amestecat cu femeile de la noi. Răul şi binele l-au adus tot ei. Mâine mă urc singur în munte ; tu ai să mă aştepţi aici, lângă asini.

– Lângă asini, zise Enoh.

– Acum să dormi! spuse înţeleptul.

– Nu mi-e somn, stăpâne, zise Enoh, iar înţeleptul îl privi o singură dată şi Enoh îşi aduse aminte că de fapt îi era somn şi adormi. Prin somn crezu că aude nişte sunete

stranii.

*

* *

Acum se grăbiră, fiindcă a patra planetă devenea tot mai improprie vieţii. Risipa de energie ajunsese deosebit de mare. Oraşele de sub scoarţă trebuiau părăsite fără părere de rău. Într-unui din ele se întruniseră câţiva inşi, iar trupurile lor scunde şi strălucitoare semănau între ele şi nu semănau. Fluxul enorm de biocurenţi făcuse o furtună invizibilă în cercul dintre ei. Hotărârea fusese luată.

Puteau de altfel să şi rămână toţi, după cum ar fi putut pleca numai unii. Aceste fiinţe nu se împiedicau unele pe altele şi uitaseră poate trei sferturi din nevoile şi îndeletnicirile strămoşilor. Hrana de pildă îi deosebea de cei străvechi prin miracolul ei aproape abstract. Din gândi rea eliberată de balast prin filtrul celor două sute de milioane de generaţii se născuseră alte nevoi şi plăceri pe care strămoşul nu avea cum să le bănuiască sau să le priceapă. Viaţa nu ajunsese eternă, aceste fiinţe se mai înmulţeau, dar timpul izbutise să aleagă tot ce era mai sigur în tezaurul materiei, lăsând uitate osul şi carnea, sângele şi lacrima şi firul de păr şi alcătuind trupul viu din particulele cele mai pure, care pier mai greu şi nu au greutate şi asprime. Hrana elementară intra direct în trupurile aproape fluide şi totuşi statornice, pure şi totuşi păstrând încă trăsăturile corpului străvechi, totuşi putând învia unele vechi senzaţii. Viaţa lor avea durată foarte lungă, dar după o mie de vârste clasice tot se destrăma. Hrană însemna pentru aceste fiinţe de pildă mult fosfor, care nu mai era uşor de făcut. Tot ce era necesar putea fi făcut, însă cu tot mai multa risipă de energie şi de timp. Iar viaţa e

totdeauna scurtă, oricât s-ar lungi, fiindcă orice fiinţă se obişnuieşte cu duratele noi şi năzuie spre altele mai mari. Nimeni, decât planeta secătuită, nu obliga pe cineva să plece, totuşi nimeni nu se mai gândea să rămână când alţii ar pleca sau să plece când alţii ar rămâne, iar aceasta numai pentru că fiecare ştia că toţi împreună vor izbuti să afle mai repede încă una sau o sută dintre marile întrebări pentru cunoaşterea cărora există probabil fiinţa cugetătoare.

Se grăbiră aşadar cu toţii. Pe două orbite paralele cu orbita planetei lor se roteau în jurul aceluiaşi soare o planetă prea caldă cu atmosferă prea densă şi alta mai rece decât planeta lor natală, dar mai atrăgătoare. Pe ultimele două orbite interioare erau două planete fierbinţi. Prima vecină, adică planeta a treia, mai mare şi mult mai calda, avea foarte multă apă şi mult aer şi întreţinea o viaţă abundentă şi diversă ; însă o strămutare pe ea, de altfel încercată cu multe generaţii înainte, nu se putea face din cauza fiinţelor raţionale ale ei, similare biologic dar la început de evoluţie, deci stăpâne autentice ale planetei a treia. Pe a cincea, aptă vieţii însă foarte săracă, populaţia mică de fiinţe cugetătoare nu avea perspectiva evoluţiei sigure tocmai din pricina zgârceniei planetei care-şi indusese populaţia într-un cerc vicios: ea putea oferi numai ceea ce se putea utiliza într-un stadiu înaintat al inteligenţei la care fiinţele acelea n-ar mai fi ajuns poate niciodată. Când marele sfat căutător de soluţii se întrebă dacă faptul cel mai util tuturor n-ar fi mutarea acelei mici populaţii pe planeta a treia, pentru ca a cincea să poată fi folosită total, întrebarea deveni experiment. Experimentul reuşise. Cele câteva zeci de triburi strămutate se adaptaseră repede

condiţiilor mult mai bune ale planetei a treia, apucaseră să uite chiar călătoria, transformând-o în mitul izgonirii din paradis, şi acum se amestecau cu gazdele dând odrasle puternice şi sănătoase.

Totuşi calculele şi ideile experimentatorilor nu se armonizau desăvârşit. Existau păreri susţinând de pildă că băştinaşii planetei a cincea nu trebuiau strămutaţi, ci numai izolaţi pe planeta lor şi sprijiniţi după un plan riguros. Dar peste destul de puţină vreme se văzu că planeta a treia, întotdeauna primitoare cu toţi peregrinii, le era mai de folos, în timp ce propria lor planetă i-ar fi distrus treptat cu totul.

Polemicile încetară, dar să ne întoarcem cu o perioadă îndărăt, până la această costisitoare soluţie a strămutării. Planeta a patra seca, iar posturile experimentale de pe a cincea erau mereu atacate de băştinaşii care mai târziu au fost strămutaţi. Acea a patra planetă avea o binecuvântată cază unde hrana se dobândea fără efort deosebit, făpturile raţionale nefiind pândite de primejdii imediate şi de aceea înfrumuseţându-se în trândăvia dintre epocile dragostei. Cu toate acestea, populaţia avea un număr aproape constant de indivizi, căci trecerea hotarului oazei însemna foame, pericol şi bineînţeles boli şi moarte. Pe câtă vreme planeta a treia, în ciuda imensei sale cantităţi de apă, nu avea oaze edenice, dar nici ariditatea cumplită care, pe planeta a cincea numai pe cercetătorii vecini nu-i înspăimânta.

În noua lor locuinţă, oaspeţii începură să se lupte cu ţărâna şi cu văzduhul, cu apele, animalele şi piatra, cu vechii locuitori, cu nălucile şi cu ei înşişi, dar şi să biruiască treptat prin ştiinţa dăruită de *zeii* care-i mutaseră prin cer, să se amestece cu gazdele şi mai ales cu femeile gazdelor,

până când, după câteva generaţii care munciră cu sudoarea frunţii, născură cu durere copii şi adorară pe cei care-i izgoniseră din grădina fericită, vechea locuinţă fu uitată aproape cu totul, păstrându-se numai în poveştile spuse în serile de odihnă şi de rugăciune. Zeii înşişi se ridicaseră într-o zi la cer şi de atunci nimeni nu-i mai văzu.

Iar *zeii* erau acum toţi pe planeta a cincea, părăsindu-şi-o pe a lor şi lăsând pe ea numai instalaţii automate şi echipe temporare.

Planeta nouă se rotea pe a cincea orbită circumsolară...

Şi acum vom sări în alt timp. După câteva sute de generaţii de la instalarea lor pe această planetă aridă, vechii locuitori ai planetei a patra îmbogăţiseră marile orizonturi ale gândirii şi numai rareori câte un istoric dacă mai zâmbea răsfoind trecutul în care protejaţii de odinioară i-au adorat numindu-i zei, şi numindu-i aşa, s-au gândit cu minţile lor primitive că zeii aceia se vor fi plictisind cumplit nefăcând războaie sau munci grele, nebucurându-se de ospeţe, jocuri, vânători şi iubiri, neîntristându-se pentru pierderea vieţii şi bunurilor cucerite ; dar urmaşii oamenilor acelora au îndreptat greşeala şi în mai noile credinţe le-au dăruit zeilor toate atributele omeneşti, atâta doar că Zevs se putea iubi cu o pământeancă prefăcând-o în lebădă.

Şi iată că strălucitoarele fiinţe scunde se grăbiră din nou.

*

* *

Acum toate instalaţiile erau în alarmă. Pe cerul planetei a cincea au fost semnalate de câteva zile două convoaie de obiecte cubice, care erau opace sau chiar negre, nu semnalizau nimic ori semnalizau în frecvenţe necunoscute,

şi nu s-a bănuit de unde veniseră, nici pentru ce. Părea aproape sigur că nu puteau fi decât artificiale, fiindcă nu erau roiuri ele meteoriţi. Fenomenul se petrecea în epoca în care tocmai se hotărâse strămutarea celor doi sateliţi artificiali ai planetei a patra pe orbita celei de-a cincea. Dar acum planul fu abandonat şi fură oprite decolările oricărui fel de astronave. Toată gama de semnale matematice uzuale rămânea iară ecou şi cuburile se apropiau pe orbită spirală, năzuind aşa cum nu se mai putea îndoi nimeni, să se aşeze pe planeta a cincea a acestui sistem solar. Observaţiile şi calculele arătau aproape fără aproximaţii că cele două convoaie de obiecte cubice soseau din alt sistem solar, poate totuşi însă din galaxia comună.

Într-o noapte, obiectele cubice se opriră pe un şes stâncos nelocuit. În întâmpinarea oaspeţilor taciturni se trimiseră bioautomate de investigaţie. Dar nici aparatele locale, nici populaţia nu înregistrau nimic viu sau mecanic din partea ciudatelor obiecte, iar această aşteptare pasivă era din ce în ce mai îngrijorătoare.

Abia după mai multe zile, din unele cuburi ieşiră nişte structuri articulate cu mişcări autonome, care nu se ştia încă dacă sunt roboţi sau fiinţe de alt ordin biologic. Viaţa în univers poate apărea în felurite chipuri şi niciodată nu se poate spune că n-a rămas unul neprevăzut.

Câţiva cercetători de exobiologie dintre scundele fiinţe strălucitoare îşi amintiră să fi cunoscut pe planeta a treia nişte făpturi vii la fel articulate, însă foarte mici şi trăind în colonii disciplinate şi iraţionale. Băştinaşii acelei planete, adică oamenii, le numeau cu dispreţ furnici. Deci undeva în galaxie alte condiţii favorizaseră dezvoltarea până la inteligenţă anume a acestei forme, care pe a treia planetă

nu avea nici o şansă din pricina lipsei oricărui rudiment ce s-ar fi putut ridica până la nivelul unui organ de respiraţie. Dar oare enigmaticii oaspeţi evoluaseră până la treapta raţiunii sau nu erau decât produsul rafinării multimilenare a automatismului instinctual, cu o intuiţie bogată şi promptă ţinând loc de gândire lucidă? Rămânea de văzut.

În noua împrejurare, toată populaţia planetei se retrăsese în oraşele subterane construite şi aici după modelul celor de pe planeta părăsită. Pe scoarţă şi în aer nu circulau decât automatele independente.

Treceau zile după zile în care calculele aflaseră aproape tot afară de un singur lucru, dar acesta fundamental, fiindcă în loc să răspundă întrebării, el sporise neliniştea, întrebarea rămânea aceeaşi, fixă şi dură, aruncată ca o peliculă funerară peste întreaga planetă: ce urmărea această formă de viaţă extrasolară?

Experienţa îmbelşugată şi toate calculele arătau că până atunci fiecare formă de viaţă raţională întâlnind altă formă de viaţă raţională dorea înainte de toate contactul şi aproape totdeauna după aceea colaborarea. Iar aceste structuri articulate şi dispreţuitoare mişunau în preajma cuburilor negre ca furnicile pământene lângă muşuroi, ca şi cum n-ar fi văzut nimic altceva decât teren gol. Nu le impresionau nici automatele gazdelor, nici vegetaţia planetei, nici sunetele melodice lansate cu mare putere în aer, nici jeturile de biocurenţi concentraţi, nici lumina stimulată, nici şocurile de radiaţii. Cineva fu de părere să se paralizeze una din făpturile străine şi în cele din urmă experienţa fu încuviinţată, dar rezultatul fu nul: făptura căzu lovită de o radiaţie teleghidată, iar alte două semene ale ei o supuseră imediat unei acţiuni dezintegratoare a

unui ecran, după care a doua şi a treia experienţă arătă că acum făpturile străine învăţaseră într-o clipă să se apere. Constatarea era tristă: extrasolarii erau uniţi instinctiv, fără să se iubească sau să se stimeze, dovadă că renunţau uşor la unul dintre ei, ieşit din uz.

Abia după o vreme îndelungată, făpturile străine – având patru braţe sârmoase pe trupul biped din trei articulaţii, şi o pereche de antene naturale – se strânseră în cuburile lor, dar când gazdele socotiră că expediţia va părăsi planeta, dintr-un cub se transmise un mesaj în bioflux imagistic, arătând intenţia de contact şi cunoaştere. Străinii cereau un mare teritoriu planetar unde să se aşeze şi să se înmulţească, informând rece că îşi părăsiseră sistemul stelar din cauza surplusului de populaţie. Cererea era neobişnuită, cu toate acestea li se oferi ospitalitate provizorie, propunându-li-se planeta a patra, cea abandonată, care era bună pentru structura lor biologică nepretenţioasă şi adaptativă. Nu urmă nici un răspuns, iar după câteva zile convieţuirea pusă la cale de străini se anunţa mai mult decât dificilă. Puţin mai târziu apăru pe cer un disc uriaş, iar observatorii descoperiră în el o mică planetă necunoscută care se apropia repede de planeta a cincea. La o anumită distanţă mica planetă deveni satelit şi prin acelaşi bioflux imagistic localnicii aflară că nu era decât un asteroid transformat în vehicul cosmic, ca să aducă aici grosul imigranţilor. Evenimentul stârni îngrijorare.

Deocamdată nu se iviră conflicte. Făpturile străine cunoşteau mijlocul de a-şi produce elementele necesare existenţei, nevoile lor fiziologice erau din cu totul altă zonă, iar pragul dintre raţiune şi intuiţie, ajungând la aceste două

forme diferite de viaţă într-un punct de interferenţă unde mobilul esenţial devenea poate numai interesul cunoaşterii, putea lăsa bănuiala unei perspective de colaborare.

Scundele fiinţe strălucitoare nu mai fuseseră demult pe a treia planetă, adică pe Pământ, pe care coloniştii extrasolari doriră să-l vadă. O atare călătorie se anunţa îmbietoare. Consiliul ştiinţific al fiinţelor strălucitoare fu mulţumit de putinţa revederii fraţilor mai tineri, iar extrasolarii oferiră mica lor planetă ca vehicul spaţial, astfel că după o perioadă de pregătiri, astronavele cubice şi discurile spaţiale ale celor două civilizaţii se instalară pe satelitul stâncos. Printr-o degajare de energie antigravitaţională sfera de piatră părăsi orbita circulară şi se angajă într-o orbită spirală din ce în ce mai largă, până atinse apropierea necesară de zona de atracţie a celeilalte planete, unde îşi reluă orbita în formă de cerc.

Rămânea un lucru dificil: oamenii, adică populaţia planetei a treia, obişnuiau să adore tot ce nu înţelegeau şi li se părea duşmănos, urând ceea ce venea vădit în întâmpinarea intereselor lor. Satelitul adus urma să fie văzut ca un disc mare şi alb, pe rând, în toate zonele întunecate ale planetei, iar de aici aveau să se nască fără îndoială alte spaime, alte divinizări. Dar nici informarea prealabilă a pământenilor nu ar fi avut un efect mai bun. Lucrarea era începută şi nu rămânea decât să se efectueze, consecinţele mitice trebuind să treacă mai târziu, prin civilizare. Să fi fost asta nepăsare? Totuşi, când două civilizaţii ajunse în faza folosirii unei energii egale cu energia iradiată de steaua lor, oricât de diferite biologic, ajung în faţa unei civilizaţii incipiente, ele însele pot părea cu sau fără voie nepăsătoare faţă de ea. Ce avea să

urmeze, nu ştia încă nimeni.

*

*   *

Când se trezi din somnul foarte adânc, Enoh ieşi să caute un izvor, văzu peştera goală, porni să-şi găsească stăpânul însă, după un colţ de stâncă, încremeni simţindu-şi deodată genunchii înfierbântaţi şi cuprinşi de tremur. Întâi nici nu desluşi ce este, crezu că nici nu s-a trezit din somn şi că visează, dar izbutind să facă un pas înapoi se izbi cu umărul de colţul stâncii şi durerea neaşteptată îl lămuri că nu mai dormea. Vru să ţipe şi abia putu să-şi deschidă gura pe care o simţi amara şi uscata. Câţiva paşi mai încolo, în faţa unui muşuroi de furnici care alergau ca de obicei după nevoile lor stătea în picioare o furnică mare, aproape nedeosebită de cele mici, numai că era înaltă cât un om şi se sprijinea pe două labe, alte patru mişcându-şi-le pe trup, ca nişte mâini. Capul ei, ca un ou vânăt, avea două coarne care se mişcau şi ele. Enoh bănui numaidecât că acesta era dumnezeul furnicilor, venit să-şi vadă supuşii. Acest dumnezeu al furnicilor nu avea veşminte pe trupul scorţos, negru-vânăt. După o vreme se iviră alături alte două furnici la fel de mari, însă, spre uimirea lui Enoh, o dată cu ele şi o făptură mai scundă şi strălucitoare, pe jumătate străvezie, semănând a copil de om. Enoh se uita pironit şi deodată izbuti să strige (sau crezu doar că strigă) şi se prăbuşi la pământ. Apoi simţi cum adoarme şi se înverşunează în greutate, parcă zdrobit de toată povara stâncii sub care căzuse.

Cam în acelaşi timp, ceva mai departe, pe cărarea stâncoasă, urca gâfâind din greu şi ştergându-se de sudoare înţeleptul stăpân al lui Enoh. Făcu un popas,

răsuflă adânc şi strigă:

– Enoh ! Unde te-ai ascuns?

Enoh nu-i răspunse.

Dintre stânci se ivi alt bătrân şi înţeleptul îi spuse acestuia:

– Sluga doarme. Mai bine că doarme şi n-a văzut.

– Lumina? întrebă celălalt bătrân. Am crezut că e soarele, dar luminează rece. N-am înţeles ce stea poate fi şi de ce călătoreşte.

– Stelele călătoresc pe drumuri neschimbate, zise înţeleptul. Haide în peşteră, am zeamă de poame şi carne uscată: poate că eşti ostenit... Dar nu ştiu ce fel de stea e asta, şi e mare cât o faţă de om gras.

Intrând în peşteră, celălalt bătrân luă din mina înţeleptului o bucată de carne uscată, însă mai întâi bău pe nerăsuflate un ulcior cu zeamă rece de poame, iar înţeleptul îl întrebă:

– Să-ţi mai dau un ulcior? Ţi-a fost sete. Sluga nu-i aici, poate paşte asinii sau caută apă. Şi nu ştiu cine a adus steaua asta ciudată.

– Zeii, ca să avem lumină şi noaptea! spuse celălalt bătrân molfăindu-şi carnea dăruită. Zeii sunt buni şi milostivi, adăugă el şi se înecă mâncând.

– Mănânci prea lacom pentru vârsta noastră, zise înţeleptul. Carnea asta e bună, dar prea uscată. Şi noaptea, când omul doarme, nu-i mai trebuie lumină în cer.

Se pare că bătrânul celălalt era deprins cu felul de a vorbi al înţeleptului sau era prea obosit. Spuse doar atâta:

– Ai auzit cum vuia marea toată noaptea? M-am uitat la steaua cea nouă. De ce are lumina vânătă?

– Acuma taci! zise înţeleptul. Vreau să mă gândesc.

Iar Enoh se trezi într-o încăpere pătrată care avea un cerc turtit în perete, ca o fereastră. Privi şi se înspăimântă zărind munţi şi păduri şi un râu, aşa cum le văzuse odată dintr-un pisc unde-l mânase mai demult o nelinişte de sfârşit de copilărie. Dar acuma munţii şi râul se îndepărtau cu iuţeală şi Enoh dori să nu mai vadă nimic, însă înălțând ochii văzu altă fereastră şi zări cerul năpustindu-se de sus, desfăşurat şi negru, plin de stele foarte strălucitoare care cădeau spre pământ. Şi când se uită din nou în jos, i se păru că pământul e înghiţit de o uriaşă prăpastie, văzu munţi atârnând peste munţi şi strigă îngrozit:

– Pământul se nimiceşte!

I se păru că o voce din încăpere îl întreabă de ce a ţipat şi el crezu că îl aude ca odinioară pe bunicul său Malaleel care-l întreabă ca în copilărie: „De ce ţipi aşa şi pentru ce gemi?" Nu văzu însă gura care rostise cuvintele, şi când pricepu că n-avea ce să caute aici bunicul său Malaleel, se cutremură şi înţepeni în somn sau în leşin, iar după aceea i se înfăţişă în vis chiar bunicul Malaleel sfătuindu-l să rostească o rugăciune şi încercând a-l linişti cu nişte vorbe care nu aveau nimic liniştitor:

– Va fi pe pământ mare prăpăd! zise bunicul Malaleel.

După aceea Enoh se trezi tot printre stânci, însă printre alte stânci şi în locuri de necrezut, încât ar fi zis că mai visează urât dacă, aruncându-şi în sus privirea, n-ar fi zărit urcându-se repede în cerul zilei o ladă neagră cu feţele pătrate şi de n-ar fi auzit la picioarele sale murmurul unui glas omenesc. Enoh coborî privirea: lângă tălpile lui îngenunchease un păstor bătrân rezemându-şi umărul de cârja înaltă şi îi spunea cum l-a văzut intrând în lada neagră a zeilor care-l răpiseră şi cum l-a privit ieşind din aceeaşi

ladă neagră care acuma se urca singură îndărăt la zei. Enoh mai stătu descumpănit un răstimp, apoi simţi numaidecât că îl încălzeşte un val de mândrie, şi rosti:

– Un nor şi un vârtej de vânt m-au smuls de pe faţa pământului şi la capătul cerului m-au dus...

Apoi căzu pe gânduri. Ar fi vrut să întrebe unde-i înţeleptul său stăpân, totuşi nu întrebă nimic. Poate că nici nu-i mai trebuia stăpân?

După o zi şi o noapte de cugetare, văzând că gândurile nu-i spun nimic, Enoh porni să-şi caute stăpânul, dar dădu peste o turmă de oi şi neştiind bine dacă zeii mai aveau nevoie ele el sau nu, deocamdată vorbi cu stăpânul turmei şi se băgă cioban. Cineva trebuia totuşi să-i fie stăpân!

Iar între timp, pe marele satelit recent întretăierea de biofluxuri imagistice mărturisea un conflict. Fiinţe strălucitoare erau aici puţine, iar proprietarii satelitului arătau că planeta vizitată trebuie să se aşeze neapărat în legile ei fireşti. Care erau după părerea extrasolarilor aceste legi, nu era greu de presupus. Ei găsiseră pe planeta a treia micile fiinţe din muşuroaie cu care se înrudeau şi socotiră acum drept lucru firesc să distrugă pe duşmanii acestor mici fiinţe, adică pe oameni, desfiinţând o dată cu aceştia tot ce era după credinţa lor o vătămare şi un pericol pentru evoluţia numeroaselor furnicare, deci mamiferele, reptilele, păsările şi o mare parte dintre insecte. Atmosfera urma să fie recondiţionată pentru a asigura evoluţia întreruptă a măruntelor gângănii.

Strălucitorii fură împiedicaţi să comunice cu semenii lor de pe a cincea planetă şi chiar cu cei peste două sute stabiliţi provizoriu pe Pământ. Strălucitorii de pe satelit nu mai aveau acum alt scop decât salvarea omenirii

pământene, iar pentru găsirea unei soluţii conflictul trebuia menţinut deocamdată în stare pasivă. Scunzii strălucitori nu considerau că o formă biologică a conştiinţei de sine pe care o dobândeşte materia poate fi superioară sau inferioară în sine, iar pe planeta a treia această conştiinţă se selectase şi acum evolua. Deci trebuia ajutată, sau măcar lăsată să evolueze. Pe câtă vreme tocmai micile furnici părăsite de legile evoluţiei materiei puteau fi distruse în asemenea împrejurare neaşteptată fără nici o pierdere pentru planetă şi conştiinţa ei. Dar extrasolarii socoteau dimpotrivă că oamenii sunt o cheltuire zadarnică şi complicată a materiei, de aceea se şi îndoiau de stabilitatea şi de perspectivele raţiunii omeneşti în viaţa planetară şi după aceea în viaţa galactică. Aceasta fiindcă, pentru marile furnici peregrine, omul era o eroare a naturii şi ele credeau că natura se va corija printr-un abandon, reluând evoluţia de la început.

Fiinţele strălucitoare zâmbeau în felul subtil al lor, ştiind că evoluţia nu e un haos care ar putea să renunţe la un drum adus până la treapta raţiunii creatoare. Ele însele, acum filtrate biologic până la transparenţa aceasta organică, fuseseră cândva demult ca şi aceşti oameni...

*

* *

Dar se mai întâmplase ceva.

Sub nişte munţi foarte înalţi din răsăritul Pământului, câţiva bărbaţi trecuţi de vârsta mijlocie cugetau în tăcere. Toţi oamenii erau martori ai unor fapte stranii cărora nici o înţelepciune pământească nu le putuse găsi lămuriri. Mulţimea se închina tainei, iar frica alungând gândirea găsea pacea sufletului parcă mai lesne. Totuşi aceşti

bărbaţi, trăind din pruncie departe de zădărnicii şi petreceri şi departe de ceea ce omul a putut să părăsească lăsând pe seama vitei şi fiarei, învăţând zeci de ani să-şi descopere gândirea şi după aceea gândind şi în asta găsindu-şi singura plăcere, mai curând îşi puteau dovedi că ceea ce nu se cunoaşte nu trebuie neapărat să nu fie sau să fie altceva decât este, şi nu credeau că tot ce nu s-a înţeles e mai presus de lume şi nu doar de mintea omenească din clipa hotărâtă. Acolo, în munţii aceia şi la poalele acelor munţi se cunoştea din datina tăinuită că alţi străini sau strămoşii acestor străini strălucitori veniseră din cer pe pământ şi alte dăţi şi că veniseră de bunăvoie, fără ură sau ticăloşie. Acum umblau pe aici şi aceştia, dar şi alţii care arătau altminteri şi erau aşa de străini încât poate numai de aceea păreau cumpliţi şi răi. Erau negri, înalţi, uscăţivi, având câte patru braţe, o pereche de coarne sau mustăţi şi luciu de gânganie scorţoasă. Nu se putea ghici nici pricepe ce anume doreau. Ceilalţi erau urmaşii celor străvechi, acum şi mai strălucitori decât arăta datina. Bărbaţii de aici văzuseră unul: trupul nu i se risipea cu toate că păruse a nu fi din carne şi os, iar ziua lucea ca untul sclipitor de vacă după ce e topit. Aşa gândea unul din bărbaţi adunându-şi mai multe păreri mirate ce aveau sa facă întâiul cântec de slavă strigat mai târziu sub aceşti munţi.

Dincolo, către apus, între timp Enoh se oprise în faţa unei peşteri unde recunoscuse glasul fostului său stăpân. El intră închinându-se înţeleptului. Oile păşteau printre stânci. Enoh tăcea, căci văzuse mai mulţi bătrâni şi câţiva bărbaţi aproape tineri care ascultau cu evlavie glasul înţeleptului. Acesta îi făcu semn lui Enoh să se ridice şi să rămână la intrarea în peşteră. Enoh se ridică şi ieşi. Dar când dori să

asculte şi el ce spunea înţeleptul, simţi un vârtej sau un leşin pe care totuşi îl birui şi nu căzu. Înţeleptul vorbea în peşteră despre demoni şi zei. Zicea aşa:

– Tot astfel a mai fost când fiii omului s-au înmulţit şi li s-au născut în acele zile fiice frumoase şi gingaşe. Fiii cerurilor le-au văzut şi le-au dorit şi au vorbit unii către alţii: Să mergem să ne alegem femei printre fiicele oamenilor şi să nască prunci de la noi...

Enoh se simţi iarăşi ameţit, însă de astădată ameţeala îl doborî şi el se pomeni în altă încăpere străină după ce visase din nou poveri uriaşe care-l striveau. Trezindu-se, ştiu că nu mai doarme şi că vede făpturi şi fapte aievea. O mirare îl sfredelea: de ce făpturile străine sau aceşti zei sau demoni îl alegeau pe dânsul şi nu pe bătrânul înţelept? Sau poate – îşi zise Enoh – eu sunt mai curat, sau poate asta-i o pedeapsă! Gândurile i se întrerupseră, căci un glas pietros şi scrâşnit al nimănui vorbea aşa de desluşit, încât putu să înţeleagă totul. Glasul spunea, deşi în încăpere nu era nimeni care să-l rostească, iar pământul se prăbuşea ca de obicei sub fereastra de jos:

– Ei sunt două sute, câte zece. Fiecare ceată de zece este călăuzită de unul. Tuturor le porunceşte Semyaza.

Enoh îşi dădu seama că Semyaza trebuie să fie vreun prinţ, dar întrebă înfricoşat:

– Cine sunt ei?

Glasul urmă dându-i răspuns, totuşi parcă fără să-i răspundă anume lui:

– Yekon i-a ispitit pe fiii îngerilor şi i-a făcut să coboare pe pământ, din nou ispitindu-i prin fetele oamenilor.

– Care Yekon? întrebă Enoh, însă glasul scrâşnit urmă sunând ca două pietre frecate una de alta:

– Iar Asbeel i-a sfătuit de rău pe fiii îngereşti, îmbiindu-i să-şi mânjească trupul cu fetele oamenilor. Gadriel, care le-a arătat oamenilor toate plăgile morţii şi care odinioară a ispitit-o ca un şarpe şi pe altă femeie, le-a arătat oamenilor toate uneltele morţii. Penemu le-a arătat amărăciunea şi dulceaţa şi le-a dezvăluit tainele înţelepciunii îngerilor, învăţându-i să-şi scrie spre ştiinţa altora cuvântul...

Enoh văzu că glasul se opreşte să se odihnească, dar nu cuteză să mai întrebe ceva, deşi îşi aduse aminte cum îl zărise pe bătrânul înţelept, înainte de întâia ridicare la cer, zgâriind pe o piele anume semne despre care-i şi spusese surâzând că ar fi vorbe. Aşadar bătrânul vorbise cu acel Penemu, însă de ce îl numea Toth? Glasul de piatră scrâşni iarăşi:

– De la Kasdeya oamenii au aflat toate păcatele sufletului, adică simțământul, cugetarea şi păcatul fătului în pântecul mamei, păcatul vieţii şi muşcătura şarpelui şi păcatul ce se iveşte în zori.

Enoh tresări, dar glasul urmă:

– Azazel i-a învăţat să-şi făurească săbii, scuturi, pieptare, le-a arătat cum este fierul şi cum îl poţi preface prin foc, i-a îndemnat să-şi facă brăţări şi podoabe, să-şi zugrăvească ochii şi pleoapele, le-a spus frumuseţea pietrelor celor rare şi le-a arătat vopselele toate, şi astfel s-a schimbat lumea.

„Care lume?" se gândi Enoh nedumerit. El n-o văzuse, şi dacă a fost în vis ori în cer, simţea acuma că este nebun sau sfânt. Dar scrâşnetul glasului nimănui zise iarăşi:

– Amiziras a fost dascălul vrăjitorilor şi vracilor. Armaros le-a dezvăluit oamenilor tainele desfacerii de farmece. Baraqiel i-a învăţat pe cititorii în stele, iar de la Kokabiel

oamenii au aflat înţelesul semnelor cereşti, căci înţelesul celălalt, al înfăţişării stelelor, îl ştiau de la îngerul Tamiel. Asdariel le-a lămurit mişcarea lunii...

Glasul se întrerupse frânt. Luna era steaua cea mare şi nouă, Enoh aflase: ea fusese adusă de zei ca să lumineze nopţile pământene. Vru să întrebe despre ea, însă glasul zise:

– Ceilalţi îngeri care au trădat cerul se numesc Arakib, Arămiei, Ezekiel, Asael, Satariel, Zaqili, Yomeyal şi Arazeyal. Cei două sute şi aceştia douăzeci au coborât călăuziţi de Semyaza în piscul Ardis al muntelui Herinon.

Mirat că de astădată urcarea la cer durează atâta şi gândindu-se la numele acestea de îngeri răi, neştiind dacă se rostesc aşa cum le auzea el sau altminteri, Enoh privi într-o doară pe geam şi văzu uluit că pământul bolovănos pe care-l ştia nu mai era decât un fruct verzui într-un abur albastru. Când îşi ridică ochii, încăperea se luminase şi în jurul lui erau şapte făpturi scorţoase şi negre, iar în adâncul încăperii încă una ea ele luminată sau numai în veşmânt alb şi toate păreau nişte uriaşe furnici. Gândind însă că sunt furnici, Enoh se îngrozi de gândul său şi murmură grabnic o rugăciune de iertare, căci înţelese că ele sunt zeii cei puternici, stăpânii: „Elohim!" cugetă el, ştiind că fiecare din ele este un eloah, un puternic. Iar lângă puternicul în alb se mai afla o făptură, însă foarte strălucitoare ca un fum îndesat şi care avea chip de om. Enoh simţi cum i se încălzeşte pe neaşteptate mintea şi făcu un pas înspre cel care şedea măreţ în veşmântul alb pe un tron, dar pasul îl ridică cu totul ca pe o pană în sus, şi îl lovi de bagdadia încăperii. Nu se înspăimântă, ba îl cuprinse chiar trufia de vreme ce însuşi, lipsit de aripi, zbura. Ţinându-se cu mâinile

de nişte minere ale peretelui, îşi coborî trupul în care nu mai simţea greutate, apoi se plecă în genunchi în faţa scaunului numit de el tron. Cele şapte făpturi, despre care bănui că sunt îngerii adevăraţi, se apropiară de el şi le auzi vorbindu-i lui, fără glas, chiar din el însuşi:

– Acesta de lângă tine este Uriel, îngerul sfânt al lumii şi al groazei, celălalt este Rafael, stăpânul sufletelor voastre omeneşti mânjite de păcat, iar Raguel, al treilea înger, poartă răzbunarea lumii luminătorilor. Mihael, acela din dreapta, este paznicul celor buni dintre voi! (şi Enoh se gândi mândru la sine.) Saraqiel – zise glasul dinăuntrul său – este îngerul căruia i s-au încredinţat sufletele ce păcătuiesc împotriva sufletului. Iar din ceilalţi doi unul este Gabriel, care poartă răspunderea grădinilor fericite îngrijindu-se de heruvimi, şi Remeyel care va răspunde pentru cei înviaţi.

Enoh simţi tăcere, fără să încerce a-şi mai ridica ochii dintre picioarele tronului. Îl fulgeră totuşi gândul că cei două sute şi cu cei douăzeci mai mari aduşi de prinţul Semyaza sunt demoni, adică îngeri blestemaţi, şi se simţi fericit că nu e mort şi că i s-a făcut cinstea să fie singurul muritor înălţat la cer, la picioarele tronului sfânt, între îngeri. Şi stătu astfel umilindu-se în cucernicie până când trupul i se îngreună de mari poveri şi tot sângele dete să-i ţâşnească din tâmple...

*

* *

Astronava se deplasase din zborul circumterestru şi acum frâna. Era o astronavă rotundă ca o farfurie şi de pe pământ, fiind noapte, părea când portocalie, când verde. Dedesubtul ei se zărea piscul ales, numit de băştinaşi Ardis.

Astronauţii erau atenţi şi discuţia încetase. Cine poate însă tălmăci în cuvinte ideile lor pure trimise de biofluxul total? Am putea spune foarte aproximativ că Semyaza, conducătorul expediţiei, zicea:

– Mă tem că poate voi nu veţi vrea să desăvârşiţi această operă şi eu singur voi fi răspunzător de o mare eroare!

Dar cei douăzeci de conducători ştiinţifici răspunseră:

– Să ne hotărâm toţi împreună să nu ne schimbăm scopul.

Rămâne totuşi de văzut dacă mărturiile transmise de Enoh şi de alte persoane legendare s-au referit la pasiunea trezită în rămăşiţele fiziologice străvechi ale acestor inşi ajunşi atât de departe în drumul evoluţiei.

La poalele muntelui Hermon erau nişte sate. Poate că şi Enoh trecuse pe aici, încă adolescent, fiindcă lucrurile se petreceau cu câţiva ani înainte de răpirea lui la cer, când în lume nu se auzise încă de coborârea zeilor pe pământ. Luându-şi măsuri de protecţie, căci aerul dens şi prăfos al câmpiei nu le era prielnic, doi sau trei astronauţi, ascunzându-şi trupurile semidense şi strălucitoare în pelicule opace, părăsiră cu precauţie piscul Ardis unde rămăsese astronava cu ceilalţi, coborâră apoi tot muntele Hermon şi se strecurară în sate. Nu ne vom mai opri asupra înfăptuirii contactului moral, care putea fi dezastruos de n-ar fi fost sprijinul nopţii când oricum fetele ce îşi aşteaptă zburătorii sau debutul fiziologic adult se sperie mai curând de realităţile comune decât de vraja necunoscutului. Extratereştrii poate că nu cunoşteau acest criteriu şi nici nu se gândiseră să-l deducă prin calcul matematic: deşteptarea vechilor patimi venise probabil prea brusc în

aerul binecuvântat şi cumplit al planetei a treia. Răpirea a fost intempestivă, dar n-a forţat voinţa celor o sută sau două sute douăzeci de fete care ajungând în aceeaşi noapte în piscul Ardis au învăţat chiar atunci farmecul şi încântarea de care n-au prea avut parte până atunci, ca şi, dacă ar fi să-l credem pe Enoh care fără îndoială nu fusese de faţă, arta de a alege rădăcina şi ştiinţa pomului înţelepciunii. Totuşi despre înţelepciune nu prea putea fi vorba, dovadă mileniile următoare, dar în această privinţă, poate din misoginism, Enoh nu comentează nimic. Dragostea fusese mai degrabă o simplă curiozitate al cărei rezultat, se pare nefast, îl cam îngrijorase pe Semyaza, pentru că fetele din jurul muntelui Hermon, devenite femei şi ibovnice de îngeri damnaţi, născură nişte prunci care după vreo douăzeci de ani aveau să ajungă de două ori şi jumătate mai înalţi decât mamele lor şi aveau să devoreze îngrijorător roadele muncii omeneşti.

Dar dragostea n-a fost adevărata ţintă a expediţiei lui Semyaza. Despre opera umanitară a ei relatase, chiar robotul extrasolarilor pe care-l ascultase cu teamă şi evlavie Enoh. Micile grupuri conduse de cei douăzeci cutreieraseră continentele terestre răspândind învăţătura, în timp ce pe Ardis rămâneau în astronavă numai câţiva strălucitori şi Semyaza. Dar de la o vreme apeluri poruncitoare îi cerură să se întoarcă în staţia orbitală adusă de dincolo de sistemul solar, pe care pământenii o numiseră Lună. Semyaza nu se mira că apelurile angajau şi pe semenii săi, fiindcă ştia câţi sunt acolo şi ce urmăresc şi înţelegea foarte bine că întoarcerea lui nu putea servi scopul fundamental, chiar dacă nici semenii săi n-ar fi socotit oportună opera pe care o desfăşura expediţia pe a

treia planetă. Semyaza circulase prea mult în spaţiul extrasolar ca să nu-şi dea seama că aici, pe planeta a treia, el cu ai săi erau mai stăpâni pe planurile lor decât ar fi fost pe un mic astru străin adus de nişte străini pentru cine ştie ce ţeluri străine. De aceea Semyaza nu răspunse nici unui mesaj ştiind că piscul Ardis rămânea deocamdată inaccesibil civilizaţiei instinctuale a marilor furnici.

Totuşi, îndemnă pe doi colaboratori ai săi veniţi între timp sus pe Ardis dintr-o călătorie continentală, care erau am putea spune specialişti în psihologie şi exobiologie, pe cei doi vechi colaboratori ai săi cu care cunoscuse drumurile lungi galactice, numiţi de oameni Daniel şi Turiel, să se întoarcă pe Lună şi acolo să se orienteze singuri. Din micul lor vehicul de joncţiune, cei doi izbutiră după aceea să capteze nişte biofluxuri şi să sosească pe satelit în toiul unei dificile dispute ale cărei premize le şi putuseră afla. Conducătorul expediţiei coloniştilor extrasolari rămăsese categoric în năzuinţa programată de un instinct orb de a distruge tot ce i se părea a fi vrăjmaş furnicilor pământene, oricum involute. Intrând în staţia selenară, cei doi zăriră în interiorul clopotului obscur, printre extrasolari, şi pe naivul Enoh care se instruise din ambele surse, iar acum se prosterna după obiceiul idiot al semenilor săi în faţa celor pe care-i bănuia mai puternici. Furnicile extrasolare voiau să-l folosească într-un soi de misiune absurdă, dedusă din nişte calculatori inadaptabili informaţional omenirii şi totuşi, prin paradox, numai datorită instabilităţii crudei firi umane, gata să devină eficientă. Omenirea putea deveni propria ei ucigaşă, de dragul unor simboluri şi himere. Semenii evoluaţi ai oamenilor, explicând fraţilor mai tineri tainele cele mai înspăimântătoare într-un limbaj accesibil şi exact,

îşi pierdeau prestigiul tocmai din cauza acestei opere, în timp ce furnicile extrasolare, care erau vădit altceva şi nu explicau nimic, comunicând prin traductori sintetizanţi şi dând porunci bizare, câştigaseră demult adoraţia lui Enoh şi, prin el, a multor alţi pământeni.

Daniel şi Turiel ştiau însă de la ceilalţi colaboratori ai lui Semyaza şi din propriile lor cercetări că omenirea nu era compusă numai din indivizi ca Enoh. Existau aşa-numiţii înţelepţi cărora li se putea demonstra un adevăr şi care izbutiseră fără sprijin străin să scormonească prin unele mari întrebări ale lumii. Extrasolarii n-au putut descifra însă această diferenţiere firească, pentru că în speţa lor civilizată după un program instinctual nu erau niciodată zone de surpriza în masa aceleiași generaţii. Şi tocmai de aceea, cu toate riscurile ei, opera expediţiei lui Semyaza părea să includă în ea o perspectivă sigură a salvării omenirii de marele pericol.

Intrând în încăperea de sub clopotul obscur, Daniel şi Turiel auziră cum un extrasolar comunica printr-un mic traductor sintetizant un lucru absurd pe care însă Enoh, ascultătorul mesajului, îl accepta ca pe o poruncă divină. Extrasolarul acuza fraternizarea fiinţelor strălucitoare cu pământenii, unirea lor cu femeile pământene, dezvăluirea unor adevăruri şi alte asemenea fapte. Daniel zări pe unul dintre semenii săi şi schimbă cu el un bioflux. Era limpede că această informare asupra adevărului nu convenea coloniştilor extrasolari.

Dar Enoh asculta vrăjit sintezele traductorului care forma cuvinte după gândirea amorfă a marilor furnici. Traductorul sfârşea de spus:

– Căci oamenii n-au fost făcuţi pentru nimic altceva

decât spre a rămâne drepţi şi curaţi.

Ambiguitatea absurdă a acestei fraze dezlănţui pasiunea lui Daniel, şi el interveni repede explicându-i lui Enoh, în noţiuni înţelese de dânsul, deosebirea dintre unii şi alţii, adică între demoni şi zei. Enoh scoase un strigăt de groază şi atunci patru extrasolari pe care el îi numise Mihael, Uriel, Rafael şi Gabriel, se apropiară de şeful lor care şedea înfăşurat în alb, şi după o scurtă comunicare traductorul îi vorbi lui Enoh:

– Aceasta e vocea strigătului lor pe care Pământul deznădăjduit o strigă spre porţile cereşti!

Mihael se apropie de traductor şi transmise:

– Vezi ce a făcut Azazel şi cum i-a învăţat pe fiii oamenilor şi le-a dezvăluit tainele veşnice care se desăvârşesc în cer, şi în ce chip Semyaza (şi întoarse una din cele patru mâini ale sale spre scundul strălucitor aflat lângă şeful extrasolar în alb) căruia tu i-ai dat putere peste tovarăşii săi, i-a învăţat pe oameni! Iar ei (şi arătă spre Daniel şi Turiel) s-au dus la fiicele oamenilor pe Pământ, s-au iubit cu ele şi s-au mânjit cu aceste femei, dar le-a fost descoperit păcatul!

Când Mihael se retrase, lângă traductor veni Gabriel care îşi ridică toate cele patru braţe spre şeful în alb, comunicând însă pentru Enoh:

– Dar tu care ştii toate lucrurile înainte de a se fi făcut ele deplin, ştiai şi aceasta şi ai îngăduit totul fără să ne spui ce avem de făcut.

Enoh surâse slugarnic, în timp ce Daniel privea mâhnit la Gabriel şi la toţi ai lui – nişte mecanisme perfecţionate care nu făceau altceva decât să-şi debiteze programul.

Cuprins de reveria fericirii, ca un strămoş îndepărtat al

autoflagelatorilor, Enoh gusta deplin viitorul dezastru pământesc până când deodată auzi în el un glas trimis, cum socotea el, prin vrăjitorie de unul dintre demonii de fum strălucitor.

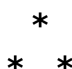
Strălucitorii protestaseră, deşi în minoritate, pe lângă şeful extrasolar în alb, şi acesta fu nevoit să accepte o concesie, pe care după biofluxul intrat în Enoh din gândirea lui Daniel, o sintetiză şi traductorul în acelaşi limbaj pompos şi dogit.

– Şi pentru că nu toţi copiii oamenilor să se piardă prin tainele pe care veghetorii le-au dezvăluit – rosti traductorul – cu toate că pământul a fost mânjit de ştiinţa pe care a răspândit-o Azazel, deocamdată vom înlănţui pe Semyaza şi pe toţi ai lui care s-au unit cu femei pătându-se de necurăţia acestora, şi ei vor sta înlănţuiţi din neam în neam şaptezeci de vârste.

Daniel regretă că nu adusese şi el un pământean, unul înţelept dintre elevii lui Penemu, care să judece singur ceea ce adoraţia îl împiedica pe nătângul Enoh. Dar era târziu.

Ştia de ce îi trimisese Semyaza aici pe ei doi şi înţelesese rostul pasivităţii aparente a semenului său de lângă şeful în alb. Cei din neamul lui Daniel se puteau întoarce, rechemând şi astronava lui Semyaza, pe a cincea planetă, dar atunci omenirea planetei a treia poate că ar fi pierit. Strălucitorii elaboraseră o tactică pe care marile furnici n-o puteau bănui.

Iar Enoh începea să se gândească la rolul său de profet, acum după ce călătoriile spaţiale ajunseseră pentru el tot aşa de fireşti ca şi mersul călare pe asin. Priveliştea cosmică nu-l mai speria, deşi n-o înţelesese. Dar avea pe cine să adore!

Undeva într-o vale stâncoasă pe care au ales-o furnicile extrasolare, glasul lui Enoh striga mulţimii:

– Îndată ce am ajuns, am intrat lângă un perete clădit ca din grindină. Limbi de foc îl înconjurau. Apoi trecând prin flăcări, m-am apropiat de o casă mare, bătută în pietricele de grindină. Acoperişul ei era ca drumul stelelor şi ca fulgerele. Când am intrat în casa cea arzătoare ca focul şi rece ca zăpada, n-am văzut în ea nimic din podoabele vieţii. M-am speriat, am căzut şi m-am trezit în altă casă mai mare, înconjurată de limbi de văpaie. Aici era un tron ca de cleştar şi pe tron şedea Măreaţa Slavă şi veşmântul ei era mai sclipitor decât soarele şi mai alb ca zăpada. Stăpânul nu vorbea cu nimeni, dar gura lui către mine a rostit, învăţându-mă să le spun îngerilor căzuţi: Voi sfinţi, suflete trăind viaţă veşnică, v-aţi pângărit în sângele femeilor şi aţi zămislit cu sângele cărnii. Poftind sânge omenesc, voi aţi săvârşit sânge şi carne cum fac muritorii. Pentru aceea au dânşii femei ca să se înmulţească şi fapta lor să nu înceteze pe pământ. Voi aţi fost în cer, şi încă nu toate tainele cerului vi s-au dezvăluit, voi n-aţi aflat decât taina deşertăciunii...

Mulţimea asculta aşa cum ascultă o mulţime de oameni un singur om. Unii erau vrăjiţi de cuvinte şi căscau gura nepricepând nimic, alţii adormiseră sau moţăiau de căldură, unii vorbeau încet între ei, iar alţii zâmbeau tăcuţi şi poate că nimeni din toţi şi nici Enoh nu ştia că în acelaşi timp în felurite părţi ale lumii colaboratorii lui Semyaza îşi continuau opera începută, găsind şi gură-cască, şi nătărăi, şi fricoşi, dar şi oameni cu minte pătrunzătoare.

Enoh se odihni puţin sau căută să-şi amintească ce mai avea de spus< Dar din mulţime se desprinse un bărbat cu barbă neagră şi ochi ageri care-şi roti privirea peste mulţime, apoi plecându-se cu smerenie în faţa profetului, ceru îngăduinţa unei întrebări. Enoh primi senin şi bărbatul zise:

– Mintea mea înapoiată nu desluşeşte dacă eşti om sau înger, Enoh!

– Nu sunt înger! zise Enoh smerit.

– Dar îngerii slavei sunt mai puternici decât îngerii căzuţi ai lui Semyaza? întrebă iarăşi bărbatul.

– Aşa este cum ai spus, zise Enoh.

– Îngăduie-mi, profetule, să te mai turbur cu o întrebare. Ţi-am arătat cât de înceată este mintea mea.

– Te ascult! zise Enoh.

– Iată, zise bărbatul necunoscut: îngerii căzuţi, mai slabi şi mai nevrednici decât îngerii celui prea înalt din casa cerească, sunt aşadar mai puternici decât seminţia noastră a oamenilor pe care au dus-o în ispită?

– Aşa este cum spui! zise Enoh.

– Iar seminţia omenească este mai slabă şi mai nevrednică decât toţi îngerii, drepţi ori căzuţi?

– Omule, zise Enoh supărat, tu pricepi greu ceea ce şi un copil înţelege! Spune ce vrei să spui?

– Nu pricepe mintea mea nătângă, spuse bărbatul, pentru ce îngerii drepţi mai puternici, ca să pedepsească pe îngerii blestemaţi, au avut trebuinţă de nevrednica slăbiciune omenească, adică de tine, Enoh?

Valea rămase o clipă prăbuşită într-o tăcere de moarte, apoi gloata vui. Enoh se cutremură îngrozit şi întâia oară de când trăia pe lume se gândi la sine şi se întrebă cine e el.

Dar dinăuntrul său ori din afară auzi nişte cuvinte tunătoare:

– Nu va fi pace pentru voi!

Mulţimea încremeni fără să se mai uite la Enoh, pentru că de după o stâncă se ivise într-un soi de giulgiu alb o făptură pe care numai Enoh o recunoscu sub sticla aburită care-i înfăşură capul. Făptura era Uriel, unul dintre îngerii „măreţei slave". Uriel îşi întinse de sub pânza albă unul din cele patru braţe de furnică, îl ridică ţinând strâns în căuşul mâinii ceva, şi de acolo izbucni un trăznet care umplu valea de lumină orbitoare, apoi de zgomot. Mulţimea se clătină şi căzu cu faţa la pământ. Enoh vru să facă la fel, dar ventuza sau gheara unuia din braţele lui Uriel îl ţinu de umăr, şi Enoh se linişti puţin, înţelegând că lui nu i se va întâmpla nimic. Când oamenii din mulţime ridicară cu spaimă ochii către profet şi îl văzură drept şi neclintit, năvăliră ca o haită să-l caute pe bărbatul cu barbă neagră, dar acela zăcea mort: îngerul negru îl trăznise. Înviorat, Enoh începu să vorbească:

– Pe când zburam în cer, zise el, am văzut fulgere şi anume stele care ţâşneau făcându-se fulgere şi nu mai puteau să-şi părăsească înfăţişarea cea nouă. Mi s-a spus: Omule drept ai cărui ochi au fost deschişi de Stăpân, tu Enoh, scrib al dreptăţii, du-te şi dă ştire veghetorilor din cer care au părăsit cerul...

– De ce pârăşti? strigă un glas.

Enoh tăcu doar o clipă, apoi vorbi:

– Îngerii căzuţi m-au rugat să-i ajut, dar eu i-am grăit lui Azazel: Nu va fi pace pentru tine!

Cineva râse, însă mulţimea tăcu şi Enoh se simţi din nou măreţ şi urmă:

– Când mă aflam în ţinutul Dan, un glas ceresc m-a strigat în vis şi mi-a poruncit să vorbesc cu fiii cerului. Şi ceea ce spun, nu este pentru vârsta aceasta, ci pentru cea care vine de departe. Acolo toţi aleşii strălucesc în faţa lui ca o izbucnire de flacără şi chiar faţa mea s-a prefăcut astfel că nici nu mai puteam să privesc. Auzeam glasuri de îngeri. Gabriel cerea îndurare pentru cei care trăiesc pe pământ, iar Fanuel ceru pentru demoni pedeapsă. Acolo am văzut pe unul care avea capul ca ziua şi capul lui era ca lâna albă. Şi alăturea de el pe altcineva a cărui făptură părea să aibă înfăţişare de om şi chipul lui era plin de gingăşie. L-am întrebat pe îngerul care mă călăuzea cine este acesta şi de unde vine şi de ce merge alături de Capul Zilelor, şi el mi-a spus: Este fiul omului care a destăinuit comorile tainei. Iar Stăpânul mi-a spus: Eu voi preface cerul! şi atunci eu am rostit o rugăciune şi am zis: Şi acuma stăpâne nimiceşte pe pământ carnea care te-a mâniat, dar din carnea dreptăţii fă o iarbă cu sământă veşnică!

În gloată se rostogoli un murmur ; un glas strigă:

– Nu eşti tu prooroc, vânzător de oameni eşti...

Dar cel care strigase căzu sub trăznetul lui Uriel o dată cu alţi o sută, câţi intrau în raza de acţiune a dezintegratorului. Enoh ştia acum că e apărat. Vorbi cu patimă şi trufie:

– Am fost dus într-un loc ai cărui locuitori sunt ca focul arzător şi care când vor se ivesc cu înfăţişare omenească. Dus am fost după aceea în lăcaşul furtunii şi pe un munte al cărui pisc înalt atingea cerul. Am văzut sălaşurile luminătorilor cereşti şi ale trăznetelor, iar la margini în genunea unde se află arcul ele foc, am văzut săgeţile cu tolba lor, săbiile de foc şi fulgerele toate. Apoi m-am dus

până la apele vieţii şi la focul din asfinţit. Am fost unde n-a fost nici un om de pe pământ: peste vânturi! Şi am văzut un foc arzător, iar îndărătul munţilor un loc dincolo de pământul cel mare, unde se împreunează cerurile. Apoi am văzut o vâltoare adâncă lângă stâlpii de foc ai cerului şi între ei am zărit stâlpi de foc ce coborau, iar înălţimea şi adâncimea lor erau nemăsurate. Dincolo de vâltoare am văzut un loc asupra căruia nu se întindea bolta cerească şi sub care nu se afla temelia pământului; deasupra nu erau nici păsări, nici apă şi locul era îngrozitor de pustiu. Acolo am văzut şapte stele aidoma unor munţi mari ce ardeau, îngerul care mă însoţea mi-a spus: Locul acela este capătul cerului şi al pământului şi stelele care se rostogolesc peste foc nu sunt venite în vremea lor...

Beată de vraja necunoscutului neînţeles, mulţimea nu se gândea la nimic. Doar un băiat pe care nu-l încântau vorbele profetului şi muţenia părinţilor se lăsase într-un genunchi şi se juca într-un muşuroi de furnici. Gâzele alergau cu sau fără poveri şi i se părură caraghioase. Băiatul chicoti şi le călcă în picioare, şi până să râdă iarăşi, o lumină îl prăvăli peste muşuroiul călcat. Nimeni, nici chiar părinţii lui, nu plânse şi nu se miră. Numai un ins uscăţiv şi smolit cu privire scăpărătoare se apropie de copilul mort. Lumea se feri de cutezător. După ce se uită cu băgare de seamă la băiat, insul uscăţiv se ridică pe un bolovan şi-l privi pe îngerul în veşmânt alb tocmai când acela îşi înălţa braţul scorţos spre el. Ochii bulbucaţi şi pământii, ca şi coarnele îngerului se zăreau greu prin globul abia străveziu, dar bărbatul uscăţiv privi netulburat acei ochi şi spre uimirea mulţimii din jur braţul scorţos coborî sub pânza albă. Şi uscăţivul se uită abia atunci la Enoh, pe faţa căruia

trecu iarăşi îndoiala* Apoi, bărbatul smolit ieşi din mulţime, trecu printre stânci şi se aşeză într-un loc retras aducându-şi picioarele sub trup şi, cu palmele pe genunchi, începu să privească depărtarea. Deşi, de fapt nu privea nimic, ci numai gândea. Se gândea la ceea ce spusese Enoh despre stelele care se rostogolesc peste foc şi nu sunt venite în vremea lor... Insul acesta venise de la răsărit, unde el şi ai lui văzuseră de aproape unele făpturi ale lui Semyaza, iar despre marile furnici care nu-şi puteau ascunde prostia de fiară sub chiverele sticloase ori sub veşmântul alb care nici nu le trebuia, auziseră acolo în răsărit mulţi înţelepţi, mai mult şi mai bine decât Enoh.

Bărbatul smolit se sculă de jos, socotind cam în câtă vreme ar fi ajuns în munţii lui răsăriteni şi se gândi adânc la figura luminoasă a lui Agni, căruia acest Enoh îi zicea Penemu. O mie de întrebări i-ar fi pus acum lui Agni, şi nu ştia dacă după nouăzeci de zile călărind pe asini îl va mai găsi. Încoace pornise la îndemnul lui Semyaza, ca să-l vadă şi să-l asculte pe Enoh.

Porni. Se lăsa noaptea. Lui nu-i trebuiau merinde de drum şi pregătiri. Un asin va găsi. În cer se mişcă o stea. Bărbatul răsăritean, care nu părea să aibă vârstă în chipul uscăţiv, dar care era bătrân, cunoştea cerul văzut de jos şi ştia cum cad stelele. O urmări nepăsător, însă peste câtva timp o zări căzând după o măgură din apropiere. I se păruse prea mare şi se urcă pe creastă să vadă ce a fost, iar acolo se odihnea pe pământ un ou argintiu în uşa căruia stătea unul din ajutoarele lui Agni. Nu se sperie, dar se miră, până când făptura strălucitoare îi spuse că cu gândul său l-a chemat, gândindu-se la Agni. Iată, îl va duce la Agni, în munţii de la răsărit! Şi zbură...

Iar dincolo, în valea stâncoasă la lumina lunii mulţimea stătea tot îngrozită, şi Enoh tot mai tăcea. Enoh închise ochii şi se lăsă pe pământul rece. Flăcări şi cuvinte i se înghesuiră în cap, se gândi la sulul băgat într-o oală de lut, unde îngerul-furnică Uriel sau îngerul-om Tamiel scrisese pentru dânsul numele stelelor, legea şi cetele lor. Auzi un glas: „Aceia sunt îngeri care au coborât pe pământ dezvăluind oamenilor ceea ce e tainic şi i-au învăţat fapte mari să săvârșească!

Enoh sări în picioare. În jur nu mai era nimeni, lumina numai luna.

*

*   *

Când se ridica în lada cubică a extrasolarului Mihael de care nu-i mai era teamă, cum nu-i era nici de coiful sticlos în care îi închiseseră capul, Enoh băgă de seamă că nu vede luna. Apoi lada se opri şi Mihael îl chemă să iasă. Călcă un pământ stâncos şi se miră că poate umbla îngereşte, aproape zburând la fiecare pas, ca şi când ar fi fost umblet de vis când trupul nu-şi simte povara. Ieşind, Enoh vru să-şi scoată veşmântul ciudat şi alb, ca o piele de om care se lipise de pielea lui, ca şi coiful sau oala sticloasă ce îi închidea capul, dar Mihael îl opri.

Enoh zise nedumerit:

– Mă aflu pe pământ şi aş pofti să adulmec vântul!

– Nu ai pământ sub picioare şi aici nu este vânt, răspunse Mihael printr-o cutie.

– Dar atuncea ce este? zise Enoh.

– Luna, răspunse Mihael.

Simţind cârcei în inimă Enoh ar fi leşinat, însă îşi roti ochii şi înţepeni zărind mii de semeni ai lui Mihael ce ss

mişcau parcă pradă unui mare zbucium. Ceva neobişnuit, ca o presimţire rea, puse stăpânire pe Enoh care se înfricoşă numaidecât la gândul că Mihael ar afla şi l-ar putea pedepsi pentru necredinţă, iar necredinţa tocmai de aceea îşi făcu loc tot mai repede în sufletul său zdruncinat.,

Se duse şi se aşeză pe un colţ de stâncă de pe tărâmul străin. Luna era sus pe cer, însă mai albăstruie şi foarte mare. Mihael trecu prin preajmă şi Enoh arătă spre cer şi spuse:

– Uite luna!

Mihael trecu mai departe spunându-i din mers:

– Eşti pe lună. Acela-i pământul.

Enoh ameţi, apoi trezindu-se şi lăsat singur începu să-şi aducă aminte de toate câte le auzise de la scunzii strălucitori şi de la îngerii negri. Din încurcătura de amintiri începu să se aleagă o dorinţă de care Enoh se temu, apoi văzând că nu-l mai ia nimeni în seamă, nu se mai temu, zări în depărtare mişcându-se strălucitorii cu trup ca de fum închegat şi deodată se dori răpit de dânşii. Se sculă în picioare şi rămase o vreme aşa. Dar nimeni nu-l stânjeni. Porni către cei strălucitori şi nu-l opri nimeni. Merse mai repede, fiindcă vedea că pe acest tărâm un pas e ca un salt şi mersul lui nestingherit îi prefăcu frica în curaj. Îngerii-furnici uitaseră de el. Sau îl ispiteau? Dar Enoh se săturase de ei şi de sine şi ar fi vrut acum ori să afle adevărul, ori să piară. Se gândi la bărbatul cu barbă neagră care pierise netemător şi se gândi la uscăţivul smolit care, un om sărman fiind, oprise mâna îngerului morţii... Ceva era altfel decât ştiuse el până acum şi îi veni să plângă că nu ştia şi că mintea sa nu voia să-l ajute. Totuşi, nu plânse.

*

* *

– Tu eşti Agni! zise bărbatul uscăţiv privind fiinţa strălucitoare din faţa lui. Eşti Agni, cel pe care oamenii în dorinţa lor îl numesc părinte. Tu, al cărui trup e strălucitor, eşti slujit de oameni cu râvna fiindcă te arăţi fratele lor.

Apoi uscăţivul se aşeză cu picioarele sub el şi se uită la alţi câţiva dintre ai săi. Aceia erau mai bătrâni şi mai înţelepţi decât el. Unul spuse:

– Acesta nu este Agni, e altcineva.

Trecu o vreme şi se iviră doi inşi strălucitori ieşind dintre munţi. Unul din ei părea că râde. Un înţelept îndrăzni să-l întrebe de ce râde şi strălucitorul arătă spre ţărână, unde ceilalţi zăriră trecând un şir lung de furnici obişnuite, pământene şi negre, cum se pomenise de când se ştia. Strălucitorul zise:

– Am râs din pricina furnicilor. Nu pot să dezvălui adevărul: nu mă întreba să-ţi răspund! Sământa suferinţei şi rodul înţelepciunii sunt închise în taina asta. Aceasta e taina care loveşte ca o secure arborele trufiei lumeşti, smulge rădăcinile şi risipeşte frunzişul. Taina aceasta e un felinar pentru cei ce bâjbâie în neştiinţă. Taina zace ascunsă în înţelepciunea vremilor şi chiar şi sfinţilor ea li se dezvăluie rareori!

Parabola plăcu înţelepţilor, dar cel din urmă înţeles al ei deocamdată nu-l pricepu nimeni. Dar ştiură că era vorba de asuri, adică de adevăraţii diavoli, de marile furnici şi de cel care poruncea toate răutăţile acestor asuri, adică de Maya, tiranul în veşmânt alb pe care îl proslăvea Enoh.

Înţelepţii tăceau şi aproape că nu mai trăiau decât prin gândire, ceea ce plăcea mult celor doi străini strălucitori. Şi înţelepţii aflară de la cei doi că Maya poruncise de curând

să se înjghebe între cer şi pământ trei cetăţi care aveau apoi să se unească într-una singură, spre nimicirea neamului omenesc. Înţelepţii numiră cetatea pe care n-au văzut-o, în graiul lor obişnuit, Tripura, adică Trei cetăţi. Dar cum stăteau sau aveau să stea ele între cer şi pământ deocamdată era cumplit de greu să înţeleagă vreunul. Neîndrăznind să mai întrebe, înţelepţii cugetară tăcuţi străduindu-se să afle ei înşişi. Iar unul zise în gând:

„Tripurasura."

Şi toţi ceilalţi simţiră că el se gândise la o cetate alcătuită din trei cetăţi a demonilor care se chemau asuri.

*

*   *

Pe trei orbite circumterestre începură a se mişca trei mari obiecte spaţiale, între satelitul adus din zona extrasolară şi planeta a treia din sistemul solar local.

Undeva pe a cincea planetă se analizau ultimele informaţii sosite de pe stâncosul satelit.

Niciodată nu se iscase până atunci vreun conflict între două civilizaţii din zone deosebite ale universului, iar străvechile conflicte planetare nu mai incitau aproape nici interesul istoricilor consacraţi epocilor arhaice. Ciudata noţiune *război,* cunoscută numai de instrumentele automate de istorie a limbii şi societăţii străvechi, nu avea în gândirea celor două civilizaţii nici măcar imagine.

Şi totuşi se născuse un conflict – şi nu unul de interese personale, căci fiecare din cele două civilizaţii, una instinctual şi absurd iar alta lucid şi logic, îşi apăra nişte semeni. Dar stadiul în care ajunsese neînţelegerea dintre cele două civilizaţii nu mai îngăduia nici o tranzacţie, chiar dacă motorul conflictului nici nu ştia că a generat un

conflict. Iar acest motor erau muşuroaiele furnicilor de pe pământ!

Cele trei obiecte spaţiale zburau în jurul Pământului pe trei orbite paralele, sub supravegherea directă a făpturii extrasolare pe care candidul Enoh o numise Dumnezeu sau Măreaţa Slavă şi care nu era decât şeful expediţiei de colonişti extrasolari.

Un ordin simplu dat într-o zi direct aparatelor a modificat lent cele trei orbite şi după un timp cele trei staţii s-au alipit lin. Era un act tehnic despre care înţelepţii răsăriteni aveau să creadă că e un act de magie al lui Maya. Aşa a şi intrat Tripurasura în vechea tradiţie vedică.

Pe planeta a cincea, un strălucitor având misiunea coordonării generale a soluţionării conflictului (ducându-se o dată pe Pământ în scopuri informative, fu numit de pământeni cu alt nume impropriu: Çiva!), cerea construirea grabnică a unei arme. Furnicile extrasolare aveau astfel de mijloace, pe care poate le mai folosiseră şi alte dăţi, spre deosebire de civilizaţia strălucitorilor unde până şi noţiunea de armă era uitată.

Oraşul spaţial Tripura (sau Tripurasura), acum unitar, era condus de extrasolarul Bana (numit aşa de pământeni), iar Çiva consultase numeroşi specialişti dintre semenii săi şi un mare număr de aparate de calcul şi gândire artificială, ajungând la concluzia surprinzătoare că de fapt extrasolarii nici nu ştiau prea bine ce doreau şi nici măcar de ce stârniseră acest conflict de la care nu mai voiau să abdice., Totuşi, examenul ştiinţific cel mai riguros arăta clar că orice prefacere s-ar petrece pe planeta a treia, furnicile din muşuroaie nu mai puteau fi niciodată recuperate pentru evoluţia spre raţiune. Intenţia războinică a marilor furnici

era aşadar hrănită numai de instinctul lor animalic născut în faţa senzaţiei vagi de ameninţare ce trebuie respinsă înainte chiar de a se preciza.

Fără vreo dorinţă de atac, solarii strălucitori organizară un sistem de gândire şi calcul pe planeta părăsită, a patra, care se zărea pe cerul pământean ca o steluţă roşie. Ei pricepusem că duşmanul era primejdios în primul rând prin lipsa lui totală de afecte, prin vitalitatea extraordinară şi prin intuiţia rapidă caracteristică speţei sale ajunse la civilizaţie pe alte căi decât ale inteligenţei. Dar tocmai aici, în lipsa raţiunii şi a idealului, era şi punctul lor slab. Bineînţeles, imensele posibilităţi tehnice ale furnicilor extrasolare nu puteau fi manevrate de o altă speţă, fiindcă degajarea de radiaţii din instalaţiile de pe Tripura, inofensivă pentru organismul scorţos de insectă gigantică şi se pare chiar pentru corpul minuscul al furnicii terestre, era ucigaşă pentru orice alt sistem biologic. Inginerul care conducea construcţia aparatelor iradiante pe Tripura, numit de oameni Vrtra, trebuia întrecut de cineva şi astfel fiinţa strălucitoare Tvastar reuşi să găsească destul de repede ceea ce oamenii numiră mai târziu pulbere cerească.

Pe planeta a patra lucrau Indra şi Tvastar. În capsule speciale fură aduse acolo furnici terestre, asupra cărora se experimentă pulberea iradiantă, până se ajunse la o nocivitate maximă contra acestor furnici şi totodată la calitatea de a fi cu totul inofensivă sau cât mai puţin periculoasă pentru oameni, căci scunzii strălucitori se puteau îngrădi prin mijloacele de apărare pe care nu mai aveau timp să le răspândească în omenire.

Indra era de fapt unul din cei mai buni şi mai încercaţi navigatori galactici, învăţând de nevoie meserie după

meserie, însă niciodată pe aceea de strateg. Şi tocmai el, care nu se îndeletnicise vreodată cu cercetarea trecutului istoric al nimănui, deveni după câteva sute de epoci un strălucit general. Era mai puţin important că noua lui calitate nu avea cum să se numească nici în gândirea sintetică a semenilor lui, nici chiar în limba primitivă a oamenilor care foloseau din plin noţiunea şi cuvântul, dar nu i le puteau atribui nicidecum zeului făcător de minuni: strategul Indra nu purta sabie!

Prima greşeala să zicem militară a furnicilor extrasolare a fost atacarea planetei a cincea o dată cu părăsirea satelitului adus de ele, adică a Lunii. Un consiliu de câteva secunde, condus de Çiva, Brahma şi Vişnu, decise mutarea grabnică a unor instalaţii de luptă pe Lună. Dincoace, pe planeta a cincea, atacul dăduse greş, căci instalaţiile de gândire artificială ale lui Indra găsiseră încă dinainte un mijloc de a se produce instantaneu, prin însăşi prezenţa radiaţiei duşmane, costume de protecţie antiiradiante din chiar mecanismul vital al corpului fiecărui ins atacat. Pe de altă parte, extrasolarii doreau să ducă lupta pe planeta a treia, contra planetei a treia şi a oamenilor ei. Războiul se mută.

Indra era nemulţumit că oraşul spaţial Tripura nu putuse fi cercetat destul ca să se vadă ce fel de materie primă întrebuinţaseră constructorii lui, de vreme ce rezista deocamdată oricărui gen de atac.

Extrasolarii făcură a doua greşeală, mutând marea staţie orbitală pe o elipsă din jurul planetei a cincea. Zborul destul de greoi al oraşului spaţial Tripura dădu însă putinţă tuturor fiinţelor strălucitoare să se mute, cu mai toate instalaţiile strict necesare vieţii şi războiului, înapoi pe

planeta natală, bănuind mari pericole de alt ordin. Aici, pe planeta clipind sângeriu în cerul pământean, se recuperară vechile oraşe de sub scoarţă, fiinţele trăiră mai greu, totuşi cu speranţa găsirii unui loc mai bun în sistemul solar sau în galaxie după sfârşirea bizarului război. Indra îşi instală cartierul general pe Lună şi suprafaţa ei dură şi aproape lipsită de relief important putu fi prelucrată destul de lesne. Atacurile extrasolarilor se dirijau încă asupra Lunii şi mai ales asupra planetei a cincea, controlată acum de obiectul spaţial Tripura. Dar nici Vrtra, nici alt semen scorţos al său, nu ştia că scunzii strălucitori reveniseră pe planeta abandonată. Ca să afle acest lucru trebuia gândire, nu instinct, trebuia inteligenţă, nu intuiţie mecanică de insectă. Iar pentru război trebuia curaj lucid şi trebuiau sentimente, pe câtă vreme instinctul de conservare ferea numai de pericolele imediate, neputându-se angaja împotriva celor viitoare.

Şi deodată furia extrasolarilor crescu. Tripurasura lansă fascicole de radiaţii puternice stimulate asupra planetei a cincea, care explodă în câteva mii de cioburi. Tripura abia se putu feri de ploaia asteroizilor fabricaţi pe neaşteptate de el însuşi dintr-o planetă pustie. Asteroizii rămaseră în cea mai mare parte pe fosta orbită, puţin modificată, a planetei-mame, iar Vrtra îşi mână din nou cumplitul oraş spaţial înapoi spre Pământ. N-avea cum să se gândească spre a bănui că strălucitorii săi duşmani puteau să se afle masaţi tocmai pe a treia planetă!

Urmând o orbită spirală, el îşi mână Tripura sa înspre oameni, socotindu-i acum fără apărători.

Forţa neglijată se trezi în faţa lui Vrtra abia la trecerea prin dreptul Lunii. Tripura îşi calculă o orbită circumterestră

de o zi şi o noapte pământeană. Aşadar duşmani mai erau...

*

*   *

Înţelepţii din munţii răsăriteni nu se arătau îngroziţi, nici îngrijoraţi, dar simţămintele lor nu se mai puteau asemui cu nici una din stările sufleteşti pe care le cunoscuse vreodată omenirea. Cercetătorii cerului, deprinşi să-l privească în fiecare noapte, văzură cum noua stea ştiută fugi din cer, iar cea din care se spunea că ar fi venit strălucitorii se aprinse mai tare şi apoi ţâşniră din ea ca dintr-un foc răscolit mii de alte stele. Cineva din neamul lui Indra, un strălucitor aflat printre înţelepţii pământeni, le lămuri ce se petrecuse. Dar acum nu era timp de învăţături, fiindcă în urma lunii răsărea noapte de noapte altă lună, mai mică şi lunguiaţă, din trei trupuri alipite, în care oamenii recunoscură cu spaimă Tripurasura. După o vreme, războiul ceresc se putu urmări şi ziua.

Uneori soarele se întuneca de tot. Dar mulţi înţelepţi cutezători şi dornici să ştie, stăteau de veghe zi şi noapte, abia aţipind pe apucate, ca să urmărească bătălia pe care nici un fel de poveste n-ar fi putut-o zămisli. Strălucitorii aduseseră aici în munţi câteva oglinzi fermecate unde marea încleştare se putea privi ca de la un pas ; în ele luna însăşi se vedea ca pământul dintr-un vârf de munte, numai că faţa ei nu mai era ca totdeauna, ci se schimba mereu, izbucnind în trâmbe de fum, în mări de văpaie, după stingerea cărora rămâneau gropi rotunde ca nişte pâlnii.

Oamenii aflaseră că mica lună lunguiaţă care se numise Tripura este mânuită de Vrtra, demonul-furnică. Cele două lune se urmăreau una pe alta şi din amândouă ţâşneau

necontenit bulgări de foc şi mari săgeţi care se înfruntau duşmănos.

În marii munţi răsăriteni se află un pisc acoperit de zăpezi veşnice unde e greu de trăit, pieptul nedeprins fiind mereu flămând de aer şi negăsindu-l. Dar mai jos de pisc era de multă vreme o aşezare omenească fără femei şi fără deşertăciuni, unde oamenii se retrăgeau nu de frica stăpânirii lumeşti şi nici din dragoste pentru zei, în fiinţa cărora nu credeau, ci numai pentru a cugeta. Gândirea era singura lor putere, adică toată puterea. Aici nu se cunoştea nici suferinţa, nici bucuria. Fiecare ştia că ceea ce n-a aflat o vârstă, va afla alta, şi tot aşa mereu, căutând înţelepciunea ştia fiecare că întregul nu are măsură, aşadar nici capăt nici început. Printre aceşti înţelepţi pământeni se aflau pe atunci şi câţiva dintre scunzii strălucitori, părându-se că învăţau unii de la ceilalţi, trecutul de la viitor şi viitorul de la trecut.

Dar într-o seară (nimeni nu mai ştia dacă a fost cu adevărat seară!) Vrtra şi-a mutat luna lui lunguiaţă atât de aproape de piscul muntelui încât luna cealaltă păru pe lângă Tripura o stea depărtată. Acum Tripurasura se mişca mai repede, răsărind şi apunând de mai multe ori pe noapte şi chiar ziua, din ce în ce mai des. Veni un timp când nimeni nu mai ştiu să deosebească zilele de nopţi, şi atunci o săgeată uriaşă sclipind ca o flacără fără fum zbură prin cer. Oastea asurilor răspândită din întreita Cetate în lăzile zburătoare negre sau pe povârnişurile munţilor pământeşti fu acoperită pe neaşteptate de o ceaţă groasă. Toate marginile zării se scufundară în negură. Se năpustiră vânturi aducătoare de rele. Norii se îndreptară mugind spre înălţimile cerului. Se părea că până şi soarele a început să

se învârtească pe loc.

Oastea neagră a lui Vrtra şi Maya fu arsă şi prefăcută în scrum de izbucnirea de o clipă a celui mai cumplit foc dintre focuri. În cer pluteau armele lui Indra şi fiecare din ele semăna cu o uriaşă săgeată de fier care venea ca un sol al morţii. De pe nenumărate discuri zburătoare erau aruncate trăznete asupra Oraşului întreit, iar focul lor lumina ca zece mii de sori.

Dar Tripurasura încă nu pierise. Zbura într-una de la răsărit la apus şi din trupul ei negru ţâşneau necontenit lăzi negre zburătoare în faţa cărora săgeţile celorlalţi se întorceau înapoi, şi nu le înfruntau decât trăznetele marilor săgeţi. Şi deodată una din lăzile asure veni aproape căzând lângă aşezarea înţelepţilor din munţii înalţi răsăriteni. Nu se înspăimântă nimeni, dar o privir cu nedumerire până şi scunzii strălucitori. Aceştia pregătiră în grabă şi anumite unelte despre care pământenii ştiau prea puţin. Lada cubică se opri pe un podiş, apoi se deschise o uşă din care ieşi nu furnica asură, ci strălucitorul Agni. Abia atunci aflară înţelepţii pământeni că Agni era cel mai iscusit mânuitor al focului lui Indra.

Uscăţivul care călătorise în ţara lui Enoh se ridică şi spuse:

– Înfăşurat în piatra fără de sfârşit, el, strălucitorul arya, a venit luminos, arzător! Agni, tânărul lăudat, şi-a înălţat flăcările până în vârful cerului..,

Agni îl opri cu o privire, iar ceilalţi înţelepţi rămaseră tăcuţi, simţind că strălucitorii se sfătuiesc gândind unii către alţii. Din sfatul lor înţelegeau şi ei câte ceva, bunăoară că Agni se folosise de lada zburătoare asură ca să vină nestânjenit aici, dar şi pentru a cunoaşte tainele

puterii asure. Era Agni, cel care prefăcuse în trăznet pământean trăznetul ceresc născocit de Tvastar! Şi Agni scoase din lada asură nişte unelte stranii pe care aşezându-le îndelung cu ai săi, izbuti să stoarcă din ele ţâşnirea unui stâlp subţire de lumină care se propti, acolo în cer, de-a dreptul în Tripurasura. Şi deodată Oraşul întreit se despică arzând.

Dar strălucitorii încă nu se liniştiră. Unul spuse înţelepţilor că Vrtra a scăpat de pe Tripura şi zbura bezmetic într-o ladă neagra, între pământ şi cer. Puţin mai târziu însă, oamenii putură vedea cum pe lângă lada cumplită trece un vifor scânteietor sau o săgeată sau altceva şi cum lada şuierătoare a lui Vrtra se prăbuşeşte despicată. Dar atunci râuri mari de foc sau de apă ţâşniră din izvoarele lor ca nişte cirezi de vaci scăpate din staule. Şi după un răstimp râurile de foc sau de apă se opriră ca şi când n-ar fi curs. Iureşul scânteietor zbura prin slăvile cereşti sau cobora în jos ca să radă faţa pământului, nimicind toate locurile în care se ascundeau asurii. Apoi acolo pe podiş scânteietoarea săgeată se răsturnă cu vârful în sus şi se stinse, aşezându-se strălucitoare în ţărână. Din ea coborî Indra.

Avea capul înfăşurat într-un soi de coif. Îşi desfăcu cele două obraze numite de oameni cipra şi sorbi o băutură nepământeană care era aproape ca văzduhul de uşoară şi fu numită soma.

Bătălia din cer era pe sfârşite. Bărbatul cu chip uscăţiv se retrase către colţul unei stânci şi scoţând din sân sulul pe care îl mai folosise, îl desfăcu şi se apucă de scris mai departe:

„Nici munţii – scria el – nici râurile nu i-au oprit. Voi

înconjuraţi cerul şi pământul. Cu zgomotul grozav al vânturilor furtunii însoţind străluciri de fulger trec aceşti măruţi care-şi iau podoabele de la ploaie, cu caii roşii, cu caii de argint aurit..."

Dar cântecul adăugat celorlalte şi încă neînchegat se întrerupse. Uscăţivul îşi strânse sulul şi îl băgă în sân: Rigveda lui abia se năştea...

Puţin mai încolo de aşezare căzu altă săgeată, mult mai mică, dătătoare de trăznet însă nefolosită. Doi oameni se grăbiră s-o vadă, însă Indra îi opri. Uscăţivul se miră, dar Indra îi spuse:

– E primejdioasă.

– Moartea nu ne înspăimântă, zise tot uscăţivul.

– Murind nu afli nimic! zise Indra.

Şi fiindcă uscăţivul stătea la îndoială, Agni se uită la el şi adăugă:

– Ca să faci neprimejdioasă asemenea săgeată nefolosită, trebuie s-o pisezi, s-o faci pulbere şi s-o îneci în mare. Cei care au scăpat cu viaţă dintre voi după trăznetul unei astfel de săgeţi trebuie să ajungă cât mai grabnic la râu şi să-şi spele veşmintele şi armele cu apă.

Între timp însă venise noaptea sau părea că se înnoptase şi luna răsări mult mai mare ca de obicei şi nu din marginea zării, ci de sus. Apoi departe spre asfinţit se zăriră stâlpi mari de foc suindu-se în cer, care când se stinseră lăsară în văzduh un soi de ciupercă albă ce stătu mult timp nemişcată, deşi se putea bănui că nu e de piatră, ci de fum.

Indra se urcă într-un car ceresc şi înţelepţii aflară că el se duce să nimicească pe cel din urmă asur puternic, anume pe Tugra. Cu alte care de zbor ca nişte ouă mari de

argint plecară şi alţi strălucitori, luând cu ei şi câţiva pământeni care ceruseră să fie luaţi. Zborul acestora fu întâmpinat în apus de ploi grozave scurgându-se din nori groşi peste pământul zguduit de cutremure ca de un prelung sughiţ.

*

*   *

Vremea războiului ceresc trecu. Tugra pierise. Dar se auzea că o dată cu el a pierit înghiţit de mare şi un minunat ţinut apusean unde coborâseră odinioară primele fiinţe strălucitoare şi oamenii înalţi aduşi de dânşii dintr-o stea.

Cei din urma asuri se adunaseră într-un soi de peşte sau delfin zburător şi plecară grăbiţi către partea cea mai înstelată din cer. Delfinul era de fapt un car ceresc făcut de furnicile asure, dar semăna cu un delfin şi avea un corn în creştet. I s-a mai spus şi Peştele Cornut.

Enoh, care scăpase ca prin minune de asuri şi nu-i mai numea nici îngeri, simţise totuşi nevoia să se închine cuiva şi încă nu ştia cui. Asurii îl ajutaseră să-i lungească fiului său Matusalem viaţa şi sănătatea. Pe scunzii strălucitori îi cunoştea destul de puţin. În mintea lui erau unele amintiri despre cele ascultate de la unii şi de la ceilalţi dintre îngerii cereşti sau demonii cereşti sau ce vor fi fost, care acum parcă se mai rânduiseră şi se cereau spuse. Multe din ele Enoh le-a scris. Dar dorea să vorbească şi mulţimii, dorind să afle prin ea dacă-l mai recunoaşte sau nu ca profet. O dată se sui cu fiul său pe o măgură, văzând lume adunată din alte pricini, şi începu cu glasul său sunător:

– Când am fost ridicat pe carul de vânt...

Dar Matusalem îl întrerupse, poate ca să dea mai multă greutate cuvintelor tatălui său:

– Când a fost ridicat la cer pe carul de vânt, numele lui Enoh nu s-a mai ştiut în mijlocul celor ce locuiesc în ţarina.

Enoh îl lăsă să sfârşească, dar nu putu îngădui fiului să vorbească prea mult în locul său, aşa că zise:

– Îngerul Mihael m-a călăuzit acolo unde sunt toate tainele...

– Ştim! strigă un glas.

Toţi aveau îndrăzneală de când ştiau că îngerii-furnici pieriseră de tot.

– Oameni, zise Enoh, vă voi spune ce nu v-am spus. Plugul meu are să tragă cea din urmă brazdă! şi în vorbele lui sună şi ceva sugrumat şi jalnic, aşa că mulţimea, poate de lene, poate că de milă, îl ascultă ; şi Enoh spuse: în zilele acelea se va ivi în cer şi va veni stârpiciunea pe înălţimea unui car din apus şi ea va străluci grozav, mai tare decât legea luminii. Şi mulţi dintre acei care poartă răspunderea rânduielii stelelor vor greşi şi îşi vor schimba căile şi lucrarea şi nu vor sosi în vremea ce le-a fost hărăzită. Şi toate legile stelelor...

Cineva se plictisi din nou, sătul de Enoh şi nepriceput în tânăra ştiinţă a astronomiei despre care vorbea încurcat profetul hulit, şi ieşi spre el prin gloată ca să-l huiduiască. În cuvintele lui Enoh erau însă nişte informaţii astronomice pe care cei câţiva înţelepţi răsăriteni veniţi aici, pentru el, ar fi voit să le audă şi să le înţeleagă ; poate că nu vor pricepe acum, dar alţii vor veni peste veacuri sau mii de ani şi vor cerceta cerul ei înşişi... Insul din gloată ridică o piatră, însă piatra îi scăpă din mână când doi cărbuni îl arseră în ceafă. Se întoarse, dar nu-l frigea nimeni, numai un bărbat uscăţiv îl pironise cu ochii. Insul era destul de obraznic ca să-şi dezmierde în voie prostia şi înlăturându-şi spaima zise către

uscăţiv:

– Eşti zeu?

– Nu sunt zeu, răspunse uscăţivul zâmbind. Pe Enoh poţi să-l asculţi, poate ai să pricepi ce n-a priceput nimeni. Trebuie să încerci...

Insul plecă bombănind. Mirat de apărarea neaşteptată, Enoh urmă cu mai puţin curaj:

– Toate legile stelelor se vor închide pentru cei păcătoşi şi gândurile celor care trăiesc pe pământ vor greşi, iar ei se vor abate de la căile lor şi greşind vor privi stelele ca pe nişte zei.

Un bărbat spătos cu pielea roşiatică se răsti:

– Ce spune el s-a petrecut! El s-a închinat gângăniilor lui cu înţelepciune de fiară. De ce nu vorbeşti despre zeii strălucitori care ne-au scăpat, Enoh? Uită-te în zare...

Mulţimea se uită în zare. Într-adevăr, întunericul ceţos se risipea. Ploile conteniseră.

Enoh căzu pe gânduri. Văzând că nimeni nu mai vorbeşte, gloata se împrăştie la ale sale. Numai Enoh se apropie de omul uscăţiv şi de ceilalţi răsăriteni şi întrebă sfios:

– Credeţi că mint?

Uscăţivul clătină din cap.

– Dacă vrei, zise el, vino cu noi.

*

*   *

La poalele piscului care avea să se numească mult mai târziu Ciomolungma, oamenii zăriră luna răsărind din nou. Acum ştiau că e a nimănui, sau a lor, pentru luminat nopţile. Lumina ei cădea neprietenoasă în mănunchiuri de lănci îngheţate, dar era lumină. Indra se uită la ea şi zâmbi,

apoi zise celor de lângă el, oameni şi fiinţe străvezii:

– Am fost martorul unei groaznice nimiciri de lume. Am văzut lucrurile pierind, născându-se şi pierind din nou, în durata fiecărui ciclu.

– Şi noi le-am văzut! zise un înţelept bătrân.

Oamenii stăteau de vorbă cu Indra în grai omenesc.

– Nu pe cele care v-au cutremurat pe voi, zise Indra posomorit o clipă şi în clipa următoare înseninându-se astral. Altele! Viaţa unuia din noi...

– A lui Indra? întrerupse uscăţivul, pipăindu-şi în sân sulul pe jumătate scris.

Indra urmă zâmbind depărtat:

– A *unui* Indra. Ea durează şaptezeci şi unu de eoni şi după ce douăzeci şi opt *Indra* s-au sfârşit, nu a trecut decât o zi şi o noapte a lui Brahman. Soarele vostru şi al nostru, ca şi Pământul vostru, are vârstă mai lungă decât credeţi: mai mult decât patru mii de mii de ani, adică numai o zi a lui Brahman. După o sută de ani ai lui Brahman totul se topeşte şi se încheagă, apoi se reface de la început şi creşte altă sută de asemenea ani...

– Cine e Brahman? întrebă îngândurat un bătrân.

– Nimeni! zise Indra. Este lumea, nu e o fiinţă. Ea se face şi se desface din ciclu în ciclu.

– Dar cine-i cel care o... – începu să întrebe altcineva.

– Nimeni, zise Indra. Ea singură. După legile ei.

Din umbră păşi sfios un ins care nu semăna cu cei de aici. Părea că doreşte să întrebe şi el ceva şi că nu are curaj. Uscăţivul se uită la el şi zise:

– Vorbeşte şi tu, Enoh! Indra are să-ţi răspundă şi ţie.

– Ai spus că sunt legi! spuse Enoh cu teamă. Sau poate că-i un jurământ? După acest jurământ stelele îşi săvârşesc

mersul lor dintr-o veşnicie în alta?

– Da, zise Indra şi zâmbi cu acelaşi zâmbet astral, căci faţa lui nu avea muşchi şi oase, gene, dinţi sau mustăţi.

Apoi Indra îi părăsi şi se duse cu mersul lui plutitor în vecinătate, unde Agni şi Vişnu conduceau o lucrare uriaşă. Era un instrument de zbor, adică o foarte cuprinzătoare astronavă pregătită pentru plecarea ultimilor oaspeţi cereşti. Celelalte plecaseră.

Enoh, fericit că Indra îi răspunsese, îi mărturisi înţeleptului uscăţiv cu care acum se socotea prieten, că scrisese şi el o carte vrând s-o lase moştenire celor din obştea sa.

– Aş pleca în cer! zise Enoh.

Bănuind cum şi ce scrisese Enoh, uscăţivul spuse:

– Tu n-ai înţeles tot ce ai văzut şi ai auzit. De ce scrii aşa cum ai înţeles?

Enoh se uita la marea astronavă. Zise:

– Eu am auzit şi de la ei şi am scris că or să mai vină. Unul dintre strălucitori spunea că în zilele acelea din viitor fiii aleşilor vor coborî din înălţimile cereşti şi neamul lor va fi acelaşi cu al oamenilor. Asta vedem şi acum. Par eu ştiu că oamenii care vor citi nu mă vor crede. Ei n-au să creadă că în stelele cerului pot fi alţi oameni.

– Când spuneau ei că vor mai veni? întrebă uscăţivul.

Enoh se aşeză pe un colţ de stâncă şi spuse trist:

– Fiii cereşti vor coborî pe pământ într-un loc ascuns în zilele cumplitei nelinişti...

Uscăţivul îl chemă pe Enoh şi amândoi, împreună cu alţi câţiva, se duseră spre Indra. Uscăţivul întrebă cum zboară o astfel de unealtă sau carul acesta ceresc. Indra surâse şi-i învălui cu privirea pe toţi. Simţea că trebuie spulberată o

credinţă greşită.

– La mijlocul lui, zise Indra binevoitor, este o ladă grea de fier care este izvorul puterii de mişcare. De la această ladă puterea trece în două ţevi mari mişcătoare aşezate la cele două capete potrivnice ale carului. Apoi puterea mai trece prin alte opt ţevi puse în faţă şi în spate pe cele doua ţevi mai mari. Ele au două şiruri de găuri îndreptate de sus în jos.

– Şi cum se pot înjgheba astfel de care zburătoare? întrebă îndrăzneţ uscăţivul.

Indra surâse:

– Despre felul cum se pot făuri părţile carului zburător noi nu vă spunem nimic nu pentru că nu am şti, ci spre a păstra aceasta în taină. Amănuntele nu le spunem pentru că, de le-ar cunoaşte toţi, ele ar putea fi puse în slujba răului.

Înţelepţii pricepură şi nici chiar uscăţivul nu mai îndrăzni să pună altă întrebare. Dar Agni zise:

– Trupul carului zburător trebuie să fie răbdător şi puternic, făcut din ceva uşor, ca o mare pasăre zburătoare, înăuntru trebuie pus... (Agni ezită) un fel de cuptor cu argint viu... hm! făcu Agni omeneşte – şi dedesubt altul, pentru încălzire. Prin mijlocirea puterii ascunse în... argintul viu (Agni zâmbi), care pune în mişcare viforul purtător, omul...

– Omul? se miră Enoh.

– Şi omul, zise Indra.

– Da, urmă Agni, omul aflat înăuntrul acestui car poate să străbată zburând mari depărtări în cer în chipul cel mai uimitor. Din carul acesta ţâşneşte o putere de trăznet, tocmai datorită... argintului viu. Şi carul se preface

numaidecât...

– Am văzut! zise uscăţivul. Într-un mărgăritar pe cer...

Strălucitorii se adunară toţi lângă astronavă. Enoh se uită cu jind, şi nu numai Enoh. Privirea lui Indra trecu peste ei şi simţindu-le dorinţa, îi alese. Erau câţiva şi merseră spre navă plutind de fericire. Celor rămaşi Indra le spuse:

– Ne veţi mai zări.

– Pe voi? întrebă un bătrân.

Pe alţii ca noi. Urmaşii voştri vor uita până atunci.

Uşa ovală a astronavei se închise.

Oamenii din jur se depărtară, cum îi învăţase Agni, şi se întoarseră cu spatele. Când auziră vuietul cumplit şi simţiră că arsura scurtă a văzduhului dispăruse, îşi întoarseră ochii spre cer. *Carul* lumina ca focul într-o noapte de vară. Era ca o cometă pe cer. Un fulger înaripat îl punea în mişcare.

Pământenii nu se uitară unul la altul. Îşi priviră numai gândurile. Erau acum numai cu ei înşişi, cu Pământul răscolit şi prefăcut, dar salvat. Dintr-o pedeapsă oamenii căpătaseră un dar: nopţile lor aveau să fie luminate. Umblau zvonuri că pe alt podiş din alţi munţi, strălucitorii clădiseră o terasă din blocuri gigantice de stâncă, în măruntaiul căreia lăsaseră moştenire nişte dovezi şi învăţături ce aveau să poată fi scoase la iveală de oameni numai la vârsta adevăratei lor puteri şi înţelepciuni. Dar deocamdată localnicii de acolo începuseră să se închine zeului Baal.

Uscăţivul lăsă mica pensulă cu care scrisese. Adineauri a stat de vorbă cu Indra, acum carul aceluia nu mai era decât un mărgăritar pe cer. Şi uitase să-l întrebe încotro, către care stele zbura.

Noaptea era pe sfârşite.

Un derbedeu în cronospaţiu

Inepuizabilul docent venea de la cinematograf. Drumul său de asfalt era presărat cu funigei. Soţia docentului era foarte elegantă, iar filmul văzut, seara molcomă şi berea care-i aştepta alcătuiau un meritat răgaz. Totuşi, docentul nu era foarte vesel. Se uita uneori pe furiş la ceas, până când soţia observă că timpul de odihnă nu se cade să fie cronometrat. Dar docentul ştia că numai el e inepuizabil, timpul – nu.

– Îmi mai trebuie un document, draga mea! spuse. Sunt nervos.

– Şi fără nu se poate? zise ea.

– Nu! zise el, apoi explică mai relaxat: Ba s-ar putea, căci eşafodajul meu e inatacabil, de n-ar fi vorba de...

Fraza nu se sfârşi. El îşi aduse aminte de ultimul obiect găsit în aşezarea de curând săpată. Iată cum a fost: după un număr de obiecte de ceramică în general bine conservate, de sub periuţa care curăţa cu migală pământul ieşi ceva lucios. Mulţi arheologi folosesc la săpături localnici vag instruiţi, care de obicei nu sparg prea multe vase. Unul din aceştia zise: „Asta ce naiba o fi?" ca să audă răspunsul sigur al docentului: „Un obiect de cult, dar vom vedea!" Curăţat şi mai bine, obiectul de cult începu să semene perfect cu o cheie pentru destupat sticlele de bere. Se săpa o aşezare din neoliticul timpuriu, obiectul paradoxal era cam ruginit şi asistentului nu i se îngădui să-l ia la analiză. Mai încolo, asistentul remarcă pentru sine că din lucrarea magistrului său lipseşte descrierea obiectului de cult şi lucrurile rămaseră baltă. Abia acum ciudata cheie cu care

omul neolitic ar fi trebuit să-şi destupe sticlele de bere se recontură în mintea arheologului. Nu era nimic altceva decât un simbol probabil din zorile bronzului şi nu din neolitic, fiindcă aşezarea arăta intactă, nu fusese răscolită anterior de nimeni...

Şi docentul chemă un taxi.

Dar între timp, asistentul începuse să sape în secret şi pe socoteala sa alte aşezări. Ştia că magistrul s-ar face foc să afle, totuşi acest asistent iubea arheologia ca pe o femeie. La liceu se îndrăgostise îndeosebi de chimie şi de fizică, ca să-şi surprindă profesorii şi părinţii înscriindu-se după bacalaureat la arheologie. Acum este sigur că această ştiinţă îl interesa. În arheologie se întâmplă câte o dată şi aşa: dacă magistrul, care nu mai are mult de trăit, şi-a ales printre săpăturile viitoare cutare munte de peste două mii de metri altitudine, iar deocamdată lucrează la clasificarea unor aşezări unde se poate ajunge cu troleibuzul, muntele ascuns rămâne nesăpat, fiindcă este muntele magistrului. Asistentul trebuie să asiste, definiţia e clară. Cu toate acestea, asistentului de care vorbim i s-a părut de la o vreme că magistrul său nu mai e chiar atât de inepuizabil şi că anumite lucruri trebuiau descoperite şi studiate urgent. Fără ştirea magistrului, asistentul lucra cu un prieten geolog care l-a şi ajutat să nu claseze printre obiectele paleolitice nişte fantezii sculpturale ale unei ape curgătoare. El de fapt căuta nişte vestigii certe ale civilizaţiei strămoşeşti. Dar izbuti să descopere, iarăşi fără să fi dorit, într-o necropolă din cutare epocă un bidon gol din material plastic ori din altceva similar, purtând o inscripţie indescifrabilă, care nu se putea raporta la nici una din scrierile popoarelor antice sau moderne. Asta încă n-ar

fi fost nimic dacă, în timp ce examina obiectul împreună cu geologul cu care era prieten şi cu o studentă care îi însoţise la săpături, unul din tinerii localnici angajaţi la lucru şi care i se cam păruse suspect mai demult, atât datorită figurii sale cam hieratice şi mâinilor aproape transparente şi subţiri, cât mai ales îndemânării colosale de a pricepe tot, nu i-ar fi surâs enigmatic pornind spre nişte tufe unde nu mai putu fi găsit după câteva secunde.

Fenomenul era ieşit din comun. După un lung zbucium lăuntric, asistentul îşi sugrumă dorinţa de a se mărturisi magistrului său şi rămase noapte de noapte cu bidonul în faţă, înconjurat de maldăre de tratate lingvistice vechi şi noi şi de felurite dicţionare, până când îşi dădu seama el însuşi de zădărnicia acestui efort. Ar fi săpat tot teritoriul limitrof ca totodată să-l caute şi pe lucrătorul dispărut în împrejurări misterioase, dar aceasta însemna să se dea în vileag în faţa magistrului, plus nişte mari cheltuieli financiare cărora singur nu le putea face faţă.

Totuşi îi fu greu să renunţe. El învăţase la o universitate străină. Tocmai când se căznea să uite iritantele întâmplări, primi o scrisoare de la un fost coleg de la acea universitate străină care îi descria o brichetă engleză alimentabilă cu gaz, găsită de acela într-un tumul celt. Era deci prea de tot! Fostul coleg îi trimitea şi fotografia şantierului deschis pe care era făcut un cerc alb şi fotografia brichetei, informându-l amical şi că un coleg italian care săpa împreună cu un vestit arheolog arab din Cairo în ţinutul Assuan descoperise în sarcofagul unui oarecare faraon, sub şezutul mumiei, două bancnote emise pe la sfârşitul secolului al XIX-lea de Banca naţională a Suediei. Dacă el însuşi n-ar fi avut propriile sale mirări, poate ar fi considerat

că colegul străin glumeşte. Dar aici nu mai era vorba de o glumă *a colegului.* „Cineva se joacă!..." îşi zise tânărul asistent, însă nu îndrăzni să cugete mai departe.

Docentul se cufundase în problemele sale şi lucra inepuizabil, iar întâmplarea ciudată nu-l mai ispiti, el dispreţuind tot ce nu intra în clasoarele sale şi era aşadar numai speculaţie mistagogică. Asistentul însuşi era deocamdată ocupat să-i explice studentei care-l însoţise la săpături că ea singură l-ar putea ajuta, dându-i mai mult curaj în activitatea arheologică, dacă s-ar mărita cu el.

Iar între timp (altfel nu putem spune şi cititorul va vedea imediat de ce), altă persoană dăduse curs zbuciumului sufletesc şi se pregătea de o nouă călătorie.

Persoana de care vorbim ajunsese la sfârşitul adolescenţei. Era un tânăr zvelt, cu aceeaşi puritate a privirii ca la toţi tinerii de vârsta lui, dar cu o nelinişte perpetuă în afecte care la început nu îngrijorase pe nimeni, apoi fusese motivată ca o excepţie posibilă încă în sistemul atât de bine verificat al educaţiei biopsihice a tineretului. Se conchise că viaţa socială va corecta ceea ce greşise într-o anume fracţiune de secundă un releu defect.

Nici după *fugă*, instalaţiile psihologice consultate nu dădură semne de îngrijorare, iar psihologii educatori care de câteva milenii ţineau locul străvechilor părinţi îşi ziseră că o călătorie, chiar riscantă, nu poate strica în atare caz.

Lucrurile s-au întâmplat în toamna aurie a anului 9966.

Tânărul Vis 91 077 Indigo ½ n[1] ieşise din ultima clinică

[1] Nu vom repeta pentru contemporanii noştri acest nume numai aparent complicat, fiindcă nu am dori să le ostenim memoria. Populaţia fiind imensă În toamna acelui an, chiar aşa existau opinii că sistemul onomastic e învechit. Am preciza doar că toţi tinerii purtau la sfârșitul numelui litera n cu diferite fracţii, în raport cu gradul de incertitudine asupra dezvoltării viitoare. Asta, desigur, până Ia

şcolară abia de o zi. Trebuie amintit că în vremea aceea învăţătura nu mai era administrată în şcoli cu profesori nervoşi sau blajini, nici măcar cu roboţi stabilizaţi sau autoperfectibili, ci în clinici speciale unde, la anumite răstimpuri, şcolarilor li se făceau uşoare trepanaţii în stare de narcoză hipnotică şi li se injectau, după înclinaţiile lor native, ştiinţele şi artele necesare sub formă de acizi nucleici sintetizaţi în laboratoare şi continuând memoria ramurii de învăţământ ce le era destinată ; în acelaşi mod li se inoculau bunele deprinderi sociale. Fără îndoială, nu totul era previzibil, în om rămânând şi o câtime de necunoscut. Dar la cincisprezece ani tânărul avea cam tot ce îi trebuia ca să fie matur. În perioadele lungi dintre internările în clinici se făceau călătorii, excursii sportive, antrenamente practice la ştiinţele şi artele memorizate, se asculta muzică sau se rezolvau cele mai elegante probleme matematice, odihna tineretului bizuindu-se pe toate acestea cum şi pe multe alte voluptăţi superioare.

Într-o zi, lui Vis i se păru că vremea sa îl plictiseşte. Era la vârsta când în lumea lui începeau specializările, adică fiecare om trebuia să-şi aleagă din informaţia globală, dobândită în clinicile şcolare, zece meserii. Nu era prea greu, de vreme ce toată latura tehnologică sau – cum mai zicem încă – toată bucătăria profesiunii o făceau instalaţiile autonome, iar adaosul de informaţie se transmitea bineînţeles tot prin fiolele de acizi nucleici sintetizaţi. Abia după aceea omul era adult şi pornea să se folosească activ de tot ce se înmagazinase în el, adică începea să gândească şi să creeze prin sine însuşi.

Între disciplinele sportive ale clinicii sale şcolare, Vis

maturitate.

îndrăgise cel mai mult călătoria în timp. Dar nu degeaba se adăugase numelui său expresia ½ n! Colegii săi aveau aproape toţi acelaşi n, dar în paranteze, ceea ce însemna că incertitudinea lăsată e numai o formalitate administrativă. Cei care nu obţinuseră parantezele aveau fracţii totuşi mult mai mici, numai el poseda ca un soi de stigmat această ruşinoasă doime. Dar nu-i pasa. Lui îi plăcea să umble haihui prin timp. Exista posibilitatea să se specializeze în istorie şi atunci şcoala ar fi putut să-l trimită în epoca dorită sau pe rând în mai multe epoci, spre a studia nemijlocit. Aceasta se făcea însă numai când informaţia era completă şi când organismul se maturiza total. Trebuie să recunoaştem că unui om plecat înapoi din mileniul X nu-i venea uşor să trăiască de pildă în epoca banilor sau a războaielor. De aceea mulţi tineri renunţau la studiul istoriei antice, această disciplină încredinţându-se tot mai mult sondelor temporale automate. Lui Vis nu-i plăcea însă atât istoria cât plimbarea prin timp. Deplasările cronospaţiale nu se făceau nici prin mijloace mecanice, nici prin sisteme biochimice ca în epoca ştiinţelor primitive, ci numai prin autoimpulsuri concentrate după o anumită metodă psihofizică ce necesita mai ales un foarte mare antrenament. Tocmai de aceea călătoriile şcolare şi competiţiile sportive se efectuau în tovărăşia automatelor şi a unor instructori cronospaţiali cu veche practică sportivă. La nevoie instructorul putea acţiona telepatic pentru a readuce la loc pe tânărul care ar fi greşit măsura concentrării ori şi-ar fi pierdut o clipă echilibrul temporal.

Într-o zi din toamna aurie a acelui an, Vis ieşi să se plimbe pe nişte alei vegetale ce îi aminteau un peisaj vizitat în mileniul II. Atunci i se făcu poftă de spaţiu-timp. Se gândi

atent la epoca dorită. Când făcuse o excursie în anul 2000, întâlnise o fată care i se păruse mai atrăgătoare decât fetele din epoca lui, arhispecializate în câte zece ştiinţe sau arte. Ţinea minte destul de bine teritoriul numit în acel an străvechi ţară, aşa că încercă să-şi regleze impulsul cronospaţial direct într-acolo. Trupul său se concentră într-o secundă numai la particulele elementare fără masă, care erau de fapt totul în organism. Ştia oricine că această esenţă îşi găseşte numaidecât, oriunde s-ar opri, materia necesară spre a recompune trupuri cu toate atributele lui, conform codului din momentul plecării. Şi astfel Vis dispăru din timpul şi spaţiul său. Dar tinereţea lui fragilă şi lipsită de suficientă experienţă îi jucă un renghi, ducându-l într-o epocă necunoscută şi după primele aparenţe mult mai veche. Era limpede că entuziasmul adolescentin exagerase în Vis doza de concentrare...

Puţin buimac în primele minute, Vis se trezi de tot şi privi în jur. Arşiţa soarelui, atât de bine filtrată în timpul său, aici era din clipă în clipă tot mai insuportabilă. Vis se reconstituise pe coama unei măguri dintr-un ţinut arid, fără nici un fel de plante. În zare se ridicau de undeva nişte nori gălbui şi străinului îi trebuiră mai multe minute ca să deducă compoziţia lor nisipoasă. Vânt însă nu se simţea. Călătorul cronospaţial aşteptă să vadă ce va fi. Deocamdată îl aţâţă curiozitatea. După vreo jumătate de oră nişte făpturi metalice aşezate pe alte făpturi mai mari şi cu patru picioare apărură în raza privirii, făcând larmă şi lucind în soare. Puţin mai târziu Vis îşi dădu seama că erau oameni, mai ales după strigătele lor care păreau totuşi a fi limbaj aproape articulat. După aceea, văzu că făpturile purtătoare îi aminteau imagini cunoscute vag de undeva,

până când înţelese în cele din urmă că semănau cu nişte animale simpatice din rezervaţii despre care robotul-ghid spunea că se folosiseră odinioară ca vehicule şi că se numeau cai. Asociativitatea gândirii tânărului Vis funcţiona precar, nefiind antrenată până la capăt, aşa că el nu pricepu prea uşor de ce pe asemenea căldură oamenii aceia se acoperiseră eu atâta metal şi pentru ce purtau în mâini piloni metalici ascuţiţi care nu prea păreau să folosească la ceva. Iată însă că din sensul potrivnic se iviră alţii, aproape la fel, doar că făcuseră economie de veşminte metalice şi aveau cai mai mici. Interesat, nepoftitul oaspete se aşeză pe nisipul măgurii şi aşteptă. Caii alergau unii spre alţii ridicând praful. Ambele grupuri de oameni zbierau sălbatic, cum ştia Vis că fac uneori maimuţele din rezervaţii. Abia acum Vis înţelese şi rostul pilonilor, amintindu-şi de o scenă sportivă dintr-un film din arhiva istorică: erau prin urmare suliţe sau lănci, greu de ştiut care din ele. Dar aceste lănci sau suliţe fură aruncate de oameni în oameni, ceea ce lui Vis i se păru curios. Ba mai mult, unii oameni se prăbuşeau însângeraţi şi probabil mureau. Ar fi vrut să-i ajute să nu moară, însă nu îndrăzni să se bage în absurda învălmăşeală. Două ore de spectacol, apoi grupurile se potoliră şi se retraseră. Cei foarte metalizaţi rămăseseră încă destul de mulţi, şi ei şi caii lor. Câţiva se urcară pe măgură fără să-l ia în seamă pe Vis. El nu se feri, ştiind că în orice clipă poate dispare în timp.

Un bărbat viguros şi cu barbă întrebă răstit din înălţimea calului său:

– În ce lună suntem?

Vis înţelese. Avea putinţa să înţeleagă orice conversaţie istorică orală prin captarea directă a fluxului ce îl

produceau vorbitorii, când gândeau, iar aceştia de aici gândeau prea puţin ca să-i mai facă şi dificultăţi.

Altcineva, care descălecase, îşi ridică fruntea spre bărbos şi spuse:

– În iulie! şi adăugă: Constantinopolul va fi la picioarele noastre.

Vis pricepu că numele rostit era al unui teritoriu, nu ştia dacă ţară sau oraş ; ceea ce nu înţelese era cum putea să fie acesta la picioarele lor. Să fi însemnat asta că vor descăleca şi vor atinge pământul Constantinopolului chiar cu picioarele lor?

Ascultă gândurile celor care vorbeau acum şi izbuti să afle că toţi aceşti călăreţi metalizaţi vin de departe, din occident, că au trecut peste nişte munţi numiţi Balcani, după cum ziceau ei pentru a elibera în cu totul alt loc geografic un mormânt al cuiva care nici măcar nu era în acel mormânt. Înţelese că bărbatul cu barbă se numeşte Godefroy de Bouillon, dar conversaţia ciudaţilor oameni care stăteau imobili deshidratându-se la soare sub grelele lor haine metalice deveni tot mai plictisitoare. Vis regretă că plecase, însă nici înapoi nu s-ar fi întors deocamdată. Îi păru rău că nu se amestecase măcar în bătălie, apoi se gândi atent la dozajul necesar al concentrării, căci la urma urmei ce avea el cu acest Godefroy de Bouillon, când de fapt nu voise decât să-şi caute fata din anul 2 000! îşi şi făcuse planul de a se însoţi cu ea, spre a deveni – vai, ce amuzant ar fi fost! – propriul său strămoş. Prost era că uitase nuanţele dozării şi se căznea să-şi amintească nuanţa care-i trebuia, îşi ridică ochii sub impulsul unei presimţiri şi văzu că era prea târziu pentru deliberări, căci chiar în clipa aceea însuşi Godefroy de Bouillon îl zări şi

îndreptă asupra lui un obiect lung şi plat de metal, se pare tăios, care sclipea la soare. De sub viziera căştii Godefroy îl privea cumplit, întâi Vis întinse braţul spre el, începând să zâmbească, dar deodată înţelese riscul, şi el nu era un spirit aventuros, aşa că se concentră la întâmplare şi dispăru imediat din faţa cruciaţilor a căror stare sufletească trecu numaidecât de la mânie la groază. Godefroy ceru apă, convins că arşiţa începuse să nască vedenii. Alţii văzură în asta un semn ceresc.

Vis se trezi recompus într-un ţinut rece, în plină ninsoare, pe o stradă a unui oraş ce se numea Uppsala. Aflase cu totul întâmplător numele oraşului, care nici nu-l interesa, căutându-şi un adăpost. Dârdâia de frig şi era cam îngrijorat de această trecere bruscă de la arşiţă la ger. Altminteri, lumea i se părea aici foarte liniştită. Dintr-o clădire masivă şi cenuşie ieşeau foarte mulţi tineri veseli cu obiecte paşnice sub braţ (călătorul recunoscu aproape îndată cărţile şi caietele de hârtie văzute adesea prin muzeele de antichităţi culturale), discutând lucruri diverse. Costumul simplu, din bluza şi pantaloni, al lui Vis atrase atenţia câtorva dintre ei. Dacă cruciaţii îl luaseră în seamă târziu şi îl crezuseră cine-ştie-cine, aceştia de aici, mai tineri, mai civilizaţi şi mai iscoditori, erau gata să-l ia cu asalt. Nu păreau dornici de violenţă, însă lui Vis nu-i convenea un contact neprevăzut, încă nu dorea să părăsească timpul în care abia sosise, aşa că se strecură pe după nişte clădiri mici, văzu o uşă deschisă şi, deprins din vremea lui să poată intra oriunde era deschis, intră acolo nepăsător pomenindu-se deodată faţă în faţă cu un bătrân care aşeza în stive nişte dreptunghiuri de hârtie (căci Vis cunoştea destul de bine hârtia din muzee), ce păreau foarte

multe ; iar alături de ele bătrânul alcătuia coloane din mici discuri argintii de metal. Vis se opri zâmbind, dar omul bătrân îşi întinse repede braţele peste teancurile şi coloanele sale, izbutind să şi le răstoarne în timp ce se uita cu spaimă la musafir. Privindu-l intens drept în ochi pe bătrânul caraghios, fără să vrea Vis reuşi să-l turbure, căci bătrânul deschise gura încordându-şi tendoanele gâtului ca să strige, însă nu scoase nici un sunet. Tânărul călător socoti că aceste hârtii sunt de mare folos de vreme ce bătrânul le apăra cu atâta ardoare, aşa că fără să se gândească prea mult luă două, le privi amuzat, apoi le băgă în buzunarul bluzei şi se întoarse să plece, bănuind că tinerii de pe stradă se împrăştiaseră. Dar cum părăsi întunecoasa încăpere, simţi o mişcare în spatele său şi auzi ţipete. Revenindu-şi, bătrânul alerga după el răcnind:

– Hoţul! Mi-a furat banii, derbedeul!...

Vis era acuma în stradă ; reţinuse cuvintele fără să le cunoască sensul: hoţ, derbedeu, bani – noţiuni fără înţeles. Nu le dete importanţă şi merse mai departe. Strada se golise şi era parcă şi mai frig. Văzu nişte haine groase, cam ridicule, ca şi cele pe care le purtau tinerii de adineauri, dar îşi dădea seama că în această epocă primitivă haina groasă era singurul mijloc de a te apăra de frig. Îi trebuia una.

Hainele pe care le zărise erau aşezate în fereastra largă a unei clădiri. Vis vru să intre ca să-şi ia una, căută o uşă, n-o găsi nicăieri, iar în spatele său se stârnise altă larmă. Privi curios şi îşi dete seama că iarăşi ceva se încurcase, căci bătrânul alerga însoţit de mai mulţi bărbaţi şi cu toţii repetau cele trei cuvinte neînţelese, precum şi altele câteva. Momentul devenea nostim. Grupul de oameni îl ajunse şi – 1 înconjură pe Vis, care se oprise şi privea

liniştit. Bătrânul gesticula bombănind, apoi sări pe neaşteptate spre Vis şi îl apucă de bluză, începând să-l zgâlţâie. Tânărul străin încercă să-şi facă loc şi să treacă mai departe, căci, dacă tot nimerise aici, voia să vadă această Uppsală rece despre care nu auzise niciodată nimic şi unde-l uimea abundenţa vieţii sociale şi universitare în ciuda unei temperaturi în care altădată crezuse că n-ar putea trăi decât numai anumite microorganisme. Dar cercul urmăritorilor se strânse şi înşfăcat de umeri de cineva, zgâlţâit mereu de bătrânul a cărui înfăţişare ruinată îi producea dezgust, Vis renunţă la planul său turistic şi se descompuse imediat, cu tot ce avea la sine.

Nu mai avusese răgaz să-şi dozeze impulsul nici măcar atâta cât credea el că e în stare. Acum istoria cercetată direct şi în detaliile ei ciudate începea să-l înspăimânte şi îi era deocamdată indiferent unde ar fi ajuns. Se trezi iarăşi în plină arşiţă, dar spre seară: era o seară de culoare violetă, pe un şes albicios de lângă malul unui fluviu larg cu ape roşcate.

Descompunerea organică a lui Vis, ca a oricărui alt om, se făcea de fiecare dată după un program riguros dictat de codul impulsului. Oprit la capătul celălalt al duratei, el se recompunea integral şi, fireşte, în acelaşi costum cu care plecase şi cu tot ce avea asupra sa, chiar în buzunare. Totuşi, fie lipsa de antrenament, fie naivitatea juvenilă îl făcu de astădată să-şi pipăie bluza şi pantalonii, ca să vadă dacă plecarea precipitată din Uppsala nu-l lăsase cumva goi. Liniştindu-se, aruncă o privire în jur. În preajma lui, o procesiune purta o ladă lungă înspre deschizătura unei clădiri de o geometrie frumoasă. Pentru a nu-şi mai crea încurcături, călătorul cronospaţial se strecură înaintea

celorlalţi în clădirea întunecoasă şi aici îi plăcu o răcoare înmiresmată pe care n-o mai gustase. Procesiunea intră în clădire şi coborî agale treptele interioare. Fură cântate nişte melodii monotone, apoi cineva – un bărbat smead cu capul ras şi îmbrăcat cu o cămaşă lungă, albă, strânsă într-o cingătoare de aur – care părea cel mai important din tot convoiul, rosti nişte cuvinte despre altcineva foarte puternic ce se numea Ra şi avea o anumită legătură cu soarele, fiind în acelaşi timp fratele şi părintele celui din lada de alabastru, adică din sarcofag. Sarcofagul fu depus pe un piedestal pesemne anume pregătit, iar Vis nu se putu stăpâni să nu ridice puţin capacul: cât îi îngăduia semiobscuritatea din sala subterană, zări în sarcofag un om. Nu ştia dacă e viu. Socotind însă că în năravurile acestei istorii paradoxale a îndepărtaţilor strămoşi s-ar fi putut îngropa oamenii şi de vii, Vis se gândi ce ar putea să bage sub capacul sarcofagului ca să-i împiedice etanşeitatea. Îşi aduse aminte de cele două hârtii luate de la bătrânul din Uppsala şi vru să le îndoaie ca să le poată vârî sub capac, însă chiar atunci oamenii din incintă se mişcară precipitat, iar Vis, nemaifiind atent la ce făcea, băgă mâna în sarcofag cu totul ca să pipăie omul şi să-şi dea seama dacă e viu sau e mort.

– Cine a mişcat capacul? tună o voce.

Speriat o clipă, Vis scăpă din mână cele două hârtii acolo sub trupul omului şi-şi retrase mâna din sarcofag ; capacul căzu şi se închise cu zgomot uşor, iar omul smead cu capul ras rosti solemn:

– Este Ka, sufletul celui veşnic care îşi cercetează trupul…

Apoi procesiunea ieşi din clădire. Nişte zgomote surde şi

dispariţia treptată a luminii îi sugerară lui Vis ideea că poate intrarea se astupa definitiv. Atunci el izbucni în râs, cum nu se obişnuia prea des în mileniul său, şi râsul său se ridică şi se dezlănţui din ce în ce mai mult. De la o vreme Vis băgă de seamă că cei de afară strigau înfricoşaţi silindu-se să zidească intrarea mormântului cu cât mai mare grabă. Izbuti totuşi să audă clar prin zid aceeaşi voce dominantă, care zise:

– Este râsul celui veşnic întors cu bucurie la sânul părintelui său Ra!

Bineînţeles, cu toată mireasma încă plăcută a aerului dinăuntru, aici, în societatea faraonului defunct, nu mai era de stat, aşa că fără să mai ezite Vis se concentra şi dispăru din mormânt şi din epocă.

Dar acum i se deschisese pasiunea călătoriei în sine, făcută ca un simplu sport. Şi cui nu-i place sportul, fie şi fără atât de trebuinciosul antrenament! Vis începea să regăsească în memoria sa tot mai exact informaţiile injectate prin acizii nucleici şi mai ales să le folosească din ce în ce mai elastic în gândirea curentă. Şi el începu astfel să se perinde prin timp fără nici o ţintă, fără nici un plan, numai de dragul simplei treceri de la o epocă la alta. Cunoscu deci alte câteva epoci, chiar dacă numai fulgerător, iar durata totală a şederilor, oricât de scurte, acumula în cele din urmă câţiva ani de viaţă, până când adolescentul Vis ajunse un tânăr bărbat de 20 de ani, zvelt, frumos, cu privire uşor hipnotică şi cu chip enigmatic. Apucase să cunoască felurite imagini vii din istoria planetei, se alesese cu porecle, iscase mituri, mutase obiecte mărunte dintr-un timp în alt timp. Acum însă ştia să intuiască zonele sociale prin care trecea şi să li se adapteze

măcar în aparenţă. Începuse chiar să aibă preferinţe şi poftă de activitate.

Tocmai părăsea după câteva săptămâni de plimbare Europa de sud-est, unde într-o mânăstire de lângă oraşul sârbesc Pecs se amestecase în picturile murale ale meşterului Giorgio alăturându-se acolo ucenicului Nicola şi luându-şi numele local de Dobroslav. Nimeni nu putuse bănui cine era acest Dobroslav şi de altfel pe vremea aceea obârşia lui nu interesa pe nimeni. Vis aflase în sfârşit că în aceste epoci primitive lucrurile nu aparţineau tuturor oamenilor laolaltă, ci fiecăruia în parte, şi că ele se mutau de la o persoană la alta prin mijlocirea caraghioaselor discuri mici de metal numite bani sau, în epocile ceva mai târzii, prin dreptunghiurile de hârtie care se numesc bancnote. Aşadar el nu mai fura cum făcuse fără să ştie la Uppsala.

Meşterul Giorgio sfârşise de pictat zidurile interioare ale bisericii, dar sus pe schelă se temea să se suie. Cum nici Nicola nu era mai îndrăzneţ, de plictiseală Dobroslav se oferi să zugrăvească el ceva. I se explică ce anume ar trebui să facă, iar Giorgio şi chiar marele arhitect fra Vita îi povestiră despre îngeri, despre zborul lor şi despre alte bazaconii legate mai ales de personalitatea incertă a celui pentru mormântul căruia înfruntase zările sub ochii lui Vis însuşi viteazul Godefroy. Ciudatul Dobroslav, pe care stareţul mânăstirii îl îndrăgise temându-se puţin de el, zugrăvi acolo sus ceva ce plăcu mult privitorilor de sub schelă, mai ales că nu desluşeau mai nimic ; pe tencuială apăruseră două elipse cu câte un ins în fiecare, şi ele se deplasau prin spaţiu cu ajutorul unor jeturi de gaze, ca primele nave din istoria astronauticii omeneşti. Dobroslav

se amuză el însuşi de această ispravă şi când coborî şi fură strânse schelele, observă criteriul laudelor primite: de pe duşumeaua bisericii, cele două nave spaţiale păreau nişte nouraşi zburători. Deci nu în zadar meşterul Giorgio îl bătuse pe umăr glorificându-i sfânta inspiraţie divină.

Ca intermediu distractiv mersese, dar prea mult nu mai putea rămâne aici în preajma mânăstirii, şi pentru că genul de activitate i se păru agasant, însă şi fiindcă o încercare de cucerire erotică stârni furia geloasă a câtorva bărbaţi mustăcioşi care alergară după străin agitându-şi iataganele. Iată până unde ajunsese cu aventura: ştia chiar şi numele armelor! Asta se întâmplă pe la 1350.

Cu o sforţare minimă, Vis se mută într-un secol vecin. Nu ştia unde ajunge, dar se informă de la un preot pe care-l recunoscu după sutana neagră, şi află că e în anul 1460, geografic vorbind puţin mai la răsărit.

Trecu printre lume, se uită la oameni şi privelişti şi deodată fu cuprins de uimire şi spaimă. Ajunsese într-un orăşel numit Târgovişte. Se oprise şi asista şi el în mulţimea încremenită la o scenă stranie: un număr mare de bărbaţi graşi, în haine greoaie şi abundente, ţipau zvârcolindu-se când erau înşfăcaţi şi înfipţi de vii cu spinarea în nişte stâlpi ascuţiţi care în grai local purtau numele de ţepi. Perforaţi astfel, bărbaţii aceia mureau probabil destul de repede. Vis întrebă pe oamenii de lângă el ce se petrece. I se explică limpede, însă cu teamă, că stăpânul ţării voia să scape populaţia de hoţi (o! acum el ştia ce înseamnă a fi hoţ, după ce însuşi fusese...), precum şi de ucigaşi sau de alte lifte. Explicaţia părea şi nu părea clară. Văzând un om cu o privire mai scânteietoare, Vis se apropie de acesta şi îl întreba:

– Dar altfel nu se poate?

– Altfel, cum? întrebă la rândul său acel ins.

Vis se strădui să găsească o formulă lexicală. Zise nesigur:

– De pildă printr-un şoc de voinţă teletransmis...

Insul îl privi lung, îşi lipi primele trei degete ale mâinii drepte, le puse pe rând pe frunte, pe burtă, pe umărul drept şi pe umărul stâng, apoi clătinând din cap se pierdu discret în gloată. Vis cugetă atent, pricepând în fine oarecât necesitatea pedepsei exemplare, dar dorind sa găsească pentru aceşti oameni o modalitate mai civilizată de a muri, dacă rezultatul final trebuia să fie totuşi decesul. Vis era niţel în derută. Încredinţat că hoţia, în rigorile acelei societăţi unde alimentele şi obiectele uzuale nu se produceau în cantităţi suficiente, nu era pricinuită totdeauna numai de pasiunea de a fura, el înţelese că acolo unde abundenţa de bunuri acoperă nevoile, nu se mai poate gândi nimeni să ia mai mult decât îi trebuie. Şi totuşi ce era de făcut? Oamenii aceştia vioi din gloată, mai toţi cu ochi negri şi priviri iuţi, îi deveniră simpatici. Aproape că le dădea dreptate să practice pedeapsa cumplită şi, pe furiş, îşi pipăi spinarea uitându-se la muribunzii sângerând în ţepi. Dacă şi-ar fi putut regla mai corect impulsurile cronospaţiale, s-ar fi dus îndată la mormântul faraonului de lângă Nil şi apoi îndărăt în nord, ca să restituie cele două bancnote furate din Uppsala. Dar nu era cu putinţă aşa ceva. Şi Vis se posomori, cunoscând din ce în ce mai acut consecinţele plecării sale în spaţiu-timp, fără o pregătire completă.

Într-un foişor al palatului domnesc, voievodul Vlad scormonea mulţimea cu privirile sale ca două raze de laser,

izbucnite din ochii mari şi negri, de sub sprâncenele arcuite dens, deasupra nasului lung şi drept, perpendicular pe mustaţa dreaptă şi neagră. O stea în opt colţuri fixată pe tivul de pietre preţioase al căciulii conice parcă lumina şi mai mult privirea ascuţită a voievodului implacabil. Vis îl privi cu multă simpatie şi ar fi stat de vorbă cu el, dar numai pădurea de ţepi însângerate îl făcu să-şi schimbe dorinţa. Hotărî să se plimbe însă în jurul acestui palat destul de modest pentru un conducător aşa de aspru, iar când trecu prin mulţime uitându-se curios pretutindeni, cineva îi puse o mână grea pe umăr şi răcni:

– Iacă iscoada turcească unde-mi fu!

Vis îşi pierdu o clipă cumpătul, uitând cine e şi de unde vine. Apoi îşi dete seama de primejdie. În fracţiunea de secundă care-i mai rămăsese pentru deliberare se gândi că e totuşi destul de trist să vii dintr-o lume atât de evoluată şi să nu ai alt mijloc de apărare decât dispariţia laşă în spaţiul-timp. Putea să se facă nevăzut oricând, fără consecinţe, dar nu i se mai păru interesant, ba dimpotrivă, acum ar fi dorit o convorbire chiar cu voievodul Vlad Ţepeş. Pricepuse că în astfel de împrejurări ţeapa acestui om cu ochi fierbinţi nu putea fi un fapt involutiv, de vreme ce urmărea un progres. Voievodului poate că nu i se recomandaseră alte mijloace sau nu le avea nici măcar epoca...

Vis se întoarse zâmbitor spre cel care-l apucase de umăr şi poate că privirea sa tânără şi curată îl înduplecă pe voinicul suspicios, care îl lăsă. Vis făcu câţiva paşi prin mulţime către pridvorul palatului. Ţepeş îl zări şi-i făcu semn să vină. Vis se apropie de voievod. Oamenii traşi în ţeapă probabil muriseră.

– Eşti iscoadă? îl întrebă Ţepeş privindu-l tăios, apoi adăugă râzând rece: Nu prea pari.

Vis nu ştia ce înseamnă iscoadă ; intui numai că e ceva rău, ceva ce nu place oamenilor cinstiţi. Răspunse cu greutate, creând iluzia că vorbeşte:

– Nu.

– De unde vii? zise Ţepeş.

Se gândi să spună adevărul, dar renunţă numaidecât şi comunică alt adevăr, mai recent:

– Am zugrăvit biserici sârbeşti.

Voievodul clătină din cap, cercetându-i îmbrăcămintea nefirească şi Vis pricepu, dar acum nu mai era nimic de făcut. Trecu la alt subiect.

– Mă gândeam, zise Vis, că se pot schimba obiceiurile rele şi fără omor... fără *asta*! şi arătă o ţeapă.

Ţepeş ridică din umeri sugerându-i că s-a plictisit şi făcu un pas în lături, ca să se mişte. Era un temperament stăpânit, deşi nervos. Cineva de lângă el, probabil un consilier, zise în locul lui:

– Îndrăzneala ta e primejdioasă, străine!

– Încercaţi o dată şi fără omor, zise Vis. Poate izbutiţi…

Ţepeş se supără, iar sfetnicul, înţelegând lucrurile în felul său, făcu un semn şi doi bărbaţi se năpustiră asupra tânărului pelerin şi-l apucară de braţe.

– Este o ţeapă nefolosită, doamne! zise sfetnicul.

Dar Vis nu mai voi să rişte. El ştia că, ucis oriunde, nu s-ar mai fi putut întoarce în timpul său şi ar fi murit în timp străin. Se încordă şi se topi în mâinile paznicilor uluiţi. Un murmur străbătu gloata. Boierii din pridvor se cruciră. Numai Vlad Ţepeş zâmbi.

– Al naibii drac! zise voievodul, apoi se gândi la pericolul

turcesc.

Vis se recompuse într-un mare oraş cu coloane şi statui. Nu-i fu greu să recunoască ţara pe care o mai vizitase, deşi în alt secol: Egiptul faraonic. Află că în limba unui grec cu care se întâlnise chiar de la început oraşul se numea Memphis. Localnicii îi spuneau însă altfel, cine ştie cum. Grecul îl privi ţintă şi deodată sări la el şi îl cuprinse în braţe, spunându-i că îl cunoaşte. Vis îşi aminti de pe când fusese în insula Creta de unde abia scăpase de furia mulţimii, că după o încercare a sa de hipnoză soldată cu două victime nedorite, mulţimea îl blestemase numindu-l vasilisc.

– Tu eşti vrăjitorul care ucide cu privirea! îi spuse grecul râzând cu intimitate. Mă bucur că ai scăpat de cretani. Atunci l-ai omorât chiar pe duşmanul meu, aşa că te voi sluji.

Vis rămase contrariat. Ce putea să facă pentru el grecul acesta?

– Cum să mă sluježti? îl întrebă Vis.

– Simt, zise grecul, că vrei să rămâi la Memphis. Aici e bine de noi: lumea iubeşte vrăjile şi ghicitul. Tu ştii multe. Eu am aur şi o casă. Stai la mine, eu alerg pentru toate, tu tălmăceşti vise...

– Cum să tălmăcesc vise? întrebă Vis.

– Nu te preface, pe Apollon! Oameni îţi mărturisesc ce li s-a arătat în vis şi tu tălmăceşti. Tu eşti omul ales de zei. Cum te cheamă?

Vis se gândi să spună că-l cheamă Vis 91 077 Indigo ½ n, dar renunţă numaidecât şi surâzând zise într-o doară primul nume auzit în Creta:

– Rhino.

– Foarte bine! strigă grecul, îl luă de mână şi-l trase după sine pe nişte ulicioare strimte, printre case de lut cu pereţi orbi, până îl băgă într-una mai înaltă şi mai încăpătoare, care era a sa. Grecul chemă un sclav şi–i porunci să scrie frumos pe o scândură nişte semne ciudate de păsări, şerpi, chei, frânghii şi altele asemenea, apoi admiră scândură câteva clipe şi i-o dete sclavului s-o atârne deasupra porţii. Vis se duse să vadă ce este, iar grecul îi citi plin de satisfacţie:

– „Eu, Rhino din Creta, la porunca zeilor, tălmăcesc vise".

Apoi îi arătă un scaun sculptat, acoperit cu o blană de animal în care Vis socoti că recunoaşte leopardul, şi-l pofti să se aşeze. Şi astfel viaţa lui Rhino începu amuzant la Memphis.

Trecură zile şi săptămâni sau luni. Rhino era respectat, grecul era mereu plin de încântare şi aur, Rhino nu dorea aur şi mânca puţin. Dar de la o vreme Rhino se plictisi şi redeveni iarăşi Vis. Plecă din Memphis şi făcu un salt de 28 de secole până în insula ceţoasă locuită de un popor numit englez. De astădată se hotărî să-şi păstreze autonomia absolută şi să se dedice ştiinţei, atâta cât l-ar fi ţinut răbdarea. Îşi procură chiar haine de epocă şi o locuinţă. Meditând la destinul său secret, se numi Petru Pelerinul şi se apropie dintre toţi de un singur om pe care-l chema Roger Bacon, om învăţat şi plin de forţe intuitive în care lui Vis i se păru că desluşeşte un contact poate incidental, poate periodic, cu nişte raţiuni din afara planetei. Se scurseră ani fructuoşi şi plăcuţi, iar Petru Pelerinul fu de mai multe ori gata să uite de persoana lui Vis. Simţea că pe altă cale decât generaţia sa, o cale grea dar interesantă, o

cale primejdioasă şi nesigură dar atrăgătoare, se apropiase de maturitatea abandonată în toamna aurie a anului 9966.

Venind o dată în vizită la învăţatul său prieten Roger Bacon, se opri în anticameră căci acela vorbea cuiva despre el.

– Nu vi se pare misterios acest Petru? întreba vocea necunoscută. Tace cam mult, e retras. Ce poate gândi?...

– Petru, zise Roger Bacon cu admiraţie, nu se preocupă de cuvântări şi bătălii verbale; el se consacră lucrărilor înţelepciunii în care-şi găseşte liniştea.

„Adevărat, se gândi Vis, ca să nu stau degeaba le-am arătat câte am putut să-mi aduc aminte. De pildă magnetismul..."

– Totuşi, cine poate fi el? spuse vocea necunoscută. Şi de unde vine?!

– De la Maricourt! repetă Roger Bacon ceea ce auzise şi el. Dar pentru noi mai însemnată este Scrisoarea despre magnet, pe care a publicat-o acum trei ani, în 1269.

– Şi credeţi, sir, că nu ascunde gânduri tainice în învăţătura lui sau este într-atâta de învăţat cât pare? spuse vocea necunoscutului trecând la un ton mai perfid.

– El, zise Roger Bacon cu glas liniştit, cunoaşte din experiment ştiinţele naturii, precum şi medicamentele şi alchimia şi toate lucrurile din cer sau de pe pământ...

Vis zâmbi. Anticamera era goală, aşa că putea zâmbi în voie. Ce ştia el la urma urmei, dacă nu era în stare nici măcar să-şi dirijeze precis impulsurile elementare pentru a nimeri fie şi în secolul dacă nu chiar în anul dorit? Plecase prea devreme în această călătorie riscantă, fusese pe rând vasilisc şi ghicitorul Rhino, hoţ involuntar la Uppsala şi zugrav de biserici sârbeşti, scrib în legiunea romană XIII

Gemina care cucerea teritoriul dacic, martor al nebuniei cruciaţilor, asistase la înmormântări de faraoni şi vorbise cu voievozi dunăreni, trecuse de la asin la elicopter şi de la limuzină la quadrigă. Din toate câte puţin, adică mai nimic. Iar acuma se sălăşluia pe furiş în sufletul său teama că nici nu va mai şti cum să se întoarcă în acea toamnă aurie din care plecase. Aşadar va fi sortit sau să-şi sfârşească zilele aici, printre aceşti medievali pentru care orice fleac este înţelepciune şi oricare fenomen natural un fapt diavolesc, sau să colinde până la istovire spaţiul-timp, mereu la întâmplare şi mereu ca un hoinar fără căpătâi şi identitate (ah, el care era Indigo, fie şi ½ n...), până se va consuma substanţa cea mai nobilă din existenţa sa.

Dar auzi din nou vocea lui Roger Bacon, care sfârşea tot despre el altă frază:

– ...a cercetat magia şi ghicitul babelor, farmecele lor şi ale tuturor magilor, ca şi trucurile şi iluziile la care se pricep scamatorii. (Vis râse în sinea sa de candoarea acestui bătrân prieten, în care paradoxul mai amesteca superstiţia cu ştiinţa.) Cum însă onorurile şi recompensele l-ar stingheri în munca lui experimentală măreaţă, el le dispreţuieşte ! mai zise învăţatul englez.

Vis se ruşină. Bineînţeles că onorurile erau ridicule şi inutile, iar recompensele nu ajutau pe nimeni să fie mai înţelept. Dar el nici n-a făcut nimic altceva decât să se plimbe prin vreme, înainte şi înapoi, fără nici un fel de rost.

Petru Pelerinul puse mâna pe ivărul uşii. Dar n-o deschise, părându-i-se absurd sa intre tocmai acum la omul care în ciuda obiceiurilor lumii lui medievale, lăuda cu atâta patimă dezinteresată un ins despre care nu ştia nimic. Vis împrumută de la Petru Pelerinul ruşinea umilă a omului

străvechi. Lăsă braţul în jos, încă nesigur dacă va intra sau nu, şi îşi aduse iarăşi aminte de fata zărită în anul acela care dansa ca o flacără pe comori. Şi îi fu necaz, întâia oară în lunga sa aventură cronospaţială, pe doimea necunoscutei ataşate numelui său. Sau dacă acest *n* ar fi fost măcar între nişte paranteze...

În clipa aceea Vis renunţă la Petru Pelerinul.

O secundă (era prima secundă), crezu că zăreşte fata într-o cofetărie: era la fel ca atunci, mânca un amestec rece şi semisolid din care instructorul nu le dăduse voie să guste, dar Vis gustase pe furiş, plăcându-i alimentul dulce şi îngheţat. Totuşi, când intră în cofetărie acum, văzu altă fată şi, după calendarul din perete, alt timp. Îl despărţeau de ea trei decenii, atât de puţin greşise de astădată! Vru să se aşeze la o măsuţă, dar două lucruri îl izbiră numaidecât: privirile oamenilor asupră-i şi banii. El rămăsese Petru Pelerinul după haine şi în buzunar avea bani britanici din veacul al treisprezecelea. Ieşi îngândurat. Putea să dispară din nou, dar timpul în care intrase era prea aproape de anul căutat în preajma căruia i se păru că se simte bine. Văzu un gang gol, intră şi îşi scoase îmbrăcămintea greoaie, rămânând tot în bluza şi pantalonii lui de care nu se despărţea, iar hainele lui Petru şi banii câştigaţi în numele lui vru să-i arunce acolo în gang, până când o idee nouă îl lumină: rămânând aici, îi vor trebui banii vremii. Şi după un minut de nehotărâre, cu vechile veşminte pe braţ, întrebă un trecător unde e muzeul de antichităţi. Ducându-se apoi într-acolo, se gândi că învăţase până şi cum să-şi procure bani. Vai, cât de mult decăzuse!

Muzeul îi cumpără şi costumul vechi şi pumnul de monede medievale fără să-l întrebe nimic. Aşa era mai

bine. Scârbit, se întoarse în cofetăria ştiută şi mâncă absent îngheţata în care-şi dete seama ce căuta de fapt. Se uită în jur, ascultă conversaţii străine, ieşi să umble pe străzi, privi cerul şi orizontul marelui oraş în care poposise. Oraşul era frumos, chiar dacă tot la suprafaţa pământului, încă în bătaia soarelui şi a ploii, dar pe cerul lui zburau vehicule iuţi, afişele anunţau aselenizări de oameni, lumea folosea automatele. Şi Vis înţelese că, blestemat să rămână cu acel sinistru ½ n, el nu va mai putea fi aici vasilisc, Rhino din Creta sau Petru Pelerinul.

După o săptămână de umblet în care-şi cheltui toţi banii căpătaţi la muzeu, se hotărî să se ducă la un institut academic. Ajunse uşor şi pătrunse greu, până când, sfâşiat de îndoieli şi sfială, vorbi cu o somitate a matematicii. Spunându-i făţiş adevărul, somitatea zâmbi:

– Dacă sunteţi autor de anticipaţii e mai bine să vizitaţi o editură literară. Numai dacă doriţi sfaturi ştiinţifice, vă putem ajutaşi vestitul matematician, altminteri om foarte amabil, îl concedie cu destulă răceală.

Vis plecă să se plimbe amărât prin nişte parcuri, stătu în faţa unor havuzuri, şezu pe o bancă citind în lectură fotoconcentrată nişte reviste uitate de cineva şi mirând o bătrână cu viteza lecturii sale până când bătrâna spuse cuiva fără să greşească prea mult: „Ăstuia nu-i prea arde de citit!?, apoi prinse curaj şi se duse la o instituţie pentru el incertă unde se declară naufragiat de pe o farfurie zburătoare, dar fu transportat numaidecât cu un vehicul alb la un sanatoriu de neuropatologie.

Aşadar trebuia să dispară din nou, fiindcă lumea nu-i credea nici minciuna, nici adevărul. Şi ca într-o beţie întră iarăşi în vechiul său du-te-vino prin timp, alungat parcă de

un demonism neînţeles sau ademenit de cine ştie ce himeră. Stătea cel mult câte o zi în fiecare secol unde nimerea şi pleca turburat, oamenii considerându-l când hoţ, când derbedeu, când filozof mistic, fugar cu vederi neadmise, nebun sau şarlatan.

Ajuns apoi fără veste în mileniul 100, omul acesta pentru care prezentul murise lăsându-l pribeag între viitor şi trecut, nimeri ruşinat într-o rezervaţie zoologică. O vreme se împăcă şi cu această situaţie ridiculă, fiindcă avea totuşi fericirea să cunoască pe omul viitorului, perfect, el însuşi nemaitemându-se că va trezi bănuieli, aşa cum era amestecat printre animale. El, făptura fără nume de sub cupola străvezie a rezervaţiei, nu se mai gândi la sentimentul demnităţii care pe un Petru Pelerinul l-ar fi răscolit dureros. Timpul însă trecea şi minunata fiinţă a viitorului ale cărei fapte umpluseră lumea, încă nu i se arătă. Sau nu avea el mijloace s-o vadă? înţelese că el, cel viitor, a ajuns antichitate. Şi o stare necunoscută lumii sale îl năpădi biruindu-i până şi voinţa. Vis se pomeni plângând, cum nu făcuse nici măcar Rhino din Creta.

După aceea, liniştindu-se, făcu un efort până la ultima limită şi, înspăimântat sau aproape îngrozit de primejdia mare, izbuti să se destrame cu o secundă înainte de a muri. Se trezi însă spre mirarea sa chiar în oraşul şi în anul în care mâncase neuitata îngheţată. Nu avea de ales. Îşi aminti totul şi se duse la o editură propunând o carte de călătorii aventuroase prin spaţiu-timp. I se ceru cartea, dar el minţi că vrea să dea un manuscris curat. Nu se miră nimeni, ba i se puse la dispoziţie o dactilografă şi un contract. Şezu în fotoliul unei camere străine zece ore pe zi, iubindu-se sau certându-se cu dactilografa după orele de

dictare. De la o vreme nici măcar nu se mai prefăcea că se uită în nişte notiţe imaginare, povestind de-a dreptul toate aşa cum şi le amintea. Manuscrisul fu gata. Cartea apăru. El era fericit că în fine se descărcase de adevăr.

Apoi se feri de lumea care-l căuta şi de dactilografa care sperase să se mărite cu el. Se feri şi de sine însuşi. Un timp, cartea lui trecu neobservată până când cineva se trezi să-i închine un studiu, de la care se trecu rapid la organizarea unei sărbătoriri publice. Şezând derutat la prima parte a elogiilor, Vis se gândi o clipă să se stabilească în acest secol. Acum văzuse că diferenţa de concepţii şi de biostructură, destul de mică dacă nu vrei s-o observi, nu mai deranja pe nimeni. Firea lui ce părea stranie îl făcuse simpatic. Pe de altă parte se simţi însă plictisit de veşnicele sale travestiuri şi sforţări de acomodare. Călătorise prea mult şi era în sfârşit sătul de atâta cronospaţialitate. Şi totuşi trebuia să mai încerce odată să-şi întâlnească fata dorită. Acolo, numai acolo avea poate să se stabilească definitiv. Şi iarăşi începu să guste plăcerea speranţei de a deveni propriul său strămoş.

Aplauzele sălii îl treziră din reverie. Privi în jur şi răsuflă uşurat: se făcuse pauză. După douăzeci de minute, festivitatea reîncepu. El asculta flegmatic, acoperit de vasul mare cu trandafiri, şi la un moment dat fu cuprins de silă şi dor. Ezită o secundă, apoi se risipi în marea timpului, lăsându-şi scaunul gol. Organizatorii se uitară buimăciţi unul la altul, trimiseră să-l caute la bufet, în birouri, la toaletă, pe stradă...

Dar aproape în aceeaşi secundă el şedea pe malul mării, alături de fata lui, în mijlocul anului 2000, şi începea să-i povestească istoria lui ciudată, iar fata îl săruta râzând

cu voioşie de fantezia atât de cutezătoare. Aşa gândea ea: o fantezie cutezătoare!

Lui Vis nu-i mai trebuia nimic. Avea totul, tocmai când crezuse că n-o să mai aibă nimic. Fata visată era lângă el.

lin spatele lor era nisipul, în faţă marea. Ascultând cu întârziere strigătul unui mare poet, clipa se oprise în loc.

Dar în faţa lor, din mare sau numai de lângă ea, ieşiră doi inşi. Vis îi văzu şi se cutremură. Auzi clar gândul primului dintre ei:

– Vis 91 077 Indigo, ½ n ai fost lăsat să te joci cât n-ai primejduit cursul istoriei.

– Sunt vinovat, gândi el.

– Eşti vinovat! gândiră cei doi inşi. Cele câteva obiecte încurcate de tine în timp sunt un joc infantil care nu modifică istoria. Cel mult sperie sau antrenează pe arheologi. Dar acum eşti gata să produci un fenomen neîngăduit: vrei să fii propriul tău strămoş.

– Şi ce s-ar întâmpla, dacă?... gândi Vis.

– Pleci, gândi al doilea dintre cei doi inşi, pleci cu noi pe Planeta Exilului.

Vis se ridică în picioare apucând fata de mână.

– Desprinde-te de ea! îi ceru gândul primului dintre cei doi inşi.

Cu voinţa înfrântă, Vis îşi descleștă mâna de pe mâna fetei. Marea vuia.

*

*   *

– Cum ai ajuns aici? îl întrebă alt exilat.

Vis, care se împrietenise cu acesta, îi povesti.

Planeta Exilului avea aproape tot ce era necesar unei vieţi plăcute. Aici se putea recupera în laboratoare

învăţătura pierdută. Exista putinţa activităţii celei mai complexe, era muzică şi algebră, erau sporturi subtile, rezervaţii ştiinţifice de animale şi plante, existau instrumente desăvârșite pentru cercetarea universului. Numai călătoriile prin spaţiutimp erau interzise.

– De ce eşti trist, Vis Indigo? îl întrebă prietenul, scurtându-i numele în chip intim.

– Preferam să pierd totul, dar să rămân o săptămână pe ţărm cu ea.

– Da! zise prietenul. De aici ai să te întorci cândva pe planeta natală, în timpul tău, însă...

– Nu mă mai interesează! îl întrerupse Vis. Am greşit.

– De ce? întrebă prietenul.

Vis rupse un fir de iarbă. Zise:

– Dacă eram mai serios, mai tenace şi mai informat, cu temperamentul meu aş fi putut să mă consacru cronoplastiei, dar nu am răbdare să corectez istoria şi nici nu ştiu dacă e bine...

De la brontozaur la astronaut

(postfaţă)

La începutul istoriei Pământului au fost şi brontozaurii. Aceştia erau nişte animale uriaşe cu cap foarte mic. Brontozaurul ţinea loc de om, de cămilă, de vultur. Brontozaurul nu ştia că e brontozaur.

Vremea s-a scurs. Brontozaurii începură să fie reconstituiţi de paleontologi. Au trecut asinii, quadrigele, birja, trenul, automobilele, avionul, racheta – toate pe nişte drumuri mai noi. Apoi a venit un timp când s-a putut privi dinafară, văzându-i-se nimbul albastru. Pământul care a început să se scrie cu literă mare, fiindcă de acolo se zărea planetă. Mâine, din spaţiul mai îndepărtat, omul îi va surprinde numai lumina luată de la soare şi poate că, recitind ecuaţia lui Einstein, va înţelege întorcându-se din călătorie de ce a rămas mai tânăr decât propriul său fiu.

Brontozaurul nu scria cărţi: ele au început să fie scrise mai târziu de oameni. Genuri, curente, şcoli şi modalităţi au urmat unele după altele, unele împreună cu altele, unele în dauna altora, însă citindu-se şi unele şi altele. Dar au rămas nu cele care alergaseră după gustul public, nu totdeauna consecvent în criterii, nici totdeauna profund ; au rămas cărţile care s-au chinuit să răscolească nişte mari întrebări omeneşti, fiindcă literatura nu a fost niciodată simplu divertisment, nici parada documentară sau muzică de tobă. Scriitorul gândeşte, altminteri păcat de text! Uneori se gândeşte la viitor, şi astfel intrăm în ceea ce s-a numit impropriu literatură de anticipaţie, deoarece, chiar dacă scriitorul construieşte nişte ipoteze care ulterior se

confirmă, el de fapt a prospectat viitorul cu uneltele prezentului. Când un scriitor îşi poartă persoanele în condiţii ştiinţifice sau tehnice neintrate încă în uz sau în lumi ipotetice din trecut sau de mâine, el este adesea confundat cu popularizatorii ştiinţei, uitându-i-se în primul rând temperamentul romantic. Iar termenul curent în mai toate ţările, care izolează acest romantism într-un gen aparte (vai, ştiinţifico-fantastic!), acoperă o noţiune mult mai bogată. Unii scriitori sunt apţi să gândească în fluxul *acestui* romantism, ei urând ce e vetust sau ce este conservator. Iar noutatea izbeşte oricum. Întâlnindu-l pe omul tradiţionalist ea îl sperie. Sunt însă epoci când înnoirile se petrec atât de rapid şi de intens în societate şi în ştiinţă, încât, ca acum câţiva ani, până şi Vaticanul este nevoit să-şi planifice trecerea misionarismului aproape direct de la asin la astronavă, imediat după reabilitarea atât de întârziată a lui Galileu.

Vorbim de scriitorii care cultivă un umanism polivalent, hrănit de conştiinţa că omenirea e capabilă să progreseze mult mai rapid decât o face în unele etape. Luându-şi oamenii din anumite zone foarte noi, este foarte normal ca şi recuzita să fie foarte nouă: la urma urmei nici chiar mătuşile salvatoare din romanele lui Dickens nu trăiau în peştera din Neanderthal... Şi de ce atâta mirare azi, când ieri încă cibernetica însăşi a fost considerată fie idealism antiştiinţific, fie emanaţie a diavolului! Azi, lumea începe să deschidă ochii mai lucid şi să nu se mai tot înspăimânte de marile întrebări ale cunoaşterii. Omul se deosebeşte de brontozaur şi prin aceea că ştie că e om. Numai brontozaurul nu ştia că e brontozaur.

Nu trebuie sa dispreţuim niciodată tradiţia, care ne

hrăneşte perpetuu şi global, dar să-i adăugăm de fiecare dată preţul gândirii noastre moderne, căci altfel ar însemna să ignorăm de pildă performanţele cosmonauticii fiindcă împăratul Traian umbla cu quadriga.

Se cam polemizează în jurul afirmaţiei dacă literatura cuminte cu eroi standard, ultraaccesibili şi care nu spun nimic, nu e cumva superioară literaturii îndrăzneţe care spune foarte mult a fantaştilor moderni, iar opera acestora din urmă (vorbim de cei care scriu într-adevăr literatură) e dispreţuită, o să vă miraţi! chiar de spiritul rozaceu al vreunui literat care, din lenea sau incapacitatea de a-şi cunoaşte secolul, compune în micul său atelier de confecţii umbrite o pseudorealitate de un idilism mieros şi, în ultimă analiză, trivial, contrazicând progresul care totuşi nu se afirmă niciodată prin semne de exclamare. De când a râs Cervantes de ridicula alură a cavalerismului, şi mai sunt oameni care jubilează în faţa isprăvilor unui Simon Templar, pasiunea sâmbetelor televizate...

Şi totuşi literatura (o vom numi deocamdată oricum, fantascienza, cum îi zic italienii, sau science-fiction, sau dacă vreţi literatura de prospecţiune fantastică) aceasta îşi dobândeşte cu greu spaţiul locativ în scrierile criticilor, poate şi din cauza înţelegerii încă greşite a prezentei materialului ştiinţific, verificat sau ipotetic, în arhitectura ei, poate mai ales din cauză că orice literatură de fază eroică (şi aceasta e aici situaţia) îşi are şi zgura ei. Dar parcă numai ea are zgură? Pe lingă fiece fenomen literar notoriu bântuie mocnind epigonismul. Totuşi, două sau patru sau zece cărţi proaste nu epuizează un sector în care criticul pasionat de datoria sa poate găsi una sau mai multe cărţi fundamentale. Trebuie să le caute. G. Călinescu

redescoperise farmecul lui Jules Verne!

La maeştrii genului nu sperie invenţia ştiinţifică pornită din cel mai îndrăzneţ gest romantic (Egdar Allan Poe, H. G. Wells, Jules Verne), însă la scriitorii mai noi, ea înspăimântă pe criticul preferind vânătorile liniştite ale lui Turgheniev. Dar acel critic e neatent la realităţile vremii şi de aceea în galopul scrisului său uneori se încalecă doua noţiuni ireconciliabile (tradiţia şi rutina) transformându-se, din om şi cal, în centaur.

Ce este la urma urmei această literatură încât să împiedice omologarea ei cu literatura care are demult carte de meşter? Nu este vorba şi în ea tot de om, de marile lui probleme, de filozofia şi de ţinta lui? într-adevăr, ea se ocupă adesea de un trecut îndepărtat sau de un viitor îndepărtat, amândouă necontrolabile arhivistic. Nu se va împlini peste un secol sau un mileniu cutare fantezie întocmai? Poate, dar nu asta e important. Deşi Jules Verne afirmase că „tot ce e în stare să imagineze un om, alţi oameni vor fi în stare să înfăptuiască", trebuie adăugat că ne va interesa *cum a gândit,* cum şi-a închipuit viitorul sau trecutul acela un scriitor din perspectiva prezentului său. Poate aici stă şi ciudata vrajă a lui Jules Verne de la admirarea căruia n-a abdicat încă nici o generaţie de tineri, poate că tot aici stă secretul forţei magice a lui Wells. Din manie comparativistă, eroii celor doi ar putea nimeri sub scara pe care au urcat Père Grandet, Emma Bovary sau Mâşkin, dar am face o greşeală fiindcă aceştia sunt *alţii,* pe când eroii fantaştilor moderni fac parte mai curând din lumea lui Hamlet şi a lui Faust.

Literatura de prospecţiune fantastică folosind omul în zona gândirii ştiinţifice este totuşi foarte variată, ea

desfăşurându-se de la romantismul social de anticipaţie al lui Jules Verne la romantismul de candoare caldă a lui Ivan Efremov sau de la filozofia de fabulă magică a lui H. G. Wells ori de fabulă satirică a lui Karel Capek la gestul polemic al lui Fr. Dürrenmatt, ca şi de la satira sceptică a lui Aldous Huxley la imensa poezie alegorică a lui Ray Bradbury, la fantezia fascinantă a lui Poul Anderson, la ironia vertiginoasă a unor Lino Aldani, Stanislaw Lem şi Andre Maurois, de la fabula socială a lui Alexei Tolstoi la substanţa de puternic psihologism structurat pe semafoarele ironiei unor Isaac Asimov şi Abe Kobo, până la gustul fantasticului amar al lui Jorge Luis Borges. Dar să nu uităm că părintele modern al tuturor acestora este Edgar Poe, care l-a alimentat se pare indirect şi pe Alexandru Macedonski, unul din bunii precursori români ai acestei literaturi.

Reintrând în aria generală, trebuie să observăm că în cărţile contemporanilor genul devine tot mai plin de supleţe, iar aci ficţiunea ştiinţifică, luată cu tot agrementul ei documentar, este mai curând un instrument filozofic şi ocupă mult mai puţin loc de detaliu decât descrierile de interioare la Balzac sau de artă militară la Lev Tolstoi. Iar acolo unde se face rabat filozofiei şi abundă iar amănuntul statistic sau tehnic, nu mai avem de a face cu literatura, cum nu era literatură proza lui Xavier de Montépin sau a lui Grigorie Grandea, ca să nu cităm decât defuncţi.

Aceştia derutează uneori judecarea genului, căci uneori cităm încercări facile cu o recuzită fastuoasă compusă din astronave, paradoxul lui Einstein, viteze fotonice, câini care vorbesc, o fată limfatică extraterestră devenită Dedal, calculatori electronici făcând glume ieftine de estradă etc.,

clar dezbrăcând compunerile de costumaţia lor anticipativă, vom vedea că personajele cosmice nu rămân decât nişte cow-boys stil Errol Flynn sau nişte cavalerişti cărora abia le încape în casca astronautică mustaţa lui Taras Bulba. Dar nu această zonă cenuşie, existentă în oricare literatură, defineşte esenţialul. Dacă poposim lângă defecte, este pentru că uneori numai ele au fost luate în consideraţie, cum am mai amintit, până la lectura cărţilor autentice criticului rupându-i-se podul. Şi nimeni nu e vinovat, de vreme ce nici Dostoievski, nici Proust, nici Faulkner n-au plăcut tuturor de la început. Zona cenuşie a literaturii (aci se poate spune cu ironie, cum zicea G. Lanson: de vulgarizare ştiinţifică) prospectoare a viitorului este alimentată de oameni care socotesc a fi găsit o bună piaţă de desfacere pentru cunoştinţele lor precare, fantazând o dragoste între pilotul cosmic Nik sau Vasile pentru ciberneticiana de bord Mimi sau Lu, primul însă nefiind decât un birjar melodramatic iar iubita lui numai o dactilografă de percepţie comunală. Şi atunci desigur că se va veni cu reproşul că totuşi literatura *cealaltă,* măcar, când nu are vigoare într-o carte, este acordată cu realitatea înconjurătoare, vorbind de pildă despre emulaţia spirituală dintre şoferul Tănase şi mulgătoarea Veta, aceasta din urmă dovedindu-şi iubirea prin cei câţiva litri de lapte mulşi de la Joiana în plus! Iar cartea neaducând volumul sufletesc al nici unuia din eroi, autorul începe să se justifice cu circumstanţe atenuante pentru tema sa majoră. Care temă?

Deasupra instinctelor dirijând reproducerea şi conservarea tuturor speţelor (la om, chiar acestea sunt transformate psihic), omul are un instinct numai al său

numit, de obicei metaforic, sete de cunoaştere. Este de fapt aparatul său intelectual veşnic nesaturat de informaţie. Sub acest unghi trebuie privită orişice acţiune intelectuală a omenirii. Nu ne interesează descripţia cavoritei sau a submarinului Nautilus, ne interesează zbuciumul spiritual care a creat nişte oameni: pe eroul lui Wells, pe eroul lui Jules Verne. Iar aici avem de a face cu o prospecţiune în absolut.

Ştiinţa se opreşte (şi e firesc) la marginea posibilităţilor experimentale, iar literatura de prospectare a viitorului pe căile fantastice ale cunoaşterii omeneşti trece dincolo de experiment. Eroii ei ireali însă verosimili de multe ori se confirmă ulterior, iar cauza este generozitatea încrederii scriitorului în puterile omeneşti.

Tot mai circulăm printre enigme ; altminteri viaţa n-ar fi interesantă: cine ar fi mulţumit să trăiască din reţete, renunţând la gândirea proprie? Primul drum spre dezlegarea enigmelor este fantezia, tot aşa de necesară artistului ca şi omului de ştiinţă, dacă primul nu vrea să rămână un modest imitator al suprafeţelor realităţii, iar celălalt o simplă magazie de teoreme şi statistici.

Şi la urma urmei pregătim o epocă. Fiecare epocă pregăteşte altă epocă. Aceasta a noastră pregăteşte însă una care poate că nu se va compara cu nimic din trecut. Şi cum vom bănui pentru ce om se pregăteşte epoca aceea? Scepticismul Eclesiastului nu ne mai convine demult, dar nu vom bănui pe omul acela, pe homo futurus, privindu-l prin buclele beatnicilor sau printre picioarele jucătorilor de fotbal. Noi facem maşini care pot deveni autonome. Bradbury zice undeva că maşinile nu sunt decât nişte mănuşi goale, dar că ele îmbracă o mână omenească ce

poate fi bună sau rea. Vom face şi roboţi autonomi cu perfecţionare independentă. Dar aici e şi un pericol, pe care scriitorul fantastic I. Asimov îl anunţă în formularea gravă şi subtil ironică a celor trei legi pentru roboţi: 1) robotul nu poate să pricinuiască vreun rău omului sau prin inactivitatea sa să admită ca omul să fie vătămat ; 2) robotul trebuie să se supună comenzilor pe care i le dă omul, în afară de cazurile când aceste comenzi vin în contradicţie cu legea întâia ; 3) robotul trebuie să aibă grijă de propria sa securitate în acele cazuri când aceasta nu vine în contradicţie cu legea întâia şi a doua. Iată deci o psihosociologie a viitorului. Îndrăzneaţă? Da! Unii se sperie de asemenea îndrăzneli şi preferă să stea în faţa halbei de bere negândindu-se decât la autoturismul pe care şi-l vor cumpăra.

Dar prospecţiunea viitorului trebuie făcuta. Când cineva străpunge negura viitorului cu o rază a privirii, e asaltat adesea de o droaie de indivizi filistini care caută numaidecât o perdea s-o lase peste zare. Ei, care au ascuns opera lui Democrit şi l-au ars pe rug pe Giordano Bruno, nici măcar din ambiţia celebrităţii cu orice preţ care-l ispitise pe Herostrat. Şi au oprit cumva omenirea în loc? Iată că nu.

Fantezia este un vehicul permanent bun. Lenin notase în caietele sale filozofice: „Abordarea de către inteligenţa (omului) a unui lucru individual, luarea de copii (– concepte) de pe acesta *nu este* un act simplu nemijlocit, de oglindire inertă, ci un act complex, cu caracter dublu, zigzagat, care *cuprinde în sine* posibilitatea desprinderii fanteziei de viaţă ; ba mai mult: posibilitatea *transformării* (şi încă a unei transformări imperceptibile, de care omul nu este conştient) a conceptului abstract, a ideii în *fantezie".*

Să revenim puţin. Ne sperie cumva impalpabilul câmp de observaţii care este fie viitorul îndepărtat, fie trecutul protoistorie, fie spaţiul nemăsurat al metagalaxiei, sau tainele particulelor fără masă sau chiar cronospaţialitatea? Dar de când zburase în Lună Icaromenip al lui Lukian din Samosata, de când contemplase Pindar o eclipsă de soare, de când a cercetat Lucreţiu structura atomică a lumii! Când arta operează cu sufletul omenesc, în definitiv e mai puţin important dacă eroul se hrăneşte cu chlorella sau cu porumb fiert, dacă zboară în spaţiul interplanetar călare pe vultur sau în astronavă ; important este cine e el şi cum gândeşte.

Putem să ne întrebăm legitim de ce a apărut literatura numită odinioară de anticipaţie, fiindcă ea e cu mult mai veche decât Jules Verne, decât chiar Cyrano de Bergerac. La începutul organizării sociale, în faţa pământului şi cerului necunoscut, omul a pornit să cugete şi, din lipsă de elemente logice şi date documentare, să fabuleze cum putea. S-a născut o puternică literatură orală a fabulosului (Sumer, Egipt, India, China, Grecia, Yukatan) şi treptat, pe măsura descifrării secretelor lumii imediate, literatura s-a scris şi a urcat până la apogeul ei artistic dar în acelaşi timp şi până la începutul retragerii în descrierea rafinat anatomică a detaliilor subsidiare cu care destinul cosmic al omului nu prea avea nimic comun. În vremea aceea, chiar foarte recentă, bunăoară starea de imponderabilitate era considerată capitol mistic, iar azi e o senzaţie cotidiană pentru orice cosmonaut. De aici încolo, o eră nouă demistifică multe în om şi în mediul lui, iar întrebările intră în altă sferă, purtate de alte vehicule ale cunoaşterii. Omul de azi nu mai e primitivul speriat de forţele anonime, ci un

cercetător care are nerăbdarea de a pune marile întrebări şi răbdarea de a răspunde la ele. Ceea ce încă n-a definit ştiinţa, el completează fabulând provizoriu, cu intuiţia, în ficţiuni literare cu referinţe ştiinţifice. Şi e semnificativ că azi până şi unii scriitori angajaţi în cu totul alte compartimente ale universului uman simt nevoia măcar să sune clopoţelul exterior al epocii, măcar să salute cu nişte urale naive pe primul robot, măcar să compare capsula spaţială cu un cercel al Pământului. Fie şi aşa, deşi Goethe, care nu avea la îndemână astfel de realităţi, l-a făcut pe doctorul Faust să scormonească lucrurile mai pe dinăuntru. Când eşti în prag, nu ştii ce e în casă, dar începi să-ţi faci ordine în presupuneri. Între Ariel şi Caliban e furtuna întrebărilor cosmice.

Iată, aş îndrăzni să spun că literatura de prospecţiune fantastică a viitorului tinde să se confunde cu o filozofie noua a omului profilat pe uneltele sale în cosmos, şi deci fantastul e un moralist într-un înţeles mai nou. Preferinţa pentru literatura cuminte a descriptivismului realităţii superficiale este confortabilă, dar depăşită. Poate că această literatură e deocamdată un laborator. Dar efervescenţa reacţiilor lui atrage. Este în lume, din ce în ce mai evidentă, o mare pasiune pentru adevăr în acest flux general al acţiunii de cunoaştere. Şi se pare că tot mai mult ficţiunile noastre de fantaşti care încercăm, digerând mai întâi nu numai materialul ştiinţific contemporan ca atare, ci mai ales jaloanele lui filozofice, să prospectăm mirabilul suflet al acelui homo futurus care încă nu s-a născut, se apropie de un nou realism venit să înlocuiască în literatură interesul pentru platitudinea animalică din om.

Să ne mai uităm o clipă la cărţile marilor scriitori ai

epoci? moderne. Ciocnirile dintre oameni se petrec în case şi familii (Balzac, Flaubert, Tolstoi, Proust, Thomas Mann), pe străzi (Dumas, Dickens, Zola, Twain, Gorki, Hamsun), pe câmpurile războaielor (Tolstoi, Remarque, Şolohov, Hemingway, Moravia), pe câmpiile agricole (Rebreanu, Reymont), în birouri (Gogol, Balzac, Zola, Dickens), în natură (Kipling, Tagore, Sadoveanu) sau în aşa-zisele zone ciudate ale sufletului omenesc (Cervantes, Shakespeare, Goethe, Dostoievski, Unamuno, Proust, Faulkner, Joyce, Kafka). Asta pentru ca oamenii acestor medii trăiesc despărţindu-se unii de alţii prin garduri pe care mereu le dărâmă şi mereu le reclădesc, ca faimosul zid chinezesc, produs al unui efort sublim care însă n-a servit la nimic. Astăzi omul începe să înţeleagă tot mai bine că e unica fiinţă raţională a Pământului şi că nu e unica fiinţă raţională din univers. Devenind în mod conştient un ins cosmic, el începe să trăiască tot mai puţin în case fixe, fiindcă mereu doreşte călătoria, el nu va mai înjosi pe semenul său fiindcă îşi va face tot mai mulţi sclavi electronici, nu se va mai lega de o brazdă sau de un budoar fiindcă a şi început să se desprindă din biosfera sa ca să cunoască astrele vecine.

Neliniştea şi cercetarea sunt omeneşti, liniştit e numai filistinul care e de fapt un brontozaur evoluat din greşeala până la darul vorbirii. Filistinul consumă, omul cunoaşte, descoperă, creează. Am vorbit cu un amic ce credea că citind nişte traduceri din Balzac îl va recompune pe marele romancier, devenind *un* Balzac. Eu îi spuneam de literatura de prospectare fantastică a viitorului, iar el mi-a răspuns: „Nu mă interesează ; eu îmi satisfac dorinţa de a şti despre viitor din broşurile de popularizare." Am remarcat că în cărţile lui Balzac pe care vrea să le imite mă plictisesc

totuşi abuzivele descripţii de interioare şi costume. S-a uitat lung la mine şi după o pauză de tristeţe rănită mi-a spus: „De ce vrei tu să-mi strici plăcerile cu care m-am obişnuit?"

V. K.

CUPRINS :

Redactor responsabil: HERTA SPUHN
Tehnoredactor : MARIANA PUŞCAŞU
Dat la cules 18.07 .1967. Bun de tipar 21.10.1967. Apărut 1967. Tiraj 16 140.
C.Z. pentru bibliotecile mici 8 R-31.
Tiparul executat sub comanda nr. 70.477 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti –
Republica Socialistă România

— De ce ești trist, Vis Indigo? îl întrebă prietenul scurtîndu-i numele în chip intim.

— Preferam să pierd totul, dar să rămîn o săptămînă pe țărm cu ea.

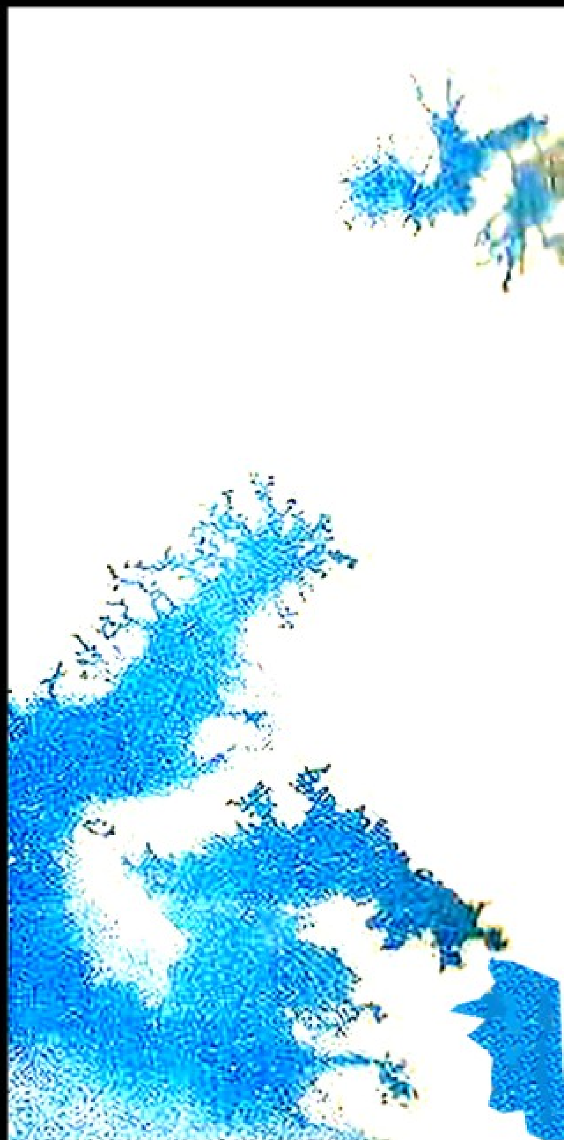
— Da! zise prietenul. De aici ai să te întorci cîndva pe planeta natală, în timpul tău, însă...

— Nu mă mai interesează! îl întrerupse Vis. Am greșit.

— De ce? întrebă prietenul.

Vis rupse un fir de iarbă. Zise:

— Dacă eram mai serios, mai tenace și mai informat, cu temperamentul meu aș fi putut să mă consacru cronoplastiei, dar nu am răbdare să corectez istoria și nici nu știu dacă e bine...

Lei 4,75